

VIOLETA

BĂRBULESCU

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

SINTEZE DE TEORIE
ȘI
EXERCIIU APLICATIVE

CARTE SCOLARĂ

Prof. VIOLETA BĂRBULESCU

PRICOP

ANCUȚA

Clasa VIII C.

Școala Ion Cușnăreanu

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

SINTEZE DE TEORIE
ȘI
EXERCIIU APLICATIVE

[Signature]

CRAIOVA

[Handwritten mark]

„Toată înțelepciunea este de la Domnul și cu el este în veac”

„Înainte de toate s-a zidit înțelepciunea și înțelegerea minții este din veac”

(Cartea înțelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah)

Cuvântul autoarei

Cartea de față s-a născut din dorința de a ajuta candidații la examenul de admitere la liceu și pe cei ce se pregătesc pentru admiterea în învățământul superior (la acele facultăți unde una din probele de examen este gramatica limbii române : drept, filologie, birotică, teologie, sport, facultatea de poliție, etc) să găsească reunite într-un singur volum, atât teoria cerută prin programa de examen, cât și exerciții aplicative.

Cartea nu este concepută ca un manual "minune" sau un studiu care să se suprapună manualelor școlare, ci numai ca o culegere de exerciții de gramatică. Urmărind toate nivelurile limbii : fonetic, lexical, morfologic și sintactic, autoarea a sintetizat teoria gramaticală așa cum este prezentată în manualele școlare și în cărțile de specialitate, fără explicații suplimentare sau opinii personale. Având la îndemână teoria, candidații la examene pot rezolva ușor și corect exercițiile propuse, căci așa cum în matematică nu se poate rezolva o problemă dacă nu se cunoaște teorema ce trebuie aplicată, tot astfel, în gramatică, nu se poate rezolva exercițiul, dacă nu se cunoaște teoria.

Principiul care guvernează întreaga lucrare este cel didactic, autoarea dorind ca prin claritatea și simplitatea explicării părții teoretice, elevii să înțeleagă și să aplice cu ușurință teoria gramaticală necesară pentru rezolvarea exercițiilor date.

Metoda folosită în analiza gramaticală a textelor este cea clasică, iar abrevierile sunt cele folosite în manualele școlare.

Desigur, o încercare de a reuni teoria gramaticală și exercițiile practice într-un singur volum nu epuizează toate problemele legate de studiul gramaticii limbii române și, de aceea, autoarea mulțumește anticipat celor care prin critici și observații întemeiate, vor contribui la perfecționarea cărții de față.

Prof. Violeta Bărbulescu

PREFAȚĂ

Plecând de la ideea unei totalizări gramaticale, de amănunt, lucrarea prezentată are meritul incontestabil de a pune la îndemâna celor interesați un bogat și variat material teoretic și aplicativ.

Enunțarea teoretică a regulii de gramatică este deci ilustrată concret prin exemple adecvate, mărturisind, implicit, opinia autoarei - demnă de a fi apreciată - că vorbirea și scrierea corectă a limbii române trebuie să plece de la cunoașterea și însușirea temeinică a regulii de gramatică.

Așa cum era și firesc, lucrarea este împărțită în mai multe capitole, corespunzătoare principalelor probleme de gramatică tradițională, necesare celor ce se pregătesc pentru examene la această specialitate, în conformitate cu cerințele programelor de învățământ.

Selectarea textelor din ultima parte a cărții este judicioasă servind scopului propus.

Apreciez, în mod special, bogăția informației bibliografice, pe care autoarea a selectat-o pe baza unor criterii valorice, intercalând opiniile personale și realizând o sinteză de aprecieri și judecăți asupra fenomenului gramatical studiat.

Așadar, lucrarea de față are calitatea esențială de a investiga, într-o atentă sinteză științifică, un vast material referitor la gramatica limbii române, pe care - sunt convins - cei interesați o vor aprecia.

Conf. Dr. Ion Pătrașcu

PARTEA I

CAPITOLUL I

FONETICA

1.1. *Fonetica* este parte a lingvisticii care studiază sunetele vorbirii (adică ale limbajului articulat ca facultate specific omenească). Sunetele articulate pot fi studiate din punct de vedere al producerii, transmiterii, audienței și evoluției lor.

Sunetele sunt cele mai mici unități ale limbii. Reprezentarea grafică a sunetelor unei limbi o reprezintă *litera* sau *grupul de litere*. Totalitatea literelor folosite într-o limbă se numește *alfabet*. Alfabetul limbii române este alcatuit din treizeci și una de litere, a căror succesiune este :

a,A	f,F	m,M	ș,Ș	y,Y
ă,Ă	g,G	n,N	t,T	z,Z
â,Â	h,H	o,O	ț,Ț	
b,B	i,I	p,P	u,U	
c,C	j,J	q,Q	v,V	
d,D	k,K	r,R	w,W	
e,E	l,L	s,S	x,X	

Scrierea sau ortografia limbii române este fonetică adică notează fiecare sunet printr-o literă. Uneori același sunet este reprezentat grafic prin litere diferite (exemple: "c" - cal, casă, dar și K - kamikaze, Kuweit; "i" - iată, italian, dar și y - yola, Yonathan etc.). Un grup de litere poate reprezenta un singur sunet; astfel grupurile "che", "chi", "ghe", "ghi" redau sunetul k', g' : chenar, gheață, ghiocel; grupurile "ce", "ci", "ge", "gi" redau consoanele africte ă, g: cerb, cergă, cireș, circ, ger, genunchi, gingie, gingaș, etc.

Literele â, î, redau același sunet (aceeași vocală) : român, mână, încălțat, învățat, îmbrăcăminte. Litera K și grupul de litere "che", "chi" redau același sunet : chimir, kilometru, chenar, Keops, etc.

Alfabetul limbii române este format din :

- șapte vocale : a, ă, â, (î), e, i, o, u, dintre care patru (e, i, o, u) funcționează și ca semivocale.

- douăzeci și patru de consoane: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, ș, t, ț, v, w, x, y, z.

1.2. **Vocalele** sunt acele sunete continue care se pot rosti fără ajutorul altor sunete.

Vocalele a, ă, â (î) sunt totdeauna plenisone sau întregi și formează singure silabe.

Exemple : a-ră-tu-ră; ța-ră; ro-mân; mâ-nă; în-vă-ță-tu-ră; în-căl-țat.

Vocalele e, i, o, u pot fi plenisone sau semivocale.

Semivocalele nu pot forma singure silabe și intră în componența diftongilor și triftongilor.

Exemplu :

vocală: ser-ba-re, se-ce-ră, se-ca-ră

e

semivocală: sea-ră, breas-lă, deal etc.

vocală: bi-ce, zi-ce, în-vin-ge etc.

i

semivocală: ia-că, io-tă, via-ță, doi, trei etc.

vocală: o-bo-sit, o-me-ni-e, ro-și-e etc.

o

semivocală: oar-bă, boa-lă, moa-le etc.

vocală: u-ni-ver-sal, u-ni-ver-si-ta-te, bu-nic etc.

u

semivocală : la-sou, e-rou, ba-rou etc.

1.3. **Diftongul** este un grup de două sunete diferite (o vocală și o semivocală) care intră în componența aceleiași silabe. Dintre diftongii limbii române amintim : ea, ia, ie, io, ea, ai, oa, ua, ua, în, an etc.

<u>ua</u>	<u>ea</u>	<u>ia</u>	<u>ie</u>	<u>io</u>
ro-ua	deal	fiară	ied	diftongi aparenți
stea-ua	leac	via-ță	ie-pu-re	
zi-ua	nea-gră	pia-tră	ba-ie	cior-chi-ne
	acea	piar-dă	sta-tu-ie	cior-bă
		dez-miar-dă	vo-ie	cio-can

<u>âi</u>	<u>oa</u>	<u>uă</u>	<u>iu</u>	<u>âu</u>
pâi-ne	coa-te	do-uă	iu-bi-re	grâu
câi-ne	poar-tă	zi-uă	iu-te	pâ-râu
mâi-ne	roa-tă	plo-uă	iu-reș	râu brâu

1.4. **Triftongii** sunt grupuri de trei sunete formate dintr-o vocală și două semivocale care intră în componența aceleiași silabe.

Exemplu :

coa	eau	iai	oai	eai
leoar-că	beau	su-iai	le-oai-că	ve-deai
	vreau	tă-iai	lu-poi-că	mer-geai
	șleau	în-do-iai	bo-ie-roai-că	tre-ceai
		tră-iai		
		bi-ru-iai		

1.5. **Hiatul** este un grup de două vocale (aparținând aceluiași cuvânt sau unor cuvinte diferite) care formează silabe diferite. Hiatal este evitat în limba română contemporană deoarece implică un efort mai mare în rostire.

Vocale în hiat :

a-e	e-a	e-e	i-e	i-a	i-i	o-e	o-o
a-e-ri-an	i-de-al	a-le-e	vi-e	a-vi-a-ți-e	fi-in-ță	po-em	al-co-ol
a-e-ro- -po-rt	ce-re-a-le	li-ce-e	co-li-li-e	so-ci-al	sti-in-ță	po-e-zi-e	co-op-ta
a-e-ri-si	re-al	i-de-e	co-li-vi-e	zi-ar	cu-vi-in- -ci-os	po-et	zo-o-lo- -gi-e
	cre-a	e-po-pe-e					
	cre-a-tor						

1.6. **Consoanele** sunt acele sunete care se rostesc cu ajutorul altor sunete și nu pot forma singure o silabă. Consoanele limbii române sunt: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, ș, t, ț, v, w, x, y, z.

1.7. **Câteva particularități ortografice.**

- după literele ș, j, în rădăcina cuvântului se scrie "a": *ș*a, *ș*apte, *j*ar etc.
- după ș, j, la nominativ - acuzativ și vocativul singular al substantivelor și adjectivelor feminine se scrie "a": *uș*a, *mănuș*a, *grija*, *uriaș*a, *frunțaș*a etc.

- după ș, j în rădăcina cuvântului se scrie "e" : *șes, ședea, jeli, jelanie, jecmăni* etc.
- după ș, j în cuvinte formate cu sufixele : -eală, -ean, -eață se scrie "ea" : *greșeală, mureșean, clujean, oblojeală* etc.
- înainte de l, m, n se scrie "s" în cuvintele : *căsnicie, desluși, smântână, smuci* etc.
- în neologismele terminate în "-asm", "-isma" se scrie "s" : *fantasmă, plasmă, prismă* etc.
- înainte de b, d, g, l, m, n, v se scrie "bez", "iz", "raz" : *bezmetic, beznă, izbi, izgoni, răzbate, răzgandi, răzvrați* etc.
- înainte de b, d, g, l, m, n, v și înainte de vocale se scrie "dez" : *dezbate, dezdoi, dezgoli, dezlega, dezmierda, deznoda, dezrădăcina, dezveli, dezamăgi, dezarma* etc.
- pluralul substantivelor și adjectivelor masculine terminate în "x" se formează în "cs" : *fix - ficși, pix - picsuri, ortodox - ortodocși* etc.
- substantivele masculine a căror formă nearticulată de plural se termină în "ii" se scriu la plural, forma articulată cu "iii" : *copil - copii - copiii, fiu - fii - fiii, cafegiu - cafegii - cafegiii, geamgiu - geamgii - geamgiii, lefegiu - lefegii - lefegiii, mijlociu - mijlocii - mijlociii* etc.
- imperativul negativ al verbelor "a duce", "a face", "a zice" este "nu duce", "nu face", "nu zice", dar la forma pozitivă acest imperativ este "du", "fă", "zi" (cu un singur "i").
- imperativul negativ al verbului "a fi" se scrie cu un singur "i" : *Nu fi supărat! Nu fi trist!*, dar imperativul pozitiv se scrie cu "ii" (doi "i") : *Fii serios! Fii cuminte!* etc.
- formele negative ale participiului și gerunziului care au intercalat între prefix și verb adverbul "mai" se scriu într-un singur cuvânt : *nemaivând, nemaipomenit, nemaștiind, nemairăspunzând* etc.
- prepoziția compusă "de-a" se scrie cu cratima : *de-a binelea, de-a latul, de-a baba-oarba* etc.
- numele de personaje literare, când se folosesc pentru a denumi tipuri omenești corespunzătoare se scriu cu inițială mică : *donjuan, harpagon*. Tot astfel, adjectivele provenite din numele propriu al autorului operei literare : *eminescian, arghezian, anton pannesc*.
- se scrie cu inițială majusculă primul cuvânt al formulelor de politețe : *Domnia sa, Măria sa, Excelența sa* etc.

CAPITOLUL II

SILABA. REGULI DE DESPĂRȚIRE A CUVINTELOR ÎN SILABE

Silaba este un sunet (o vocală) sau un grup de sunete, conținând obligatoriu o vocală, rostit cu o singură deschidere a gurii. Sunetele care formează silaba pot aparține aceluiași cuvânt : *ma-ma*, *car-te*, *fe-ti-ța* etc. sau unor cuvinte diferite. (În acest caz cuvintele sunt legate prin cratima) : *i-ai* întrebat, *văzând-o* etc.

2.1. Regulile de despărțire a cuvintelor în silabe privesc distribuția consoanelor aflate între vocale, a diftongilor, triftongilor și a vocalelor în hiat.

Cuvintele se despart în silabe după următoarele reguli :

- o consoană aflată între vocale formează silabă cu vocala următoare : *ma-să*, *ca-să*, *u-ni-ver-si-ta-te* etc.

- două consoane aflate între vocale formează silabe atât cu vocala anterioară (prima consoană) cât și cu vocala următoare (a doua consoană) : *car-te*, *pal-ton*, *vor-bă*, *sal-câm* etc. Excepție fac grupurile formate din consoanele : **b, c, d, g, p, t, v, f, l** sau **r**, cand ambele consoane trec în silaba următoare : *pro-ble-mă*, *o-cru*, *ne-gru*, *fe-tru*, *pia-tra*, *a-flu-ent*, *o-blon*, *a-fri-can* etc.

- când între vocale se află trei sau mai multe consoane, prima consoană formează silaba cu vocala anterioară, iar celelalte cu vocala următoare : *as-pru*, *fe-reas-tră*, *dis-pre-țu-i-tor*, *cin-stit*. Excepție fac grupurile : **lpt, mpt, nct, nct, rct, ptf** care se despart între a doua și a treia consoană : *sculp-tor*, *somp-tu-os*, *func-ți-e*, *arc-tic*, *jert-fă*.

- vocalele în hiat se despart în silabe diferite : *zo-o-lo-gi-e*, *a-le-e*, *cre-a*, *i-de-e*, *po-em* etc.

- la despărțirea în silabe a unui cuvânt derivat sau compus se ține seama de componentele lui. În acest caz prefixele cuvântului derivat nu respectă regulile anterioare : *a-mo-ral*, *i-re-al*, *in-e-gal*, *ne-se-ri-os*, *dez-ro-bit*, *des-pe-re-cheat*, *ante-braț*, *con-to-pit*, *post-be-lic*, *des-ci-fra-bil*, *extra-or-di-nar*, *sub-li-ni-a*, etc.

- componentele cuvintelor compuse se despart între ele : *port-ți-ga-ret*, *ast-fel*, *pre-cum*, *ori-ce*.

CAPITOLUL III

PUNCTUAȚIA ȘI ORTOGRAFIA

3.1 PUNCTUAȚIA

Punctuația este un sistem de semne convenționale care au rolul de a marca în scris pauzele, intonația sau întreruprea cursului vorbirii. Semnele de punctuație sunt : *punctul, semnul întrebării, semnul exclamării, virgula, punctul și virgula, ghilimelele, linia de dialog, linia de pauză, parantezele, punctele de suspensie* , etc.

Punctul (.)

Semn de punctuație marchează o pauză lungă care se face între propoziții sau fraze independente ca înțeles, indică sfârșitul comunicării.

Exemplu: Tu ai fost în concediu la mare.

Se pune punct și după cuvinte izolate echivalente cu o propoziție independentă.

Exemplu: - Cine a citit această carte ?

- Eu.

Semnul întrebării (?)

Semn de punctuație marchează intonația propozițiilor sau a frazelor interogative directe.

Exemplu: - Cât costă această carte? (propoziție interogativă)

- Ai știut că el te-a căutat? (frază interogativă)

În interogațiile indirecte se pune punct.

Exemplu: Te-am întrebat dacă ai știut că el te-a căutat.

Semnul exclamării (!)

Semn de punctuație marchează intonația propozițiilor sau frazelor exclamative sau imperative.

Exemplu: Ce frumos cânta privighetoarea ! (propoziție exclamativă)
Cât de frumos ai știut să răspunzi la întrebare! (frază exclamativă)

Scrie repede ! (propoziție imperativă)

Scrie repede ce-ai spus ! (frază imperativă)

Se pune "!" și după substantivele în vocativ așezate la sfârșitul propozițiilor imperative sau exclamative.

Exemplu: Ce frumos ai cântat, Monica!

Vino repede, băiatule !

Se pune semnul exclamării și după interjecții :

- când interjecția se repetă și fiecare este independentă, se pune "!" după fiecare interjecție

Exemplu: Of! Of! Ce grea e bătrânețea!

- când interjecția se repetă și formează o singură unitate se pune "!" după ultima interjecție, iar între ele se pune virgulă sau cratimă.

Exemplu: Of-of-of-of,

Dealu-i deal

Îi valea-i vale,

Mândra-i mândră

Până moare.

Punctul și virgula (;)

Semn de punctuație marchează o pauză mai mare decât virgula, dar mai mică decât punctul și desparte două propoziții sau fraze independente ca înțeles.

Exemplu: Avea poftă să mănânce o legătură de lăptuci; dormind vi-sase că a înflorit grădina de zarzavat ca în anii cei buni (Fănuș Neagu-Dincolo de nisipuri).

Două puncte (:)

Semn de punctuație marchează vorbirea directă sau o enumerație și indică o pauză scurtă în timpul vorbirii.

Exemplu: Profesorul spuse mulțumit:

- Ai răspuns corect !

Copilul a așezat pe bancă tot ce avea în ghiozdan: cărți, caiete, penarul, cutia de culori și un măr.

Virgula (,)

Semn de punctuație indică o pauză între părți de propoziție, între propoziții sau între fraze, despărțindu-le pe baza raporturilor sintactice.

A. Virgula este obligatorie în următoarele situații:

- între părți de propoziție de același fel nelegate prin conjuncțiile "și", "sau" (subiecte multiple, nume predicative multiple, atribute multiple, complemente directe multiple, complemente indirecte sau circumstanțiale multiple).

Exemple:

Copilul, bunicul, cățelul, pisica au intrat repede în casă. (subiect multiplu)

Camera *înaltă, luminoasă, inundată* de lumină îmi părea un vis. (atribut multiplu)

Intrând în casă, vede *florile, cărțile, hărțile* răvășite pe birou: (complement direct multiplu)

Bătrânul se bucură *de frumusețea zilei, de jocul nepoților, de florile înflorite*. (complement indirect multiplu)

Ziua, dimineața, noaptea, el se gândea mereu la viața lui trecută (complement circumstanțial de timp multiplu) etc.

- între nume predicative multiple cu sau fără determinant :

Exemple:

Această casă este *înaltă, frumoasă, nouă*. (nume predicativ multiplu)

Această casă era *nouă, luminată* la colțuri cu becuri puternice, *zugrăvită* în alb-argintiu. (nume predicativ multiplu cu determinant)

- apozitia simplă sau dezvoltată se izolează prin virgulă de restul propoziției.

Exemple:

Mircea, *fiul*, a sosit vesel acasă. (apozitie simplă)

Mircea, *fiul nostru cel cuminte și ascultător*, a sosit vesel acasă.

- locuțiunea conjuncțională "așadar", "prin urmare" se desparte prin virgulă de restul propoziției.

Exemplu:

I-am spus, *așadar*, rezultatul concursului.

- gerunziile și participiile verbale, cu sau fără determinant, așezate la începutul propoziției se despart prin virgulă.

Exemplu:

Supărat, el a trântit ușa cu putere (participiu verbal fără determinant, rol de complement de cauză)

Supărat pe colegii săi, el a trântit ușa cu putere (participiu verbal cu determinant, rol de complement de cauză dezvoltat)

Alunecând, el și-a rupt piciorul (gerunziu verbal fără determinant, rol de complement de cauză, nuanță temporală)

Alunecând pe gheața din fața casei, el și-a rupt piciorul. (gerunziu verbal cu determinant, rol de complement de cauză dezvoltat)

- complementele circumstanțiale așezate între subiect și predicat se izolează de obicei prin virgulă.

Exemplu:

Eu, *atunci*, am fugit repede în casă. (c.c. de timp, adverb de timp)

Eu, *dis-de-dimineată*, am plecat la câmp. (c.c. de timp, loc.adverbială de timp)

Tu, *înainte de a răsa soarele*, să fii la secerat. (c.c. de timp, construcție infinitivală)

El, *fiindu-i înghețate mâinile*, n-a putut scrie. (c.c. de cauza, construcție gerunzială absolută)

Echipa noastră, *acolo*, a triumfat asupra tuturor participanților. (c.c. de loc, adverb de loc)

Ei, *de jur-împrejur*, vedeau numai nisip. (c.c. de loc, loc. adverbială de loc)

El, *fără a spune o vorbă*, a ieșit din cameră. (c.c. de mod, construcție infinitivală)

Voi, *spre a înțelege* ați făcut multe exerciții. (c.c. de scop, vb. la infinitiv)

Voi, *spre a înțelege bine teoria*, ați făcut multe exerciții. (c.c. de scop construcție infinitivală)

El, *citind mereu*, ar fi memorat poezia. (c.c. condițional, vb. gerunziu cu determinant)

El, *citind mereu*, tot n-ar fi memorat poezia. (c.c. concesiv, vb. gerunziu cu determinant)

Observație: Când subiectul este așezat după predicat, complementele circumstanțiale se despart prin virgulă, numai dacă autorul vrea să insiste asupra lor. (Exemplu: S-a rezolvat, greșit, exercițiul.) Toate aceste complemente circumstanțiale așezate la începutul propoziției înaintea subiectului (în cazul în care acesta este exprimat) sau a predicatului, se despart prin virgulă de restul propoziției.

Exemplu: Citind mereu, el tot n-ar fi reușit.

- complementele circumstanțiale așezate între verbul copulativ și numele predicativ se izolează prin virgulă.

Exemple: Ei sunt, atunci, bucuroși.

↓ ↓ ↓
 vb.cop. ↓ n.pred.

c.c. de timp, adverb de timp

Suntem, *după nevoie*, și lacrimă, și dinte. (complement de timp-locuțiune adverbială)

Suntem, *fără a ne lăuda*, cei mai fericiți. (c.c. de mod, verb la infinitiv precedat de prepoziția "fără")

- substantivele în vocativ, indiferent de locul lor în propoziție se despart prin virgulă.

Exemple:

Mamă, vino repede ! (initială)

Vino, *mamă*, repede ! (medie)

Vino repede, *mamă* ! (finală)

- adverbele de afirmație și negație, echivalente cu o propoziție se despart prin virgulă.

Exemple:

- Ai știut bine lecția ?

- *Da*, foarte bine. (Am știut foarte bine.)

- L-ai văzut pe Radu ?

- *Nu*. (Nu l-am văzut)

- construcțiile în vocativ (substantiv și determinant) se izolează prin virgulă de restul propoziției.

Exemplu:

- Vino, *fată harnică*, mai iute!

- Bună ziua, *fată harnică și frumoasă* !

- construcțiile incidente (cuvinte, propoziții, fraze incidente) se izolează prin virgulă.

Exemple:

Nu știa, *Doamne*, nimic. (cuvânt incident)

Ea era, *ce-i drept*, frumoasă. (propoziție incidentă)

Fata lui, *că mi-am adus aminte că avea o fată care se măritase cu un baiat de la munte*, n-a mai dat pe acasă. (fraza incidentă)

-două sau mai multe propoziții în relație de coordonare, nelegate prin conjuncție "și", "sau" se despart prin virgulă

Exemple:

E bine¹/ să înveți²/, să citești³/, să te relaxezi⁴/. Propozițiile 2, 3, 4-sunt propoziții subiective în relație de juxtapunere.

Problema este¹/ să vină²/, să fie anunțat³/, să i se dea un telefon⁴/. (2, 3, 4 - sunt propoziții predicative juxtapuse.

- subordonata atributivă intercalată în regentă sau izolată se desparte prin virgulă.

Exemple:

Fata ¹/, care venise fericită acasă ²/, a intrat cântând pe ușă ¹/. (1-PP;2-AT intercalată în regentă)

Ți-am mai dat o altă carte¹/, care carte nu era a mea²/. (1-PP;2-AT. izolată)

- subordonatele cauzale, modale, condiționale antepuse (așezate în fața regentei) se despart prin virgulă, insistându-se în acest mod asupra circumstanței.

Exemple:

Pentru că era supărat ¹/, nu te-a salutat ²/. (1-CZ;2-PP)

Cum vei răspunde ¹/, așa vei obține nota ²/. (1-CM;2-PP)

Dacă ar fi știut ¹/, ar fi răspuns corect ²/. (1-CT;2-PP)

Dacă ai învățat atât ¹/, de ce nu ai reușit ²/. (1-CZ. indirecta;2-PP)

Aceeași situație, și în cazul în care aceste propoziții sunt postpuse (așezate după regentă).

- Subordonatele concesive și consecutive se despart prin virgulă de regentă indiferent de poziția lor față de aceasta.

Exemple:

Deși l-am rugat, ¹/ n-a rămas la masă ²/. (1- CV; 2-PP)

N-a rămas la masă, ¹/ deși l-am rugat ²/. (1-PP; 2-CV)

A crescut foarte mare, ¹/ încât nu l-am recunoscut ²/. (1-PP; 2-CV)

Deși era bolnav, ¹/ el a venit la școală ²/. (1-CV; 2-PP)

B. Virgula este interzisă în următoarele situații:

- între subiect și predicat.

- între verbul copulativ și numele predicativ, în cadrul predicatului nominal.

- între substantiv și atributul care îl determină.
- între verb și complementul direct și indirect.
- între interjecția "ia" și verbul următor.

Exemplu : Ia privește această carte !

În cazul în care se pune virgula, este vorba de două propoziții:

Exemplu:

Ia, ¹/ privește această carte ²/ (ia - este imperativul verbului "a lua" , persoana II-a singular). (1-PP; 2-PP)

- între SB, PR, CD, AT neizolate , C.I. și regentele lor

Exemple:

E util ¹/ ce înveți ²/ . (1-PP; 2-SB)

Intrebarea este ¹/ ce înveți ²/ ? (1-PP; 2-PR)

E frumos cântecul ¹/ ce-l înveți ²/ . (1-PP; 2-AT)

Eu am văzut ¹/ ce înveți ²/ . (1-PP; 2-CD)

Tu ți-ai adus aminte ¹/ ce înveți pentru mâine la testare ²/ . (1-PP; 2-CI)

Circumstanțialele de scop introduse prin conjucțiile "să" , "de" nu se despart prin virgulă de regentă.

Exemple:

Am venit aici ¹/ să învăț ²/ . (1-PP; 2-CS)

Am fost la prietena mea ¹/ de am luat o carte ²/ . (1-PP; 2-CS)

- Conjucțiile "deci" , "totuși" , "însă" în interiorul propoziției nu se despart prin virgulă.

Exemple:

El a răspuns deci corect.

El a răspuns însă corect.

El a răspuns totuși corect.

Linia de dialog (-)

Semn de punctuație indică începutul vorbirii directe, replica fiecărei persoane într-un dialog.

Exemplu :

- V-a plăcut filmul ?

- Mi-a plăcut foarte mult.
- Este primul film-metaforă pe care îl văd.

Linia de pauză (-)

Semn de punctuație marchează o pauză scurtă între propoziții sau fraze.

Exemple :

"O mare e, dar mare lină -
Natură, în mormântul meu,
E totul cald ,că e lumină !"

(George Coșbuc - Vara)

În construcțiile fără predicat marchează lipsa predicatului verbal sau a verbului copulativ.

Exemplu:

În fața mea - copaci înalți , deși ca peria.

erau - predicat verbal

Patria mea - oamenii aceștia.

sunt - verb copulativ

În interiorul frazei indică o explicație ținând locul parantezelor sau al virgulei.

Exemplu:

"La Mestecăniș, unde e marea cumpană a apelor, trec de pe Valea Moldovei pe cea a Bistriței - căreia toată lumea îi spune Bistrița aurie - și atunci au tovarășe de drum plutele care alunecă foșnind la vale."

(Geo Bogza - Rarăul)

Parantezele (); []

Semn de punctuație marchează o pauză scurtă și indică o precizare sau o explicație în interiorul propoziției:

Exemplu:

"Era adevărat că acest sergent nu încetase să se arate vesel de când venise (doar cu câteva zile înainte deci de evenimentele de ieri) dar poate...."

(Marin Preda - O oră din august)

Punctele de suspensie (...) *un ton meditativ*

Semn de punctuație indică o pauză lungă în timpul vorbirii și marchează întreruperea comunicării. Nu indică sfârșitul propoziției sau frazei.

Ghilimelele " " ; << >>

" " (ghilimelele simple) - semn de punctuație indică reproducerea exactă a unui citat sau titlul unei opere, revistă, articol, etc. într-o propoziție sau frază.

Exemple:

Și Mitică mi-a zis: "Hai pe la amicul Ionescu să vedem e acasă!".

Poemul "Luceafarul" de Mihai Eminescu este un unicat în literatura română, atât prin conținutul său profund filozofic, cât și prin forma literară perfectă.

Uneori ghilimelele sunt folosite pentru a da un înțeles opus cuvântului, subliniind ironia.

Exemplu:

Băiatul lor care nu știa nici tabla înmulțirii, la gimnaziu, era "un geniu".

<< >> (ghilimelele duble sau franțuzești) indică reproducerea unui citat într-un alt citat.

Exemplu:

Puțin amețit, aseară amicul Mitică mă ia de-o parte și-mi spune: "Îți mai amintești versurile << Fiind băiet, păduri cutreieram >> ?"

3.2. ORTOGRAFIA

Ortografia este un ansamblu de semne care delimitează cuvintele unele de altele sau indică o scriere incompletă a cuvântului.

Semnele de ortografie sunt: *blancul sau pauza albă, cratima, punctul, bara, apostroful, majuscula, etc.*

Blancul (...)

... (blanc) - semn de ortografie, indică lipsa unor cuvinte din propoziție sau a unor propoziții din frază.

Exemple:

" - Fată dragă, nici nu știu ce-mi aduci (...)

Tu-mi aduci ce are să fie peste patruzeci - cincizeci de ani pe plaiul dezrobbit de Tudor!".

(Gala Galaction - La vulturi !)

Cratima (-)

Cratima sau liniuța de unire este semn de ortografie care indică:

- rostirea împreună a două părți de propoziție diferite.
- rostirea împreună a gerunziilor verbale și a pronumelor reflexive sau personale postpuse.
- elidarea unui sunet. (sau grup de sunete)
- evitarea hiatului.
- un tempou rapid al rostirii.
- indică scrierea cuvintelor compuse delimitând componentele.
- leagă elementul formativ enclitic al numeralelor ordinale transcrise în cifre romane.

Exemple:

"Că-n ea s-au îngropat mereu

Ai mei și-o să mă -ngrop și eu !" (părți de propoziție diferite)

Te-am văzut *ducându-te* spre școală: *luându-ți* paltonul, ai plecat.
(gerunzii verbale urmate de pronume reflexive)

Apucându-l de mână, l-a tras afară.

Te-am admirat *oferindu-i* o floare colegei tale. (gerunzii verbale urmate de pronume personale)

Te-ai dus la școală astăzi și ți-ai luat corect notițe. (evitarea hiatului)

Floarea-soarelui din grădina *inginerului-șef* a crescut cât gardul.

Dinții *câinelui-lup* sunt ascuțiți. (scrierea cuvintelor compuse)

Multe *aduceri-aminte* îl purtau *târâș-grăpiș* spre trecut. (scrierea componentelor din locuțiuni)

În secolul *al XX-lea*, elevii din clasa *a VIII-a* pot rezolva ușor problemele pe calculator. (numeral ordinal transcris în cifre romane și element formativ euclitic)

Punctul (.)

Este semn de ortografie în cuvinte formate prin abrevierea primelor litere ale componentelor. (Se pune punct după fiecare literă.)

Exemple:

O.N.U. (Organizația Națiunilor Unite)

S.U.A. (Statele Unite ale Americii)

A.C.R. (Automobil Club Roman)

Nu se pune punct în cuvintele formate prin abrevierea silabelor cuvintelor componente.

Exemple:

Rompres (Agenția Română de Presă), Bankpost (Banca Poștei), Bank-coop (Banca Cooperăției)

Nu se pune punct după simbolurile din fizică, chimie, matematică : Kg, m, l, g, mol, Ca (calciu), Be (beriliu) etc.

Bara (/)

Semn de ortografie indică:

- abrevierea unităților de măsură: m/s, mol/g, km/h etc.
- sfârșitul unui vers și începutul altuia, când versurile nu sunt scrise unul sub celălalt.
- despărțirea propozițiilor la analiza sintactică a frazei.

Apostroful (')

Semn de ortografie indică rostirea și scrierea incompletă a unui cuvânt.

Exemple :

Las'că vine el, tata ! (Lasă că vine el, tata !)

Un'te duci tu acum ? (Unde te duci tu acum ?)

Mămăli'cu bra'cu la' (Mamăligă cu brânză și cu lapte)

Majuscula

Sau litera mare este semn de ortografie care indică :

- scrierea substantivelor proprii
- începutul versurilor, când acestea sunt scrise unul sub celălalt
- începutul unei propoziții sau al unei fraze.

3.3. Exerciții aplicative :

1. Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din următorul text:

"Mi-e inima de lacrimi plină
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei si-o să mă-ngrop și eu !

O mare e, dar mare lină -
Naturo, în mormântul meu,
E totul cald, că e lumină."

(George Coșbuc - Vara)

Rezolvare:

mi(-)e - cratima, semn de ortografie, indică rostirea împreună a pronumelui personal, (pers. I, singular, caz D, posesiv, funcție sintactică de atribut pronominal) și a verbului copulativ "e" ce formează predicatul nominal "e plină".

Marchează un tempou rapid al rostirii prin evitarea hiatului.

plină(,)că - virgula, semn de punctuație, marchează o pauză scurtă în timpul vorbirii și desparte circumstanțiala de cauză de regenta ei.

că(-)n ea - cratima, semn de ortografie, marchează rostirea împreună a conjuncției subordonatoare "că" ce introduce cauzala și a prepoziției simple "în" ce formează complementul de loc "în ea".

Indică elidarea vocalei "i" și prin elidare, un tempou rapid al rostirii.

s(-)au îngropat - cratima, semn de punctuație, indică rostirea împreună a pronumelui reflexiv "se" caz Ac și a auxiliarului verbului "au îngropat" ce formează predicatul verbal.

și(-)o, mă-ngrop - cratima, semn de ortografie, indică rostirea împreună a conjuncției simple "și" și a auxiliarului verbului "o să mă-ngrop" ce formează predicatul verbal, timp viitor popular.

Marchează un tempou rapid al rostirii.

mă(-)ngrop - cratima, semn de ortografie, indică rostirea împreună a pronumelui reflexiv "mă", pers. I singular, Ac și a verbului "îngrop".

Marchează elidarea vocalei "i" și prin elidare un tempou rapid al rostirii.

și eu(!) - semnul exclamării, semn de punctuație, indică intonația frazei exclamative.

e(,)dar - virgula, semn de punctuație, indică o pauză scurtă în timpul vorbirii, separă două propoziții de același fel, ambele principale în raport de coordonarea adversativă.

lină(-)Naturo - linia de pauză, semn de punctuație, indică o pauză lungă în timpul rostirii.

naturo(,) , în mormântul meu(,) , - virgula, semn de punctuație, izolează substantivul în vocativ și complementul circumstanțial de loc dezvoltat antepus predicatului, indică o pauză scurtă în timpul vorbirii.

cald(,) , că e lumină - virgula, semn de punctuație, indică o pauză scurtă în timpul vorbirii, desparte circumstanțiala de cauză de regenta ei.

lumină(.) - punctul, semn de punctuație, indică o pauză lungă în timpul vorbirii și sfârșitul comunicării.

Majusculele indică începutul fiecărui vers așezat unul sub celălalt.

2. Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din textul:

"Nu știu ce-a fost și nici n-aș vrea
Să știu mai mult decât mi-e dat să știu
Când, mai curând,sau,poate, mai târziu,
Același <<fapt divers>> se va-ntâmpla "

(Ion Minulescu - Versuri)

3. Se dă textul:

"De-aceea le-am lăsat și eu pe fete să râda, până li s-a duce gura la ureche, și pândind vreme pe când șed ele plecate și dau pânza prin apă la ghilit, fac tuștiu! din baltă ș-o ieu la sănătoasa;și așa fugeam de tare pe prund,de săreau pietrele, pe care le stârneam cu picioarele, cât mine de sus.

(Ion Creangă - Amintiri din copilărie)

Se cere

- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie .
- Extrageți în două coloane diftongii și triftongii din textul dat.

4. Se dă textul:

Fie cine cum i-e vrerea, despre fete seama deie-și
Dar ea seamănă celora îndrăgiți de singurii ei-și.
Și Narcis văzându-și fața în oglinda sa,izvorul,
Singur fuse îndrăgitul,singur el îndrăgitorul.

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din textul dat.
- Pe baza teoriei învățate,împărțiți în silabe primele două versuri.
- Precizați diftongii,triftongii și hiatul din textul dat.

5. Se dă textul:

La Nicopole văzut-ai câte tabere s-au strâns,
Ca să steie înainte-mi ca și zidul neînvins.
Când văzui a lor mulțime, câtă frunză,câtă iarbă,
Cu o ură neîmpăcată mi-am șoptit atunci în barbă.
Am jurat ca peste dânșii să trec falnic,fără pas,
Din pristolul de la Roma să dau calului ovăz

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicați folosirea virgulei și a cratimei din textul dat.
- Precizați diftongii și hiatul în textul dat.

6. Se dă textul:

" Cum n-oi mai fi pribeag,
De-atunci înainte,
M-o troieni cu drag
Aduceri - aminte.
Luceferi, ce răsar
Din umbra de cetini,
Fiindu-mi prieteni,
O să-mi zâmbească iar"

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicați folosirea cratimei și a virgulei în textul dat.
- Precizați diftongii, triftongii și hiatul în textul dat.
- Împărțiți în silabe primele patru versuri

7. Se dă textul:

"Neputând să te ajungă, crezi c-or vrea să te admire ?
Ei vor aplauda, desigur, biografia subțire
Care s-o-ncerca s-arate că n-ai fost un lucru mare
C-ai fost om cum sunt și dâșii..."

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie.
- Împărțiți textul în silabe.
- Precizați diftongii și hiatul din text.

PARTEA a II-a

CAPITOLUL I

LEXICUL

Totalitatea cuvintelor care există sau au existat într-o limbă formează *lexicul* sau *vocabularul limbii*.

Lexicul limbii române cuprinde 140.000 de cuvinte inventariate în dicționare (între care "Dicționarul limbii române", dicționar - tezaur al limbii noastre; "Dicționarul explicativ al limbii române" etc.) dar numărul exact al cuvintelor nu poate fi cunoscut, datorită dezvoltării lexicului românesc în epoca contemporană.

În ceea ce privește structura etimologică a lexicului românesc, acesta cuprinde 60% cuvinte de origine latină și 40% cuvinte provenite din alte limbi.

După importanța funcțională a cuvintelor, concretizată în gradul de cunoaștere și folosire de către vorbitori, bogăția și diversitatea familiilor lexicale pe care le formează îmbogățind astfel limba, vocabularul limbii române se împarte în:

A - **lexicul activ** (fondul principal lexical sau vocabularul fundamental)

B - **lexicul pasiv** (masa vocabularului)

1.1. *Lexicul activ* cuprinde circa 1.500 de cuvinte, cunoscute de toți vorbitorii limbii.

Din lexicul activ fac parte cuvinte care denumesc:

- nume de obiecte acțiuni și obiecte indispensabile desfășurării vieții sociale: *casă, masă, a mânca, a bea, a face* etc.
- numele unor băuturi și alimente: *apă, pâine, lapte, brânza, carne* etc.
- numele membrilor de familie și relații de rudenie: *tata, mama, frate, soră, unchi, mătușă, văr* etc.
- numele părților corpului omenesc: *cap, ochi, gură, mână, picior* etc.
- numele zilelor săptămânii, lunilor, anotimpurilor: *luni, marți, iarna, vara* etc.
- pronumele, numeralele până la 10, prepoziția, conjuncția, unele verbe neregulate: *a fi, a avea, a lua* etc.

Lexicul activ conține cuvintele cele mai uzuale ale limbii, cu cea mai mare putere de derivare și compunere, intrând în numeroase locuțiuni și expresii. El, constituie nucleul limbii, din care se formează noi și noi cuvinte.

Exemple:

- om
- omenie (substantiv, format prin sufixare cu sufixul "-nie")
 - omenire (substantiv, format prin sufixare cu sufixul "-nire")
 - omenit (adj/adv, format cu sufixul "-nit")
 - omenos (adj/adv, format cu sufixul "-nos")
 - omenesc (adj/adv, format cu sufixul "-nesc")
 - omeneste (adv. format cu sufixul "-este")
 - a omeni (verb)
 - omuleț (substantiv, format cu sufixul "-let")
 - omușor (substantiv, format cu sufixul "-sor")
 - neom (substantiv cu prefixare cu prefixul "-ne")
 - supraom (substantiv cu prefixare cu prefixul "-supra")
 - supraomenesc (adj. cu prefixul "-supra" și sufixul "-nesc")
 - omucidere (substantiv, format prin compunere)
 - omucigaș (substantiv, format prin compunere)
 - neomenos
 - neomeneste

Exemple:

a face	-facere	a învăța	-învățatură
(verb)	-făcător		-învățământ
	-făcătură		-învățător, e
	-făcăleț, a, i, e		-învățăcel
	-a desface		-învăț (obișnuința) - (derivare regresivă)
	-desfăcătură		-dezvăț (dezobișnuința)
	-desfacere		-învățar (cărturar)
	-desfăcut, a, e, i		-învățat, a, i, e
	-a prefăce		-învățare
	-prefacere		-neînvățare
	-prefăcut, a, e, i		-reînvățare
	-prefăcător		-dezvățare

-prefăcătorie
-a contraface
-contrafacere
-contrafăcut, a, e, i
-contrafăcător
-făcut, ă, e, i
-răsfăcut, ă, e, i
-binefacere
-binefăcător
-binefăcut, a, e, i
-răufăcător

-neînvățat, a, e, i
-dezvățat, a, e, i
-reînvățat, a, e, i
locuțiuni :
învățătură de minte
a da învățătură

1.2. *Lexicul pasiv (masa vocabularului)*

Cuprinde circa 90% din cuvintele limbii.

Lexicul pasiv este format din cuvinte vechi, ieșite din uz, dar păstrate în beletristică, jargonul, argoul, termeni tehnici și științifici, neologisme etc.

Granița dintre lexicul activ și cel pasiv nu este impenetrabilă, adesea cuvintele ieșite din uz pot redeveni actuale, datorită schimbărilor istorico-sociale reflectate în limbă.

CAPITOLUL II

PROBLEME DE SEMANTICĂ (SERII LEXICALE)

Semantica este ramură a lingvisticii care se ocupă cu studiul sensului cuvântului, a schimbărilor de sens de-a lungul existenței lor.

Principalele categorii semasiologice sunt: polisemia, omonimia, sinonimia, autonimia, paronimia etc.

2.1 Polisemantismele

Polisemantismele sunt cuvinte care au aceeași formă sonoră, dar mai multe sensuri apropiate (înrudite) între ele.

Exemple:

cap - parte anatomică: Părul blond ce acoperă capul copilului strălucea în soare.

- conducător : Capul revoluției a fost Tudor Vladimirescu.

- terminație : Ion te așteaptă la capul podului.

Cum "capul" este parte a corpului cu care începe sau se termină descrierea anatomică a unei ființe, dar care și conduce în activitate, celelalte două sensuri ale cuvântului păstrează câte una din caracteristicile principale ale sensului de bază.

Exemple:

masă - mobilă : În cameră este o masă rotundă.

- mâncare : Mama pregătește masa.

- ospăț : El a dat o masă de ziua lui.

carte - tom, volum : În bibliotecă sunt multe cărți.

- scrisoare „epistolă” : Împăratul a trimis carte fratelui său.

- document : Pământurile noastre răzeșești sunt date cu carte domnească de la Măria Sa.

cărăre - drum îngust

- potecă

- drumeag
- linie îngustă ce desparte părul : El se piaptănă cu cărare.

2.2 Omonimele

Omonimele sunt cuvinte care au aceeași formă sonoră, dar mai multe înțelesuri diferite (neînrudite) între ele.

Exemple:

- toc*
- obiect de scris : Pe birou se află tocul și cerneala.
 - rama : Tocul de la ușă este din stejar.
 - înveliș : Tocul ochelarilor s-a rupt.
 - parte a pantofului : Pantofii tăi au tocuri înalte.
 - interjecție : "Toc! Toc!" bate vântul în geam.
 - verb "a toca" : Toc zarzavatul pentru ciorbă.
- lin*
- vas de stors strugurii : Am stors strugurii cu linul.
 - varietate de pește : Tata a pescuit un lin.
 - adjectiv : Cursul lin al apei părea o oglindă.
 - adverb : Apa curge lin.
- masă*
- mobilă : În cameră este o masă rotundă.
 - mulțime : Pe stadion era o masă de oameni.
 - greutate specifică : Masa atomului de hidrogen este 1.
 - sursa de energie : Cablul electric a fost racordat la masă.

Cuvântul "masă" este, în acest caz, omonim, deoarece sensurile lui sunt diferite între ele.

Alături de omonimia semantică, în gramatică se întâlnește *omonimia morfologică (gramaticală)* a diferitelor părți de vorbire.

Exemple:

cuvântul "și" poate fi:

- conjuncție simplă, coordonatoare : Părinții și copii au fost în vizită la bunici.
- adverb de mod (repede, devreme) :
- Ai și rezolvat problema ?
- Te-ai și întors ?
- adverb de excepție, fără funcție sintactică : A venit și el.
- pronume reflexiv, fără funcție sintactică, marcă a diatezei reflexive :
Și-a adus aminte de anii studenției.
- pronume reflexiv, atribut pronominal, caz D : Luându-și paltonul, a plecat.

- adjectiv pronominal de întărire: Mai știu *și* eu la ce gândeam !

atribut adjectival (însumi)

- valoare substantivală: "*Și*" este un cuvânt latin.

Cuvântul "o" poate fi :

- intejecție : *O !* Ce frumos e afară !
- numeral cardinal : *O* fată și doi băieți stau pe bancă.
- pronume personal, pers III-a singular, feminin, Ac, neaccentuat :

Am văzut-*o* pe ea la geam.

- pronume personal, fără funcție sintactică : Am luat-*o* la sănătoasa.
- verb auxiliar (viitor popular prezumtiv) : El *o* să vină mâine.
- articol nehotărât, feminin, singular : *O* carte răsfoită și niște foi

căzuseră de pe birou.

- valoare substantivală : "*O*" este o vocală.

Cuvântul "mi" poate fi :

- pronume personal, pers I-a sing, caz D, forma neaccentuată (complement indirect) : El *mi*-a cerut această carte.

- pronume reflexiv, caz D, atribut pron în D : *Mi*-am luat caietul.

Luându-*mi* caietul, am plecat.

- pronume personal în Dativ (dativul etic), fără funcție sintactică : Arată-*mi*-te la față, zmeu spurcat !
- pronume reflexiv, fără funcție sintactică, marcă a diatezei reflexive: *Mi*-am adus aminte de zilele copilăriei.

- substantiv, denumirea unei note muzicale : "*Mi*" este cea de-a treia notă a gamei.

- mii (numeral cardinal) : Sute și mii de pagini citise în viața lui.

- valoare substantivală : "*Mi*" este un cuvânt latin.

Cazurile de omonimie gramaticală sunt numeroase, cele câteva exemple ni s-au părut ilustrative pentru înțelegerea acestui aspect lingvistic.

Exemplele date vor fi completate prin altele cuprinse în exercițiile propuse spre rezolvare.

2.3 Paronimele

Paronimele sunt cuvinte care au aparent aceeași formă sonoră, dar prin schimbarea a una, două litere, au sensuri total diferite.

Exemple:

alabastru (varietate de gips) - albastru (culoare)

Statueta de alabastru s-a spart.

Cerul albastru de vară mă chemă spre înălțimi.

eminent (excepțional) - iminent (inevitabil)

Elevul eminent este apreciat de profesori.

Rulând cu o viteză așa de mare, accidentul era iminent.

adagiu (cugetare, proverb) - adagio (termen muzical)

Am cumpărat cartea de adagii scrise de Anton Pann.

Pianistul a interpretat minunat un grup de adagii.

virtuos (om cu calități morale deosebite; virtute - virtuos) - virtuoz (talent)

Omul acesta virtuos este repectat de toată lumea.

George Enescu era un virtuoz violonist, dar și un mare pianist.

flagrant (evident, direct) - fragrant (parfumat, mirositor)

Hoțul a fost prins în delict flagrant.

Livada de meri înflorit răspândea un aer fragrant.

literal (referitor la litera) - literar (referitor la literatura)

Partea literală a ecuației este "x".

Criticul literar a elogiat acest volum de poezii.

Alte perechi paronimice: complement - compliment; familial - familiar; temporar - temporal; orar - oral; magistrat - magistral; a prescrie - a proscie; originar - original; petrolier - petrolifer.

2.4 Antonimele

Antonimele sunt cuvinte care au forma sonoră diferită și înțeles opus.

Exemple: alb - negru; înalt - scund; mic - mare; viu - mort; tânăr - bătrân; ieri - azi; jos - sus; mult - puțin; gras - slab.

Adesea antonimele se obțin cu ajutorul prefixelor.

Exemple: moral - imoral, amoral; cinstit - necinstit; serios - neserios; a robi - a dezrobi; a face - a desface; cert - incert; amic - inamic; politic - apolitic etc. Multe cuvinte, însă nu pot avea corespondent antonimic. Astfel: casă, masă, pat, birou, carte, creion, mamă, tată, frate, soră, lampă, cuțit, caiet etc.

2.5 Sinonimele

Sinonimele sunt cuvinte care au forma sonoră diferită, dar același (sau aproape același) înțeles.

Exemple:

nea = zăpadă = omăt

prieten = amic

speranță = nădejde

răsărit = est
 cuvânt = vorbă = discurs
 tărie = fermitate, forță, putere
 bun = prețios, valoros, plăcut
 priceput = destoinic, apt
 util = necesar, folositor
 teluric = pământesc
 fortuit = întâmplător
 distanța = depărtare, spațiu
 pământ = ogor, câmp, glie, lot, sol, țarină etc.

În cazul în care un cuvânt are un număr mare de sinonime, fenomenul se numește *pletoră semantică*.

Bogăția lexicală a limbii române se reflectă și prin numărul mare de sinonime, aceste cuvinte variate și expresive, au fost cuprinse în dicționare deosebit de valoroase, între care amintim "Dicționarul de sinonime" de Gheorghe Bulgar (și un colectiv).

Accentul

Numim accent pronunțarea mai intensă a unei silabe dintr-un cuvânt sau a unui cuvânt dintr-o propoziție sau dintr-o frază.

În limba română accentul nu are loc fix, el este fluctuant sau liber spre deosebire de alte limbi în care are loc fix. (limba franceză de exemplu, unde cade totdeauna pe ultima silabă).

Accentul poate sta :

- a) - pe ultima silabă a cuvântului : lu - bri - fi - **ánt**
- b) - pe silaba penultimă : lu - ne - cú - **șuri**, lip - sés - **te**
- c) - pe silaba antepenultimă : ma - ce - rá - **ți** - ei, án - co - **ră**
- d) - pe a patra silabă : vé - ve - ri - **ță**
- e) - pe a cincea silabă : dói - spre - ze - ce - **lea**

În unele cuvinte mai lungi, pe lângă silaba care poartă accentul, principal, sunt și silabe care au un accent mai slab, secundar, de exemplu în cuvintele compuse sau derivate, accentul fiind pus pe ambele elemente ale acestuia : târâie - brâu, líber - cugetătór, luáre - amínte.

Mai putem vorbi de un accent logic sau emoțional, care constă în scoaterea în evidență a unei silabe sau a unui cuvânt, prin accentuare, pentru a pune în evidență o idee, un sentiment etc..

Exemple:

Să muncească mai bí-ne'.

Este sú-fi-cí-ént.

Pentru că accentul în limba română poate fi liber sau mobil, el poate deosebi între ele două cuvinte sau două forme gramaticale ale aceluiași cuvânt : colónie (apă de toaletă) și coloníe (cetate sau oraș), véselă (vioaie) și veselă (vășarie, tacâmuri).

Multe cuvinte și forme gramaticale cunosc o dublă accentuare : bólnav - bolnáv, dúșman - dușmán, dúminică - dumínică. Din aceste dublete accentuale numai ultima formă este corectă.

În cazul în unor neologisme se cunosc de asemenea două forme de accentuare :

ántic și antíc	carácter și caractér
début și debút	mátur și matúr

Dintre acestea numai a doua formă este acceptată de normele ortopedice ale limbii literare actuale : antíc, caractér, debút, matúr, etc..

Există și numeroase neologisme care admit ambele forme de accentuare :

ánóst și ánost

apéndice și apendíce

calcán și cálcán

cratér și cráter

translátór și translatór

Pentru verificarea accentuării corecte a substantivului, se trece acest substantiv la cazul genitiv.

Exemplu :

carcter - carácterului (este greșită accentuarea) pe când caractér - caractérului (formă corectă a accentului).

2.6 Omografe. Omofone

Omografele sunt cuvinte care au aceeași formă, dar prin deplasarea accentului au sens total diferit:

gaze - gázele (singular "gaz") : Ga'zele ard cu flacără albastră.
- gazéle (singular "gazela") : Gazélele speriate priveau cu ochi uimiți copiii ce vizitau grădina zoologică.

véselă - adjectiv (bucuros) : Fata véselă trăda bucuria din sufletul lui.
- substantiv (tacâmuri) : La cutremur, s-a spart veselă din dulapul de la bucătărie.

țarina - ogor (pământ) : Țarina semănată cu grâu părea că se odihnește sub razele calde ale soarelui de primavară.

țari-na - împărăteasă (soția țarului) : Țarina Ecaterina I-a a fost una dintre cele mai mari împaratese ale Rusiei.

acéle - pronume adj. demonstrativ (singular: acea) : Acéle case au o arhitectură nouă.

ăcele - substantiv, singular, Ac : Ácele de la mașina de cusut s-au frânt.

2.7 Arhaisme

Arhaisme sunt cuvinte vechi, expresii sau construcții care au dispărut din limbă sau care nu mai sunt folosite de vorbitori, dar se întâlnesc în beletristică pentru a ilustra o anumită epocă evocată în opera literară.

Fiind un fenomen de limbă, acestea se întâlnesc la toate cele trei niveluri ale limbii: fonetic, lexical și gramatical.

Arhaisme fonetice (variante fonetice) - sunt cuvinte vechi care aveau în forma lor sonoră alte sunete (litere) decât în forma lor actuală.

Exemple:

poporație - populație
hitlean - viclean
a derege - a drege
lăcuiitori - locuitori
a rumpe - a rupe
a împla - a umbla
a cure - a curge
galbân - galben

Arhaisme lexicale (semantice) - sunt cuvinte vechi al căror sens era diferit de cel actual.

Exemple:

a tăbără - sens vechi : a instala tabăra
- sens nou : a năvăli
a săruta - sens vechi : a saluta
- sens nou : a îmbrățișa
cuvânt - sens vechi : motiv
- sens nou : unitate lexicală
mitocan - sens vechi : călugăr, locuitor al unui mitoc
- sens nou : prost crescut

- nemernic - sens vechi : străin, pribeag
 - sens nou : necistit, ticălos
 mândru - sens vechi : înțelept
 - sens nou : falnic, trufaș, semeț, impunător
 divan - sens vechi : consiliu, adunare
 - sens nou : canapea
 moșie - sens vechi : țară
 - sens nou : proprietate (de pământ).

Alături de arhaisme se întâlnesc cuvintele dispărute: filigea, irmilici, antereu de calemcheriu, clucer, caimacan, logofăt, ispravnic, etc., foarte rar întâlnite chiar și în operele literare.

Arhaisme gramaticale (morfologice) - sunt cuvinte a căror formă gramaticală veche este diferită de forma gramaticală actuală a cuvântului.

Astfel:

- formarea pluralului substantivelor feminine în "e":

- aripă - aripe (forma veche)
 - aripi (forma nouă, actuală)
inimă - inime (forma veche)
 - inimi (forma actuală)
rădăcină - rădăcine (forma veche)
 - rădăcini (forma actuală)
greșeală - greșale (forma veche)
 - greșeli (forma nouă)

- formarea pluralului substantivelor neutre în "-uri":

- palat - palatruri (forma veche)
 - palate (forma nouă)
document - documenturi (forma veche)
 - documente (forma nouă)
diamant - diamanturi (forma veche)
 - diamante (forma nouă)
compliment - complimenturi
 - complimente
act (partea unei piese de teatru) - acturi (forma veche)
 - acte (forma nouă)

- folosirea timpului mai mult ca perfect în forma perifrastică:

Feciorul de împărat *s-a fost dus* la frâtanе-sau, în cetatea cea de argint.
 "Părea că printre nouri *s-a fost deschis* o poartă."

- folosirea verbului la plural pentru un subiect la singular:

Cântat-au gura mea aceste fapte.

- forma arhaică a pronumelor relative, nehotărâte, demonstrative:

care (pron. relativ) - care, carele

unii (pron. nehotarit) - uniia

fiecare (pron. nehot) - fiecarii

acești (pron. demonstrativ) - aceștia

2.8 Regionalisme

Regionalismele sunt forme ale limbii, folosite numai în anumite regiuni ale țării. Se întâlnesc la toate cele trei niveluri ale limbii: fonetic, lexical, gramatical.

Regionalisme fonetice - sunt cuvinte care au anumite sunete diferite de forma literară a cuvântului.

Exemple:

jos (adv. de loc) - gios (Maramures)

jumătate - giură (Maramures)

degete - dește (Oltenia)

frate - frace (Banat)

frunte - frunce (Banat)

cinci - șinși (Moldova)

ceapa - șapa (Moldova)

radacină - radașină (Moldova)

ce faci ? - șe faci ? (Moldova)

Regionalisme lexicale - cuvinte care au forma sonoră diferită de cea literară.

Exemple:

porumb - cucuruz (Transilvania)

- papușoi (Moldova)

albie - postava, capestere (Oltenia)

- cherșin (Moldova)

- copaie (Banat)

cartofi - barabule (Moldova)

- crumpi (Banat)

pepene verde - lubeniță (Oltenia)

- harbuz (Moldova)

- melemete (Dobrogea)

pantaloni - itari, gaci (Maramures)

- nădragi (Moldova)

cearceaf - lebedeu (Banat)

- oghială (Moldova)

- așternut (Oltenia)

Regionalisme gramaticale - forme gramaticale specifice anumitor regiuni din țara noastră.

- forma scurtă a perfectului compus (Banat): O fo' la munce → A fost la munte.

- sincoparea terminațiilor substantive (Banat) sau participiale: Mama-li' cu bra' cu la' - Mămăligă cu brânză, cu lapte.

(el) O văz' lupu' - (El) A văzut lupul.

- forma lungă a participiilor se formează perfectul compus (Muntenia, Oltenia):

Am plătitără. Au văzutără.

Jargonul

Este format din cuvinte întrebuințate de unele categorii sociale pentru a impresiona și a se deosebi de ceilalți vorbitori.

Jargoul este nerecomandabil de normele limbii literare.

Exemple:

"ochei" (scris și citit ca atare) în loc de O.K.

"bonjur" în loc de bonjour sau "bună ziua".

"bulivard" în loc de bulevard.

"vizavi de" în loc de "vis a vis" ori "față de".

"a antama" în loc de "a iniția", "a face demersurile necesare" etc.

Argoul

Este format din cuvinte (termeni) născocite de hoți, vagabonzi, răufăcători, pentru a putea comunica între ei fără a fi înțeleși de cei din jur. Este nerecomandabil de normele limbii literare.

Astfel pentru cuvântul "închisoare", "penitenciar" se folosesc termenii: mititica, gânditoare, pârnaie, univerisitate, întristare, gherla, zdup etc.

Pentru cuvântul polițist" se folosesc termenii: nașu', caraliu, curcan, sticlete etc; pentru verbul "a fura" : a ciordi, a da cu jula, a mangli, a cânta la buzunare etc.

Limbajul tehnic și științific

Limbajul tehnic cuprinde termeni care denumesc realizări practice, (tehnice), create de om.

Acești termeni sunt folosiți și înțeleși de specialiști în domeniul tehnic.

Exemple: antenă, motor, bielă, manivelă, rachetă, microscop, polizor, rotor, sașiu, vibrochen etc. Am considerat necesară precizarea "realizări practice" deoarece adesea se confundă termenii tehnici cu neologismele, astfel cuvintele :

O.Z.N-uri, cosmos, univers, stație orbitală, teleportare, cosmodrom, sunt folosiți de elevi drept termeni tehnici.

Limbajul științific - cuprinde termenii folosiți în domeniul diverselor științe: medicină, matematică, drept, chimie etc. Acești termeni sunt înțeleși și folosiți corect de specialiștii în domeniul științei respective.

Exemple: 2

cord (inimă) - medicină

hepar (ficat) - medicină

colon (intestinul gros) - medicină

ecuație, binom, integrală - matematică

fonem, semantică, semiologie, cratima - lingvistică

2.9 Sensul cuvintelor

Potrivit semanticii lexicale, un cuvânt poate avea mai multe sensuri: *un sens de bază* sau *propriu*, folosit curent, sugerând în mintea vorbitorilor imaginea obișnuită a unei acțiuni, însușiri, obiect; *un sens secundar*, apropiat de cel de bază, stabilit prin asemănări, analogii cu sensul de bază; *un sens figurat* sau *metaforic*, mai puțin obișnuit, atribuit în special de poeți și scriitori unor obiecte, acțiuni sau însușiri pe care acestea nu îl ilustrează în realitate.

Exemple:

cuvântul "*sabie*" - sens propriu : armă

Sabia lui Ștefan cel Mare a fost expusă la Muzeul Mănăstirii Putna.

- sens secundar : Dușmanii au trecut țara prin foc și sabie.

- sens figurat : Papura își leagă săbiile.

"*umăr*" - sens propriu : Atletul avea umeri puternici.

- sens secundar : Umerii obrazilor(camașii,hainelor) erau albiți de praf.

- sens figurat : Pe umerii țării s-a așternut mantia albă a iernii.

"*picioar*" - sens propriu: Alunecând pe gheață, copilul și-a fracturat piciorul.

- sens secundar : Picioarul (mesei,scanului) podului s-a rupt.

- sens figurat : Turmele coborau pe acest minunat picior de plai.

"*gura*" - sens propriu : Copilul avea gura mică și roșie, ca o cireasă.

- sens secundar : Gura (cămășii, peșterii) sticlei era mare.

- sens figurat : Pe-o gură de rai.

"braț" - sens propriu : Luptătorul avea brațe tari, cu mușchi ca de oțel.

- sens secundar: Dunărea se varsă în Marea Neagră prin trei brațe.

- sens figurat: Copacul își înalță brațele goale către cer.

"stea" - sens propriu : În noaptea de vară stelele parcă strălucesc mai puternic pe cer.

- sens secundar : Crivățul îmi lăsase pe geamul de la fereastră o mulțime de stele.

- sens figurat : Steaua norocului l-a purtat pe cele mai înalte culmi.

CAPITOLUL III

ÎMBOGĂȚIREA VOCABULARULUI

Încă de la constituirea sa, o limbă se dezvoltă mărindu-și bogăția lexi-co-semantică cu noi cuvinte. Acest fapt se realizează pe două căi:

- prin mijloace interne (folosind cuvintele existente deja în limbă) și
- prin mijloace externe (împrumutând cuvinte din alte limbi)

Mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului sunt :

I - derivarea

II - compunerea

III - schimbarea categoriei (valorii) gramaticale

3.1 Derivarea

Este de două feluri:

A. - progresivă (realizată prin adăugarea afixelor la tema sau rădăcina unui cuvânt bază).

B. - regresivă (realizată prin suprimarea afixelor reale sau aparente de la un cuvânt - bază).

A. **Derivarea progresivă** este procedeul intern de îmbogățire a vocabularului prin care cu ajutorul afixelor se formează cuvinte noi de la rădăcina sau tema unui cuvânt deja existent. Prin afixe înțelegem *sufixe* și *prefixe*.

Sufixe sunt sunete (litere) sau grupuri de sunete care se atașează la rădăcină sau tema cuvântului.

Prefixe sunt sunete sau grupuri de sunete care se plasează în fața rădăcinii sau temei cuvântului. Prin *rădăcină* sau *radical* se înțelege acel element comun pe care îl au toate cuvintele cu sens înrudit ce formează o familie lexicală: Exemple: de la verbul "a face" prin derivare obținem: *facere*, *făcătură*, *făcător*, *desfăcător* etc.

Exemplu : cuvântul "des - făcă - tor" este format din :

des - prefix

făcă - radical

tor - sufix

Prin *cuvânt - bază* se înțelege acel cuvânt de la care se vor forma noi cuvinte. Cuvintele nou - formate cu prefixe și sufixe se numesc *cuvinte derivate*.

Prin tema cuvântului - bază înțelegem partea din acest cuvânt comună tuturor formelor flexionare sau gramaticale. Ea este formată din rădăcină și un afix.

Exemple: Adjectivul „strălucitor” s-a format din : rădăcina verbului „a luci” + prefixul „stră” (cu care formează tema) + sufixul „tor”

stră - luci -tor

stră - prefix +

luci - rădăcina

tor - sufix

prefix + rădăcina = tema cuvântului

Derivarea progresivă cuprinde deci:

a. - derivarea cu sufixe

b. - derivarea cu prefixe

a. *Derivarea cu sufixe*

Diferitele sufixe folosite în derivarea progresivă se clasifică după sensul cuvintelor rezultate. Vom avea deci:

-sufixe care indică originea: -ean, -esc, -ez, -ol moldovean, peruan, părintesc, românesc, frățesc, vienez, berlinez, milanez, spaniol etc.

-sufixe cu valoare abstractă: -ie, -enie, -eală, -ură : hărnicie, vedenie, rudenie, îndrăzneală, învățătură, etc.

-sufixe care derivă nume de agent: -ar, -tor, -gin, -ist : parchetar, zetar, cizmar, învățător, muncitor, geamgiu, tinichigiu, jurist, fotbalist

-sufixe care derivă nume de instrument: -tor, -au : sucitor, tocător, tractor, mestecău etc.

-sufixe moționale care derivă genul feminin de la un substantiv masculin: a, easa, ca, -ita, -oaica :

student-studentă, bunic-bunică, croitor-croitoreasă, poștaş-poștăriță, doctor-doctoriță, român-româncă, american-americană, tigru-tigroaică, zmeu-zmeoaică etc.

-sufixe cu sens colectiv: -is, -ime, -et : frunziș, aluniș, brădet, făget, studențime, muncitorime etc.

-sufixe argumentative: -an, -oi, băietan, flăcăuan, băiețoi, măturoi, buboi etc.

-sufixe diminutive: -uț, -el, -as, -sor, -ita, -ica, -et : bănuț, micuț, băiețel, clopoțel, mărunțel, fecioraș, băiețaș, îngeraș, rochiță, fetiță, băiețică, mititică, fetică, omuleț, garduleț, pomișor, frățior etc.

-sufixe care derivă adverbe: *-is*, *-mente*, *-este* : furiș, târâș, pieptiș, certamente, realmente, precizamente, prietenește, părintește etc.

b. Derivarea cu prefixe

Prefixele se clasifică în: prefixe vechi, prefixe neologice și prefixoide

Prefixele vechi:

- des/dez : descoase, desface, dezrobi, dezbrăca etc.
- in/im : încăpățâna, îngrozi, îmbrăca, împături etc.
- ne : necurat, necinstit, nefolositor etc.
- pre : prevedea, prelua, prefigura etc.
- ras/raz : răstălmăci, răsturna, răzbate etc.
- re : rechema, reciti, reorganiza etc.
- stra : străbun, străvechi, strălucitor.
- prefixe neologice* - intrate în limbă odată cu cuvintele noi:
 - a - (apoetic, apolitic, amoral)
 - i - ireal, ilegal, irațional)
 - ante (antebelic, antebraț, antedeluvian)
 - anti (antiinfecțios, antiatomic, antirazboinic)
 - co, con, com (comesean, conațional, consătean, concitadin, contopi, complini)
 - intra - (intravenos, intrauterin, intramuscular)
 - extra - (extrașcolar, extrateritorial)
 - post - (postbelic, postuniversitar, postoperatoriu)
 - supra - (supraom, suprasolicitat, suprastatal)

Alte prefixe neologice: - *bio-*, *contra-*, *hiper-*, *inter-*, *hipo-*, *non-*, *sub-*, *para-*, *trans-*, *ultra-* (bioenergie, contraargument, hipersensibil, independentă, hipotensiv, nonvaloare, subdezvoltat, paranormal transoceanic, ultrasunet etc).

-*prefixoide* (false prefixe - provenite din cuvinte independente din limba latină sau greacă:

- aero - (aeronavă, aerospațial, aerosol etc)
- agro - (agroindustrial, agroalimentar)
- hidro - (hidroenergetică, hidroamelioratii)
- micro - (microsistem, microraiion)
- macro - (macrostructură, macroindustrial)
- socio - (sociocultural, socioprofesional)
- tele - (teleimprimator, telecomandă, televiziune)

Alte prefixoide :

- electro- (electrotehnică, electrocentrală)
- foto- (fotomodel, fotomontaj)

mono- (monocultură, monotonie)
pseudo- (pseudointelectual)
semi- (semipreparat)
auto- (autocontrol, autofinanțare)

B. Derivarea regresivă

Prin derivare regresivă se formează cuvinte noi de la:

-verbe prin suprimarea sufixului ce indică conjugarea : a cânta-cânt, a câștiga-câștig, a dansa-dans, a învăța-învăț (obișnuința)

-substantive feminine prin suprimarea sufixului „a” ce indică genul:

vișină → vișin

pară → păr

banană → banan

portocală → portocal

Derivarea parasintetică

Este derivarea prin care la radicalul cuvântului se adaugă atât sufixe, cât și prefixe.

Exemple:

pre - făcă- torie

"pre" - prefix

"făcă" - radical

"torie" - sufix

derivare parasintetică

Exemple:

pre- face

"pre" - prefix

"face" - radical derivare cu prefix (prefixare)

Exemple:

făcă- tură

"făcă" - radical

"tură" - sufix

derivare cu sufix (sufixare)

3.2 Compunerea

Un alt procedeu intern de îmbogățire a vocabularului este compunerea prin care două sau mai multe cuvinte formează un singur cuvânt nou.

Compunerea se realizează prin:

- alăturarea componentelor fără cratimă ;

Exemple : Curtea de Argeș, Vatra Dornei, Dealul lui Mihai, fată în casă (servitoare)

- alăturarea componentelor cu ajutorul cratimei ;

a. - substantive rezultate din unirea a două substantive: câine-lup, floarea-soarelui, Târgu-Jiu, Turnu-Severin, Piatra-Olt

b. - substantive rezultate dintr-un adjectiv cu un substantiv : coate-goale, gură-spartă, vorbă-lungă, burtă-verde, mațe-fripte

c. - substantive rezultate dintr-un verb și un substantiv : papă-lapte, zgârie-brânză, pierde-vară, etc.

d. - adjective rezultate din unirea a două adjective: social-politic, economico-financiar, franco-român

- contopirea (sudarea componentelor) : anotimp, acupunctură, bunăvoință, răuvoitor, binecrescut, atotștiutor, bleumarin, untdelemn, altceva, oricare, oricine, altcineva, douăzeci, treizeci etc.

- adverbe: primăvara, altcumva, altfel, astfel, odată, cumva, oarecum, oricum, etc.

- compunerea prin abreviere: - formarea unui cuvânt nou din inițialele componentelor: O.N.T.; P.N.L.; O.N.U.; etc.

- formarea unui cuvânt nou din silabele componentelor: Romarta, Rompres etc.

- compunerea parasintetică : eminescian, antonpannesc, geobogzian, sadovenian

3.3 Schimbarea valorii gramaticale

Un alt procedeu intern de îmbogățire a vocabularului este schimbarea valorii gramaticale a cuvântului. Acest procedeu constă în formarea unui cuvânt nou prin simpla trecere a unui cuvânt de la o parte de vorbire la alta. Această trecere se realizează prin:

a) substantivizarea adjectivelor și adverbilor (prin substantivizarea se înțelege articularea cu articol hotărât, nehotărât sau demonstrativ a unui adjectiv sau adverb obținând astfel un substantiv)

Exemple:

frumos - frumosul (substantiv, articol hotărât).

(adjectiv) - un frumos (substantiv, articol nehotărât).

- *Cel* frumos (substantiv, articol demonstrativ).

Frumosul în artă impresionează.

Un frumos ca el rar întâlnești.

Cel frumos merge pe apă

Și striga că nu se-neacă.

bine binele → un bine
(adverb) (substantiv) (substantiv)

b) substantivizarea participiilor și infinitivelor lungi.

Exemple:

prăpădit prăpăditul → un prăpădit
(part.)

rănit rănitul → un rănit
(part.)

a mânca → mâncare → mâncarea (inf. lung)

a alerga → alergare → alergarea

a cerceta → cercetare → cercetarea

c) adjectivizarea participiilor trecute și a gerunziilor:

Exemple:

- carte citită, lecția învățată, fereastra deschisă etc. (participii trecute adjectivizate)

- mâna tremurândă, ochi lacrimânzi, aripi fâlfâinde, fete zâmbinde etc. (gerunzii adjectivizate).

d) trecerea unui substantiv ca adverb, prin forma articulată a substantivului fără determinant (vezi capitolul "Adverbe provenite din alte părți de vorbire")

Exemple:

Vara merg la mare. (adverb)

Vara aceasta este căldură. (substantiv)

3.4 Familia lexicală

Prin familia lexicală a unui cuvânt se înțelege totalitatea cuvintelor formate prin derivare, prin compunere și prin schimbarea valorii gramaticale la același cuvânt - bază.

Familia lexicală se stabilește la nivelul unei singure limbi (excluzând neologismele neanalizabile sau expresiile), iar cuvintele unei familii lexicale au toate un element comun, numit radical sau rădăcină.

Exemple :

a face	-facere	a învăța	-învățătură
(verb)	-făcător		-învățământ
	-făcătură		-învățător, e
	-făcăleț, a, i, e		-învățăcel
	-a desface		-învăț (obișnuința)-(derivare regresivă)
	-desfăcătură		-dezvăț (dezobișnuința)
	-desfacere		-învățat (cărturar)
	-desfăcut, a, e, i		-învățat, a, i, e
	-a prefăce		-învățare
	-prefacere		-neînvățare
	-prefăcut, a, e, i		-reînvățare
	-prefăcător		-dezvățare
	-prefăcătorie		-neînvățat, a, e, i
	-a contraface		-dezvățat, a, e, i
	-contrafacere		-reînvățat, a, e, i
	-contrafăcut, a, e, i		locuțiuni :
	-contrafăcător		învățătură de minte
	-făcut, ă, e, i		a da învățătură
	-răsfăcut, ă, e, i		
	-binefacere		
	-binefăcător		
	-binefăcut, a, e, i		
	-răufăcător		

3.5 Mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului

Principalul mijloc extern de îmbogățire a vocabularului îl constituie împrumuturile din alte limbi.

Împrumuturile lexicale sunt cuvinte intrate în limba română din alte limbi și adaptate sistemului fonetic și gramatical al limbii române.

Aceste cuvinte au pătruns în limba română pe cale directă (prin contactul nemijlocit cu alte popoare, cu limbi diferite) și pe cale indirectă (prin intermediul cărților).

După limba din care provin, împrumuturile sunt:

- slave: babă, ceată, dar, glas, grijă, izvor, milă, bogat, bolnav, a darui, a dovedi etc.

- maghiare: belșug, gând, hotar, gingaș, uriaș, a bănui, a îngădui etc.
- turcești: iaurt, magiun, pilaf, rahat, sarma, chior, barcagiu, durduliu etc.

- grecești: taifas, politicos, lefter, a fandosi, plictisi etc.

Imprumuturi neologice - sunt cuvinte care au pătruns în limbă după secolele XVIII-XIX.

Exemple:

- neologisme de origine franceză : persoană, curier, mesager, individ, nobil, ordin, comandă, raport, patrie, poet, colonel, funcționar etc.

- origine germană (mai ales termeni tehnici): bormașina, electrocar, gater, foraiiber, rolă, șaibă, ventil, rucsac, glasvand, ștecăr etc.

- origine italiană: allegro, alto, bariton, chitara, flaut, solfegiu, tenor, opera, etc.

- origine engleză : fotbal, fault, gol, golf, scor, parking, picup, week-and etc.

Având în vedere numărul mare al cuvintelor neologice se recomandă consultarea "Dicționarului de neologisme" deosebit de util în aprofundarea studiului.

PARTEA a III-a

MORFOLOGIA

Gramatica este știința care studiază acea parte a limbii care permite cuvintelor să realizeze comunicarea între vorbitori și anume structura gramaticală a limbii.

Gramatica cuprinde două mari părți:

- morfologia (din cuvântul grec "morfe" - formă și "logos" - învățătură).
- sintaxa (din cuvântul grec "sintaxis" - îmbinare).

Morfologia este partea gramaticii care studiază forma cuvântului, modificările formei și ale conținutului, valorile gramaticale exprimate prin formele cuvântului.

În morfologie cuvintele se numesc *părți de vorbire* - adică clase lexico-gramaticale caracterizate prin anumite trăsături generale, formale și de conținut.

După criteriul morfologic, al modificării formei, părțile de vorbire se împart în:

- *părți de vorbire flexibile*: substantivul, articolul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul. Acestea își modifică forma în timpul comunicării (sunt flexibile).

- *părți de vorbire neflexibile* (nu-și modifică forma în timpul comunicării): prepoziția, conjuncția, interjecția, adverbul.

Prin denumirea de "clase lexico-gramaticale", alături de cuvânt înțelegem diversele grupuri de cuvinte cu înțeles unitar care se comportă ca un singur cuvânt, adică locuțiunile.

Fiecărei părți de vorbire (în afară de articol) îi corespunde în planul vorbirii o locuțiune.

Astfel:

-substantivului - locuțiuni substantive: părere de rău = regret, ținere de minte = memorie, aduceri - aminte = amintiri, punct de vedere = părere, opinie, nod în papură = defect, cusur, bătaie de cap = necaz, învățătură de minte = pildă, experiență, exemplu, etc.

-adjectivului - locuțiuni adjectivale: fel de fel = diverși, (om) cu scaun la cap-chibzuit, înțelept, (om) de încredere, de valoare, de ispravă, (om) cu stare, cu judecată, cu sânge rece, (om) în floarea vârstei (tânăr), lucru de căpetenie, ca vai de lume etc.

-numeralului - câte și mai câte, multe, câte verzi și uscate, de zeci de ori, de cinci ori, a doua oară, a nu știu câta oară.

-pronumelui - nu știu cine, nu știu ce (format din verbul nu știu + pron. relative: ce, cui, care, câtă, câte, câți, cine știe ce, cine, etc.).

-verbului - a-și aduce-aminte, a da buzna, a se da de-a dura, a-i părea bine etc.

-adverbului - în fața, în dreapta, în stânga, pe de rost, din ce în ce, etc.

-prepoziției - alături de, dincolo de, în caz de, de-a lungul, de jur-împrejurul etc.

-conjuncției - pentru că, după ce, ca și cum etc.

-interjecției - ba zău, nu zău, ia uite, iate uită, etc.

Fiecărei părți de vorbire îi corespund anumite categorii gramaticale: gen, număr, caz, persoană, număr, mod, timp, diateză, grad de comparație, articularea etc.

CAPITOLUL I

SUBSTANTIVUL

Este partea de vorbire flexibilă care denumește lucruri, ființe, fenomene, noțiuni, idei, relații etc., și se caracterizează prin categoriile gramaticale de : gen, număr, caz, articol.

A. După gen, substantivele sunt:

a - masculine (le recunoaștem după cum primesc la singular "un" iar la plural "doi")

Exemple :

un om - doi oameni

un cocoș - doi cocoși etc.

- denumesc ființe de sex bărbatesc: *bărbat, cal, cocoș, berbec, papagal* etc.

- numele lunilor anului: *ianuarie, februarie.....*

- numele pomilor fructiferi: *măr, păr, prune, cireși*

- numele notelor muzicale: *do, re, mi, fa....*

- numele cifrelor: *unu, doi, trei, patru.....*

Excepție:

subst. *mie, sută* - gen feminin

subst. *milion, miliard* - neutru

- numele literelor: *a, b, c, d,...*

- nume de profesii : *inginer, fierar, doctor, etc..*

- nume de monede: *ban, leu, dolar, franc, dinar.*

Excepție: lira, marca, para, rubla - sunt de genul feminin.

-nume de plante și flori: *ardei, pătrunjel, mușețel, bujor, crin, trandafir.*

b - feminine - denumesc ființe de sex femeiesc sau care prin analogie sunt considerate ca feminine.

Le recunoaștem după cum primesc la singular "o", iar la plural "două".

Exemple : o fată - două fete, o carte - două cărți etc. Sunt feminine substantivele care denumesc:

- ființe de sex femeiesc: *mama, femeie, fiica, nora, bunica, iapa, capra, gaina*, etc.

- nume de lucruri: *carte, casă, rochie, masă*, etc.

- nume de fructe: *pară, banană, ceapă, piersică*.

Excepție : ananas, strugure - masculin; măr - neutru.

- numele zilelor, anotimpurilor, părțile zilei: *luni, marți, iarna, primavara, dimineața, seara, noaptea*.

Excepție : amurg, prânz, asfințit - neutru.

- nume de țări, continente : *România, Franța, Asia, Europa* etc.

Excepție : Laos, Luxemburg, Yemen, Iran, Irak, Congo, Vietnam, etc. - neutru.

- nume de flori: *gladiolă, garoafă, lalea, crizantemă*, etc.

- sentimente, stări psihice, atitudini : bucurie, iubire, gelozie, frică, etc.

- substantive provenite din infinitive lungi : căutare, citire, scriere, etc.

c - *neutre* - sunt de genul neutru substantive care denumesc obiecte, nume generice sau cu sens colectiv.

Se recunosc după cum primesc la singular "un", iar la plural "două".

Exemple : un tablou - două tablouri, un popor - două popoare etc.

Sunt neutre substantivele care denumesc:

- nume de lucruri : *birou, caiet, stilou, creion, ghiozdan, tablou, plug*, etc.

- nume de simțuri: *auz, văz, miros*, etc.

- acțiuni (provenite din verb la supin) : *scris, format, cules*, etc.

- nume de sporturi: *fothal, box, baschet*.

- nume de vânturi : *crivăț,ustru*, etc.

O serie de substantive formează femininul de la masculin:

elev - elevă

inginer - ingineraă

director - directoare

pictor - pictorița

actor - actrița

mire - mireasă

(Astfel de substantive se numesc moționale)

Alte substantive au aceeași formă atât pentru masculin cât și pentru feminin (substantivele epicene) : elefant, lăstun, papagal, pițigoi, vultur, girafă, camilă, privighetoare, etc.

B. După număr, substantivele sunt :

a - *la numărul singular* - când indică un singur exemplar dintr-o categorie de obiecte: tată, mamă, casă, câine, carte, pom, continent, țară, etc.

b - *la numărul plural* - când indică mai multe exemplare sau mai multe obiecte de același fel: tați, mame, case, câini, cărți, pomi, continente, țări, etc.

O serie de substantive au forme duble pentru plural : coală - coale, coli ; dorința -dorințe, dorinți; roată -roate, roți; albuș - albușe, albușuri; hotel - hotele, hoteluri; chibrit - chibrite, chibrituri.

Limba literară a adoptat una sau alta dintre variante.

Unele substantive au forme numai pentru singular sau numai pentru plural.

- forma numai singular (defective de plural): lapte, mazăre, miere, sânge, unt, tenis, fotbal, bunătate, curaj, foame, înțelepciune, sete, etc.

- forme numai pentru plural (defective de singular) : icre, zori, câlți, șale

Substantivele colective au forma de singular dar denumesc mai multe obiecte sau persoane : tineret, muncitorime, brădet, tufiș, lăstăriș, etc.

C. După formă substantivele sunt :

- simple - formate dintr-un singur cuvânt : masă, casă, carte, etc.

- compuse - formate din două sau mai multe cuvinte : inginer-șef, bunăvoință, Curtea de Argeș, etc.

- locuțiuni substantive - grupuri de cuvinte cu valoarea unui substantiv : băgare de seamă = atenție, ținere de minte = memorie, păreri de rău = regrete, aduceri aminte = amintiri etc.

D. După felul obiectului denumit :

- comune - denumesc obiecte de același fel luate în mod general : om, țară, munte, oraș

- proprii - denumesc obiecte de același fel, luate în mod particular : Ion, Nicoleta, România, Himalaia, Munții Retezatului, Turnu-Severin, Craiova, etc.

Cazul substantivelor

Cazul substantivelor- exprimă relația dintre cuvinte și este forma pe care o iau acestea pentru a exprima o anumită funcție sintactică. Categoria de caz o are substantivul, articolul, adjectivul, pronumele, numeralul (participiul adjectival și gerunziul acordat au această categorie prin acord cu substantivul determinat).

În limba română există cinci cazuri, fiecare având anumite funcții sintactice (în afara vocativului) : Nominativ (N), Genitiv (G), Dativ (D), Acuzativ (Ac), Vocativ (V).

Funcția sintactică a cazurilor

Nominativul

Substantivul în nominativ răspunde la întrebarea: cine? ce? și poate avea următoarele funcții sintactice:

1. Subiect :

Copilul se joacă. (substantiv comun simplu)

Cristina învață mult. (substantiv propriu simplu)

Floarea-soarelui a răsărit. (substantiv comun compus)

Turnu-Severin este un oraș așezat pe malul Dunării. (substantiv propriu compus)

2. Nume predicativ:

El este inginer. (s.c.s)

Fiica mea este Oana. (s.p.s)

Domnul acela este inginer-șef. (s.c.c.)

Orașul din zare este Turnu-Severin. (s.p.c.)

3. Apoziție simplă sau dezvoltată (atribut substantival opozițional)

Lidia, fiica, i-a făcut cadou acest ceas.

Lidia, fiica prietenei mele, i-a făcut cadou acest ceas.

Obs: Apoziția se întâlnește, de obicei, în cazul N, indiferent de cazul substantivului determinat.

Ex: Am cunoscut pe tatăl studentei mele, Cati.

studentei - caz (G).

Cati - apoziție simplă (N).

Ați fost în vizită la o prietenă, Corina.

la o prietenă - AC

Corina - N

4. Elementul predicativ suplimentar

Eu te văd studentă peste câteva luni. (ca și studentă; că vei fi studentă)

"Am avut nuntași

Brazi și paltinași

Preoți, munții mari".

(Am avut ca și nuntași, ca și preoți).

(Am avut brazii și paltinașii ca și nuntași).

(Am avut munții ca și preoți).

Genitivul

Substantivul în genitiv răspunde la întrebările (al, a, ai, ale) cui ? și poate avea următoarele funcții sintactice :

1. *Subiect* - Ai casei au plecat.

2. *Nume predicativ*

Meritele sunt ale elevei. (ale Cristinei, ale inginerului-șef, etc.)

Ei sunt contra războiului.

3. *Atribut substantival*

- genitival (fără prepoziție) :

Cărțile copiilor sunt interesante. (Cristinei, inginerului-șef, etc.)

- cu prepoziție:

Sondajul asupra rezultatelor la examen a fost edificator.

Mersul înaintea mașinii este periculos.

Lupta contra sărăciei continuă.

Măsurile împotriva colegului sunt nedrepte.

Copacul din dreapta casei este un brad.

(din fața, din spate, din dosul etc. locuțiuni prepoziționale genitivale)

- apozitional

Copilul Danielei, adică al prietenei mele, este silitor.

4. *Complement indirect*

Tinerii luptă împotriva minciunii.

Ei s-au ridicat contra nedreptății.

5. *Complement circumstanțial de loc*

Mașina a staționat în stînga străzii.

6. *Complement circumstanțial de timp*

Tu ai sosit acasă înaintea părinților.

7. *Complement circumstanțial de mod*

El a acționat contra propriei sale dorințe (împotriva dorinței sale.)

Inlocuind substantivul precedat de prepoziție cu un adverb de mod „așa”, „bine”, „greșit” se observă clar complementul de mod :

El a acționat așa, el a acționat bine.

El a acționat greșit.

El a acționat contra propriei sale dorințe.

8. *Complementul circumstanțial de cauză*

El a întârziat din pricina autobuzului.

Tu ai lipsit de la spectacol din cauza bolii.

9. *Complement circumstanțial condițional*

În locul prietenului tău, aș tăcea.

10. *Complementul circumstanțial de concesie*

În ciuda insuccesului, tot e vesel.

În pofida necazurilor, el rămâne optimist.

11. Complement circumstanțial de scop

El se pregătește în vederea examenelor.

Dativul

Substantivul în cazul dativ răspunde la întrebarea "cui ?" și poate avea următoarele funcții sintactice :

1. Atribut substantival

- fără prepoziție:

Far ce-mi luminezi mintea, adevărată călăuză sufletului meu.

Preot deșteptării noastre, semnelor vremii profet.

Oferirea de diplome sportivilor învingători s-a făcut într-un cadru restrâns.

- cu prepoziție:

Succesul gratie muncii (mulțumită muncii, datorită muncii) a fost mare.

- apozitional:

I-am cerut prietenei mele, adică Alinei, o carte.

2. Complement indirect

Tu oferi prietenei tale o floare.

I-am adus băiețelului o minge.

Cinste eroilor patriei!

3. Complement circumstanțial de loc

(dativul locativ)

Puii stau lipiți pământului.

Stai locului, Ionele !

Așterne-te drumului, bade Ioane!

Noi ne ținem locului de teama lupului.

Țăranul este legat pământului, iubindu-l cu toată ființa lui.

4. Complement circumstanțial de mod

El a răspuns conform (contrar) regulamentului.

5. Complement circumstanțial instrumental

El a reușit în viață datorită (multumită,gratie) muncii sale.

Acuzativul

Substantivul în acuzativ răspunde la întrebările : pe cine ?, ce ?, unde ?, când ?, cum ?, încotro ? etc.

1. *Subiect* (substantiv precedat de prepoziția simplă „la” cu valoare cantitativă : multă, mulți, multe)

Au căzut la frunze în timpul furtunii!
S-a adunat la lume în fața primăriei!
S-au frânt la crengi din cauza vântului!

2. *Nume predicativ*

Cartea aceasta este de gramatică.
Gândul lui este la vacanță.
Florile sunt pentru mama.
Inghețata este cu ciocolată.
Podul este de beton.

3. *Atribut substantival* (substantiv precedat de prepoziții sau loc. prep.)

Livada cu pomi a înflorit.
Cartea de povești este deschisă.
Mărul din grădină s-a uscat.
Omul fără griji doarme liniștit.
Cărarea spre sat șerpuiește pe lângă râu.
Saltul în gol este periculos.
Lovitura sub centură este interzisă.
Drumul spre cabană este marcat.
Pregătirea bolnavului înainte de operație este binevenită.
Călătoria alături de prieteni a fost o plăcere.
Un glas ca de copil se auzi în curte.
Un om cât un munte calcă apăsător pe ulița.

Observații : Prepozițiile "ca", "cât" provenite din adverbe de comparație, au ca element regent un substantiv, ca urmare formează un atribut.

O prietenă de la Iași a sosit în vizită.
El părea un barbat de pe la munte.

4. *Atribut apozitional*

Am admirat-o pe prietena ta, adică pe Irina.

5. *Complement direct*

Tu citești cartea aceasta.
Noi o chemăm pe colega aceasta.
Noi o chemăm pe această colegă.
Fata mănca la plăcinte și mănca bine.

6. *Complement indirect*

Ți-ai amintit de tinerețe.
Te gândești la examen.

7. *Complement de agent*

Problema este rezolvată de elevi.

8. *Complement circumstanțial de loc*

Vara copii merg la mare.

El se îndreaptă spre oraș.

9. *Complement circumstanțial de timp*

El s-a întors de la școală spre prânz (către prânz).

El a învățat toată ziua.

Petrecerea s-a terminat pe la miezul nopții.

10. *Complement circumstanțial de mod*

Colegul tău calcă a popă.

Tu ai răspuns cu bucurie.

Bradul a crescut mai mare decât casa.

Vorbea la fel de calm ca tata.

Ea te-a părăsit fără păreri de rău. (locuțiune substantivală)

11. *Complement circumstanțial de cauză*

Copilul plângea de rușine.

Tu n-ai venit acasă de frică.

12. *Complement circumstanțial de scop*

Tu te pregătești pentru examen.

Tu ai fost în oraș după cumpărături.

Eu fac totul spre satisfacția familiei.

13. *Complement circumstanțial condițional*

În caz de nevoie, spargeți geamul.

În condițiile stabilite, primesc propunerea.

14. *Complement de concesie*

Cu toată silința, nu a înțeles nimic.

Cu tot efortul tot n-a ajuns primul.

Cu toate intervențiile părinților, tot n-a fost primit în audiență.

Vocativul - Este singurul caz în care substantivul nu are funcție sintactică. El exprimă o chemare

Exemplu: Ioane, vino repede!

substantiv în vocativ fără funcție sintactică

În cazul în care un substantiv în vocativ însoțește un alt substantiv pe care îl identifică, acesta are funcție sintactică de atribut apozitional:

Exemplu: Mamă Ilinco, vino până la mine!

substantiv în vocativ, funcție de atribut apozitional

Observație : Cuvintele care însoțesc un substantiv în vocativ (substantive, adjective, pronume, numere) au funcție sintactică proprie.

Exemplu: Primul pluton, ascultă comanda la mine!

primul - nr. ordinal, atribut adjectival

pluton - substantiv în vocativ fără funcție sintactică

Exemplu : Fiul meu cel drag, bine ai venit!

fiul - substantiv în vocativ fără funcție sintactică

meu - atribut adjectival, adj. pron. posesiv

cel drag - atribut adjectival, adjectiv propriu-zis, precedat de art. demonstrativ „cel”

Exemplu : Dragul meu prieten!

dragul - atribut adjectival, adjectiv propriu-zis

meu - atribut adjectival, adjectiv pron. posesiv

prieten - substantiv în vocativ fără funcție sintactică

Exemplu: Gâze, flori întârziate!

gâze, flori - substantive în vocativ fără funcție sintactică

întârziate - atribut adjectival, adjectiv provenit din verb la participiu

De reținut: În afara Nominativului și Vocativului, toate cazurile au prepoziții și locuțiuni prepoziționale ce se vor studia la capitolul „Prepoziția”.

Îndrumare - La analiza morfo-sintactică a substantivului se vor numi toate caracteristicile acestuia:

- felul (comun, propriu)
- forma (simplu, compus, locuțiune subst.)
- genul (masculin, feminin, neutru)
- numărul (singular, plural)
- articolul (articulat hotărât, nehotărât, posesival, genitival sau nearticulat)
- cazul
- funcția sintactică

Declinarea : Forma pe care o ia substantivul la trecerea prin cele cinci cazuri se numește declinare

Declinarea poate fi:

a - *articulată* - când substantivul este însoțit de articol hotărât enclitic

N - copilul - copila - copiii - copilele

D - copilului - copilei - copiilor - copilelor

Ac - copilul - copila - copiii - copilele

V - copile! - copilo! - copii! - copilelor!

Observație. Câteva substantive nu pot avea articol hotărât enclitic; ele sunt precedate de articolul hotărât proclitic „lui” ; vodă, Ion, Carmen, Traian, Mircea etc. Ele se vor declina:

N. Traian (Mircea, Ion, vodă) este serios.

G.D. Cartea lui Traian; Cămaşa lui Mircea; Scaunul lui vodă; Dau lui Traian (lui Mircea, lui vodă) toată consideraţia.

Ac (pe) Traian, Mircea, vodă etc.

V. Traiane! Mirceo! Ioane! Carmen!

b - *nearticulată* - când substantivul este însoţit de articol nehotărât sau orice alt determinant

N.Ac. - Un copil - O copilă - Nişte copii - Nişte copile

G.D. - Unui copil, unei copile - unor copii - unor copile

CAPITOLUL II

ARTICOLUL

Este partea de vorbire flexibilă care nu are înțeles de sine stătător și nu poate avea funcție sintactică.

Articolul are rolul de instrument gramatical.

În limba română, articolul este de mai multe feluri : hotărât, nehotărât, demonstrativ, posesival-genitival

1. *Articolul hotărât enclitic* (așezat la sfârșitul cuvântului)

Gen	Masculin		Feminin		Neutru	
Caz/Nr.	singular	plural	singular	plural	singular	plural
N. Ac.	-l	-i	-a	-le	-e	-le
G. D.	-lui	-lor	-ei	-lor	-lui	-lor
V.	-le!	-lor!	-o!	-lor!		

Articolul hotărât proclitic (se așază în fața substantivelor comune și proprii care nu pot fi articulate cu articolul hotărât enclitic: vodă, Traian, Mircea, Ion, Carmen, ianuarie,.....(lunile anului), numerele care indică un anumit an.

Exemple:

Sabia lui vodă, Cartea lui Traian, zilele lui ianuarie, în vara lui 1944 etc.

2. *Articolul nehotărât* are formele:

Gen	Masculin		Feminin		Neutru	
Caz/Nr.	singular	plural	singular	plural	singular	plural
N. Ac.	un	niște	o	niște	un	niște
G. D.	unei	unor	unei	unor	unui	unor

3. Articolul posesiv genitival

Gen	Masculin		Feminin		Neutru	
Caz/Nr.	singular	plural	singular	plural	singular	plural
N. Ac.	al	ai	a	ale	al	
G. D.	alui	alor	alei	alor	alor	

Însoțește un substantiv sau substitut în cazul G.

Se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat, nu cu pronumele sau substantivul în cazul genitiv.

Un creion al elevei a căzut de pe bancă.

art. posesival

Se acordă cu substantivul "creion" în cazul N, și nu cu substantivul "eleva" în cazul G.

Acest creion al nostru este roșu.

4. *Articolul demonstrativ* însoțește un adjectiv sau un numeral făcând legătura între această parte și substantivul determinat.

Are formele:

Gen	Masculin		Feminin		Neutru	
Caz/Nr.	singular	plural	singular	plural	singular	plural
N. Ac.	cel	cei	cea	cele	cel	cele
G. D.	celui	celor	celui	celor	celui	celor

Exemple:

Băiatul cel frumos, fata cea harnică.

Copii cei ascultători, mamele cele iubitoare, drumurile cele bătătorite etc.

Articolul demonstrativ se acordă în gen și număr cu substantivul determinat:

Fata cea harnică - feminin singular

Fetele cele harnice - feminin plural

Radu cel Frumos - Ștefan cel Mare - masculin singular - formează un substantiv propriu compus.

Băieții cei trei, băiatul cel dintâi - leagă un numeral de substantivul determinat.

Când însoțește un adjectiv cu rol de atribut adjectival, articolul va avea genul, numărul și cazul substantivului determinat.

Exemple: Cărțile elevilor celor harnici sunt îngrijite. - atribut adjectival, masculin plural, caz genitiv, însoțit de articolul demonstrativ "celor".

Atenție: Atât articolul demonstrativ cât și pronumele demonstrativ forma scurtă au aceleași forme: cel, cea, cei, cele. Sunt pronume atunci când sunt urmate de un substantiv.

Exemple: Cel cu cartea a ieșit în fața clasei.

Acela (cel) - pronume demonstrativ, masculin, singular, N, subiect.

Făt-Frumos merse spre cel om.

Acel (cel) - adjectiv pronominal demonstrativ, masculin, singular, Ac, atribut adjectival.

CAPITOLUL III

ADJECTIVUL

Adjectivul este partea de vorbire flexibilă care exprimă însușirea (calitatea) unui obiect. Însușește un substantiv cu care se acordă în gen, număr și caz.

Adjectivul poate exprima:

- însușirea, proprietatea unei ființe sau a unui obiect: *frumos, bun, inteligent, greu, ușor, drag, tânăr* etc.
- materia din care este alcătuit: *osos, fibros, lemnos, metalic, aurifer* etc.
- originea: *oltean, franțuzesc, studentesc, țărănesc, vienez, american* etc.

Felul adjectivelor:

- a- *propriu-zise*: *frumos, bun, curajos* etc.
- b- *provenite din* :
 - verbe la participiu: *citit, citită, scris, scrisă*.
 - verb la gerunziu: *mâini tremurânde, coșuri fumegânde, ochi lacrimânzi* etc.
 - pronume: *Acel (acest) elev a câștigat* (adjectiv pronominal demonstrativ).
 - Fiecare elev* (alt, oricare) - adjectiv pronominal nehotărât.
 - Nici un copac* (nici o) - adjectiv pronominal negativ.
 - Al cui copil esti tu?* (adjectiv pronominal interogativ).
 - Știu¹ / care copii sunt cuminți.² / - adjectiv pronominal relativ rol de element relațional, funcția sintactică de atribut adjectival.
 - Copiii mei* sunt cuminți - (adjectiv pronominal posesiv).

După terminație, adjectivele sunt:

- a-*variabile* - cu două terminații: *bun - bună, buni - bune, moale - moi*
- variabile* - cu o terminație: *verde - verzi*
- b-*invariabile*: *gri, maro, cumsecade, eficace, motrice, propice*

După formă, adjectivele sunt :

- a-simple, formate dintr-un singur cuvânt: *frumos, înalt, bun*

b-compuse: *cumsecade, binecrescut, galben-auriu, alb-gălbui, tehni-co-stiintific, franco-român* etc.

c- locuțiuni adjectivale:

(om) *cu dare de mâna* - înstărit, bogat

(om) *cu scaun la cap* - chibzuit

(om) *cu noroc* - norocos

(om) *cu minte* - înțelept

(om) *cu capul în nori* - aiurit, zăpăcit, neatent

(om) *fără teamă și prihană* - pur, neprihănit etc.

Gradele de comparație

Exprimă gradul (măsura) în care o însușire caracterizează un obiect în raport cu aceeași însușire a aceluiași obiect sau a altui obiect

Gradele de comparație sunt:

1. *Pozitivul* - enunță calitatea sau însușirea fără a o compara: copil *bun*, elev *silitor*, fată *frumoasă*.

2. *Comparativul*:

- de superioritate: *mai bun, mai silitor, mai frumoasă*

- de egalitate: *la fel de bun* (tot așa de), *tot atât de silitor, la fel de frumoasă*.

- de inferioritate: *mai puțin bun, mai puțin silitor, mai puțin frumoasă*.

Al doilea termen de comparație se introduce prin adverbele de comparație: "ca", "decât", "întocmai ca", "așa că", "la fel de", "tot așa de".

El este mai puțin bun ca (decât) acesta.

Tu ești la fel de inteligent ca mama ta.

Tu ești mai silitor decât sora ta.

3. *Superlativul* este de două feluri: relativ și absolut.

a-*Superlativul relativ* - arată că însușirea unui obiect (ființe) se află la gradul cel mai înalt sau cel mai scăzut comparată cu aceeași însușire sau cu o alta. Superlativul relativ se realizează din forma comparativului de superioritate sau inferioritate precedat de articolul demonstrativ: "cel", "cea", "cei", "cele".

El este cel mai bun dintre elevi. (din clasă)

Al doilea termen al comparației se introduce prin prepozițiile: "dintre", "între".

Este omul cel mai bun între oameni. Este elevul cel mai silitor dintre toți.

Al doilea termen al comparației poate lipsi.

Exemplu:

Tu ești cea mai frumoasă.

b-*Superlativul absolut* - arată că însușirea este în cel mai înalt grad fără a fi comparată cu o alta însușire.

Se construiește cu ajutorul adverbului "foarte", mai rar cu adverbul "tare".

Exemple:

Ea este foarte frumoasă.

Tu ești tare harnic.

Pe lângă aceste adverbe, există o serie de locuțiuni adverbiale care pot reda superlativul absolut: cu totul și cu totul, nespus de, uluitor de, nemai-pomenit de, extraordinar de, din cale-afară de etc.

Unele adjective nu pot avea grad de comparație, fie pentru faptul că însușirea exprimată nu poate fi comparată, fie că, la origine, ele sunt deja comparative sau superlative.

Adjective fără grad de comparație: *interior, inferior, superior, major, gigant, exterior, anterior, optim, ultim, uriaș, suprem, întreg, mort, complet, oral, unic, veșnic, general, perfect, principal, desavârșit, endocrin* etc.

Funcția sintactică a adjectivului :

1. Atribut adjectival: Am citit o carte *interesantă*.

2. Nume predicativ: Ziua era *frumoasă*.

3. Complement indirect: *Din galben* s-a facut rosu./ *Din sărac* a ajuns bogat.

4. Element predicativ suplimentar: Cărarea cobora chinuită. (nominativ)

Eu te știu de înțeleaptă. (acuzativ)

5. Complement circumstanțial de timp: *De tânără* era recunoscută drept un talent.

Te cunosc *de mică*.

6. Complement circumstanțial de mod: El era mai mult îndrăzneț *decât isteț*.

7. Complement circumstanțial de cauză: Toată lumea o evita *de rea*.

Tu stai acasă *de bolnavă*.

8. Complement de relație: *De cuminte*, e cuminte,

Dar de gură-i cât o șură.

9. Complement circumstanțial de concesie: *Chiar bolnav* și tot va veni la școală.

Observații. Prin poziția antepusă față de substantivul pe care îl determină, adjectivul preia articolul acestuia:

Copilul frumos - Frumosul copil

Un elev harnic - Un harnic elev

Adjectivul își poate schimba valoarea gramaticală devenind:

- substantiv (prin substantivizare);

Frumosul merge pe apă. (articol hotarat)

Cel frumos merge pe apă. (articol demonstrativ)

Un frumos ca el rar întâlnești. (articol nehotărât)

- adverb:

Tu cânti frumos. (adverb de mod, complement de mod).

CAPITOLUL IV

PRONUMELE

Pronumele este partea de vorbire flexibilă care ține locul unui substantiv. Pronumele este de mai multe feluri: *personal*, *reflexiv*, *de întărire*, *posesiv*, *demonstrativ*, *nehotărât*, *interogativ*, *relativ*, *negativ*.

Pronumele personal

Pronumele personal este pronumele care indică persoana vorbirii (eu, noi), cu care se vorbește (tu, voi), despre care se vorbește (el, ea, ei, ele). Are forme accentuate și neaccentuate. Se declină la toate cele cinci cazuri, având formele după schema următoare:

Singular

Per-soana	N	G	D		Ac		V
I	eu		mie	îmi, mi	pe mine	mă	
II	tu		ție	îți, ți	pe tine	te	tu !
III	el	al (a, ai, ale) lui	lui	îi, i	pe el	îl, l-	
	ea	al (ai, a, ale) ei	ei	îi, i	pe ea	o	

Plural

Per-soana	N	G	D		Ac		V
I	noi		nouă	ne, ni	pe noi	ne	
II	voi		vouă	vă, vi	pe voi	vă	voi !
III	ei	al (ai, a, ale) lor	lor	le, li	pe ei	îi, i	
	ele	al (ai, a, ale) lor	lor	le, l i	pe ele	le	

Pronumele personal cu valoare neutră

Nu are funcție sintactică, se întâlnește în diverse expresii: a luat-o la sănătoasa, o facea pe deșteptul, o ține una și bună

îi: îi dă cu gura înainte, îi dă mereu cu vorba

i: dă-i cu bere, dă-i cu vin, zi-i înainte

le: le vede la matematică, le are la gramatică, le știe la muzică.

Pronumele personal în dativul posesiv

Are funcție sintactică de atribut pronominal:

Fața-mi era palidă, îngălbenită de furie.

Mâna-ți mică mângâia brațul fotoliului.

Trupu-i era înalt.

Pronumele personal în dativul etic

Nu are funcție sintactică, se analizează împreună cu verbul pe care îl însoțește.

Și mi-ți-l făcu una cu pământul.

Ori mi-ești bolnăvicioară.

Observație: Formele neaccentuate ale pronumelui personal care însoțesc o interjecție au funcție sintactică. După interjecțiile: "na", "iată", "iaca", "uite", pronumele personal se scrie cu cratimă și are funcția sintactică de complement direct sau atribut pronominal în dativ.

a) Complement direct:

- Dă-mi caietul!

- Na-l → (pe el, l) → c.direct

- Iată-l (mă, ne, vă, te, le, o)

- Uită-l (mă, te, ne, vă, le, o)

b) Atribut pronominal în dativ:

- Iată-mi prietenii!

- Iaca-ți rezultatele! (ale cui rezultate? - Ale tale, ti → atribut pronominal)

Funcția sintactică a pronumelui personal

1. Subiect în cazurile:

- Nominativ: El citește.

- Genitiv: Ai lui au plecat la mare.

2. Nume predicativ în:

- Nominativ: Prietenul meu este el.

- Genitiv: Caietul este al lui.

- Acuzativ: Florile sunt pentru ea.

3. Atribut pronominal:

- în - genitiv:

a) fără prepoziție: Cartea lui este pe masă.

b) cu prepoziție sau locuțiune prepozițională: Copiii din jurul lui îl admirau. Hotărârea împotriva ei a fost nedreaptă.

- în dativ cu prepoziție: Succesul gratie lui ne-a încântat.

- în dativ posesiv: Mâna-ți era rece.

- în nominativ (apozitie): Elena, ea, este prietena lui.

- în acuzativ - cu prepoziție sau locuțiuni prepoziționale:

Darul pentru el este pregătit.

Călătoria alături de el este o plăcere.

Excursia împreună cu voi a fost reușită.

4. Complement direct: Pe ea am căutat-o.

5. Complement indirect:

- în genitiv - Prietenii au luptat contra lui.

- în dativ - Lui i-am adus o carte

- în acuzativ - Mă gândesc la voi.

6. Complement circumstanțial de loc: Copiii alergau spre noi.

7. Complement circumstanțial de timp:

- în genitiv - Tu ai sosit acasă înaintea lui (G).

- în acuzativ - Ai intrat în clasă odată cu mine. / Ai sosit la școală după el.

8. Complement de agent: Problema a fost compusă de el.

9. Complement circumstanțial de mod comparativ : Copiii au cântat ca voi. / Copiii au cântat mai bine decât voi.

10. Complement circumstanțial de cauză: Am întârziat din pricina lui.

11. Complement circumstanțial de scop: Tu ai venit aici pentru el (în acuzativ). / Ai muncit în scopul lui (în genitiv).

12. Complement condițional: În locul lui, te-aș fi iertat.

13. Complement circumstanțial concesiv: În ciuda lui, noi tot am plecat în excursie.

Alte forme ale pronumelui personal

La persoana a III-a pronumele personal are forme multiple:

Masculin singular: el → dânsul, insul

Masculin plural: ei → dânsii

Feminin singular: ea → dânsa

Feminin plural: ele → dânsese

Aceste pronume personale ca și pronumele personal de politețe are aceeași funcție sintactică ca și pronumele personal.

Pronumele personal de politețe

Are formele:

Persoana a II-a		Persoana a III-a			
singular	plural	singular		plural	
		masculin	feminin	masculin	feminin
dumneata, mata, matala, d-ta	dumnea- voastră d-voastră	dumnealui	dumneaei	dumnealor	dumnealor domniile lor

Locuțiuni pronominale de politețe: Luminăția Ta, Înălțimea Sa, Majestatea Sa, Preasfinția Sa etc.

Pronumele reflexiv

Pronumele reflexiv ține locul obiectului asupra căruia se exercită direct sau indirect acțiunea verbului. Are forme proprii numai pentru persoana a III-a. Pronumele reflexiv are două cazuri : dativ și acuzativ.

Formele pronumelui reflexiv :

Cazuri	Pers. I	Pers. II	Pers. III
N	-	-	-
G	-	-	-
D	-	-	accentuat : <u>sie</u> , <u>sieși</u> ; neaccentuat : <u>își</u> , <u>și</u> , <u>-și</u>
Ac	-	-	accentuat : <u>sine</u> , <u>sineși</u> ; neaccentuat : <u>se</u> , <u>s</u>

La persoana I-îi și a II-a formele pronumelui reflexiv coincid cu cele ale pronumelui personal. Distincția se face după acordul subiectului cu predicatul :

Exemple :

Eu mă spăl. (persoana I-a, număr singular)

pronume reflexiv

Tu mă vezi. (subiectul și predicatul la pers. a II-a nr. singular, iar pronumele la pers. I-a)

complement direct, pronume personal

Tu îți amintești. (subiect și predicat la persoana a II-a singular)

pronume reflexiv, pers. a II-a singular

Eu îți amintesc. (subiect și predicat la persoana I-a singular)

complement indirect, pronume personal, pers. a III-a singular

Funcția sintactică

În cazul acuzativ, pronumele reflexiv are funcție sintactică de :

- complement direct

El se spală.

complement direct (pe cine spală ? pe sine, se)

-atribut pronominal

Lauda de sine

atribut pronomial (care laudă? de sine)

În cazul dativ , pronumele reflexiv are funcția de :

- complement indirect

~~El își amintește de vacanță.~~

complement indirect (cui amintește ? sieși, își)

- atribut pronominal în dativ

~~El își luă caietul.~~

atribut pronominal în D (al cui caiet ? al lui, își)

~~Luându-și haina a plecat.~~

atribut pronominal în D (a cui haină ? a sa)

Observație

1) Dacă pronumele reflexiv are funcție sintactică, el poate fi reluat în întrebare prin forma sa accentuată sau prin forma accentuată a pronumelui personal sau posesiv.

Tu mă vezi. (subiectul și predicatul la pers. a II-a nr. singular, iar pronumele la pers. I-a)

complement direct, pronume personal

Tu îți amintești. (subiect și predicat la persoana a II-a singular)

pronume reflexiv, pers. a II-a singular)

Eu îți amintesc. (subiect și predicat la persoana I-a singular)

complement indirect, pronume personal, pers. a III-a singular

Funcția sintactică

În cazul acuzativ, pronumele reflexiv are funcție sintactică de :

- complement direct

El se spală.

complement direct (pe cine spală ? pe sine, se)

-atribut pronominal

Lauda de sine

atribut pronomial (care laudă? de sine)

În cazul dativ , pronumele reflexiv are funcția de :

- complement indirect

El își amintește de vacanță.

complement indirect (cui amintește ? sieși, își)

- atribut pronominal în dativ

El își luă caietul.

atribut pronominal în D (al cui caiet ? al lui, își)

Luându-și haina a plecat.

atribut pronominal în D (a cui haină ? a sa)

Observație

1) Dacă pronumele reflexiv are funcție sintactică, el poate fi reluat în întrebare prin forma sa accentuată sau prin forma accentuată a pronumelui personal sau posesiv.

2) Când verbul tranzitiv, însoțit de pronume reflexiv în D, este urmat de un complement direct ca obiect posedat de subiect, pronumele reflexiv are funcția de atribut pronominal în dativ.

Adesea pronumele reflexiv nu are funcție sintactică, fiind doar marcă a diatezei reflexive.

Exemple :

Eu mă gândesc; tu te rușinezi.

Pronumele și adjectivul pronominal de întărire

Pronumele de întărire este partea flexibilă de vorbire care însoțește un substantiv sau un pronume cu scopul de a preciza obiectul determinat. Are funcția sintactică de atribut adjectival, mai rar de subiect.

Formele pronumelui de întărire :

Nr.	Gen	Persoana I	Persoana a II-a	Persoana a III-a
singular	m:	însumi	însuți	însuși
	f:	însămi	înseți	însăși
plural	m:	înșine	înșivă	înșiși
	f:	însene	însevă	înseși, însele

Exemple :

Însumi te-am văzut chiulind.

pronume de întărire, subiect

Elevul însuși a compus acest exercițiu.

atribut adjectival

Tu însuți ai fost împotriva hotărârii.

atribut adjectival

În vorbirea populară se folosesc adverbele de întărire "chiar", "și" pentru a sublinia importanța în comunicare a substantivului sau pronumelui determinat.

Exemple :

Chiar tu ai fost împotriva hotărârii.

A venit și el.

Pronumele și adjectivul pronominal posesiv

Pronumele posesiv este partea flexibilă de vorbire care înlocuiește numele posesorului, cât și al obiectului posedat. Este totdeauna însoțit de articolul posesival genitival : al, a, ai, ale.

Formele pronumelui posesiv.

Pronumele posesiv are forme pentru cele trei persoane, după genul și numărul obiectului posedat și după numărul posesorilor.

- Un singur obiect posedat - un singur posesor

Persoana (singular)	masculin	feminin
Persoana I-a	al meu	a mea
Persoana a II-a	al tău	a ta
Persoana a III-a	al său	a sa

- Un singur obiect posedat mai mulți posesori

Persoana	masculin	feminin
Persoana I-a	al nostru	a noastră
Persoana a II-a	al vostru	a voastră
Persoana a III-a	al lor	a lor

- Mai multe obiecte posedate - un posesor

Persoana	masculin	feminin
Persoana I-a	ai mei	ale mele
Persoana a II-a	ai tăi	ale tale
Persoana a III-a	ai săi	ale sale

- Mai multe obiecte posedate - mai mulți posesori

Persoana	masculin	feminin
Persoana I-a	ai noștri	ale noastre
Persoana a II-a	ai voștri	ale voastre
Persoana a III-a	ai lor	ale lor

Datorită articolului, pronumele posesiv poate avea forme de Genitiv - Dativ :

N.Ac	al meu	N.Ac	a mea	N.Ac	al său	N.Ac	a sa	ai noștri
G-D	alui meu	G-D	alei mele	G-D	alui său	G-D	alei sale	alor noștri

Adjectivul posesiv

Adjectivul posesiv are aceleași forme ca și pronumele posesiv (de fapt, orice pronume care însoțește un substantiv cu care se acordă în gen, număr, caz, devine adjectiv pronominal.

Caietul meu este pe masă. (Așezat după substantivul articulat hotărât pierde articolul posesival)

Lângă un substantiv articulat nehotărât sau nearticulat, adjectival posesiv păstrează articolul posesival-genitival.

Exemple:

Un caiet al meu este pe masă. Al meu dor e dor adânc.

Funcția sintactică a pronumelui posesiv

1. *Subiect* : Ai mei au venit.

subiect exprimat prin pronume posesiv, caz N

2. *Nume predicativ* :

N : Caietul este al nostru.

G : Pământul acesta era alor săi.

Ac: Florile sunt pentru ai noștri.

3. *Atribut pronominal* : Reușita alor noștri a bucurat toată școala.

4. *Atribut adjectival* : Câinele vostru e rău.

5. *Complement direct* : I-am întâlnit pe ai tăi.

6. *Complement indirect* :

G : Dușmanul s-a repezit asupra alor noștri.

D : Am dat alor voștri mingea.

Ac: El își amintește de ai tăi.

7. *Complement circumstanțial de loc* : El mergea către ai săi (Ac) (sau înaintea alor săi (G))

7. *Complement circumstanțial de timp :*

Echipa lor a intrat pe teren înaintea alei noastre. (G) (sau înainte de a noastră (Ac))

8. *Complement circumstanțial de cauză :*

G : El a întârziat din pricina alor săi.

9. *Complement circumstanțial de scop :*

G : El a muncit în scopul alor săi.

Ac: El a muncit toată viața pentru ai săi.

10. *Complement circumstanțial condițional :* În locul alor tăi, eu te-aș fi ajutat.

11. *Complement circumstanțial concesiv :* În ciuda alor săi, el tot a plecat în excursie.

12. *Complement de agent :* Scrisoarea a fost trimisă de ai tăi.

Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ

Pronumele demonstrativ este partea flexibilă de vorbire care înlocuiește numele unui obiect indicând apropierea sau depărtarea lui în spațiu ori în timp, identitatea sau diferențierea față de alte obiecte. Pronumele demonstrativ are forme :

a - de apropiere : acesta, aceasta, aceștia, acestea

b - de depărtare : acela, aceea, aceia, acelea

c - de identitate : același, aceeași, aceiași, aceleași

d - de identificare (de diferențiere) : celălalt, cealaltă, ceilalți, celălalte.

Pe lângă aceste forme se întâlnesc formele populare :

a : ăsta, asta, ăștia, ăstea, iștea, etc.

b : ăla, aia, ăia, ălea, etc.

c : ălălalt, aialaltă, ăilălalți, etc.

Pronume forma neutră : asta, aia. Poartă o rochie scurtă, asta ca să pară mai tânără.

Declinarea pronumei demonstrativ

Apropiere					Depărtare			
N. AC.	Singular		Plural		Singular		Plural	
	Masculin	Feminin	Masculin	Feminin	Masculin	Feminin	Masculin	Feminin
	acesta	aceasta	aceștia	acestea	acela	aceea	aceia	acela
G. D.	acestuia	acesteia	aceștora	aceștora	aceluia	aceleia	acelora	acelora

Atunci când pronumele demonstrativ însoțește un substantiv cu care se acordă în gen, număr și caz, pronumele demonstrativ devine adjectiv pronominal demonstrativ.

Exemple :

Cartea acestuia este mai interesantă.

atribut pronominal, exprimat prin pronume demonstrativ de apropiere, masculin, singular, genitiv

Cartea aceasta este mai interesantă.

atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, feminin, singular, N, (se acordă în gen, număr și caz cu substantivul "cartea" pe care îl determină)

Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ are forme scurte identice cu formele articolului demonstrativ, cel, cea, cei, cele, urmate totdeauna de substantiv(adverb).

Exemple :

Băiatul cel harnic muncește în grădină.

articol demonstrativ, fără funcție sintactică, leagă adjectivul "harnic" de substantivul determinat, "băiat"

Cel cu mingea a tras la poartă.

(Acela) pronume demonstrativ de depărtare, masculin, singular, Nominativ, subiect

Funcția sintactică a pronumelui demonstrativ

1. *Subiect* : Acesta (acela ...) a venit.

2. *Nume predicativ* : N : Prietenul meu este acesta.

G : Cărțile sunt ale acestuia.

Ac: Cartea este pentru cealaltă.

3. *Atribut adjectival* : Copilul acesta (acela ...) este bun.

4. *Atribut pronominal* : Cărțile acestuia sunt noi.

5. *Complement indirect* : D : Dau acestuia o minge.

Ac: Eu m-am interesat despre acela.

6. *Complement direct* : Tu îl cauți pe acela.

7. *Complement circumstanțial de loc :*Ac: Eu locuiesc lângă acesta.G : El stă înaintea acestuia în bancă.8. *Complement circumstanțial de timp :*G : Tu ai intrat pe ușă înaintea acestuia.Ac: Tu ai intrat pe ușă înainte de aceștia.9. *Complement circumstanțial de mod :*G : El a răspuns asemenea acestora.Ac: El a răspuns ca aceștia.

D : - A răspuns conform acestor reguli ?

- Nu, el a răspuns contrar acestora.10. *Complement circumstanțial de cauză :*G : El a întârziat din pricina acestora.11. *Complement circumstanțial de scop :*G : Tu ai muncit toată ziua în scopul acestora.Ac : Tu ai muncit toată ziua pentru aceștia.12. *Complement condițional :* În locul acestora, te-aș fi ajutat.13. *Complement concesiv :* În pofida acestora, voi tot ați plecat la film.14. *Complement de agent :* Poezia a fost scrisă de acesta.***Pronumele și adjectivul pronominal relativ***

Pronumele relativ se folosește numai în frază și este element relațional între regentă și subordonată, păstrându-și funcția sintactică în propoziția subordonată.

Formele pronumelui relativ :

-simple : care, cine, ce, cât, câtă, câți, câte.

-compuse : cel care, cel ce, ceea ce.

Declinarea pronumelui relativ :

Forma	cine	cât, câți, câtă, câte	care	
N Ac.	cine	cât, câți, câtă, câte	care	
G.	(al, a, ai, ale) cui	câror	(al, a, ai, ale)	căruia (a) cărei (a) câror (a)
D.	cui	câror	m	căruia cărora căreia

Pronumele:

Care, ce, cât pot însoți substantive pe care le determină, având funcția de adjectiv pronominal relativ.

Exemple : Stiu ¹ / care elev a răspuns ² /.

atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal relativ, masculin, singular, N.

Funcția sintactică a pronumelui relativ

1. Subiect	N : <u>Am citit</u> această carte ¹ / <u>care</u> <u>a fost interesantă</u> ² /. (subiect)
	<u>Stiu</u> ¹ / <u>cine</u> <u>te-a căutat</u> ² /. (subiect)
	<u>Am văzut</u> ¹ / <u>ce</u> <u>este</u> acolo ² /. (subiect)
2. Nume predicativ	D : Dau cartea ¹ / <u>cui</u> o <u>cere</u> ² /. (subiect, pronume relativ, caz D.)
	Ac: Nimic ¹ / <u>din ceea ce</u> <u>este frumos</u> ² / <u>nu-i place</u> ¹ /. (subiect, pronume relativ, Ac, precedat de prepoziția simplă "din")
	N : <u>Spune-mi</u> ¹ / <u>ce</u> <u>a devenit</u> Ionel ² /. (nume predicativ, N) (Ionel <u>a devenit inginer</u> .)
3. Atribut adjectival	G : <u>Stiu</u> ¹ / <u>a cui</u> <u>este</u> cartea ² /. (nume predicativ, pronume relativ G)
	Ac: <u>Stiu</u> ¹ / <u>pentru cine</u> <u>sunt</u> florile ² /. (nume predicativ, Ac) (Florile <u>sunt pentru mama</u>)
	<u>Am aflat</u> ¹ / <u>care</u> carte <u>ai ales-o</u> din biblioteca mea ² /. (atribut adjectival)
4. Atribut pronominal	Acesta <u>este romanul</u> ¹ / în paginile <u>căruia</u> <u>m-am regăsit</u> ² /. (atribut pronominal, pronume relativ caz G)
5. Complement direct	<u>Am cumpărat</u> cartea ¹ / <u>pe care</u> <u>mi-ai recomandat-o</u> ² /. (complement direct, pronume relativ, Ac)
6. Complement indirect	D : <u>Iată</u> caietul ¹ / <u>căruia</u> <u>i-am schimbat</u> coperta ² /. (complement indirect, pronume relativ, D)

6. Complementul indirect	G : Aceasta <u>este realitatea</u> ¹ / <u>împotriva căreia</u> <u>ati luptat</u> ² /. (complement indirect, pron. relativ, G, precedat de prepoziția simplă "împotriva") <u>Am salvat</u> copilul ¹ / <u>asupra căruia</u> <u>se năpustise</u> câinele vecinului ² /. (complement indirect, pronume relativ, G, precedat de prepoziția simplă "asupra") Ac: <u>Mă gândesc</u> și eu ¹ / <u>la cine</u> <u>te gândești</u> și tu ² /. (complement indirect, pronume relativ, Ac, precedat de prepoziția simplă "la") El <u>s-a interesat</u> ¹ / <u>despre ceea ce</u> <u>tu nu te așteptai</u> ² /. (complement indirect, pronume relativ compus, Ac, precedat de prepoziția simplă "despre") Mi <u>s-a vorbit</u> ¹ / <u>despre ceea ce</u> <u>te temei</u> tu cel mai mult ² /.
7. Complement circumstanțial de timp	G : Acesta <u>este candidatul</u> ¹ / <u>înaintea căruia</u> <u>vei răspunde</u> tu ² /. (complement circumstanțial de timp, pronume relativ, G, precedat de prepoziția simplă "înaintea") Ac: <u>Ți-am spus</u> ziua ¹ / <u>până aproape de care</u> <u>poți</u> locui aici ² /. (complement de timp, pronume relativ, Ac, precedat de locuțiunea prepozițională "până aproape de")
8. Complement circumstanțial de loc	G : <u>Iată cartea</u> ¹ / <u>deasupra căreia</u> <u>ai pus</u> ghiozdanul ² /. (complement circumstanțial de loc, pronume relativ, G, precedat de prepoziția simplă "deasupra") Ac: În zare <u>se vede</u> pădurea ¹ / <u>dincolo de care</u> <u>se află</u> satul ² /. (complement de loc, pronume relativ, Ac, precedat de locuțiunea prepozițională "dincolo de")
9. Complement circumstanțial de mod	D : <u>Iată întrebările</u> ¹ / <u>conform cărora</u> <u>vei formula</u> răspunsul ² /. (complement de mod, pronume relativ, D, precedat de prepoziția simplă "conform" provenită din adverb) Ac: <u>Îți prezint</u> adversarul ¹ / mai bine <u>decât care</u> <u>vei lupta</u> tu ² /. (complement de mod comparativ, pronume relativ, Ac, precedat de prepoziția simplă "decât")

10. Complement circumstanțial de cauză	G : <u>Am aruncat</u> paharul ¹ / <u>din pricina căruia</u> <u>te-ai tăiat</u> la mână ² /. (complement de cauză, pronume relativ, G, precedat de locuțiunea prepozițională "din pricina") Ac: <u>Ai trecut</u> iar prin necazul ¹ / <u>din care</u> <u>te-ai îmbolnăvit</u> acum un an ² / . (complement de cauză, pronume relativ, Ac, precedat de prepoziția simplă "din")
11. Complement circumstanțial de scop	G : <u>Poftim</u> banii ¹ / <u>în scopul cărora</u> <u>ai muncit</u> toată ziua ² / . Ac: <u>Ai reușit</u> la examenul ¹ / <u>pentru care</u> <u>ai învățat</u> tot anul ² / .
12. Complement circumstanțial condițional	<u>Nu-mi plac</u> prietenii tăi ¹ / <u>în locul cărora</u> eu te- <u>ai</u> <u>ajutat</u> ² / .
13. Complement circumstanțial concesiv	Hotărârea părinților ¹ / <u>în ciuda căreia</u> voi tot <u>ai plecat</u> în excursie ² / <u>a fost pripită</u> ¹ / .
14. Complement de agent	<u>Îți prezint</u> elevul ¹ / <u>de către care</u> <u>a fost compus</u> exercițiul ² / .

Pentru a stabili funcția sintactică a pronumelui relativ sau nehotărât din subordonată se face abstracție de propoziția regentă, iar în subordonată se pune întrebarea părții de propoziție ce determină pronumele relativ.

Exemple:

Am aruncat paharul ¹ / din pricina căruia te-ai tăiat la mână ² / .
1 PP; 2 AT

În propoziția 2 se înlocuiește pronumele relativ cu un substantiv obținând următoarea propoziție :

Te-ai tăiat la mână din pricina paharului.

Din pricina cui te-ai tăiat ? Din pricina paharului. → complement circumstanțial de cauză.

Deci pronumele relativ are funcția sintactică de complement circumstanțial de cauză. Deși în exemplul dat complementul circumstanțial de cauză se recunoștea ușor după locuțiunea prepozițională specifică cazului, metoda rămâne utilă pentru alte funcții sintactice ale pronumelui relativ.

Exemplu :

Stiu ¹ / care este tema ta ² / .

Tema ta este aceasta. Aceasta - nume predicativ, care - nume predicativ

Pronumele și adjectivul pronominal interogativ

Partea flexibilă de vorbire care ține locul cuvântului așteptat ca răspuns la o întrebare dintr-o propoziție sau o frază interogativă directă.

Are aceleași forme și aceeași flexiune ca și pronumele relativ. Formele pronumelui interogativ sunt : cine ?, care ?, ce ?, cât ?, câți ?, câtă ?, câte ?.

Funcția sintactică

1. Subiect	Cine <u>a venit</u> ?
2. Nume predicativ	N : Cine <u>este</u> prietenul tău ?
	G : <u>Al cui este</u> caietul ?
	Ac: <u>Pentru cine sunt</u> florile ?
3. Atribut pronominal	<u>A cui casă ai construit-o</u> ?
4. Atribut adjectival	<u>Care carte este interesantă</u> ?
5. Complement direct	<u>Pe cine ai așteptat</u> în parc ?
6. Complement indirect	D : <u>Cui dau</u> florile ?
	G : <u>Împotriva cui au luptat</u> ei ?
	Ac: <u>La cine te gândești</u> ?
7. Complement circumstanțial de loc	Ac: <u>Spre cine alerga</u> băiatul ?
	D : <u>Unde (cui) stătea</u> lipit puiul de prepeliță ?
	(cum-pronume interogativ, cazul dativ - dativ locativ - complement circumstanțial de loc)
	Puiul de prepeliță stătea lipit <u>pământului</u> .
	G : <u>Deasupra cui zboară</u> avionul ?
8. Complement circumstanțial de timp	G : <u>Înainte de cui ai intrat</u> în clasă ?
9. Complement circumstanțial de mod	G : Asemenea cui <u>ai răspuns</u> tu ?
	Ac: Mai mult <u>decât cine te iubește</u> mama ?
10. Complement circumstanțial de scop	G : <u>În scopul cui ai muncit</u> toată viața ?
	D : <u>Pentru ce ai învățat</u> tot anul ?
11. Complement circumstanțial de cauză	G : <u>Din cauza cui s-a îmbolnăvit</u> ?
	Ac: <u>Din ce are</u> boala aceasta atât de gravă ?

12. Complement circumstanțial concesiv	<u>În ciuda cui</u> voi tot <u>ați plecat</u> de acolo?
13. Complement de agent	<u>De către cine</u> <u>a fost scrisă</u> poezia?

Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât

Partea flexibilă de vorbire care ține locul unui substantiv, fără să dea vreo indicație precisă asupra obiectului sau ființei pe care o înlocuiește.

Are forme:

- simple: unul, altul, atât, atâta, atâtă, atâte(a) (niscăi).
- compuse: cineva, ceva, careva, altcineva, niscăiva, altceva, fiecare, fiecare, fiecă, ori(și)cine, ori(și)ce, ori(și)cât, oricât(ă,i,e), oarecine, oarece, cutare, tot, toți, toată, toate, vreo, vreunul, vreuna, câtva, mult-mulți, multă-multe, puțin-puțini, puțină-puține, niscăva.

-locuțiuni pronominale : nu știu cine (cineva), nu știu ce (ceva), cine știe cine (cineva, oricine), te miri cine (oricare, oricine), etc..

Exemple :

A sunat nu știu cine la ușă.

cineva / subiect

Îl atrăgea nu știu ce spre crestele munților.

ceva / subiect

Când pronumele nehotărât însoțește un substantiv cu care se acordă în gen, număr, caz devine adjectiv pronominal nehotărât, cu funcția sintactică de atribut adjectival.

Exemple :

Fiecare învață lecția.

pronume nehotărât / subiect

Fiecare elev învață lecția.

adjectiv pronominal nehotărât / atribut adjectival

În timpul flexiunii, formele compuse nehotărâte au aceleași terminații ca și pronumele relative care le compun.

Exemple:

N. Ac	cineva	fiecare	oricine
G. D.	cuiva	fiecărui	oricui

Sunt numai pronume : *cineva, careva, atcineva, altceva, oricine, fie(și)cine, etc..*

Sunt numai adjective : *alde, fiece, niscai, niscavai.*

Funcția sintactică a pronumelui nehotărât

1. Subiect	<u>Cineva</u> învață japoneza. <u>Fiecare</u> - seamă deie-și (de frumusețea sa). Premiul <u>este</u>¹ /al oricui îl <u>merită</u>²/. al oricui - pronume nehotărât, caz genitiv, subiect <u>Oferă</u> acest loc¹ /oricui <u>este mai bătrân</u>²/. oricui - pronume nehotărât, dativ, subiect
2. Nume predicativ	G : Datoria de a învăța <u>este</u> a <u>fiecăruia</u>. Ac: Florile <u>sunt</u> pentru <u>alta</u>. N : Dumnealui <u>nu este fratele</u> meu, dumnealui <u>este altcineva</u>.
3. Atribut adjectival	<u>Fiecare</u> carte <u>este interesantă</u> .
4. Atribut pronominal	Cartea <u>fiecăruia</u> <u>este interesantă</u> .
5. Complement direct	La mare <u>am cunoscut</u> pe <u>cineva</u> .
6. Complement indirect	D : <u>Dau</u> <u>fiecăruia</u> câte o carte. G : Tu <u>lupti împotriva oricui</u> pentru a-ți atinge scopul. Ac: Eu <u>mă gândesc</u> la <u>altcineva</u>.
7. Complement circumstanțial de timp	G : Tu <u>ai sosit</u> acasă <u>înaintea tuturor</u>. Ac: <u>Înainte de toți</u> el <u>sosește</u> la birou pentru a pregăti cafeaua colegilor.
8. Complement circumstanțial de mod	G : El <u>a răspuns</u> corect <u>asemenea altora</u>. Ac: El <u>a muncit</u> mai mult <u>decât oricine</u>.
9. Complement circumstanțial de cauză	G: Bunica <u>e așa de miloasă</u> /încât plânge <u>din cauza oricui</u> . (din pricina <u>fiecăruia</u>)
10. Complement circumstanțial condițional	<u>În locul altora</u> , eu te- <u>as fi apărât</u> .

11. Complement circumstanțial concesiv	În ciuda unora, ea tot <u>a luat</u> examenul.
12. Complement de agent	Cartea aceasta <u>este citită</u> de oricine.

Pronumele și adjectivul pronominal negativ

Partea flexibilă de vorbire care ține locul unui substantiv (sau substitut al acestuia) pe care îl neagă. Apare în propoziții negative.

Exemple :

- N-ai întâlnit pe colegii tăi ?
- N-am întâlnit pe nimeni.

Are formele : nimeni, nimenea, nimic, nimica, nici unul, nici una.

Declinarea pronumelui negativ :

N.AC.	nimeni	nimenea	nici unul	nici una
G.D.	nimănui	ninănuia	nici unuia	nici uneia

Forme adjectivale : nici un, nici o (unde "un" și "o" sunt pronume nehotărâte).

Pronumele negativ "nimic", devenit substantiv prin conversiune, are sensul de "fără valoare", "fleașcă" (Nimic - un nimic, nimicuri, niște nimicuri).

Exemple :

Astăzi tu n-ai mâncat nimic

pron. negativ, compl. direct

Ai cumpărat niște nimicuri foarte costisitoare.

substantiv, complement direct

Îi visezi la nimic crezând mereu în soartă.

substantiv, complement indirect

Funcția sintactică a pronumelui negativ

1. Subiect :	<u>Nimeni n-a venit</u> pe stadion.
2. Nume predicativ:	G: Creionul acesta <u>nu este al niciunuia</u> .
	Ac: Cărțile <u>nu sunt pentru nici unul</u> dintre ei.

2. Nume predicativ:	N: Iubirea fără sacrificiu <u>nu înseamnă nimic</u> .
	Dan <u>n-a ajuns nimic</u> , deși era un student bun.
3. Atribut adjectival :	<u>N-a lipsit nici un</u> elev de la spectacol. (atrib. adj. expr. prin adj. pron. negativ, masc. sing. N.)
4. Atribut pronominal :	G: <u>N-am pierdut</u> cartea <u>nimănui</u> , am pus-o pe birou. (pron. negativ, atribut pronominal)
5. Complement direct :	<u>Nu văd pe nimeni</u> pe stradă.
6. Complement indirect :	<u>Nu mă gândesc la nimeni</u> . Câinele <u>nu s-a repezit asupra nimănui</u> , a stat cuminte în cușcă.
7. Complement circumstanțial de loc	Copilul <u>n-a mers spre nici unul</u> dintre părinți.
8. Complement circumstanțial de mod	Tu <u>ai răspuns bine ca nici unul</u> dintre candidați.
9. Complement circumstanțial de cauză	G: Nu m-am îmbolnăvit <u>din pricina nici unuia</u> , ci din vina mea.
10. Complement de agent :	Poezia n-a fost citită <u>de nimeni</u> .

CAPITOLUL V

NUMERALUL

Numeralul este partea de vorbire flexibilă ce exprimă o cifră, numărul obiectelor sau ordinea obiectelor numărate.

Exemple:

Doi și cu doi fac patru. (cifră)

Doi băieți și patru fete stau pe bancă. (numărul).

Primul elev a intrat în clasă, al doilea a ieșit. (ordinea)

Numeralele sunt de două feluri:

1. Cardinale :	propriu-zise :	unu, un, una, o, doi, trei, patru, cinci... sută, mie, milion, miliard, ultimele patru au valoare substantivală.
	multiplicative:	îndoit, întreit, însutit... dublu, triplu
	distributive :	câte unu, câte doi, câte trei, câte una, câte două....doi câte doi
	colectiv:	amândoi, amândouă, tustrei, tuspatru, ambii, ambele...
	franționare :	doime, zecime, sutime, doi la sută, zece la sută, trei pe patru, doi pe trei etc..
2. Ordinale :	adverbiale :	o dată, de două ori, de trei ori, de patru ori... (formează locuțiuni : de sute de ori, de nenumărate ori, de câteva ori etc..)
	de aproximație	doi - trei, sute și sute, zeci, mii, zeci și zeci, cincisprezece-douăzeci, etc.
	propriu-zise :	întâi (invariabil), primul, prima, al doilea cel de-al doilea, cel dintâi, cea dintâi etc.
	adverbiale :	prima oară, a doua oară, a treia oară

Funcția sintactică a numeralului

1. Subiect :	<u>Trei au sosit</u> în curtea școlii. <u>Al doilea era tăcut</u> , <u>Amândoi vorbesc</u> corect limba franceză.
3. Nume predicativ :	N: Tu <u>ești primul</u> . G: Cartea <u>este a primului</u> . Rochiile <u>sunt ale ambelor</u> . A: Florile <u>sunt pentru prima</u> .
4. Atribut adjectival :	<u>Trei copii au venit</u> . Cartea <u>a treia este a mea</u> .
5. Atribut substantival :	N(apoziție) Tu, <u>al treilea, ai câștigat</u> premiul întâi. G: Cărțile <u>celor doi sunt mai îngrijite</u> decât ale celui de-al treilea elev. Cărțile <u>din fața celor trei sunt ale mele</u> . A: Gândul <u>la amândoi</u> mă <u>neliniștește</u> . Teamă <u>de al treilea</u> (de cei trei) <u>l-a făcut</u> mai hotărât. Mingea <u>către cel de-al treilea n-a fost văzută</u> de arbitru. Câștigul <u>împreună cu cei trei</u> a fost mare.
6. Complement direct :	I-am aplaudat <u>pe amândoi</u> .
7. Complement indirect :	G: Vulturul s-a repezit <u>asupra primului</u> . Tu lupți <u>împotriva celor doi</u> . D: Tu dai <u>celor doi</u> câte o floare. A: Tu te-ai interesat <u>de cei doi</u> . Eu mă gândesc <u>la primul</u> .
8. Complement circumstanțial de loc	G: Frunzele <u>cădeau deasupra celor doi</u> . A: Tu <u>te-ai așezat lângă al doilea</u> . Tu <u>te-ai așezat alături de cei doi</u> .
9. Complement circumstanțial de timp	G: Tu <u>ai sosit acasă înaintea celor doi</u> . A: Tu <u>ai sosit acasă înainte de cei doi</u> .
10. Complement circumstanțial de mod	G: El <u>te-a apreciat mult asemenea celor doi</u> . D: Tu <u>ai răspuns contrar primului</u> . A: El <u>a acționat ca cei doi</u> . Ea <u>a învățat mai mult decât prima</u> .

11. Complement circumstanțial de cauză :	G: El <u>s-a îmbolnăvit din cauza amândoura.</u> A: Tu ai fost pedepsit <u>pentru cei trei</u> , care au plasat indicatoarele.
12. Complement circumstanțial de scop :	G: Tu ai <u>trudit</u> toata ziua <u>în scopul amândoura.</u> A: <u>Ai muncit</u> toată vara <u>pentru cei doi.</u>
13. Complement circumstanțial condițional :	<u>În locul celor doi</u> , eu te- <u>as ajuta.</u>
14. Complement circumstanțial concesiv :	<u>În ciuda celor trei</u> , el tot <u>a plecat în excursie.</u>
15. Complement de agent :	Cartea <u>a fost citită de amândoi.</u>

Valoarea substantivală a numeralului cardinal se poate realiza prin articulare cu articol hotărât, nehotărât și demonstrativ.

doi (numeral)	<u>Doiul</u> de la fizică se corectează greu. (articol hotărât)
	Tu ai luat <u>un doi</u> la chimie. (articol nehotărât)
	I-am admirat pe <u>cei doi</u> . (articol demonstrativ)

CAPITOLUL VI

VERBUL

Verbul este partea flexibilă de vorbire care exprimă acțiuni sau stări : a citi, a iubi, a bea, a se bucura, a vrea, a se întrista etc. Tot cu valoare de verb sunt locuțiunile verbale (grupul de cuvinte cu înțeles unitar în componența căruia intră un verb - și se comportă morfologic și sintactic ca un verb) : a face cu ochiul - a clipi; a pune la cale - a plănuși; a o lua la fugă - a fugi; a da ajutor (o mână de ajutor) - a ajuta; a se da de-a dura - a se rostogoli; a duce dorul - a dori; a se face luntre și punte - a se străduși, a insista; a băga de seamă - a observa; a se face de râș - a se compromite; a da de știre - a anunța; a trage pe sfoară - a înșela; a o face lată - a exagera; a-și băga mințile-n cap - a se cuminți etc.

Categoriile gramaticale ale verbului sunt: modul , timpul, persoana, numărul, diateza, conjugarea.

Verbele personale sunt acele verbe care au subiect exprimat sau neexprimat :

Exemple:

Citesc (eu). (Tu) cânti. Mergeți (voi) în excursie. Fata dansează etc.

Verbele impersonale sunt verbele care nu au subiect și au o singură formă (persoana III-a singular).

Dintre aceste verbe, unele nu pot avea subiect, deoarece exprimă acțiuni al căror autor (subiect) este imposibil de determinat (plouă, tună, fulgeră, înghieață, se înserează, se întunecă etc.) iar altele au un subiect presupus : se zice (cineva, oamenii etc.) se zvonește, se spune, se aude, se pare etc, Aceste verbe se numesc impersonale ca formă și impersonale ca înțeles.

În cadrul verbelor impersonale, un regim special îl au verbele: a fi, a însemna, a rămâne, a ajunge, a trebui. Toate aceste verbe (în afara lui "a trebui") pot fi impersonale, predicative, copulative, impersonal-copulative. Astfel verbul :

a fi poate fi	impersonal:	Eu ² / <u>era</u> ¹ / <u>să cad</u> ² /. 1 - PP ; 2 - SB ; (pronumele "eu" este subiectul propoziției 2; nu poate fi subiect al predicatului "era" deoarece nu are acordul în persoană cu acesta - "eu" - persoana I-a singular, "era" - persoana III-a singular)
	impersonal -copulativ:	A învăța <u>este a ști</u> . <u>Dacă</u> nu vine la școală ¹ / <u>este</u> ² / <u>că n-a fost anunțat</u> ³ /. 1 - SB; 2 - PP; 3 - PR;
	copulativ:	Cartea <u>este interesantă</u> .
	predicativ:	Cartea <u>este</u> pe birou. (predicat verbal, diateza activă)
	auxiliar:	Cartea <u>este citită</u> de elev. (predicat verbal, diateza pasivă)
a însemna	predicativ:	El <u>a însemnat</u> ceva pe carte. (a notat) (predicat verbal)
	copulativ:	Iubirea <u>înseamnă sacrificiu</u> .
	impersonal copulativ:	<u>Dacă</u> <u>n-a venit</u> la școală ¹ / <u>înseamnă</u> ² / <u>că n-a fost anunțat</u> ³ /. 1 - SB; 2 - PP; 3 - PR;
a rămâne	predicativ:	El <u>a rămas</u> la bunici. (predicat verbal)
	copulativ:	El <u>a rămas singur și fericit</u> . (predicat nominal cu nume predicativ multiplu)
	impersonal:	<u>Rămâne</u> ¹ / <u>să mă interesez</u> de rezultat ² /. 1 - PP; 2 - SB;
a ajunge	predicativ:	Tu <u>ai ajuns</u> la mare. (predicat verbal)
	copulativ:	Tu <u>ai ajuns inginer</u> . (predicat nominal)
	impersonal:	<u>Ajunge</u> ¹ / <u>cât ai vorbit</u> ² /. 1 - PP; 2 - SB;

Verbul "trebuie" este totdeauna impersonal, de aceea la analiza sintactică a frazei se separă de substantivul (sau substitutul) care îl însoțește.

Exemple:

Eu ²/ trebuie ¹/ să plec la școală ²/. 1 - PP; 2 - SB;

Copilul ²/ trebuie ¹/ să asculte de părinți ²/. 1 - PP; 2 - SB;

Fiecare ²/ trebuie ¹/ să învețe ²/. 1 - PP; 2 - SB;

Primul ²/ trebuie ¹/ să răspundă ²/. 1 - PP; 2 - SB;

Excepție: Verbul "trebuie", la persoana III-a plural, când se acordă în persoană și număr cu substantivul (sau substitutul acestuia) devine personal, ca urmare, în frază, cere completivă directă.

Exemple:

Fetele de împărat (ele, toate, fiecare, amândouă etc.) trebuiau ^{1/} să-și aleagă câte un măr de aur^{2/}. 1 - PP; 2 - CD;

Potecile trebuiau ^{1/} să aibă un capăt ^{2/}. 1 - PP; 2 - CD;

Voinicii vor trebui ^{1/} să străbată cale lungă până la cetatea zmeului^{2/}. 1 - PP; 2 - CD;

O clasificare a verbelor impersonale după diateze ne arată faptul că acestea se întâlnesc la toate cele trei diateze:

- activă: plouă, tună, fulgeră, pare, decurge, reiese, burnițează, înghetață etc.

- reflexivă : se înnoptează, se întâmplă, se zice, se aude, se cuvine, se cade, îmi convine, mi se pare, se pare, îmi place, îmi vine, îi este dat etc,

- pasivă: este știut, este cunoscut, este stabilit, este dat etc.

Toate aceste verbe pot fi însoțite de pronume personale în dativ sau acuzativ cu rol de complement indirect: *mi se pare, ți se cuvine, i-a venit (să...) mi se cade, îți trebuie* etc.

Verbe auxiliare

Verbe auxiliare sau ajutoare sunt verbe care ajută la formarea modurilor și timpurilor compuse (perfect compus, viitor, viitor anterior, conjunctiv perfect, condițional optativ) și a diatezei pasive.

Verbe auxiliare sunt: a fi, a avea, a vrea.

Verbul "a fi" în cadrul diatezei active formează următoarele moduri și timpuri:

- indicativ, viitor anterior: voi fi văzut
- conjunctiv perfect: să fi văzut
- condițional-optativ perfect: aș fi văzut
- prezumtiv prezent: voi fi văzând
- infinitiv perfect : a fi văzut

La diateza pasivă, auxiliarul "a fi" intră în structura tuturor modurilor și timpurilor: sunt văzut, să fi fost văzut, să fiu văzut etc,

Verbul "a avea" ca auxiliar se întâlnește la toate diatezele în următoarele moduri și timpuri:

- indicativ perfect compus : eu am văzut
- viitor popular (perifrastic) : am să văd

- condițional prezent: aș vedea
perfect: aș fi văzut

Verbul "a vrea" ca auxiliar se întâlnește la toate diatezele în formarea următoarelor moduri și timpuri:

- indicativ viitor, viitor anterior: voi merge, voi vedea, voi fi văzut.
viitor popular (viitor perifrastic): or să meargă, o să vadă.
- prezumtiv prezent: voi fi mergând, voi fi văzând, voi fi venind

Verbele unipersonale

Sunt în special onomatopeicele, au un subiect exprimat, numai la persoana III-a singular. (cu referință mai ales la animale): a grohăi, a măcăi, a cotcodăci, a mieuna, a lătra.

Verbele tranzitive și intransitive.

Noțiunea de tranzitivitate indică capacitatea unui verb de a avea un complement direct, exprimat sau nexprimat. Spunem că verbul este tranzitiv dacă poate avea complement direct.

Exemple:

"Privesc" de la fereastra mea. (Verbul "privesc" are un complement direct nexprimat: lumea, pomii, vecinii, fetele etc.

Privesc de la fereastra mea trecătorii grăbiți,

El scrie lecția. Învăță poezia. Îmbracă rochia etc.

Verbele tranzitive sunt singurele care pot forma diateza pasivă:

Lecția este citită de el.

Poezia este învățată de elev.

Rochia este îmbrăcată de ea.

Verbele intransitive

Sunt verbele care nu pot avea complement direct (exprimat sau nexprimat).

Exemple: *a merge, a-și aminti, a se interesa, a colabora, a se teme, a ieși, a fugi* etc.

Conjugarea

După terminația de la infinitiv, verbele limbii române se împart în patru mari grupe, numite conjugări:

Conjugarea I-a - cuprinde verbele care se termină la infinitiv în "-a" : a cânta, a dansa, a spăla etc.

Conjugarea II-a - cuprinde verbele care se termină la infinitiv în:

"-ea: a bea, a vedea, a plăcea etc.

Conjugarea a III-a - cuprinde verbele care se termină la infinitiv în:

"-e" : a merge, a bate, a face etc.

Conjugarea a IV-a - cuprinde verbele care se termina la infinitiv în :

"-i" : a iubi, a dori, a privi

"-î" : a coborî, a urî, a hotărî

Diatezele

Diateza este categoria gramaticală a verbului care indică raportul dintre acțiunea exprimată de verb și obiectul asupra căruia se răsfrînge.

Verbul are trei diateze: activă, reflexivă și pasivă.

Diateza activă - arată că acțiunea este făcută de subiectul gramatical și suferită de un complement: a citi, a dansa, a munci etc.

Exemplu:

El citește cartea.

subiect gram. compl. direct

Diateza reflexivă - arată că subiectul gramatical face acțiunea exprimată de verb și tot el o suferă.

Verbele la diateza reflexivă sunt însoțite de pronume reflexiv în cazul dativ sau acuzativ.

Exemple:

Eu mă spăl. Eu mă gândesc. Tu îți amintești. El își închipuie etc,

Cînd pronumele reflexiv are funcție sintactică (atribut pronominal în dativ, complement direct, complement indirect) se spune că verbul este la *diateza activă-pronominală*.

Exemplu:

Eu mă spăl. (pe mine / complement direct, Ac.)

Tu îți imaginezi ceva. (ție / complement indirect, dativ)

Copilul își ia cartea. (a sa / atribut pronominal în dativ)

Luîndu-și paltonul, el a plecat. (al său / atribut pronominal în dativ)

Cînd verbul la diateza reflexivă cu pronume reflexiv în cazul dativ, este urmat de un complement direct ca *obiect posedat de subiect*, pronumele în dativ are funcție sintactică de atribut pronominal.

Diateza pasivă . Verbul la diateza pasivă arată că acțiunea este săvârșită de un complement (complement de agent, subiectul logic) și suferită de subiectul gramatical.

Exemplu:

Cartea este citită de elev.

predicat

subiect verbal complement de agent
gramatical subiect logic

Verbul la diateza pasivă se construiește din verbul "a fi", ca auxiliar, și participiul trecut al verbului.

Când verbul "a fi" este la un mod personal, formează împreună cu participiul verbului un predicat verbal.

Atenție : Verbul "a fi" ca verb copulativ formează împreună cu un nume predicativ (substantiv, pronume, adjectiv, numeral etc.) un predicat nominal. Confuzia dintre predicatul verbal exprimat prin verb la diateza pasivă și predicatul nominal se face mai ales când complementul de agent nu este exprimat (dar el se subînțelege).

Exemple:

Poezia este memorată (de copil) cu ușurință.

p.v. verb la diateza pasivă

Poezia este memorată, tema este scrisă, copilul pleacă liniștit la școală.

P.N.

P.N.

În propoziția "Problema este rezolvată de elev", substantivul "problema" este subiectul gramatical al propoziției. (Cine este rezolvată ? Problema.), dar autorul real al acțiunii este substantivul "elev" subiectul logic al propoziției. Sintactic, el are funcția de complement de agent (De către cine este rezolvată problema ? De elev.)

Verbele pot trece de la o diateză la alta, preluând caracteristicile noii diateze.

Exemple:

a lăuda (diateza activă)	Eu <u>laud</u> meritele lui.
a se lăuda (diateza reflexivă)	Ionel <u>se laudă</u> în fața prietenilor.
a fi lăudat (diateza pasivă)	Ionel <u>este lăudat</u> de profesor.

sau	
a mânca (diateza activă)	Tu <u>mănânci</u> un măr.
a se mânca (diateza reflexivă)	Prăjitura <u>se mănâncă</u> cu mâna.
a fi mâncat (diateza pasivă)	Șoarecele <u>a fost mâncat</u> de pisică.

Modurile

Modul este forma pe care o ia verbul pentru a arăta cum consideră vorbitorul acțiunea:

- reală (indicativul)
- realizabilă (conjunctivul și condiționalul-optativ prezent, imperativul)
- ireală (conjunctivul și condițional-optativ perfect)

După felul în care sunt sau nu însoțite de persoane (eu, tu, el...) în timpul conjugării, modurile sunt *personale* și *nepersonale*.

Modurile personale exprimă persoana și formează predicatul, deci sunt și *predicative*.

Acestea sunt : *indicativul*, *conjunctivul*, *condițional-optativ* și *imperativul*.

Verbele la aceste moduri sunt *verbe predicative*, formând singure un predicat.

Prezentăm sumar flexiunea verbului la modurile personale, exemplificând pentru fiecare conjugare :

Indicativul					
Timpurile	Conjugarea a I-a -a a cânta	Conjugarea a II-a -ea a vedea	Conjugarea a III-a -e a merge	Conjugarea a IV-a -î, -i a iubi a hotărî	
prezent	eu cânt	eu văd	eu merg	eu iubesc	eu hotărâsc
perfect simplu	cântai	văzui	mersei	iubii	hotărâi
imperfect	cântam	vedeam	mergeam	iubeam	hotăram
perfect compus	am cântat	am văzut	am mers	am iubit	am hotărât
mai mult ca perfectul	cântasem	văzusem	mersesem	iubisem	hotărâsem

Timpurile	Conjugarea a I-a -a a cânta	Conjugarea a II-a -ea a vedea	Conjugarea a III-a -e a merge	Conjugarea a IV-a -î, -i a iubi a hotărî	
viitorul I	voi cânta	voi vedea	voi merge	voi iubi	voi hotărî
viitorul anterior	voi fi cântat	voi fi văzut	voi fi mers	voi fi iubit	voi fi hotărât

Conjunctivul

prezent	să cânt	să vezi	să mergi	să iubești	să hotărăști
perfect	să fi cântat	să fi văzut	să fi mers	să fi iubit	să fi hotărât

Condiționalul optativ

prezent	aș cânta	aș vedea	aș merge	aș iubi	aș hotărî
perfect	aș fi cântat	aș fi văzut	aș fi mers	aș fi iubit	aș fi hotărât

Imperativ prezent

prezent	cântă! cântăm! cântați!	vezi! vedem! vedeți!	mergi! mergem! mergeți!	iubește! iubim! iubiți!	hotărăște! hotărăm! hotărâți!
---------	-------------------------------	----------------------------	-------------------------------	-------------------------------	-------------------------------------

Viitorul perifrastic (popular)

Viitor	o să cânt	o să văd	o să merg	o să iubesc	o să hotărăsc
--------	-----------	----------	-----------	-------------	---------------

Prezumtivul

Prezent	voi fi cântând	voi fi văzând	voi fi mergând	voi fi iubind	voi fi hotărând
---------	-------------------	------------------	-------------------	------------------	--------------------

Există verbe care, deși se află la un mod personal nu pot forma singure predicatul. Este cazul verbelor auxiliare și al verbelor copulative: a fi, a deveni, a se face, a ajunge, a rămâne, a însemna, a părea etc, (a căror omonimie gramaticală a fost deja prezentată). În situația în care aceste verbe sunt copulative, nu pot forma singure predicatul, ca urmare au nevoie de numele predicativ.

În propozițiile : Succesul este o recompensă a muncii" sau "Iubirea înseamnă sacrificiu ", verbele "este", "a însemna" sunt nepredicative, deși se găsesc la un mod și timp predicativ-indicativ, prezent, deoarece nu pot forma singure un predicat. Împreună cu substantivele "o recompensă", "sacrificiu" cu rol de nume predicativ formează predicat nominal.

Modurile nepersonale nu exprimă persoana și nu pot forma predicatul, sunt deci *moduri nepredicative*.

Modurile nepredicative sunt: *infinitivul*, *genitivul*, *participiul*, și *supinul*. Neputând împlini funcția sintactică de predicat, aceste moduri au funcția de părți de propoziție: subiect, nume predicativ, atribut, complement etc.

Între modurile nepredicative, gerunziul și infinitivul au un regim special, deoarece pot fi însoțite de subiect, nume predicative sau complemente.

Modul infinitiv poate avea: subiect, complement direct, indirect, complement circumstanțial de loc, de timp, de mod etc. Împreună cu care formează o *construcție infinitivală absolută* (care are propriul ei subiect) sau *construcție infinitivală relativă* (formată dintr-un infinitiv și un pronume sau adverb cu diverse funcții sintactice față de infinitiv).

Construcția infinitivală absolută are funcția de complement circumstanțial pe lângă predicatul propoziției, iar construcția infinitivală relativă are rol de subiect sau de complement direct. (conform G.A. vol. II paragraful 511).

a) *Construcție infinitivală cu rol de subiect:*

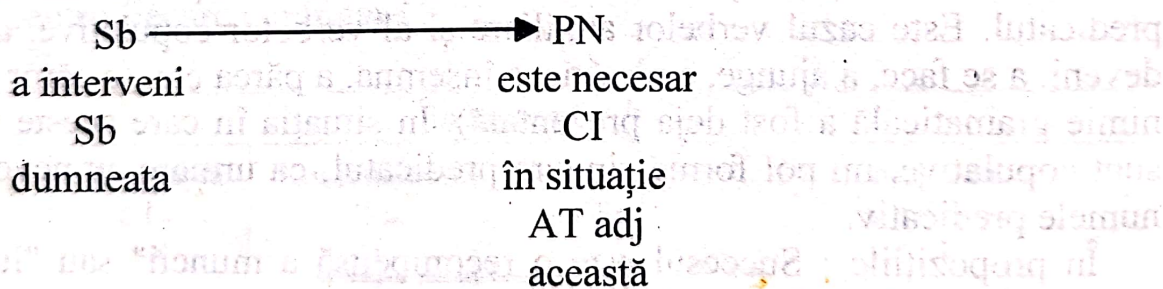
Exemple:

E necesar a interveni dumneata în această situație.

a interveni dumneata - construcție infinitivală relativă cu rol de subiect formată din:

a interveni - verb, nepredicativ, mod infinitiv, conjugarea a IV-a, forma afirmativă, rol de subiect pe lângă expresia verbală impersonală "e necesar".

dumneata - pronume personal de politețe, persoana II-a, nr. singular, caz nominativ, funcția sintactică de subiect al verbului la infinitiv "a interveni".

Observație : Expresia verbală impersonală "este necesar" este formată din verbul "este" copulativ impersonal și adverbul de mod "necesar" provenit din adjectiv. (tot astfel, expresiile "este util", "este frumos" etc.)

Este cazul să punem în discuție celebra popoziție a lui Creangă, în care se întâlnește atât construcția relativă infinitivală, cât și construcția absolută gerunzială.

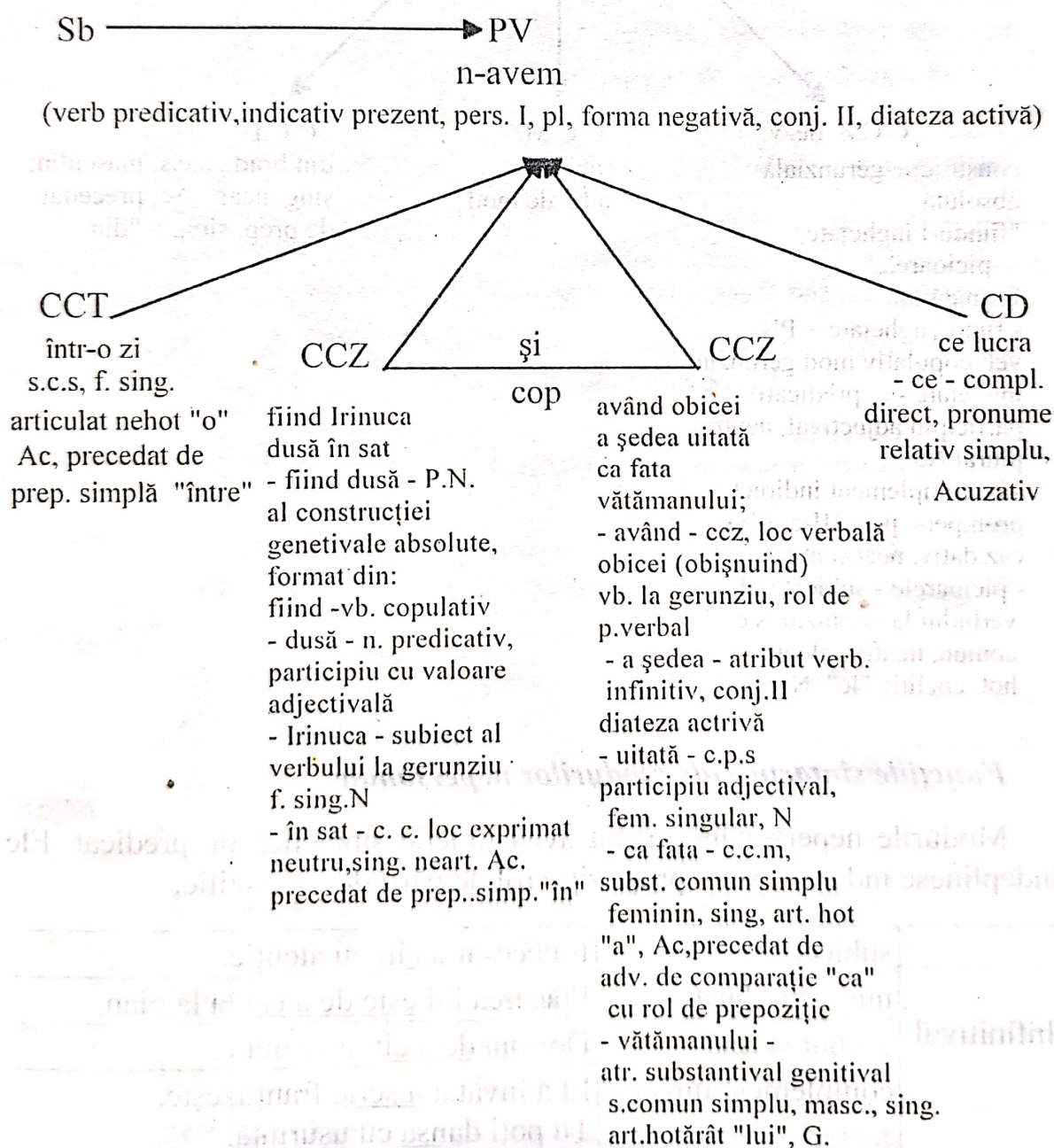
"Într-o zi, fiind Irinuca dusă din sat și având obicei a ședeă uitată ca fata vătămanului, noi n-avem ce lucra."

(I. Creangă - Amintiri din copilărie)

Se observă construcția inifinitivală relativă "ce lucra" formată din verbul "lucra"(a lucra) cu rol de complement direct pe lângă predicatul propoziției "n-avem" și pronumele relativ "ce" cu rol de complement direct al verbului la infinitiv "lucra".

Construcțiile gerunziale absolute "Fiind Irinuca dusă în sat" și "având obicei a ședea uitată ca fata vătămanului" cu funcția de complement de cauză dezvoltat.

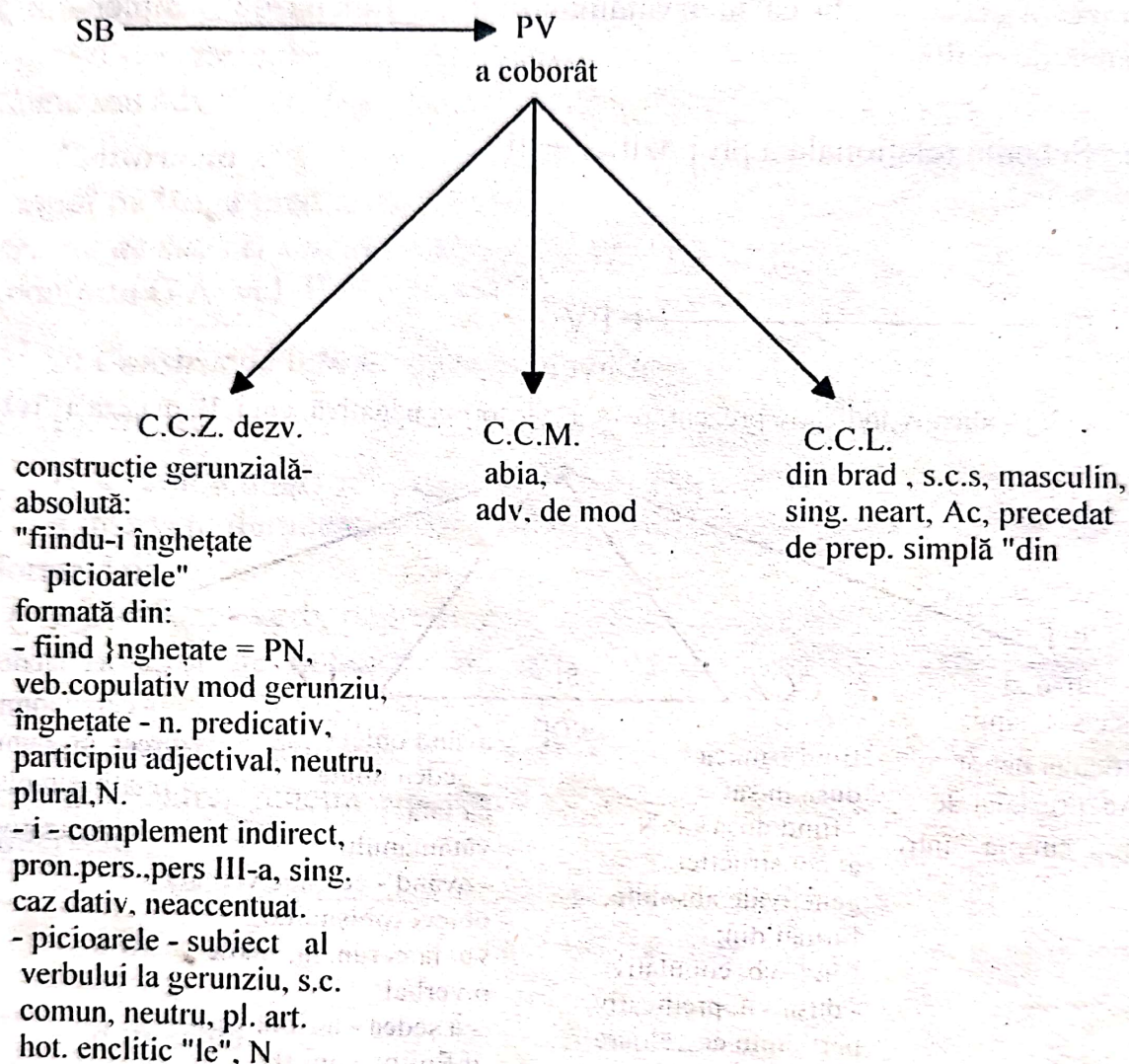
Schema relațională a propoziției ar fi:

Construcția gerunzială absolută are rolul unui complement circumstanțial.

"Fiindu-i înghețate picioarele, Sandu abia a coborât din brad."

(Limba română-Gramatica, clasa a VIII-a)

Funcțiile sintactice ale modurilor nepersonale

Modurile nepersonale nu pot avea funcție sintactică de predicat. Ele îndeplinesc în propoziție rol de părți de propoziție.

Infinitivul	subiect	E necesar <u>a citi</u> cu atenție.
	nume predicativ	Plăcerea lui <u>este de a cânta</u> la pian.
	atribut verbal	Dorința <u>de a citi</u> este mare.
	complement direct	El a învățat <u>a scrie</u> franțuzește. Tu poți <u>dansa</u> cu ușurință.

Infinitivul	complement indirect	Tu te bucuri <u>de a avea</u> atâtea împliniri.
	complement circ. de timp	El a plecat <u>înainte de a veni</u> tu.
	complement circ. de mod	Ai răspuns <u>fără a gândi</u> .
	complement circ. de scop	Ai învățat un an <u>pentru a lua</u> examenul.
	complement circ. de cauză	Ai fost pedepsit <u>pentru a nu-ți fi scris</u> tema.
	element predicativ suplimentar	Tu vedeai planul de mărire <u>a se împlini</u> .
Gerunziul	atribut adjectival	Mâinile <u>tremurânde</u> se înălțau spre cer.
	atribut verbal	Păsări <u>ciripind</u> se roteau deasupra pădurii.
	complement indirect	Te-ai plictisit <u>ascultând</u> mereu aceeași muzică.
	complement direct	Văd <u>alergând</u> copii.
	complement circ. de timp	<u>Întrând</u> în casă a găsit hainele pe jos.
	complement circ. de mod	Copii veneau <u>cântând</u> .
	complement circ. de cauză	<u>Neștiind</u> lecția, ai luat notă mică.
	element predicativ suplimentar	Se aude <u>cântând</u> fata vecinului. Luca Moșneagul...se și aude <u>zicând</u> afară.
Participiul	atribut adjectival	Cartea <u>citită</u> este interesantă.
	nume predicativ	Copilul <u>era grăbit</u> .
	elem. predicativ	Se aude <u>cântând</u> fata vecinului
	complement circ. de mod comparativ	Somnul lui <u>era profund</u> , mai mult chinuit <u>decât liniștit</u> .
	complement circ. de cauză	N-a mâncat aseară <u>de supărat</u> . Tu ai plâns <u>de necajită</u> .
Supinul	subiect	E ușor <u>de citit</u> .
	nume predicativ	Exercițiul <u>este de memorat</u> . Tema <u>este de scris</u> .
	atribut verbal	Lecția <u>de învățat</u> a fost ușoară.

Supinul	complement direct	Tu ai <u>de citit</u> .
	complement indirect	Noi ne temem <u>de mers</u> noaptea prin pădure. Te-ai plictisit <u>de ascultat</u> aceeași melodie.
	complement circ de loc	Am dat o raită <u>pe la scăldat</u> .
	complement circ. de scop	Tata a fost în pădure <u>la vânat</u> . Tu ai fost acolo <u>la pescuit</u> . Vulpea venea la cotețele găinilor <u>după furat</u> '.

Modul supin, ca și participiul, are valoare substantivală prin articulare cu articol hotărât și nehotărât :

Am fost la pescuit . Am fost acolo pentru pescuitul păstrăvilor.

Complement circumstanțial
de scop-verb la supin

Complement circumstanțial
de scop exprimat prin
substantiv, c. simplu, neutru,
singular, Ac

Tot astfel : scăldat → scăldatul - un scăldat
 mers → mersul - un mers
 cântat → cântatul - un cântat

CAPITOLUL VII

ADVERBUL

Adverbul este partea de vorbire neflexibilă care exprimă caracteristicile unei stări, însușiri ori acțiuni sau împrejurările în care au loc acestea. Adverbul este partea de vorbire care se găsește la granița dintre părțile de vorbire flexibile, de care este apropiat prin gradele de comparație asemanându-se adjectivului, și cele neflexibile de care se apropie prin structura sa formală invariabilă.

Adverbul poate determina:

- un verb sau locuțiune verbală la mod personal sau nepersonal :

Tu ai mers repede. (verb, mod personal)

El a ajuns la cabană mergând încet. (verb, mod nepersonal)

El vorbește încet. (verb, mod personal)

Nu se înțelege nimic vorbind prea repede. (verb, mod nepersonal)

Ti-ai adus aminte ușor. (locuțiune verbală)

Aducându-ți aminte ușor teoria, ai rezolvat exercițiul.

Ai ținut minte corect poezia. (locuțiune verbală)

Tinând minte corect poezia, ai recitat-o.

- adjectiv sau locuțiune adjectivală:

El are o casă mult mai mare.

Este un om cu mult scaun la cap.

- interjecție:

Hai mai iute, Ionele!

- adverb sau locuțiune adverbială:

Tu ai răspuns puțin ironic.

Vizita noastră l-a luat prin surprindere totalmente.

- substantiv sau locuțiune substantivală:

Sosirea voastră aici m-a bucurat.

Tinerea de minte de acum te va ajuta mai târziu.

I. După formă adverbele sunt:

- simple: *abia, azi, mâine, ieri, acum, repede, bine* etc.

- compuse: *mâine-seară, ieri-dimineață, ieri-seară, altundeva, altfel, altcumva, astă-noapte, astă-vară* etc.

- locuțiuni adverbiale (grupul de cuvinte cu înțeles unitar care are valoarea și funcția unui adverb): *de-a pururea, cu de-a sila, în veci, într-aiurea, pe neașteptate, prin surprindere, (cu) de-a rândul, de-a binelea, de-a dreptul, cu binișorul, cu toptanul, cu droaia, zi de zi, clipă de clipă, cât de cât, din ce în ce, din loc în loc, așa și așa, din vreme în vreme, de la o vreme, când și când, unde și unde, calea-valea, harcea-parcea* etc.

- expresii cu valoare de adverb: *la paștele cailor, cum scrie la carte, ca pe apă, când o da din piatră lapte, când o face plopul pere și răchita micșunele, când și-o cloci cucul ouăle, când o zbura porcul, când ți-ai vedea ceafa, nu știu cum, în vecii vecilor, etc.*

II După origine adverbele sunt:

1. *Primare* (moștenite din limba latină sau împrumuturi): *abia, agale, afară, aidoma, aiurea, apoi, aproape, azi, ba, barem, bine, cam, chiar, da, doar, foarte, ieri, încoace, încolo, mai, lesne, măcar, acolo, unde, acum, când, așa, cum, jos, sus, etc.*

2. *Provenite din alte părți de vorbire*:

a) din substantiv dar prin derivare au forme proprii: *bărbătește, tinerește, muncitorește, studentește* etc.

- substantive: *luni, marți, ...duminică, iarna, vara, primăvara, toamna, dimineața, seara, noaptea, ziua, etc.* Au formă adverbială atunci când nu au determinant.

Devin substantive când sunt însoțite de un atribut.

Exemple :

Ziua stau acasă. (*Ziua* - adverb de timp, complement circumstanțial de timp)

În *ziua aceasta* stau acasă. (*Ziua aceasta* - substantiv cu determinant, complement circumstanțial de timp.)

- substantive folosite ca adverbe:

lulea	- (îndrăgostit) lulea (foarte îndrăgostit)
criță	- (beat) criță
pușcă	- (gol) pușcă

turtă	- (beat) turtă
cuc	- (singur) cuc
tun	- (înghețat) tun
buștean	- (adormit) buștean
ocnă	- (sărat) ocnă
colilie	- (alb) colilie etc.

b) din adjective *frumos, ascuțit, adânc, verde, tare*, etc.

c) din numerale: O ține *una*. Vorbea *într-una*. → loc. adverbială.

- numerale adverbiale: *de puține ori*
de repetate ori → locuțiuni adverbiale
ori de câte ori
de multe ori

III. După înțeles adverbele sunt:

1. Adverbe și locuțiuni adverbiale de mod

a) de mod propriu-zis:

- adverbe: *mult, puțin, prea, repede, bine, rău, greu, altfel, ușor, așa, împreună, alene, aiurea, agale, cum, cât, oricum, aievea, degeaba, degrabă, razna, întâmplător, destul, foarte, mai, plenar, ciobănește, muncitorește, frățește, prietenește, țărănește, mocănește, fortuit, chiorăș, grăpiș, morțiș, fățiș, chiorăș, furiș, pieziș, franțuzește, italienește, turcește, păsărește, calm, încet, corect, greșit, certamente, totalmente, precizamente, absolutamente, realmente, completamente, legalmente*

-locuțiuni adverbiale: *pe de rost, cât pe el, cu anevoie, pe dinafară, de-a binelea, pe deplin, nu știu cum, pe rupe, cot la cot, cu dinadinsul, talmeș - balmeș, cu de-a sila, ca vai de lume, cu vai-nevoie, punct cu punct, pas cu pas, de-a pururea, încetul cu încetul, de abia, cu de-a graba, de-andăratelea, cu deosebire, cu de-a valma, de-a-mboulea, cu toptanul, cu droaia, de-a dura, pe-ntrecute, pe-ndelete, pe neașteptate, pe nemâncate, de-a binelea, de-a dreptul, așa și așa, calea-valea, harcea-parcea, târâș-grăpiș, pe-ntrecute, pe furiș, într-ascuns.*

b) Adverbe și locuțiuni adverbiale de mod cantitative:

-adverbe : *suficient, nu prea, cam, destul, mult, deloc, nu tocmai, integral, puținel, tot, insuficient, atât, cât, mai, prea, etc.*

-locuțiuni adverbiale : *câtă frunză și iarbă, picătură cu picătură, mult prea puțin, cât de cât, cât negru sub unghie, mult prea, mult prea-prea, în parte, pic cu pic, în întregime, etc,*

c) Adverbe și locuțiuni adverbiale de comparație

- adverbe: *ca, cât, decât, asemenea, asemeni, au rol de prepoziție în formarea gradelor de comparație.*

- locuțiuni adverbiale: *cam cât, aproape ca, destul de, cum, precum, asemenea.*

Exemple :

decât adverb : În cameră nu era *decât* un pat.

prepoziție : El știe mai mult *decât* ea.

cât adverb : Ți-am dat ¹/ cât ai cerut ²/.

prepoziție : Nucul a crescut *cât* casa.

d) Adverbe și locuțiuni adverbiale de mod care arată durata, revenirea sau frecvența

- adverbe: *destul, treptat, mereu, adesea, neconținut, adeseori, încă, permanent, tot, frecvent, mai, (a) des, iarăși.*

- locuțiuni adverbiale : *din nou, de multe ori, de nenumărate ori, de mii și mii de ori, de zeci și zeci de ori, de câteva ori, din ce în ce, etc.*

e) Adverbe și locuțiuni adverbiale de mod de afirmație și negație:

- adverbe: *de, desigur ba, nu, firește, negreșit, nici, certamente, nicidecum, exact, sigur, precis, binișor, prompt, neândoielnic.*

- locuțiuni adverbiale : *de loc, de fel, bine-nțeleș, cu siguranță, fără-ndoială, fără doar și poate.*

f) Adverbe și locuțiuni adverbiale de mod de probabilitate, precizare, aproximație, explicație:

- adverbe: *precizamente, certamente, parcă, anume, poate, adică, pe-semne, curat, tocmai, numai, taman, măcar, bunăoară, așadar, mai.*

- locuțiuni adverbiale : *cel puțin, prin urmare, numai și numai, cât pe ce, aproape-aproape, mai-mai.*

2. Adverbe și locuțiuni adverbiale de loc:

- adverbe: *acasă, alături, afară, aproape, aici, departe, ici, împrejur, colo, înăuntru, sus, încolo, jos, pretutindeni, aiurea, înainte.*

- locuțiuni adverbiale : *peste tot, departe-departe, ici și ici, peste nouă mări și nouă țări, ici și colo, în creierii munților, într-acolo, într-o parte, într-aiurea în stânga, în dreapta, în urmă, de jur împrejur, în spate, etc.*

3. Adverb și locuțiuni adverbiale de timp:

- adverbe: *acum, câteodată, mâine, totdeauna, apoi, ieri, poimăine, ziua, astăzi, deocamdată, îndată, niciodată, azi, dimineața, luna..duminică, noaptea, aseară, iarna...vara, odată, când, alaltăieri, seara, curând, răsalaltăieri, dimineața.*

- locuțiuni adverbiale: *cu noaptea în cap, din când în când, dis-de dimineață, zi și noapte, de (cu) seară, în veci, la paștele cailor, cine știe când, de (cu) dimineață, în vecii vecilor, zi de zi, de când lumea, pe-nserate, când o da din piatră apă (lapte), clipă de clipă, când o face plopul pere, etc.*

4. Adverbe și locuțiuni adverbiale care arată cauza sau scopul (diferențierea se face prin context)

- adverbe: *înadins, dinadins, anume.*

- locuțiuni adverbiale : *de aceea, de asta, nu de alta, pentru aceea, de aia, de una de alta, de-aia, pentru aia, într-adins, dintr-adins.*

5. Adverbe de excepție (restricție)

Nu au funcție sintactică, se analizează împreună cu partea de propoziție pe care o însoțesc:

și	A venit <i>și el</i> .
nici	Nu știa <i>nici Lie</i> (nici Lie - subiect exprimat prin substantiv propriu simplu, masculin, singular, nominativ, precedat de adverbul de excepție "nici" fără funcție sintactică).
chiar	A greșit <i>chiar</i> profesorul.
tocmai	Te-a trădat <i>tocmai</i> prietenul cel mai bun.
barem	Cumpără <i>barem</i> o pâine!
măcar	I-ați <i>măcar</i> haina, dacă nu iei umbrela.
doar	La spital te-a vizitat <i>doar el</i> .
numai	Eu am încredere <i>numai în mine</i> .

Adverbe cu mai multe înțelesuri

aici:	loc:	El a locuit <i>aici</i> .
	timp:	<i>De aici</i> înainte va învăța și va fi cuminte.
înainte	loc:	Colegii mergeau în urmă, el mergea <i>înainte</i> .
	timp:	Au sosit mulți <i>înainte</i> .
	mod:	El vorbea <i>înainte</i> , deși nu-l asculta nimeni.
abia:	timp:	<i>Abia</i> a ieșit pe ușă și te-a văzut.
	mod:	Omul bolnav <i>abia</i> pășește.
aproape:	loc:	El locuiește <i>aproape</i> .
	timp:	<i>Abia</i> trecu primăvara și iaca vara <i>aproape</i> .
	mod:	Este un om corect, <i>aproape</i> perfect.
în urmă :	loc:	Doi copii mergeau <i>în urmă</i> .
(loc.adv.)	timp:	Au observat <i>în urmă</i> că ai lăsat cartea pe masă.
pe loc:	mod:	Tu ai răspuns <i>pe loc</i> la întrebare.(rapid)
(loc. adv.)		
	timp:	Dorea s-o vadă <i>pe loc</i> cu nerăbdare.
	loc:	<i>Pe loc</i> și la timp te-ai întâlnit cu salvatorul tău.

Funcția sintactică a adverbului.

Adverbul poate îndeplini în propoziție funcția sintactică de:

1. Predicat verbal (adverbe predicative):

Desigur ¹/că va veni ²/. 1 PP 2SB

Fără doar și poate ¹/că va reuși ²/. 1PP 2SB

2. Nume predicativ (în expresiile verbale impersonale: e bine, e rău, e necesar, e posibil, etc.)

A învăța este necesar.

E bine ¹/că ai venit ²/. 1 PP 2SB.

E mult prea pu în ¹/ceți s-a oferit ²/. 1PP 2 SB

3. Atribut adverbial:

Lecția *de astăzi* este ușoară. (adverb precedat de prepoziție)

Etajul *de sus* a fost dat în folosință. (adverb precedat de prepoziție)

Mașina *din dreapta* s-a oprit. (locuțiune adverbială)

Scaunul *din față* este ocupat. (locuțiune adverbială)

Fuga *de jur-împrejur* l-a obosit. (locuțiune adverbială)

4. Complement circumstanțial de loc:Tu locuiești *acolo*. (adverb)Voi ați alergat *într-aiurea*. (locuțiune adverbială)5. Complement circumstanțial de timp:

Vara merg la mare. (adverb)

Te scoli *dis-de-dimineață*. (locuțiune adverbială)6. Complement circumstanțial de mod:Tu ai venit *repede*. (adverb)Te-am întâlnit *fortuit*. (adverb)A intrat *pe furiș* în casă. (locuțiune adverbială)Bea *într-ascuns* de ai săi. (locuțiune adverbială)Munca *ca vai nevoie*. (locuțiune adverbială)7. Complement circumstanțial concesiv:*Cu toate acestea*, tu tot ai plecat în excursie. (loc. adv.)8. Complement circumstanțial de cauză:Toată lumea îl felicita de bine ¹ / ce răspunsese. ² / 1PP; 2CM

(complement circumstanțial de cauză)

El se îmbolnăvise de mult prea mult ¹ / ce suferise. ² / 1PP; 2CZ

(locuțiune adverbială, complement de cauză)

9. Complement circumstanțial de scop:Tu ai răspuns înadins, ¹ / ca să i vezi adevăratele sentimente. ² / 1PP; 2CS.

(complement circumstanțial de scop, exprimat prin adverb de scop)

Gradele de comparație

Gradele de comparație sunt forme ale adverbului pentru a preciza nuanța graduală a caracteristicii ori împrejurării acțiunii. Ca și adjectivul, adverbul are gradul comparativ și superlativ.

Exemplu: El citește bine (pozitiv).

comparativ:	de superioritate:	El citește <i>mai bine</i> decât scrie.
	de egalitate:	El citește <i>la fel de bine</i> cât scrie.
	de inferioritate:	El citește <i>mai puțin bine</i> decât scrie.
superlativ:	relativ:	El citește <i>cel mai bine</i> .
	absolut:	El citește <i>foarte bine</i> .

Adverbul poate schimba valoarea gramaticală devenind substantiv (prin articulare) sau adjectiv.

"bine"	Bine <u>le</u> - substantiv : ↓ (articol hotărât)	Îți mulțumesc <i>pentru binele</i> făcut. <i>Binele</i> acesta nu-l voi uita niciodată.
	<u>Un</u> bine - substantiv : ↓ (articol nehotărât)	Odată în viață mi-ai făcut <i>un bine</i> . Omul acesta n-a făcut niciodată <i>un bine</i> .
"repede"	adverb : adjectiv :	El merge <i>repede</i> . (adverb de mod, complement de mod) Mersul <i>prea repede</i> l-a obosit. (adjectiv variabil (repede-repezi))
"frumos"	adverb : adjectiv : atribut adjectival	El cântă <i>frumos</i> . (adverb de mod, complement de mod) Scrișul <i>frumos</i> este plăcut privirii. adjectiv variabil (frumos-frumoasă) atribut adjectival

CAPITOLUL VIII

PREPOZIȚIA

Prepoziția este partea de vorbire neflexibilă, fără funcție sintactică, care leagă între ele părți de propoziție. Este un cuvânt ajutător și se analizează împreună cu partea de propoziție pe care o însoțește.

Exemple : Cartea *de* istorie, gândul *la* vacanță, livada *cu* meri, etc.. (de istorie, la vacanța, cu meri sunt atribute substantivale, prepoziționale precedate de prepozițiile : de, la, cu, fără funcție sintactică).

I. *După formă*, prepozițiile sunt :

1. simple (un singur element) : *a, către, contra, cu, de, fără, în, întru, la, lângă, pe, pentru, până, pe, sub, peste, printre, prin, printr, după, drept, asemenea, datorită*, etc..

2. compuse (din două sau mai multe prepoziții simple) : *de la, de către, de pe, fără de, pe la, de pe la, de pe lângă, de peste, pe lângă, pe sub, de pe sub, de sub, până pe la*, etc..

3. locuțiuni prepoziționale (grupuri de cuvinte cu înțeles unitar care au rolul unei prepoziții) : *alături de, dincolo de, în afară de, în sus de, în jos de, la dreapta, la stânga, de jur împrejurul, în fața, în spatele, în dosul, îndărătul, în urma, de-a lungul, de-a latul, din pricina, cu excepția, în privința, de dindărătul, pe dinaintea, pe dinafara, conform cu, contrar cu, cu tot, cu toată, în loc de, față de, relativ la, potrivit cu, la un loc cu, împreună cu, cu privire la, înainte de*, etc..

II. *După origine*, prepozițiile sunt :

1. provenite din adverbe : *înaintea, dinaintea, îndărătul, împotriva, deasupra, înapoia, conform, contrar, ca, decât, cât* (atunci când exprimă comparația).

2. provenite din substantive : *grație, mulțumită*.

3. provenite din verb la participiu : *datorită*.

În numeroase cazuri, prepozițiile sau locuțiunile prepoziționale au aceeași formă ca și adverbul sau locuțiunile adverbiale. Sunt prepoziții

atunci când sunt urmate de substantiv în cazurile genitiv, dativ sau acuzativ (uneori aceste forme sunt articulate). Sunt adverbe sau locuțiuni adverbiale când nu sunt urmate de substantiv sau sunt nearticulate.

Exemple :

Tu te-ai așezat în fața colegului tău. (complement circumstanțial de loc exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, articulat cu articolul hotărât enclitic "lui", caz genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională "în fața").

Tu te-ai așezat în față. (complement circumstanțial de loc, exprimat prin locuțiunea adverbială. (poate fi înlocuită prin adverbul "acolo")).

Mașina a staționat alături de o casă. (complement de loc exprimat prin substantiv comun simplu, feminin, singular, articulat cu articolul nehotărât proclitic "o", caz acuzativ, precedat de locuțiunea prepozițională "alături de").

Mașina a staționat alături. (complement de loc, exprimat prin adverb de loc)

III După cazurile substantivului care îl însoțesc, prepozițiile pot fi :

a) la cazul genitiv :

prepoziții: *asupra, contra, împotriva, înaintea, înapoia, înăuntrul, dinăuntrul, îndărătul, de-asupra, asemenea, dedesuptul*

locuțiuni prepoziționale : *în fața, în spatele, în dosul, în jurul, din jurul, în dreptul, în dreapta, în stânga, din cauza, din pricina, de-a lungul, de-a latul, de jur-împrejurul, jur-împrejurul, în privința, în urma, în sensul, în susul, în josul, în fundul, în fruntea, din susul, din josul, din spatele, din dosul, din dreptul, din partea, în pofida, în ciuda, etc.*

b) la cazul dativ :

prepoziții : *grație, mulțumită, datorită, conform, contrar, potrivit.*

c) în cazul acuzativ :

prepoziții : *a* (semn al infinitivului, a cânta, a dansa, etc.), *către, de către, cu, de la, de, din, de pe la, despre, dinspre, dintre, dintru, drept, după, fără, în, întru, înspre, între, la, pe, pe lângă, pe la, de pe lângă, pentru, peste, până, până la, până pe la, prin, de prin, printre, de printre, spre, sub, pe sub, de sub, până sub, etc.*

locuțiuni prepoziționale : *alături de, dincolo de, față de, în sus, în jos, de, odată cu, în raport cu, începând cu, referitor la, privitor la, de dinvale de, conform cu, contrar cu, potrivit cu, înainte de, împreună cu, la un loc cu, în loc de, în afară de, odată cu, la fel cu, față de, departe de, afară de, din sus de, din cauză de, din pricină de, etc.*

CAPITOLUL IX

CONJUNCȚIA

Conjuncția este partea de vorbire neflexibilă care indică raportul de coordonare și subordonare între părți ale propoziției, o parte de propoziție și o propoziție, sau între două propoziții.

I După formă, conjuncțiile sunt :

- simple : *că, să, ci, dar, de, fie, dacă, ori, sau, fie, etc.*
- compuse : *ca să, ci și, cum că, și cu.*
- locuțiuni conjuncționale : *măcar că, pentru că, cu toate că, chiar dacă, în afară, măcar de, de parcă, până să, fără să, din cauză că, în caz că, în loc să, de vreme ce, în timp ce, în vreme ce, odată ce, după cum, față de cum, ca și când, ca și cum, după ce că, și cu, etc.*

Conjuncția se întâlnește atât la nivelul propoziției cât și la nivelul frazei.

Rolul conjuncției la nivelul propoziției.

1) leagă două sau mai multe părți de propoziție de același fel.

Exemple :

Cartea și caietul sunt pe birou. (două subiecte)

Rochia aceasta este nouă și frumoasă. (două nume predicative)

Copilul cuminte și silitor învață mult. (două atr. adj.)

Plăcerea de a învăța și de a scrie este mare. (două atribute verbale) etc.

2) două părți de propoziție diferite :

Oricând și oriunde e nevoie voi veni. (complement circumstanțial de timp și complement circumstanțial de loc)

Oricine și oricând poate să mă viziteze. (subiect și complement circumstanțial de mod)

Orice și oricum e posibil. (subiect și complement circumstanțial de mod) etc.

3) o parte de propoziție și o propoziție secundară :

a) de același fel :

(subiect-subiectivă)

Mi-e dat a fi fericit și să mă bucur de voi.

nume predicativ- predicativă

El a devenit nserios și cum nu-l știam noi.

complement direct- completivă directă

L- am întâlnit pe el și. pe cine nu mă așteptam .

b) cu funcții diferite :

Te- am întâlnit întâmplător și unde nu mă așteptam. (complement circumstanțial de mod și subordonată de loc)

Eu mă bucur de succesul tău actual și când vei fi student. (complement indirect și circumstanțială de timp)

Tu pleci dimineata și unde vrei tu. (complement circumstanțial de timp și subordonată circumstanțială de loc)

La nivel de frază, conjuncția leagă :

a) două propoziții de același fel în raport de coordonare :

- copulativă (și, nici, precum și)

El cântă¹ / și dansează² / (ambele principale)

Trebuie¹ / să cânte² / și să danseze³ / (ambele sec., subiective)

- adversativă (dar, iar, însă, ci)

El cântă¹ / dar nu dansează² / (ambele principale)

Trebuie¹ / să cânte² / dar să nu danseze³ / (ambele sec., subiective)

- disjunctivă (fie, sau, ori)

El cântă¹ / sau dansează² / (ambele principale)

Trebuie¹ / să cânte² / sau să danseze³ / (ambele sec., subiective)

- conclusivă (deci, așadar)

Am învățat lecția¹ / deci sunt pregătit² / (ambele principale)

Trebuie¹ / să înveți² / deci să fii pregătit³ / (ambele sec., subiective)

II După felul raporturilor stabilite între părțile de propoziție sau între propoziții, la nivel de frază, conjuncțiile sunt :

A) Coordonatoare (leagă părți de propoziție sau propoziții de același fel) :

- copulative : *și, nici, precum și*

- adversative : *dar, iar, însă, ci*

- disjunctive : *fie, sau, ori*

- conclusive : *deci, așadar, prin urmare* (locuțiune conjuncțională)

Propozițiile în raport de coordonare pot fi ambele principale sau ambele secundare.

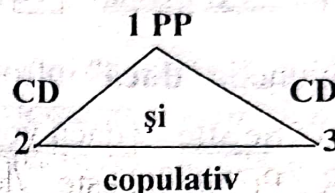
Exemple :

-ambele secundare :

El stie¹ / să scrie² / și să citească³ / .
1PP 2CD 3CD

-ambele principale :

El scrie¹ / și citește² / 1PP 2PP

B Subordonatoare - Raportul de subordonare se stabilește între o propoziție principală-regentă și o subordonată.

Subordonarea se realizează prin conjuncțiile subordonatoare : *că, să, dacă, de, etc.* și locuțiuni conjuncționale : *pentru că, deoarece, fiindcă, din cauză că, etc.*

Conjuncțiile subordonatoare :

Conjuncția "**că**" introduce:

- SB (subiectivă) : E bine¹ / că ai venit² / 1PP; 2SB
- PR (predicativă) : Problema este¹ / că nu știi² / 1PP; 2PR
- AT (atributivă) : Gândul² / că va veni¹ / mă încântă² / 2PP; 1AT
- CD (completivă directă) : Știi¹ / că va veni² / 1PP; 2CD
- CI (completivă indirectă) : Mă bucur¹ / că va veni² / 1PP; 2CI
- CT (temporală) : Abia a intrat în casă¹ / că se și porni furtuna.² / 1PP; 2CT (conjuncția subordonatoare "că" are valoarea adverbului relativ "când")
- CZ (cauzală) : Ai lipsit de la școală¹ / că ai fost bolnav² / 1PP; 2CZ
- CNS (cosecutivă) : A crescut așa de mare¹ / că nu-l mai cunosc² / 1PP; 2CNS
- CT (condițională) : Că n-ar fi avut atâtea supărări ori atâtea insuccese¹ / altul ar fi el acum.² / 1CT; 2PP
- CV (concesivă) : Mama² / că e mamă¹ / și tot nu poate răbda.² / 2PP; 1CV

Conjuncția "**să**" introduce:

- SB : E bine¹ / să înveti² / 1PP; 2SB
- PR : Hotărârea mea este¹ / să înveti² / 1PP; 2PR

- AT : A venit momentul ¹ / să răspunzi. ² / 1PP; 2AT
- CD : El știe ¹ / să danseze. ² / 1 PP; 2 CD
- CI : Mă gândesc ¹ / să plec în excursie. ² / 1PP; 2CI
- CS : Am fost la librărie ¹ / să cumpăr o carte. ² / 1PP; 2CS
- CNS : A crescut așa de mare ¹ / să nu-l mai recunosc. ² / 1PP; 2NS
- CV : Să te și superi ¹ / , și tot nu-ți spun. ² / 2PP; 1CV
- CT : Ai fi plecat ¹ / să nu te fi reținut el. ² / 1PP; 2CT

Conjunția "**dacă**" introduce:

- SB : Se știe ¹ / dacă vor veni. ² / 1PP; 2SB
- PR : Problema este ¹ / dacă vor veni la timp. ² / 1PP; 2PR
- AT : Gândul ² / dacă va reuși la examen ¹ / îl preocupă. ² / 2PP;

1AT

- CD : Nu știu ¹ / dacă vei reveni la timp. ² / 1PP; 2CD
- CI : Mă gândesc ¹ / dacă mă vei înțelege. ² / 1PP; 2CI
- CT : Dacă înveți ¹ / vei reuși la examen. ² / 1CT; 2PP
- CZ (indirectă) : Dacă ai învățat atât ¹ / de ce nu ai reușit ? ² / 1CZ ;

2PP

- CT : Dacă se iviră zorile ¹ / am plecat cu prietenii la pescuit. ² /

1CT; 2PP

- CV : Dacă răspunzi ¹ / dacă nu răspunzi ² / el tot se supără. ³ / 1CV;

2CV; 3PP

Conjunția "**de**" introduce:

- SB : S-a întâmplat ¹ / de am ajuns înaintea voastră la cabană. ² / 1PP;

2SB

- AT : Îți înapoiez cartea ¹ / de mi-ai împrumutat-o. ² / 1PP; 2AT

- CD : Nu știm ¹ / de vor veni la timp. ² / 1PP; 2CD.

- CI : El se teme ¹ / de-i vei respinge propunerea. ² / 1PP; 2CI

- CS : Ai mers acolo ¹ / de ai cumpărat ocașă. ² / 1PP; 2CS

- CNS : A crescut așa de mare ¹ / de nu-l mai recunosc. ² / 1PP;

2CNS

- CV : De răspunzi corect ¹ / de nu răspunzi ² / tot notă mică îți dă. ³ /

1CV; 2CV; 3PP

- CT : De înveți mai mult ¹ / vei reuși la examen. ² / 1CT; 2PP

Rolul de element relațional între regentă și subordonată este îndeplinit de o serie de locuțiuni conjuncționale : *până să, până când, pentru că, etc.* (care vor fi exemplificate în capitolul "Sinteza frazei") .

Alte părți de vorbire cu valoare de conjuncție

Rolul de legătură între propoziții este adesea îndeplinit de alte părți de vorbire.

Acestea sunt :

1) adverbele interogative-relative : *unde, când, cum, cât* și compusele nehotărâte : *oricând, orișicând, oriunde, orișiunde, oricum, orișicum, oricât, orișicât*.

2) pronumele interogative-relative : *care, cine, ce, ceea ce*, și compusele nehotărâte : *oricare, orișicare, oricine, orișicine, orice, orișice*, etc.

Atât adverbele relative, cât și pronumele relative, au funcție sintactică în propoziția subordonată. Ele pot fi precedate sau nu de prepoziții : *pe unde, pe când, pe cine, la cine*, etc. Vom arăta mai jos ce fel de subordonate pot introduce adverbele relative :

Adverbul relativ "**cum**" introduce :

- SB : E bine¹ / cum ai spus tu.² / 1PP; 2SB
- PR : Problema este¹ / cum vei formula răspunsul în fața lui.² / 1PP; 2PP
- CD : Eu știu¹ / cum ai aflat adresa mea.² / 1PP; 2CD
- CI : El îți amintește¹ / cum era în tinerețe.² / 1PP; 2CI
- AT : Îmi place felul¹ / cum ai răspuns.² / 1PP; 2AT
- CT : Cum a intrat pe ușă¹ / te-a și văzut.² / 1CT; 2PP
- CZ : Cum era supărat pe colegi¹ / nu i-a mai salutat.² / 1CZ; 2PP
- CM : El a răspuns¹ / cum l-ai învățat tu.² / 1PP 2CM
- CV : Cum ai răspunde de bine¹ / el tot nu e mulțumit.² / 1CV; 2PP

Adverbul relativ "**când**" introduce :

- SB : S-a aflat¹ / când vor sosi prietenii tăi din străinătate.² / 1PP; 2SB
- PR : Problema este¹ / când vor sosi prietenii tăi din străinătate.² / 1PP; 2PR
- AT : Se știe ziua¹ / când vor sosi prietenii tăi din străinătate.² / 1PP; 2AT
- CD : Eu știu¹ / când vor sosi prietenii tăi din străinătate.² / 1PP; 2CD
- CI : Mi-am amintit¹ / când vor sosi prietenii tăi din străinătate.² / 1PP; 2CI
- CT : Când m-aș lua după sfatul mamei¹ / aș mai realiza ceva.² / 1CT; 2PP
- CZ indirectă : Când ai înălțat atât¹ / de ce nu ai reușit.² / 1CZ; 2PP

Adverbul relativ "**cât**" introduce :

- SB : E bine ¹ / cât ai scris. ² / 1PP; 2SB
- PR : Problema este ¹ / cât ai citit. ² / 1PP; 2PR
- AT : Ziua ¹ / cât ai stat aici ² / nu-o pot uita. ¹ / 1AT; 2PP
- CD : Eu stiu ¹ / cât ai suferit. ² / 1PP; 2CD
- CI : Îmi amintesc ¹ / cât a insistat spre a fi as cultat. ² / 1PP; 2CI
- CT : Cât e mic ¹ / copilul nu știe nimic. ² / 1CT; 2PP
- CM : El a scris atât ¹ / cât i-ai spus. ² / 1PP; 2CM
- CV : Ziua ² / cât e ea de lungă ¹ / tot nu-ți ajunge pentru muncă. ² / 1CV; 2PP
- CNS : Era așa de obraznic ¹ / cât îmi veni a-l bate. ² / 1PP; 2CNS

Adverbul relativ "**unde**" introduce :

- SB : S-a aflat ¹ / unde ai fost în vacanță. ² / 1PP; 2SB
- PR : Problema este ¹ / unde vom merge în excursie. ² / 1PP; 2PR
- AT : Știu locul ¹ / unde ai ascuns cartea. ² / 1PP; 2AT
- CD : Știu ¹ / unde ai fost în vacanță. ² / 1PP; 2CD
- CI : Îmi amintesc ¹ / unde am pus cartea. ² / 1PP; 2CI
- CL : Eu merg ¹ / unde mi-ai spus. ² / 1PP; 2CL
- CZ : A plecat singur ¹ / și n-a reușit ² / unde n-a ascultat de sfaturile mamei sale. ³ / 1PP; 2PP; 3CZ
- CT : Unde n-ar fi avut atâtea supărări ¹ / acum ar fi un om mai vesel. ² / 1CT; 2PP

CAPITOLUL X

INTERECȚIA

Interjecția este partea de vorbire neflexibilă prin care se exprimă trăiri sufletești (sentimente, senzații), un îndemn, o chemare sau se imită sunete din natură.

I. După formă, interjecțiile sunt :

- a) - formate dintr-un singur sunet : o vocală (*O! A! I!*), o consoană : *Ț(î)! H(î)!*
- b) - din două sau mai multe consoane repetate : *brr ! crr !*
- c) - dintr-o silabă sau un grup redus de silabe : *Of ! Vai ! Aha ! Bravo! Văleu !*
- d) - cuvinte repetate : *toc-toc ! pac-pac ! pic-pic !*

II. După origini, interjecțiile sunt :

- a) - interjecții propriu-zise (care exprimă trăiri sufletești: *ah ! of ! vai! mă ! uf ! eh ! au ! brr ! na ! aoleu ! ehe ! uraa !*)
- b) - interjecții provenite din alte părți de vorbire:
 - substantiv : *Ce, Dumnezeu, faci acolo?*
 - verb : *Uite (uitați) ce pasăre frumoasă !*
 - interjecții cu formă verbală :
Haidem (hai, haideți) la drum !
Iată (privește) cartea !
Iată-ți cartea !
- c) - onomatopee (cuvinte care imită sunetele din natură) : *troc ! pleosc ! boc ! tic-tac ! pit-pa-lac ! cu-cu ! ga-ga ! mac-mac ! bee ! miau ! zbârrr ! trosc ! tealeap-tealeap ! mârr ! ham-ham ! muu ! mor-mor ! cot-co-dac !*

Funcția sintactică a interjecției

Interjecția poate îndeplinește în propoziție următoarele funcții sintactice:

1. Subiect : Printre răniți se auzea "*Au !, Vai !*"

2. Predicat verbal :

Pupăza *zbrrr* ! pe dugheană. (a zburat) El *trosc* ! o palmă. (i-a dat)
*Iată*¹ / ceai de făcut.² / 1PP 2CD

3. Nume predicativ :

E vai de voi ! Este halal de omul bogat !

4. Atribut interjecțional : Pe uliță auzeam îndemnul "*hăis ! cea !*"

5. Complement direct : Din camera vecinului auzeam "*Bravo ! Aha !*"

6. Complement circumstanțial de mod : Ușa se deschise încet "*scârț , scârț !*"

Observatie Interjecțiile predicative : *iacă, iată, uite, na*, pot avea, la nivel de propoziție, complement direct, indirect, atribut pronominal în dativ, complement circumstanțial de loc, de mod etc.

Exemple :

Iată cartea ta. (substantiv, complement direct)

Iată-te, în sfârșit ! (pronume personal, complement direct)

Iată-ți prietenii ! (pronume personal, atribut pronominal în dativ)

Na-ți haina mea. (pronume personal, complement indirect)

Iată acum rezultatul. (complement de timp)

Uite acolo caietul. (complement de loc)

Uite asa. (complement de mod)

Interjecțiile predicative pot avea, la nivel de frază, subordonate de diferite tipuri, (directă, indirectă, circumstanțială, etc.) care vor fi prezentate la capitolul "Sintaxa frazei". (Aducându-și aminte de cine? De părinți.) Uneori, prin articulare, (substantivizare) interjecțiile au valoare de substantiv :

Of ! (interjecție) :	<u>Oful</u> tău mă doare (Supărarea ta mă doare)
	Am <u>un of</u> la inimă. (Am un dor la inimă)

PARTEA a IV a

CAPITOLUL I

SINTAXA

Sintaxa este partea gramaticii care studiază modul combinării cuvintelor în propoziții (sintaxa propoziției) și modul combinării propozițiilor într-o frază (sintaxa frazei) în vederea realizării comunicării între oameni.

SINTAXA PROPOZIȚIEI

Propoziția este o judecată sau o idee comunicată cu ajutorul unui singur predicat.

I. După felul în care vorbitorul comunică judecata sau exprimă o anumită stare sufletească, propoziția este :

a) enunțiativă :

- propriu-zisă : Citesc această carte.
- optativă-dubitativă-potențială: Aș citi această carte.
- imperativă : Citește această carte !

b) interogativă :

- propriu-zisă : Citești această carte ?
- optativă : Aș citi această carte ?
- imperativă: Mănâncă!

Deosebirea dintre propozițiile enunțiative, enunțiative-exclamative și interogative se face în timpul vorbirii prin intonație iar în scris prin semnul exclamării sau semnul întrebării.

II. După forma predicatului, propoziția este :

a) afirmativă : Eu citesc această carte.

b) negativă : Eu nu citesc această carte.

III. După structură, propoziția este :

1. Neanalizabilă:

- a) interjecții: Ah! Ce frumos este parcul!

- b) pronume: Cine bate ? *Eu*.
 c) adverbe negative: Ai plecat? *Nu*.
 d) adverbe afirmative: A plecat el în oraș? *Da*.
 e) conjuncția "nici" : Nu sunt nici părinții tăi acasă? *Nici*.

2. Analizabile:

- a) simplă (formată din subiect și predicat, subiectul poate lipsi)
 Eu citesc. Plouă. E bine.
 b) dezvoltată (formată din subiect, predicat, atribut, și / sau complement) : Eu citesc această carte acum.

IV. După înțeles propozițiile sunt :

1. Principale (au înțeles singure, fără ajutorul altor propoziții) : Eu citesc cartea.

Propozițiile principale pot fi : *independente sau regente*. Regentele pot avea o *subordonată* sau *mai multe subordonate*. Propozițiile principale pot fi coordonate în raport: *copulativ, adversativ, disjunctiv, concluziv, juxtapus*.

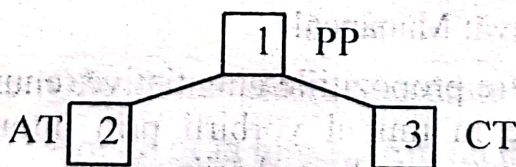
2. Subordonate, care pot fi *regente* pentru alte subordonate, *coordonate* cu alte subordonate, *izolate prin punct, incidente*.

Propozițiile (secundare) subordonate sunt propozițiile al căror înțeles depinde de o altă propoziție numită regentă : Eu voi citi cartea ¹ / despre care mi-ai vorbit ² / când o voi găsi la bibliotecă ³ /. 1PP; 2AT; 3CT

Propoziția 2, subordonată atributivă "despre care mi-ai vorbit" depinde ca înțeles de propoziția 1, regenta ei (care carte o citesc ?).

Propoziția 3, subordonata circumstanțială de timp depinde ca înțeles tot de propoziția 1 (când voi citi cartea ?)

Schema frazei este :

Propozițiile incidente, al căror înțeles de sine stătător, fără să intre în relație de coordonare sau subordonare cu celelalte propoziții din frază, cuprind cuvintele unui personaj, ale autorului sau o completare:

Eu ² / zise băiatul ¹ / am să plec la bunici ² /. 1PP (incidență) 2PP

Băieții din școală sunt împărțiți în mai multe căprării ¹ / cum am zice ² / și eu nu le dau învățătură decât celor mai grei la minte ³ /. 1PP; 2CM (incidență) 3PP

Toate propozițiile subordonate se subîmpart în:

1. subiective
2. predicative
3. atributive: *de identificare, explicative, descriptive, apozitive, de calificare, circumstanțiale-opoziționale.*
4. complete: *directe, indirecte, de agent.*
5. circumstanțiale: *sociative, instrumentale, de excepție, opoziționale, de relație, temporale, de loc, modale, cauzale, finale (scop), condiționale, consecutive, concesive, concesive ipotetice.*

Observație: Programă școlară actuală pentru cursul gimnazial nu cuprinde toată această clasificare. Cartea de față prezintă în teorie și în exerciții practice felul propozițiilor în conformitate cu programele și manualele școlare aprobate de Ministerul Învățământului.

PĂRȚILE DE PROPOZIȚIE

Părțile de propoziție sunt cuvinte sau grupuri de cuvinte care îndeplinesc în propoziție anumite funcții sintactice.

Părțile de propoziție sunt : *subiectul, predicatul, atributul, complementul*. Între aceste părți de propoziție, subiectul și predicatul sunt părți principale. Ele constituie elementele necesare și suficiente pentru a forma o propoziție, în jurul lor se grupează celelalte părți de propoziție.

Părțile secundare de propoziție, atributul și complementul, adaugă informații suplimentare, determinând atât subiectul și predicatul, cât și alte părți secundare de propoziție.

Exemple :

Băiatul citește această carte de pe birou.

Părți principale : „băiatul” (subiect) și „citește” (predicat).

Părți secundare : „carte” - complement direct (Ce citește băiatul ? Cartea).

„aceasta, de pe birou” - părți secundare, atribut, care determină o altă parte secundară. (Care carte ? Aceasta, de pe birou).

Părțile secundare se definesc în raport cu cuvântul determinat; atributul determină de obicei un substantiv (sau un înlocuitor al acestuia) iar complementul determină un verb (sau o altă parte de vorbire cu valoarea unui verb : interjecție, adverb) sau un adjectiv.

FRAZA. PROPOZIȚII PRINCIPALE ȘI SECUNDARE

FRAZA este o îmbinare de propoziții între care cel puțin una este principală, care poate determina propoziții secundare. Propozițiile secundare au rolul unor părți de propoziție, la nivel de frază, pe lângă predicatorul propoziției principale sau pe lângă alte părți de propoziție din cadrul propoziției principale. Astfel, subiectului îi corespunde, la nivel de frază, subordonată subiectivă, numelui predicativ - subordonată predicativă, atributului - subordonată atributivă etc.

Propoziția principală poate fi independentă (fără a determina o subordonată) sau regentă (care determină o subordonată).

Propoziția regentă poate fi principală sau secundară (depinzând și ea de o propoziție principală).

Exemplu :

Eu citesc cartea ¹ / pe care mi-ai adus-o. ² /

1 PP (propoziție principală regentă pentru propoziția 2)

2 AT (propoziție secundară, subordonată atributivă)

Eu citesc cartea ¹ / pe care mi-ai adus-o ² / când ai venit din excursie. ³ /

1 PP (propoziție principală)

2 AT (propoziție secundară, subordonată atributivă, regentă pentru propoziția 3)

3 CT (propoziție secundară, subordonată circumstanțială de timp, depinde de regenta ei, propoziția 2).

Legătura între propoziții de același fel (coordonarea) și între propoziții regente și subordonate (subordonarea) a fost prezentată în capitolul "Conjuncția".

CAPITOLUL II

SUBIECTUL

Subiectul este partea principală de propoziție care arată cine săvârșește acțiunea exprimată de predicatul verbal, cine suferă acțiunea exprimată de predicatul verbal cu verb la diateza pasivă, sau cui i se atribuie însușirea exprimată de predicatul nominal.

Răspunde la întrebările *cine ? ce ?* puse predicatului.

Exemple :

Florile sunt pe masă. (Cine sunt pe masă ? Florile - subiect; "sunt" - se află - predicat verbal).

Florile sunt culese de copii. (Florile - subiect, suferă acțiunea exprimată de "sunt culese" - predicat verbal, verb la diateza pasivă).

Florile sunt o bucurie pentru sufletul meu. (Florile - subiect, lor li se atribuie calitatea exprimată prin predicatul nominal "sunt o bucurie").

I. După felul în care subiectul este sau nu autorul acțiunii, exprimată de predicatul verbal, se disting două feluri de subiecte :

- subiectul logic
- subiectul gramatical

Subiectul gramatical este partea de propoziție care răspunde la întrebarea cine ? sau ce? pusă predicatului verbal.

În propoziția "Florile sunt culese de copii" - subiectul gramatical este substantivul "florile".

Autorul real al acțiunii predicatului verbal la diateza pasivă este însă substantivul "copii". Din punct de vedere sintactic acest substantiv este complement de agent (răspunde la întrebarea "de către cine ?").

Subiectul logic este autorul real al acțiunii exprimate de predicatul verbal.

În propozițiile :

Cartea este citită cu plăcere de elev.

Rochia aceasta a fost croită de mine.

Casa a fost construită de tata.

Substantivele : *cartea, rochia, casa* sunt subiecte gramaticale, iar substantivele : *de elev, de mine, de tata* sunt complemente de agent, subiectele logice ale acțiunii predicatului verbal, autorii reali ai acestora.

În expresiile :

Mi-e foame. (lene, greață, etc.)

Ti-e sete. (somm, etc.)

Îmi trebuie cartea. (stiloul, caietul, etc.)

Vă place friptura. (înghețata, muzica, înotul, etc.)

Vi se cuvin laude. (onoruri, premii, etc.)

Îmi e drag românul. (atletismul, fotbalul, etc.)

Substantivele : *foame, sete, cartea, friptura, laude, românul*, sunt subiecte gramaticale pe lângă predicatul verbal *e, trebuie, place, se cuvin, e drag* : Pronumele : *mi, ți, îmi, vă, vi, îmi*, sunt subiecte logice, dar în propoziție au funcția sintactică de complement indirecte.

Atenție ! Aceeași situație se întâlnește și în expresiile : *e primăvară, e frig, e vară, e toamnă, e vânt, e ger, e liniște*, etc. , unde substantivele : *primăvară, frig, vară, toamnă, vânt, ger, liniște*, au funcția sintactică de subiect gramatical.

II. După prezența subiectului gramatical în propoziție, acesta poate fi exprimat sau neexprimat. Când subiectul nu este exprimat, el poate fi : *inclus, subînțeles* sau *nedeterminat*.

Subiectul inclus este, de obicei, pronumele personal la persoana I și a- II- a singular și plural pe care îl indică terminația verbului la moduri personale.

Exemple : Citești (tu) o carte. Învățați (voi) această poezie. Mergem (noi) în excursie. Scriu (eu) o scrisoare.

Subiectul subînțeles este acel subiect care a fost exprimat într-o propoziție anterioară

Florile acestea sunt foarte frumoase ¹ / și răspândesc un parfum îmbătător ² /.

În prima propoziție subiectul este substantivul "florile", iar în a doua propoziție, deși nu este exprimat, se înțelege același subiect "florile".

Subiectul nedeterminat se întâlnește în cazul unor predicate care exprimă acțiuni cu valoare generală, care nu poate fi atribuită numai unei anumite persoane.

Exemple : Bate la ușă; S-a spus la radio; S-a scris în ziar; S-a transmis la televizor.

Propoziții fără subiect sunt acele propoziții formate dintr-un predicat verbal a cărui acțiune nu poate avea un anumit subiect (autor). Este cazul verbelor impersonale prin conținut și unipersonale ca formă : *plouă, ninge, viscolește, îngheață, geruie, se înnorează, se înseninează, se înnoptează*, etc.

Subiectul reluat

Uneori subiectul gramatical exprimat prin substantiv poate fi reluat prin pronume personal :

Munca și numai munca, ea este izvorul împlinirii. (subiectul repetat "munca" este reluat de subiectul exprimat prin pronume personal "ea")

- pronume personal reluat prin substantiv:

Te căptușește ea, Mărioara !

Vine el, taică-tu !

Te face om ea, armata !

O să treacă el, și Crăciunul !

III. După structură subiectul este :

a) simplu (format dintr-o singură parte de vorbire) : Copilul doarme liniștit în fotoliu.

b) multiplu (format din două sau mai multe părți de propoziție) : Copilul și bunicul dorm liniștiți în fotoliu.

c) dezvoltat (format dintr-o construcție infinitivală relativă) : Acuma n-are cine mă spăla, n-are cine-mi spune o vorbă bună.

Nu-i cin' te-nvăța minte, că te-ai cumiți tu.

Laudă-te gură singură, că nu-i cin' te lauda.

Părțile de vorbire ce pot îndeplini funcția sintactică de subiect (sau prin ce se exprimă subiectul)

1. Substantiv

Florile sunt pe masă. (substantiv comun simplu)

Floarea-soarelui a înflorit. (substantiv comun compus)

Nicoleta va sosi mâine. (substantiv propriu simplu)
Ștefan cel Mare a fost înmormântat la Mănăstirea Putna. (substantiv propriu compus)
Aducerile aminte mă inveselesc. (locuțiune substantivală)

2. Pronume

- personal : Tu ai plecat în excursie.
- personal de întărire : Însumi v-am văzut în parc.
- personal de politețe : Dumneavoastră ne-ați vizitat școala.
- posesiv : Ai noștri au ieșit învingători.
- de apropiere : Acesta te-a ajutat.
- demonstrativ : - de depărtare : Acesta este prietenul meu.
- de identitate : La lecție răspund aceiași.
- de identificare : Celălalt este colegul meu.
- nehotărât : Cineva te cheamă la telefon.
- interogativ : Cine m-a strigat ?
- relativ : Știu ¹ / cine m-a căutat. ² /
- negativ : Nimeni nu a învățat pentru astăzi.
- locuțiuni pronominale nehotărâte :
 A sunat nu știu cine la ușă. (cineva)
 Îl atrăgea nu știu ce spre malul mării. (ceva)
Nu vreau ¹ / să mă deranjeze te miri cine. ² / (oricine)

3. Numeral

- propriu-zis : Doi au intrat în clasă.
- colectiv : Amândoi au răspuns corect.
- fracționar : A câștigat o treime din elevii acestei clase.
- ordinal : Al doilea a intrat cântând în clasă.
- locuțiuni numerale : Aici se mănâncă câte și mai câte.

4. Adjectiv substantivizat :

Frumosul în artă impresionează.
Un frumos trece pe apă / Și strigă că nu se -neacă !

5. Verb la mod nepersonal :

- infinitiv : E ușor a citi. Îi place mult a dansa. Îi e dat a reuși.

- supin : E ușor de citit. E plăcut de stat. E greu de memorat.

Cazurile subiectului

Subiectul poate sta în următoarele cazuri:

1. Nominativ :	<u>Tu ai fost</u> la mare. (pronume personal, caz nominativ)
2. Genitiv :	<u>Ai lui au plecat</u> în excursie. (pronume personal, caz genitiv) <u>Ai casei se trezire</u> dreveme. (substantiv, caz genitiv)
3. Dativ :	<u>Dau</u> mingea ¹ / <u>cui</u> o <u>vrea</u> ² /. (pronume relativ, caz dativ) <u>Hai</u> fiecare pe la casa ¹ / <u>cui</u> ne <u>are</u> ² /.
4. Acuzativ :	<u>S-au scuturat</u> la frunze pe alee ! (substantiv, caz Ac, precedat de prepoziție) <u>Era la lume</u> în magazin ! <u>Am aplaudat</u> ¹ / <u>pe cine</u> a ieșit învingător ² /. (pronume relativ, caz Ac, precedat de prepoziție) <u>Nimic</u> ² / <u>din ceea ce</u> <u>este frumos</u> ¹ / <u>nu îl atrăgea</u> ² / (pronume relativ compus, Ac, precedat de prepoziție)

De obicei, subiectul este în cazul nominativ, dar în limba vorbită sunt multe excepții în care acesta se întâlnește în toate cazurile (în afară de vocativ).

Pe lângă predicat (verb la mod personal), pot avea subiect și modurile nepersonale, infinitivul și supinul, în construcțiile gerunziale și infinitivale (a se vedea capitolul "Verbul", Modurile nepersonale).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ (SB)

Propoziția subiectivă are rolul subiectului, la nivel de frază, pe lângă predicatul regentei sau un verb la mod nepersonal din propoziția regentă. Răspunde la întrebările "cine", "ce ?" puse predicatului sau elementului regent.

Exemple :

Se știe¹ / cine a venit.² / 1PP 2SB

Problema se rezolvă ușor aflându-se¹ / care este unghiul α ². 1PP 2SB

Elementul regent care cere în frază o subordonată subiectivă (elementul regent este acea parte de propoziție, din cadrul propoziției regente, de care depinde ca înțeles o subordonata) este:

- verb impersonal la moduri personale : *a fi* (impersonal), *a trebui*, *a însemna*, *a rămâne* (impersonal), *a ajunge* (impersonal), etc. :

Exemple :

Era¹ / să te lovească mașina.² / 1PP 2SB

Trebuie¹ / să citești această carte.² / 1PP 2SB

Să fi pregătit oricând la lecție¹ / înseamnă a învăța mereu.² / 1SB 2PP

Rămâne¹ / să mai veniți pe aici.² / 1PP 2SB

Ajunge¹ / ce ai spus până acum.² / 1PP 2SB

- verb reflexiv impersonal folosit la moduri personale sau nepersonale : *se zice*, *se știe*, *se aude*, *se cade*, *se spune*, *se crede*, *se cuvine*, *se întâmplă*, *se poate*, *se cunoaște*, *se zvonește*, etc.

Exemple :

Se știe¹ / că ai câștigat concursul.² / 1PP 2SB

Se zvonește¹ / că vor crește prețurile.² / 1PP 2SB

Se întâmplă¹ / să greșești soluția problemei.² / 1PP 2SB

Am auzit la radio spunându-se¹ / că mâine va ploua.² / 1PP 2SB

(Elementul regent al subordonatei subiective este verbul impersonal "a se spune" la modul gerunziu cu funcția sintactică de complement direct în propoziția principală, cel care cere în frază subordonata subiectivă. Spunându-se ce ? Că mâine va ploua - SB)

- verb pasiv folosit ca impersonal : *este scris*, *este cunoscut*, *este dat*, *este hotărât*, *este știut*, *este zis*, *este stabilit*, etc.

Exemple :

Ne-a fost dat ¹ / [să] trecem cu bine peste acest necaz. ² / 1PP 2SB

Este stabilit ¹ / [că] mâine vom pleca în excursie. ² / 1PP 2SB

Este hotărât ¹ / [să] dăm mâine teză. ² / 1PP 2SB

- expresii verbale impersonale (ce formează un predicat nominal cu nume predicativ exprimat prin adverb sau locuțiuni adverbiale de mod) : *e ușor, e greu, e rău, e bine, e posibil, e recomandabil, așa-i, e cu putință, e cu neputință, e fără(nici o) îndoială, etc.*

Exemple :

Așa-i ¹ / [că] mâine va ploua ? ² / 1PP 2SB

E bine ¹ / [că] ai venit la timp. ² / 1PP 2SB

E cu neputință ¹ / [să] plecați în excursie. ² / 1PP 2SB

- verb reflexiv cu pronume personal în dativ sau acuzativ, folosite ca impersonale : *îmi place, îmi convine, mi-e drag, îmi vine (să), mă uimește, mă frământă, mă doare, îmi pare, mă întristează, etc.*

Exemple :

Îmi parea ¹ / [că] cerul s-a unit cu pământul. ² / 1PP 2SB

Mi se pare ¹ / [că] s-a rupt ceva la motorul mașinii. ² / 1PP 2SB

Mă doare ¹ / [că] n-ai reușit la examen. ² / 1PP 2SB

Mă umilește ¹ / [că] ai refuzat invitația mea. ² / 1PP 2SB

Mă încântă ¹ / [că] m-ai vizitat acum. ² / 1PP 2SB

Îmi parea ¹ / [că] cerul a fost aprins de o mână nevăzută. ² / 1PP 2SB

Verbul *pare, se pare, îmi pare*, în formă impersonală, cere în frază subordonată subiectivă, la formă personală, *el pare, noi părem*, etc. este verb copulativ, ca urmare cere, în frază, subordonată predicativă.

Părea ¹ / [că] a răsărit luna. ² / 1PP 2SB

Copilul parea ¹ / [că] e bolnav. ³ / 1PP 2PR

- adverbe sau locuțiuni adverbiale predicative (urmat obligatoriu de o conjuncție subordonatoare) : *desigur, sigur, bine, rău, adevărat, natural, vident, probabil, posibil, imposibil, firește, poate, destul etc.*

- locuțiuni adverbiale predicative : *cu siguranță, de bună seamă, fără îndoială, fără doar și poate, cu certitudine, de prisos* etc.

Exemple :

Probabil ¹ / că ² măine vom merge la teatru ² /. 1PP 2SB

Desigur ¹ / că ² rezolvarea problemei a fost corectă ² /. 1PP 2SB

Fără doar și poate ¹ / că ² el va câștiga ² /. 1PP 2SB

Adverbele de mod sau locuțiunile adverbiale neurmte de conjuncție subordonatoare apar izolate prin virgulă în interiorul propoziției, având funcția sintactică de propoziție incidentă, întărind sau completând propoziția principală.

Exemple :

Desigur ¹ / că ai răspuns corect ² /. 1PP 2SB

(Adverbul "desigur" are funcția sintactică de predicat verbal).

Vor aplauda ¹ / desigur ² / , biografia subțire ¹ /. 1PP 2PI

Ai răspuns ¹ / fără doar și poate ² / , cel mai bine ¹ /. 1PP 2PI

Adverbul "desigur" și locuțiunea adverbială "fără doar și poate" constituie câte o propoziție principală incidentă. Ele sunt nume predicative ale verbului copulativ neexprimat "a fi". O situație asemănătoare se întâlnește în cazul adverbului "poate" provenit din verb.

Exemple :

(El) Poate ¹ / să rezolve problema ² /. 1PP 2CD

Poate ¹ / că era bine ² / ceea ce făcea ³ / dar el ⁵ / , poate ⁴ / , nu-și dădea seama ⁵ / .

Când adverbul "poate" nu este izolat prin virgulă în interiorul propoziției, are funcția sintactică de complement circumstanțial de mod.

Exemple :

Ei ar fi cântat poate până la miezul-noptii ¹ / , de ² nu le-aș fi spus ² / că ³ mă deranjează ³ /

- verbe personale fără subiect (ca predicate în expresii cu valoare de proverb).

Exemple :

Cine ¹ are carte ¹ / are parte ² /. 1SB 2PP

Iese ¹ / cine poate ² /. 1PP 2SB

Cine e sănătos ¹ / e mereu vesel ² /. 1SB 2PP

Cine se scoală de dimineață ¹ / departe ajunge ² /. 1SB 2PP

Elementele raționale care introduc în frază propoziția subiectivă

Elementele relaționale (numite și joncționale, de legătură, etc.), sunt cuvinte care fac legătura (joncțiunea, relația, conexiunea, etc.) între o propoziție principală (regentă) și o propoziție subordonată.

Aceste cuvinte sunt părți de vorbire, care, fie că au funcția sintactică în subordonată (cazul pronumelui și adjectivului pronominal relativ-interogativ și nehotărât sau al adverbilor relative), fie că nu au funcție sintactică, ci doar rol de legătură (cazul conjuncțiilor și locuțiunilor conjuncționale).

Elementele relaționale ce introduc în frază subordonata subiectivă sunt :

a) Conjuncțiile subordonatoare : că, să, dacă, de și locuțiunea conjuncțională cum că.

Exemple :

Se știe ¹ / că măine se va întoarce din excursie clasa ta. ² / 1PP 2SB

Trebuie ¹ / să răspunzi imediat. ² / 1PP 2SB

Îmi e indiferent ¹ / dacă te întorci astăzi sau mâine. ² / 1PP 2SB

Mi-e totuna ¹ / de cânti încet sau tare. ² / 1PP 2SB

Mi s-a spus ¹ / cum că n-ai fi fost așteptat de nimeni la gară. ² / 1PP 2SB

b) Pronume și adjective pronominale relativ-interogative, precedate sau nu de prepoziții : *care, cine, ce, ceea ce, câți, câte*, etc. Pronumele relativ are funcție sintactică în subordonată, iar adjectivul pronominal relativ are funcția de atribut adjectival pe lângă un substantiv din subordonată.

Exemple :

S-a anunțat ¹ / cine a câștigat concursul. ² / 1PP 2SB

(cine - pronume relativ, nominativ, subiect)

Se știe ¹ / pe cine căutai tu acolo ² /. 1PP 2SB

(pe cine - pronume relativ, acuzativ, complement direct)

S-a aflat ¹ / împotriva cui au luptat ei ² /. 1PP 2SB

(împotriva cui - pronume relativ, genitiv însoțit de prepoziție, complement indirect)

Se știe ¹ / cui oferim florile ² /. 1PP 2SB

(cui - pronume relativ, dativ, complement indirect)

S-a văzut din mașină ¹ / spre cine a alergat copilul ² /. 1PP 2SB
(spre cine - pronume relativ, acuzativ, complement circumstanțial de loc)

Nu se știe ¹ / cine este omul acesta ² /. 1PP 2SB
(cine - nume predicativ, pronume relativ, nominativ)

Nu se știe ¹ / al cui este stiloul acesta ² /. 1PP 2SB
(al cui - pronume relativ, caz genitiv, funcția sintactică de nume predicativ)

Se știe ¹ / pentru cine sunt florile de pe catedră ² /. 1PP 2SB
(pentru cine - pronume relativ, caz acuzativ precedat de prepoziția simplă "pentru", funcția sintactică de nume predicativ)

S-a aflat ¹ / al cui cățel te-a mușcat ² /. 1PP 2SB
(al cui - pronume relativ, caz genitiv, funcția sintactică de atribut adjectival)

Nu se știe ¹ / care a deschis ușa la laborator ² /. 1PP 2SB
(care - pronume relativ, caz nominativ funcția sintactică de subiect)

S-a aflat ¹ / care este prietena ta ² /. 1PP 2SB
(care - pronume relativ, caz nominativ, funcția sintactică de nume predicativ)

S-a stabilit ¹ / care clasă va reprezenta școala la concurs ² /. 1PP 2SB
(care - adjectiv pronominal relativ, caz nominativ, funcția sintactică de atribut adjectival)

Se vede bine ¹ / spre care țintește vânătorul ² /. 1PP 2SB
(spre care - pronume relativ, caz acuzativ precedat de prepoziția simplă "spre", funcția sintactică complement circumstanțial de loc. Vânătorul țintește încotro ?)

S-a stabilit ¹ / pe care îl vom trimite acolo ² /. 1PP 2SB
(pe care - pronume relativ, caz acuzativ, precedat de prepoziția simplă "pe", funcția sintactică de complement direct)

E bine ¹ / ce spui tu ² /. 1PP 2SB
(ce - pronume relativ, caz acuzativ, funcția sintactică de complement direct)

Nu se mai știe ¹ / ce a devenit Costică ² /. 1PP 2SB
(ce - pronume relativ, nominativ, nume predicativ)

S-a aflat ¹ / ce s-a spus despre școala noastră ² /. 1PP 2SB
(ce - pronume relativ, nominativ, subiect)

E interesant ¹ / ce alegere a făcut el ² /. 1PP 2SB
(ce - adjectiv pronominal relativ, caz acuzativ, funcția sintactică de atribut adjectival)

Este interesant ¹ / ceea ce se scrie în ziare despre voi ² /. 1PP 2SB

(ceea ce - pronume relativ compus, caz nominativ, funcția sintactică subiect)

Se cunoaște ¹ / câți au câștigat acest concurs ² /. 1PP 2SB

(câți - pronume relativ, caz nominativ, funcția sintactică subiect)

Se vede ¹ / câtă dreptate ai avut ² /. 1PP 2SB

(câtă - atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal relativ, feminin, caz acuzativ, se acordă în gen, număr, caz cu substantivul "dreptate")

În fraza interogativă, pronumele interogativ : care, cine, ce, câți, câte, etc., are același rol de element relațional ca și pronumele relativ, îndeplinind diferite funcții sintactice în subordonată. (A se consulta capitolul "Pronumele interogativ")

E adevărat ¹ / ce ai afirmat acum ? ² /. 1PP 2SB

(ce - pronume interogativ, caz acuzativ, funcția sintactică complement direct)

c) Pronume și adjective pronominale nehotărâte : *oricare, oricine, orice, oricâți, oricâte, etc.*

E bine-venit ¹ / oricine mă vizitează ² /. 1PP 2SB

(oricine - pronume nehotărât, caz nominativ, funcția sintactică subiect)

Oricare poezie de Eminescu ai citi ¹ / te înnobilează ² /. 1PP 2SB

(oricare - adjectiv pronominal nehotărât, caz acuzativ, funcția sintactică atribut adjectival)

Nu este chiar adevărat ¹ / orice se spune despre el ² /. 1PP 2SB

(orice - pronume nehotărât, caz nominativ, funcție sintactică subiect)

d) Adverbe relative precedate sau nu de prepoziții *unde, când, cum, cât, etc.:*

Se știe ¹ / unde ai fost în excursie ² /. 1PP 2SB

Se știe ¹ / pe unde ai fost în excursie ² /. 1PP 2 SB

(pe unde - adverb relativ, funcție sintactică complement circumstanțial de loc)

Nu s-a aflat ¹ / când ai plecat în excursie ² /. 1PP 2SB

Nu s-a aflat ¹ / de când ai plecat în excursie ² /. 1PP 2SB

(de când - adverb relativ de timp, funcție sintactică complement circumstanțial de timp)

Nu se știe ¹ / cum a reușit acest concurent ² /. 1PP 2SB

(cum - adverb relativ de mod, funcție sintactică complement circumstanțial de mod)

S-a anunțat ¹ / cum va fi vremea mâine ² /. 1PP 2SB

(cum - adverb relativ de mod, funcție sintactică nume predicativ)

E suficient ¹ / cât ai scris în lucrarea aceasta ² /. 1PP 2SB

(cât - adverb relativ de mod, funcție sintactică complement circumstanțial de mod)

Subordonata subiectivă reluată

Subiectului reluat, ca parte de propoziție, îi corespunde în frază subordonata subiectivă reluată (a se revedea paragraful "subiectul reluat").

Exemple :

Dacă acești copiii învată bine la școală ¹ / dacă își iubesc părinții ² / dacă le aduc numai bucurii ³ / totul este ⁴ / că se simt iubiți de aceștia ⁵ /.

1 - SB (4)

2 - SB (4)

3 - SB (4)

4 - PP

5 - PR (4)

În expresiile: *totul este, cauza este, faptul este, explicația este*, urmând unor subordonate subiective antepuse, substantivele : *cauza, faptul, explicația* și pronumele nehotărât *totul* reiau subordonatele subiective deja exprimate fără a fi subiecte pentru predicatul nominal incomplet "este", exprimat prin verb impersonal copulativ.

Aceeași explicație rămâne valabilă și în cazul în care aceste substantive însoțesc un predicat verbal : *se explică, se petrece, se cunoaște, se vede*, etc.

Că ai muncit tot anul pentru acest concurs ¹ / că ai fost admis printre primii ² / că esti bucuria părinților tăi ³ / cauza (totul, faptul) se explică prin seriozitatea și dăruirea ta ⁴ /.

1 - SB (4)

2 - SB (4)

3 - SB (4)

4 - PP

Topica și punctuația propoziției subiective

Subordonata subiectivă nu are topică fixă. Ea poate fi *antepusă* (așezată în fața regentei) sau *postpusă* (după regentă) :

Să înveți ¹ / este necesar ² /. 1SB 2PP

Este necesar ¹ / să înveți ² /. 1PP 2SB

Indiferent de poziția ei față de regentă *subordonata subiectivă nu se desparte prin virgulă de aceasta*, după cum, la nivelul propoziției, subiectul nu se desparte prin virgulă de predicat.

Excepție : Când subordonata subiectivă este reluată printr-un pronume demonstrativ sau nehotărât cu rol de a preciza și accentua subiectul, se desparte prin virgulă de regenta ei.

Exemple :

Care dintre voi va trece primul linia de sosire ¹ / , acela va câștiga ² /. 1SB 2PP

Să citești mult ¹ / să-ți alegi cu grijă prietenii ² / , să-ți respecti părinții ³ / , să-ți pregătești o carieră serioasă ⁴ / , toate îți sunt necesare pentru a avea o viață împlinită ⁵ /.

1 - SB (5)

2 - SB (5)

3 - SB (5)

4 - SB (5)

5 - PP

Contragerea și dezvoltarea

A dezvolta un subiect în subordonata subiectivă, înseamnă a crea o propoziție nouă, care înlocuiește subiectul propoziției date și are funcția de subiect pe lângă predicatul regentei.

Exemple : *Învățătura* este necesară.

Subiectul "învățătura" se dezvoltă într-o propoziție cu predicat verbal "să înveți", iar propoziția se transformă într-o frază :

Este necesar ¹ / să înveți ² /. 1PP 2SB

Procedând invers, subordonata subiectivă se contrage (se reduce) într-un subiect exprimat printr-una din părțile de vorbire care pot avea funcția sintactică de subiect (substantiv, pronume, numeral, verb la mod nepersonal, adjectiv substantivizat).

Cine este leneș¹ / mai mult aleargă² /. 1PP 2SB

Leneșul mai mult aleargă. (Lenesul - adjectiv substantivizat, masculin, singular, articulat hotărât enclitic "l", nominativ, funcția sintactică de subiect).

E ușor¹ / să vezi² / dar e greu³ / să faci⁴ /. 1PP 2SB 3PP 4SB

E ușor de văzut - de văzut, verb la modul supin, conjugarea a II a, diateza activă, funcție sintactică de subiect.

E greu de făcut - de făcut, verb la modul supin conjugarea a III a, diateza activă, funcția sintactică de subiect.

Mă doare¹ / că n-ai reușit la examen² /. 1PP 2SB

Mă doare eșecul tău.

Subordonata subiectivă "n-ai reușit la examen" cerută de elementul regent "mă doare", verb reflexiv, folosit ca impersonal cu pronume personal în acuzativ, se contrage într-un substantiv cu funcția sintactică de subiect al predicatului "mă doare".

CAPITOLUL III

PREDICATUL

Predicatul este partea principală de propoziție, fără de care o comunicare nu se poate realiza, și care atribuie subiectului o acțiune, o stare, o însușire, o calitate. Răspunde la întrebările: *ce se spune?*, *cum este?* sau chiar *cine este?* puse subiectului.

Exemple: Elevul învată. (Ce se spune despre elev? *Învată*).
Cartea aceasta este interesantă. (Cum este cartea aceasta? *Este interesantă*)
El este directorul uzinei. (Cine este el? *Este directorul*).
Acesta este inginerul-sef. (Cine este acesta? *Este inginerul-sef*).

Predicatul este de două feluri: predicat verbal și predicat nominal.

PREDICATUL VERBAL

Predicatul verbal se exprimă prin:

1. Verb la moduri personale : indicativ, conjunctiv, condițional optativ, imperativ, la toate cele trei diateze : activă, reflexivă, pasivă.

a) Indicativ:

prezent:	Băiatul meu <u>citește</u> o revistă. (diateza activă) El <u>își amintește</u> de vacanță. (reflexivă) Poezia <u>este compusă</u> de tine. (pasivă)
imperfect:	Noi <u>mergeam</u> către școală. (activă) El <u>se gândea</u> la examen. (reflexivă) Cântecul <u>era interpretat</u> la pian de doi copii. (pasivă)
perfect simplu:	Tu <u>citești</u> repede scrisoarea. (activă) Ea <u>se gândi</u> la prietenii ei. (reflexivă) Poezia <u>fu recită</u> de acesta. (pasivă)

perfect compus:	Tu <u>ai cumpărat</u> o carte. (activă) El <u>s-a spălat</u> pe cap. (reflexivă) Casa <u>a fost zugrăvită</u> de mine. (pasivă)
mai mult ca perfectul:	Voi <u>admiraserăți</u> îndelung aceste rochii. (activă) Noi <u>ne amintiserăm</u> de prietenii noștri. (reflexivă) Cartea <u>fusesse citită</u> deja de tine. (pasivă)
viitorul I:	Eu <u>voi cumpăra</u> o carte. (activă) Tu <u>te vei îmbrăca</u> elegant. (reflexivă) Poezia <u>va fi recitată</u> de autor. (pasivă)
viitorul II:	Tu <u>vei fi văzut</u> spectacolul. (activă) Ea <u>se va fi îmbrăcat</u> cu rochia albă. (reflexivă) Cărțile acestea <u>vor fi fost citite</u> de noi. (pasivă)
viitorul popular: (perifrastic)	Tu <u>o să mergi</u> la teatru. (activă) El <u>o să-și amintească</u> de noi. (reflexivă) Cartea <u>o să fie citită</u> de elev. (pasivă)

Excepție: În enunțuri cu valoare imperativă, infinitivul poate fi predicat: "A nu se pleca în afară", "a se clăti după golire", "a se consuma înaintea datei de..." etc.

b) Conjunctivul:

prezent:	(eu) <u>să citesc</u> această carte. (diateza activă) (tu) <u>să-ți amintești</u> de părinți. (reflexivă) (el) <u>să fie respectat</u> de prietenii. (pasivă)
perfect:	(eu) <u>să fi citit</u> această carte. (activă) (tu) <u>să-ți fi amintit</u> de părinți. (reflexivă) (el) <u>să fi fost respectat</u> de prietenii. (pasivă)

c) Condițional optativ :

prezent:	<u>Aș citi</u> această carte. (activă) <u>Mi-aș aminti</u> de părinți. (reflexivă) El <u>ar fi respectat</u> de prietenii. (pasivă)
perfect:	<u>A-s fi citit</u> această carte. (activă) <u>Mi-aș fi amintit</u> de părinți. (reflexivă) El <u>ar fi fost respectat</u> de prietenii. (pasivă)

d) Imperativ:	Citește!	Citiți!	(activă)
	Spală-te!	Spălați-vă!	(reflexivă)
	Fii respectat!	Fiți respectați!	(pasivă)

Predicatul verbal poate avea formă *afirmativă* sau *negativă*, după cum este însoțit sau nu de adverbul de negație "nu". Dacă predicatul este însoțit de adverbul de negație "nu", spunem că el este la forma negativă. Adverbul "nu" este simpla marcă a formei verbului., nu are funcție sintactică și nu schimbă flexiunea sau funcția sintactică a verbului.

Exemple: Eu nu citesc, tu nu te speli, el nu este respectat de prieteni.

2. Locuțiuni verbale, cu verbul component la un mod personal

Locuțiunile verbale sunt grupuri de cuvinte în structura cărora intră un verb, au înțeles unitar și se comportă morfologic și sintactic ca un verb: a-și aduce aminte (a-și aminti), a-și băga mințile-n cap (a se cuminti), a o lua la sănătoasa (a fugi) etc. (A se vedea capitolul "Verbul").

De frica lupului, noi am luat-o la sănătoasa.

Copilul se dădea de-a rostogolul prin zăpada pufoasă. (se rostogolea)

Nu-ți mai aduceai aminte de foștii colegi. (nu-ți aminteai)

3. Interjecții predicative: Interjecția are valoare verbală, deci poate forma predicat verbal (a se vedea capitolul "Interjecția").

Iepurile tuști ! din tufiș. (a sărit) Tu poc ! o palmă. Iată soarele !

4) Verbul "a fi" când înseamnă: *a exista, a se afla, a se găsi, a se petrece, a se întâmpla, a consta, a valora, a se duce, a trăi, a-și avea originea, a dura* etc.

La facultatea noastră sunt studenți străini.

Caietul este pe masă.

În acest magazin este marfă proaspătă.

Accidentul este la zece kilometri. Era în vara anului 1542.

Cât ę kilogeamul de cartofi?

Casa asta este vreo câteva milioane.

Eu am fost la școală.

Bunicul este la țară.

Tu ești din Moldova.

Filmul acesta este de două ore.

Tot valoare de predicat verbal au verbele: *a rămâne, a ajunge, a ieși, a se face*:

Tu ai rămas la bunici. El a ajuns la mare. Câinele a ieșit în stradă.

5. Adverbe și locuțiuni adverbiale predicative : *desigur, firește, posibil, probabil, natural, evident etc, fără îndoială, cu certitudine, cu siguranță, fără doar și poate etc.* (A se vedea capitolul "Adverbul" și "Subordonate subiectivă").

Firește ^{1/} [că]te voi aștepta gară. ^{2/} 1PP 2SB.

Lipsa predicatului verbal sau nominal

În anumite enunțuri, predicatul verbal sau o parte din predicatul verbal ori nominal (verb auxiliar, verb copulativ, sau numele predicativ) poate lipsi, fără a afecta comunicarea. Părțile lipsă se subînțeleg din context.

a) Predicatul verbal poate lipsi :

- în propoziții cu valoare imperativă:

Alarmă!, Foc!, Hoții!, Pericol de moarte!, Pericol de electricitate! etc.

- predicat verbal exprimat într-o propoziție anterioară:

Copilul fuge prin grădină ^{1/} și cățelul după el. ^{2/}

Pentru propoziția 2, predicatul este verbul "fuge" subînțeles din context.

-verbul auxiliar lipsește :

Ai citit ^{1/} și învățat toată cartea ^{2/} (ai învățat)

b) O parte a predicatului nominal poate lipsi :

-verbul copulativ lipsește :

Băiatul era înalt și frumos, iar sora lui, cuminte și ascultătoare (era cuminte și ascultătoare).

-numele predicativ lipsește:

Dacă ești serios, și eu sunt. (sunt serios).

Pentru că tu te-ai făcut medic, și eu mă fac. (medic)

Lipsa predicatului verbal sau a verbului copulativ este marcată grafic în propoziție prin linia de pauză sau virgulă.

În fața mea- pădurea deasă, în spate, prăpastia.

În fața mea era pădurea deasă, în spate se găsea prăpastia.

Fericirea mea,- copiii.

Fericirea mea sunt copiii.

PREDICATUL NOMINAL

Predicatul nominal este partea principală de propoziție care arată o însușire sau atribuie o calitate subiectului. Este format dintr-un verb copulativ, la mod personal, și unul sau mai multe nume predicative.

1. Verbele copulative

Verbele copulative nu pot forma singure un predicat, (sunt nepredicative), dar formează predicatul nominal împreună cu numele predicativ.

Acestea sunt: *a fi*, *a deveni*, *a însemna*, *a se face*, *a ieși*, *a ajunge*, *a rămâne*, *a părea*, etc.

a) Verbul "*a fi*" este verb copulativ când nu înseamnă "*a exista*", "*a se afla*", "*a se găsi*" etc. sau are valoare impersonală.

Exemple: Floarea este frumoasă. Floarea este pe masă.

În prima propoziție verbul "este" nu poate forma predicatul decât împreună cu cu adjectivul frumoasă, cu funcție de nume predicativ. Împreună formează predicatul nominal "este frumoasă". În cea de a doua propoziție, verbul este formează singur un predicat verbal, ca urmare este verb predicativ (Floarea se află pe masă).

b) Verbul "*a deveni*" - Orașul nostru a devenit mai modern. (predicat nominal)

- Voi ati devenit studenți. (predicat nominal)

c) Verbul "*a se face*" - De supărat, el s-a făcut roșu ca focul.

- El s-a făcut inginer.

Poate avea valoare predicativă, deci este predicat verbal, atunci când are sensul de: a se stabili, a se construi, a se pregăti etc.

Afacerile s-au făcut între partea română și cea străină.

În cartierul meu s-a făcut o brutărie.

Prăjitura aceasta se face din lapte și ouă.

În sobă s-a făcut focul.

d) Verbul "*a însemna*": - Viața înseamnă bucurie dar și suferință. (predicat nominal)

Poate avea valoare predicativă (predicat verbal) atunci când are sensul de "*a nota*", "*a pune un semn*".

EL a însemnat ceva pe coperta cărții.

Pădurarul înseamnă fiecare copac.

e) *Verbul "a ieși"*: - Tu ai ieșit avocat. (predicat nominal)
Poate avea valoare predicativă (predicat verbal) când are sensul de "a pleca", "a rezulta", "a prepara"

El a ieșit în oraș.

Pe coș ieșea un fum negru.

Din toți strugurii au ieșit câteva kilograme de vin.

f) *Verbul "a ajunge"*: - El a ajuns medic. (predicat nominal)

Poate avea valoare predicativă când are sensul de "a sosi".

Formează predikat verbal atunci când este folosit impersonal.

El a ajuns la gară. Ajunge¹/ cât ai scris.²/ 1PP 2 SB

g) *Verbul "a părea"*: - El părea supărat. (predicat nominal)

Poate avea valoare predicativă ca verb impersonal în expresiile: pare, se pare, mi se pare etc.

Pare¹/ că a răsarit luna.²/ 1PP 2SB

Se pare¹/ că ți-au venit musafiri.²/ 1 PP 2 SB

Mi se pare¹/ că ai uitat fereastra deschisă.²/ 1 PP 2 SB

Valorile personale și impersonale ale verbelor a fi, a rămâne, și, a părea, au fost prezentate pe larg în capitolul "Verbul" și "Subiectul". Subordonata subiectivă.

h) *Verbul "a rămâne"*: - El a rămas neschimbat. (predicat nominal)

- El a rămas singur. (predicat nominal)

Poate avea valoare predicativă atunci când este personal și impersonal (cu sensul de "trebuie").

El a rămas la cabană. Rămâne¹/ să mai vii pe la noi.²/ 1PP 2 SB

2. Numele predicativ

Numele predicativ este o parte a predicatului nominal și arată însușirea sau calitatea ce se atribuie subiectului.

Se exprimă prin:

A) *Substantiv, pronume, numeral, adjectiv, participiu adjectival*, în **cazul nominativ**.

1. Substantiv:

comun simplu: Aceasta este cartea mea.

comun compus: Omul acesta este inginer-sef.

propriu simplu: Orașul din zare este Craiova.

propriu compus: Domnitorul Țării Românești a fost Mircea cel Bătrân.

locuțiune substantivală : Faptele din tinerețe devin aduceri-aminte.

2. Pronume:

personal: Acesta este el. Tu ești tu, iar el e el. Și amândoi sunteți la fel.

posesiv: Caietul este al meu.

demonstrativ: de apropiere: Prietenul meu este acesta.

de depărtare: Elevii mei sunt aceia.

de identitate: Tema este aceeași. El a rămas același.

de identificare: Casa mea este cealaltă.

nehotărât: Dumnezeu nu este fratele meu, este altcineva.

interogativ: Cine ești tu?

relativ: Știu¹/cine sunteți voi²/ 1 PP 2CD

negativ: EL n-a ajuns nimic.

locuțiune pronominală : El a ajuns nu știu ce prin București. Parcă ai fi nu știu cine, de vorbești așa de tare.

3. Numeral:

propriu-zis: Voi sunteți trei.

colectiv: Ei sunt amândoi copiii mei.

ordinal: Tu ești primul.

4. Adjectiv: Casa este frumoasă și înaltă.

locuțiune adjectivală : Fata asta e cu vino-ncoa. (atrăgătoare)

5. Participiu adjectival: Cartea interesantă este citită cu plăcere.

6. Adjectiv substantivizat:

Voi sunteți harnicii, care mă ajută în grădină?

Din leneșul clasei, a devenit silitorul și premiantul.

Fata moșului este cea cuminte și ascultătoare, iar fata babei este cea rea și leneșă.

B) *Substantiv, pronume, numeral, adjectiv substantivizat în cazul genitiv*

1. Substantiv:

Rochiile sunt ale fetei mele. (comun simplu)

Rochiile sunt ale Oanei. (propriu simplu)

Hotărârea este a primului-ministru. (comun compus)

Cetatea aceasta a fost a lui Stefan cel Mare. (propriu-compus)

2. Pronume:

personal: Meritele sunt ale lui.

de politețe: Cărțile sunt ale dumneavoastră.

posesiv: Victoria este a alor voștri.

- demonstrativ: Mingea este a acestuia (apropiere)
 Mașina este a acelora .(depărtare)
 Premiul este al celui alt. (identificare)
 nehotărât: Casa aceasta este a altcuiva.
 interogativ: Al cui ești tu?
 relativ: Știu¹/al cui e caietul.
 negativ: Banca nu este a nici unuia, este a școlii.

3. Numeral cu valoare substantivală:

- Cărțile sunt ale celor doi. (cardinal)
 Mingea este a celui de-al doilea. (ordinal)

4. Adjectiv substantivizat: Răsplata este a celui harnic.

C) Substantiv, pronume, numeral, adjectiv substantivizat, în cazul acuzativ:

1. Substantiv:

- Bluza cea albă este pentru mama. (comun simplu)
 Rochia este pentru Oana. (propriu simplu)
 Scrisoarea este pentru inginerul-sef.
 Toată admirația noastră este pentru Ștefan cel Mare. (propriu compus)

2. Pronume:

- personal: Cartea aceasta este pentru ea.
 de politețe: Florile sunt pentru dumneavoastră.
 posesiv: Mașina mea este ca a voastră.
 demonstrativ: Darurile mamei sunt pentru ai săi.
 Toată admirația mea este pentru acesta.
 Rochia mea este ca aceea.
 Biletele la teatru sunt pentru celălalt.
 nehotărât: Florile sunt pentru cineva.
 negativ: Cărțile sunt pentru prietenul tău ?
 Nu, nu sunt pentru nimeni.

3. Numeral : Patul este pentru doi.

Cadourile acestea sunt pentru al doilea.

4. Adjectiv substantivizat: Răsplata va fi pentru cel harnic.

D) *Verb la modurile nepersonale:*

infinitiv: Plăcerea ta este de a cânta la pian.
 gerunziu acordat: Ochii lui erau lăcrimânzi.
 participiu: Tema este scrisă, lecția este învățată, copilul
 pleacă liniștit la școală.
 supin: Problema este de formulat, iar exercițiile sunt
de rezolvat.

E) *Adverbe sau locuțiuni adverbiale de mod:*

El este așa. A învăța este greu, (este bine, este posibil). A-ți răspunde
e cu neputință.

Tu ești¹ / cum e fiul tău.² / 1 PP 2 PR (cum - adverb relativ de mod,
 funcția sintactică de nume predicativ).

Nu mai ești același, ai devenit nu știu cum (nu știu cum - (altfel) -
 locuțiune adverbială de mod, funcție sintactică de nume predicativ).

F) *Interjecție:* Este vai de tine !

E halal de țara Moldovei!

După formă numele predicativ poate fi:

-simplu - format dintr-o singură parte de vorbire ce poate îndeplini
 funcția sintactică de nume predicativ: Camera aceasta este înaltă.

-multiplu - format din două sau mai multe părți de vorbire ce pot
 îndeplini funcția sintactică de nume predicativ : Camera aceasta este
înaltă, luminoasă și foarte călduroasă.

Adjectivul cu funcție sintactică de nume predicativ poate avea grad
 de comparație, ca și adverbul de mod cu aceeași funcție sintactică.

adjectiv : Ea este foarte elegantă. El s-a făcut mai cuminte.

loc. adjectivală: Ea este mai cu vino-ncoa.

adverb : Tu ești mai altfel. E foarte posibil.

loc. adverbială : El a devenit mai nu știu cum.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ (PR)

Subordonata preditivă îndeplinește, la nivel de frază, rolul numelui
 predicativ pe lângă un verb copulativ din regentă la un mod personal sau
 nepersonal.

Exemple

(Hotărârea mea a fost / [să] plecăm la munte²). 1PP 2PR

El a încercat a deveni¹/ ce și-au dorit părintii²/. 1PP 2PR

Tu ai dorit a rămâne¹/ cum era în tinerețe²/. 1PP 2PR

Verbele copulative "a deveni", "a rămâne" cu funcție de complement direct în propoziția principală au rolul de element regent pentru subordonata predicativă.

Elementul regent care cere în frază o subordonată predicativă este un *verb copulativ ca predicat nominal incomplet* într-o propoziție principală sau regentă:

a) Tu ai devenit¹/ ce ți-ai dorit din copilărie²/. 1PP 2PR

b) El mi-a spus¹/ că a devenit²/ ce și-a dorit³/. 1PP 2CD 3PR

Înlocuind în exemplul a) subordonata predicativă printr-un nume predicativ, reconstituim predicatul nominal: "ce ți-ai dorit" → medic (nume predicativ) → Tu ai devenit medic. Din fraza formată din două propoziții se obține o singură propoziție având ca predicat un predicat nominal. Acest procedeu ajută la verificarea subordonatei predicative prin reducerea (contragerea) ei în partea de propoziție căreia îi corespunde.

În exemplul b), subordonata predicativă (3) are ca element regent verbul "a deveni" din subordonata completivă directă (2) propoziție regentă pentru predicativă.

Având rolul numelui predicativ, la nivel de frază, propoziția predicativă atribuie o însușire sau o calitate subiectului din propoziția regentă. Astfel, predicativa "ce ți-ai dorit din copilărie" comunică ceva despre subiectul "tu" din propoziția principală.

Elementul regent care cere în frază o propoziție predicativă sunt verbele copulative, formând un predicat nominal incomplet : *a fi, a deveni, a se face, a ajunge, a ieși, a părea*, etc.

Verbele copulative ca element regent apar în structura unor fraze enunțiative, (propriu-zise, exclamative sau interogative) sau în interogații indirecte.

A) - Fraze enunțiative

El este¹/ cum îl știi²/. 1PP 2PR

El a devenit¹/ ce și-a dorit²/. 1PP 2PR

(verbul copulativ "a deveni" - formează predicat nominal incomplet în prima propoziție, și este element regent pentru propoziția 2).

Tu ai ajuns¹/ să stârnești admirația colegilor.²/ 1PP 2PR

(verbul copulativ "a ajunge" - element regent pentru propoziția 2).

El s-a făcut¹/ce a dorit mama lui.²/ 1PP 2PR

(verbul copulativ "a se face" - element regent pentru propoziția 2).

Voi ați ieșit¹/ceea ce v-ați dorit.²/ 1PP 2PR

(verbul copulativ "a ieșit" - element regent pentru subordonata predicativă).

Prietenul tău părea¹/că e un om serios.²/ 1PP 2PR

(verbul copulativ "a părea" - element regent pentru subordonata predicativă).

Patriotismul înseamnă¹/să-ți iubești patria și poporul tău.²/ 1PP 2PR

(verbul copulativ "a însemna" - element regent pentru subordonata predicativă).

Tu ai rămas¹/cum erai în tinerețe.²/ 1PP 2PR

(verbul copulativ "a rămas" - element regent pentru subordonata predicativă)

Frază exclamativă: Ai rămas¹/cum te știam²/! 1PP 2PR.

Frază interogativă directă: Ai ajuns¹/ce ți-ai dorit ?²/ 1PP 2PR.

A devenit el¹ /ce și-a propus² / ? 1PP 2PR

Interogația și exclamația subliniază interesul sau admirația vorbitorului față de comunicarea pe care o face.

B) Interogații indirecte cu verb copulat : *hotărârea este...*, *întrebarea este...*, *problema este...*, *părerea este...*, *dorința este...*, *chestiunea este...*, *adevărul este...*, *esențialul este...*, etc.

Întrebarea este¹/cum ai răspuns la examen²/ 1PP 2PR

Hotărârea este¹/să plecăm în concediu la mare²/ 1PP 2PR

Problema este¹/ce vom face în vacanță²/ 1PP 2PR

Părerea ta este¹/să pleci singur la mare²/ 1PP 2PR

Substantivele cu funcția sintactică de subiecte în interogațiile indirecte pot fi însoțite de determinant.

Întrebarea este..., *întrebarea mea este...*, *întrebarea cea mai grea este...*, *întrebarea prietenilor tăi este...* etc.

Observație : Expresiile : *Este adevărat*, *este esențial*, *este important*, *este bine*, etc . cer în frază o subordonată subiectivă. Inversând topica expresiei verbale impersonale și articulând adverbul (substantivizându-l) se obțin expresii care cer în frază o subordonată predicativă :

<u>Este adevărat</u> / că,,, SB	Adevărul <u>este</u> / că ... PR
<u>Este esențial</u> / că,,, SB	Esențialul <u>este</u> / că ... PR
<u>Este bine</u> / că... SB	Binele <u>este</u> / să ... PR
<u>Este impotent</u> / că ... SB	Importanța faptului <u>este</u> / ..PR

Elementele relaționale care introduc în frază propoziția predicativă sunt : *conjunțiile subordonatoare, pronumele și adjectivul pronominal relativ, interogativ, pronumele și adjectivul pronominal nehotărât, adverbe relative.*

Propoziția predicativă este introdusă în frază de:

a) **conjunțiile subordonatoare:** *că, să, dacă, de* etc.

Părerea tuturor prietenilor este¹/ că vei reuși²/ 1PP 2PR

Hotărârea ta este¹/ să plecăm la munte²/ 1PP 2PR

Întrebarea este¹/ dacă vei putea rezolva problema²/ 1PP 2PR

Ai ajuns¹/ de stârnești admirația tuturor²/ 1PP 2PR

Pentru a sublinia nuanța comparativă a însușirii sau calității exprimată de propoziția predicativă, în subordonată se folosesc locuțiuni conjuncționale formate cu adverbul de mod comparativ: *cât de, ca și cum, după cum, ca și când* etc.

Zmeul s-a făcut¹/ cât de mare a vrut²/ 1 PP 2PR

Tu ai ajuns¹/ ca și cum ai fi stăpânul lumii²/ 1 PP 2PR

Voi ați devenit¹/ după cum și-au dorit părinții²/ 1 PP 2PR

Fața ta s-a făcut¹/ ca și când era de ceară²/

b) **pronume sau adjectiv pronominal relativ-interogativ:** *care, cine, ce, ceea ce* etc.

Problema este¹/ cine m-a căutat acasă²/ 1PP 2PR

Întrebarea este¹/ al cui caiet a fost pătat cu cerneală²/ 1PP 2PR

("al cui" - atribut pronominal determină substantivul "caiet").

Întrebarea este¹/ care fată este mai frumoasă dintre toate²/ 1PP 2PR

(care - adjectiv pronominal relativ, funcție sintactică de atribut adjectival).

El a devenit¹/ ce și-a dorit cel mai mult¹/ 1PP 2PR

El a devenit¹/ ce om și-a dorit²/

Tu ai ieșit¹/ ceea ce au vrut părinții tăi²/ 1PP 2P

A ieșit el ¹/ ce și-a dorit ? ²/ 1PP 2PR
(ce-pronume interogativ, complement direct)

Este el ¹ / cine s-a recomandat a fi ? ²/ 1PP 2PR
(cine-pronume interogativ, subiect)

c) **pronume și adjective pronominale nehotărâte:** *oricine, oricare, orice, oricum* etc. precedate sau nu de prepoziții.

Cartea aceasta este ¹/ pentru oricine o vrea ²/ 1PP 2PR

El este ¹/ împotriva oricui face o nedreptate ²/ 1PP 2PR

Voi puteți deveni ¹/ orice veți dori ²/ 1PP 2PR

Copilul poate ajunge ¹ / oricum își doresc părinții ²/ 1PP 2PR

Din această facultate, puteți deveni ¹ / orice specialist doriți în domeniul fizicii . (orice - adjectiv pronominal relativ, funcție sintactică de atribut adjectival pe lângă substantivul "fiară").

d) **adverbe relative:** *cum, precum, unde, când, cât* etc.

Întrebarea este ¹/ cum va fi timpul mâine ²/ 1PP 2PR

Problema este ¹/ unde ne vom petrece concediu ²/ 1PP 2PR

Întrebarea este ¹/ când ai venit ²/ 1PP 2PR

Voi ați devenit ¹/ precum ați doriți ²/ 1PP 2PR

Observație : Pronumele și adjectivele relative, interogative, nehotărâte și adverbele relative au funcția sintactică în subordonată. (A se vedea și capitolul "Pronumele relativ-interogativ" și "Subordonata subiectivă").

Contragerea și dezvoltarea

Subordonata predicativă poate fi contrasă într-un nume predicativ, după cum numele predicativ poate fi dezvoltat într-o propoziție predicativă.

a) Dan a devenit medic.

b) Dan a devenit ¹/ ce și-a dorit ²/ 1PP 2PR

Se dezvoltă numele predicativ "medic" într-o subordonată predicativă, prin construirea unei noi propoziții (cu predicat la mod personal) ce înlocuiește în prima propoziție (a) numele predicativ.

Se obține o frază (b) formată dintr-o propoziție principală și o subordonată predicativă.

Contragerea În frază: El este ¹/ cum îl știi ²/ 1PP 2PR, se contrage subordonata predicativă "cum îl știi" într-un nume predicativ, înlocuind

întreaga propoziție printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de nume predicativ (vezi capitolul "Numele predicativ").

El este frumos; El este neschimbat etc.

Se obține o singură propoziție care are ca predicat un predicat nominal.

Topica și punctuația

Subordonata predicativă *nu se desparte prin virgulă* de regenta ei, după cum numele predicativ nu se desparte prin virgulă de verbul copulativ. De obicei, subordonata predicativă este post-pusă (așezată după regentă), dar această topică nu este fixă.

Exemple:

Tu ai ajuns¹ / ce ți-ai dorit² /. 1PP 2PR

Ce ți-ai dorit¹ / ai ajuns² /. 1PR 2PP

A ajuns el ¹ / ce și-a dorit ² /. 1PP 2 PR

Ai devenit tu ¹ / ce ți-ai propus ² /. 1PP 2PR

Într-un singur caz subordonata predicativă are topică fixă: în cazul verbelor "a fi", "a însemna", "a rămâne" cu dublă valoare, copulativă și impersonală. În fața acestor verbe stă totdeauna subordonata subiectivă, iar după ele ca element dublu regent, stă subordonata predicativă.

Dacă nu vine¹ / este² / că n-a fost anunțat³ /. 1SB 2PP 3PR

Dacă nu vine¹ / înseamnă² / că n-a fost anunțat³ /. 1SB 2PP 3PR

Ceea ce am stabilit¹ / rămâne² / să fie rezolvat³ /. 1SB 2PP 3PR

CAPITOLUL IV

ATRIBUTUL

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv (sau un substitut al acestuia: pronume, numeral, adjectiv substantivizat) pe care îl precizează, îl identifică sau îl califică indicând o caracteristică sau o calitate a acestuia.

Răspunde la întrebările: *care ?*, *ce fel de ?* (*al, a, ai, ale*) *cui ?*, *câți ?*, *câte ?*.

Atributul determină :

- substantiv și locuțiune substantivală :

Perdelele *albe* se miscau ușor sub adierea *vântului*. (Care perdele? A cui adiere?)

Acest câine lup te-a mușcat.

Frumoasa Oana a ajuns procuror.

Ștefan cel Mare, *al Moldovei* se înclină lui Daniil Sihastrul.

Grele aduceri aminte îi tulburau sufletul.

- pronume și locuțiune pronominală :

Ea *însăși* a pictat acest tablou. (Care ea?)

Acel nu știu cine sună mereu la telefon.

- numeral, adjectiv :

A doua *dintre concurențe* a câștigat locul întâi. (Care a doua?)
substantivizat:

Frumosul *din natura* este de neimitat. (Care frumos?)

Un substantiv poate avea un singur atribut sau mai multe atribute (atribut multiplu).

Atribut multiplu: Perdelele *albe de mătase din camera mea* se mișcau ușor.

(Care perdele? albe, de mătase, din cameră.)

După părțile de vorbire prin care se exprimă atributul este: adjectival, substantival, pronominal, verbal, adverbial, interjecțional (necuprins în programa școlară).

I. Atributul adjectival

Atributul adjectival se exprimă prin: adjectiv propriu-zis, numeral, adjectiv pronominal, verb la participiu, verb la gerunziu acordat cu substantivul determinat și locuțiuni adjectivale. Este singurul atribut care se acordă în gen, număr și caz cu substantivul pe care îl determină.

a) Atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis

Adjectiv propriu-zis cu funcția sintactică de atribut adjectival poate fi la oricare grad de comparație:

- pozitiv: țăranul *harnic*, copilul *cuminte*, omul *înțelept* etc.

Copilul *cuminte* ascultă sfaturile părinților.

- comparativ (inferioritate):

Copilul *mai puțin cuminte* decât sora lui ascultă sfaturile părinților.

Copilul (la fel) *tot atât de cuminte* ca sora lui ascultă sfaturile părinților. (egalitate)

Copilul *mai cuminte* ca (decât) sora lui ascultă sfaturile părinților. (superlativ)

- superlativ:

Copilul *cel mai cuminte* (dintre toți) ascultă sfaturile părinților (relativ)

Copilul *foarte cuminte* ascultă sfaturile părinților (absolut)

Observație: Atunci când adjectivul este așezat în fața substantivului pe care îl determină, preia articolul acestuia.

Exemple:

Copilul frumos → Frumosul copil → Un copil frumos

Părintele bun → Bunul părinte → Un bun părinte

În exemplele: "*Frumoasele* zile de vacanță au trecut repede" și "*Zilele cele frumoase* de vacanță au trecut repede" se analizează: *frumoasele* - atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis variabil cu două terminații, gen feminin, numărul plural, caz nominativ, grad pozitiv, preia articolul hotărât proclitic "le" prin poziția antepusă față de substantivul determinat; *cele frumoase* - atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis variabil cu două terminații, feminin, plural, pozitiv, caz

nominativ precedat de articolul demonstrativ "cele" fără funcție sintactică, face legătura între adjectiv și substantivul determinat.

Funcția sintactică de atribut adjectival poate fi îndeplinită și de *locuțiunea adjectivală* (grupul de cuvinte cu înțeles unitar ce îndeplinește rolul unui adjectiv) :

(om) cu stare ⇒ înstărit	(om) cu dare de mână ⇒ bogat
(om, lucru) de valoare ⇒ valoros	(om) cu judecată ⇒ înțelept
(om, lucru) de nimic ⇒ nevaloros, josnic	(om) în floarea vârstei ⇒ tânăr
(om) de litere ⇒ literat	(om) de treabă ⇒ amabil, bun
(om) de omenie ⇒ cinstit, corect	(om) cu sânge rece ⇒ crud
(om) fără judecată ⇒ nechibzuit	(om, lucru) vai de mama lui ⇒ amărât, nevaloros
(om) fluieră vânt ⇒ neserios	(om) numai piele și os ⇒ foarte slab
(om, lucru) de două parale ⇒ neserios, nevaloros	(om) cu o mie (două) de fețe ⇒ ipocrit, fățarnic.

Exemplu:

În omul *cu două fețe* să nu ai încredere.

În omul ipocrit să nu ai încredere.

b. Atribut adjectival exprimat prin numeral:

- cardinal (până la douăzeci)

În fața mea mergeau *doi* tineri. (doi - atribut adjectival, exprimat prin numeral cardinal propriu-zis, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat, masculin, plural, nominativ.)

În fața mea mergeau *douăzeci* de tineri. (douăzeci - subiect, exprimat prin numeral cardinal propriu-zis, caz, nominativ; de tineri - atribut substantival)

Observație: Numeralele cardinale de la douăzeci în sus, preiau funcția sintactică a substantivului determinat, datorită intercalării prepoziției simple "de" între substantivul determinat și numeral.

- ordinal :	<i>Prima</i> bancă este liberă. <i>Întîiul</i> învățător nu se uită. Premiul <i>întîi</i> ți se cuvine.
- multiplicativ :	Cîștigul <i>înzecit</i> a fost neașteptat.
- distributiv :	În noapte, răsuna din când în când <i>câte o</i> chemare, urmată de <i>câte trei</i> fluierături.
- colectiv	Iezii <i>tustrei</i> s-au repezit la ușă. <i>Amândoi</i> copiii au adormit în fotoliu. El povestea <i>câte și mai câte</i> întâmplări. (<i>câte și mai câte</i> - locuțiune numerală - funcție sintactică de atribut adjectival, poate fi înlocuită prin numerele : zeci, sute, mii etc.)

c. Atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal :

- <u>de întărire</u> :	Elevul <i>însuși</i> a compus această problemă dificilă.
- <u>posesiv</u> :	Băiatul <i>meu</i> și prietena <i>sa</i> au plecat la mare.
- <u>demonstrativ</u> :	
- de apropiere:	Casa <i>aceasta</i> este nouă.
- de depărtare:	Copilul <i>acela</i> te-a căutat.
- de identitate:	<i>Același</i> cer, <i>aceiași</i> copaci, <i>aceleași</i> case m-au întâmpinat la intrarea în țară.
- de identificare:	Celălalt concurent era mai bine pregătit.
- <u>nehotărât</u> :	<i>Fiecare</i> tânăr dorește să se afirme. <i>Tot</i> omul (oricare om) dorește fericirea.
- <u>interogativ</u> :	<i>Care</i> carte îți place ? <i>Ce</i> răspuns ai dat ?
- <u>relativ</u> :	Știu ¹ / <i>care</i> carte îți place ² /.
- <u>negativ</u> :	În dimineața senină de vară, <i>nici un</i> nor nu era pe cer, <i>nici o</i> adiere de vânt nu mișca frunzele copacilor.

d. Atribut adjectival exprimat prin verb la participiu și gerunziu acordat.

Lecția *citită* cu atenție și *învățată* cu plăcere ți se pare ușoară.
Caietul *cumpărat* acum are multe pagini pătate.

Atributul adjectival exprimat prin *gerunziu acordat* (în gen, număr și caz cu substantivul determinat); măști *râzânde*, mâini *tremurânde*, fereastră *bătămdă*, ochi *lăcrămânzi*, inimă *sângerândă*, flacără *arzândă*, coșuri *fumegânde*, etc,

Exemple :

În valea acoperită de zăpada groasă se zăreau câteva case cu coșurile *fumegânde*, ca o oază de speranță pentru călătorul obosit.

El apucă pâinea cu mâini *tremurânde*, abia stăpânindu-și foamea chinuitoare.

Atunci când însoțește un substantiv în vocativ fără funcție sintactică, adjectivul își menține funcția sintactică de atribut adjectival.

Exemple:

"Gâze, flori *întârziate*

Muza mea satirică

V-a-nchinat de drag la toate

Câte-o strofă lirică." (G. Topârceanu)

"Fată *dragă*, nici nu știi ce-mi aduci" (Gala Galaction)

"Oiță *bârsană* / De ești năzdrăvană" (Miorița)

Adjectivele : *întârziate*, *dragă*, *bârsană*, deși determină substantive în vocativ au funcția sintactică de atribut adjectival și, se acordă în gen, număr cu substantivele determinate: gâze, flori, față, oiță.

II. Atributul substantival

Atributul substantival se exprimă prin substantiv care poate sta în cazurile: nominativ, genitiv, dativ și acuzativ. Există deci patru tipuri de attribute substantivale:

1. Atribut substantival genitival (cu sau fără prepoziție).
2. Atribut substantival în dativ.
3. Atribut substantival în acuzativ (atribut substantival prepozițional).
4. Atribut apozitional.

1. Atribut substantival genitival

Substantivul în cazul genitiv poate forma atribut substantival, fie neînsoțit de prepoziție (atribut substantival genitival), fie însoțit de prepozițiile și locuțiunile prepoziționale ale cazului genitiv (atribut substantival genitival prepozițional).

a. *Atribut substantival genitival* se exprimă prin substantiv (sau substitut) însoțit sau nu de articolul posesival genitival.

- substantiv comun simplu :

Cartea *copilului* este pe masă. (substantiv articulat hotărât)

Cartea *unui copil* este pe masă. (substantiv articulat nehotărât)

O carte *a copilului* este pe masă. (substantiv dublu articulat, cu articolul hotărât euclitic "lui" și articol posesival genitival "a")

O carte *a unui copil* este pe masă. (substantiv dublu articulat, cu articol nehotărât proclitic "unui" și articol posesival genitival "a")

- substantiv comun compus :

Dinții *câinelui-lup* i s-au înfipt în picior.

Doi dinți *ai câinelui-lup* i s-au înfipt în picior.

Dinții *unui câine-lup* i s-au înfipt în picior.

- substantiv propriu simplu :

Camera *Oanei* este ordonată.

Hainele *lui Mircea* sunt curate. ("lui Mircea" - substantiv propriu simplu, masculin, singular, genitiv, articulat cu articolul hotărât proclitic "lui", funcția sintactică de atribut substantival)

- substantiv propriu comun : Statuia *lui Mihai Viteazul* se înalță în centrul orașului.

- adjectiv substantivizat : Meritul *celui harnic* a fost recunoscut.

- numeral cardinal substantivizat : Victoria *celor trei* ne-a bucurat.

- numeralul ordinal substantivizat : Poezia *celui de-al treilea* este premiată.

b. Atribut substantival genitival prepozițional

Se exprimă prin substantiv în cazul genitiv, precedat de prepoziții și locuțiuni prepoziționale ale cazului genitiv: *asupra, deasupra, înaintea, contra, împotriva, îndărătul dindărătul, în jurul, în spatele, în fața, în (din) dreapta, de jur-împrejurul* etc. (a se vedea capitolul "Prepoziția").

Exemple:

- substantive precedate de prepoziții și locuțiuni prepoziționale :

Cercetarea *asupra atomului* a dus la noi descoperiri. (subst. precedat de prepoziție)

Atitudinea voastră *contra adversarilor* a fost nepotrivită. (subst. precedat de prepoziție)

Argumentul tău *împotriva colegilor* era nefondat. (subst. precedat de prepoziție)

Banca *din spatele clasei* este liberă. (subs. precedat de loc. prep.)

Blocul *din dreapta străzii* este înalt. (subs. precedat de loc. prep.)

Casele *din fundul văii* sunt noi. (subs. precedat de loc. prep.)

Oștenii *din jurul lui Mihai Vitezul* luptă vitejește. (subs. precedat de loc. prep.)

- numerale cardinale :

Răspunsul *împotriva celor doi* a stîrnit nemulțumiri. (numeral substantivizat precedat de prep.)

Copiii *din jurul celo doi* erau gălăgioși. (numeral precedat de prep.)

- numerale ordinale:

Banca *din spatele celui de-al treilea* este liberă. (numeral substantivizat precedat de loc. prep.)

Atitudinea *contra celui de-al doilea* a fost cea mai potrivită. (substantivizat precedat de loc. prep.)

- adjectiv substantivizat :

Lucrurile *din jurul celui harnic* strălucesc de curățenie.

Ura *împotriva celei harnice* creștea în sufletul mășterei. (adj. substantivizat precedat de prep.)

Substantivele repetate în cazul genitiv formează construcții cu valoare de superlativ:

deșteptul - deșteptilor, - foarte deștept

înțeleptul - înțelepților, - foarte înțelept

harnicul - harnicilor, - foarte harnic

zîna - zînelor, - foarte frumoasă

floarea - florilor, - cea mai frumoasă

c. Atributul substantival în cazul dativ

Determină substantive nearticulate, indicând grade de rudenie, dependență, filiația etc.

Exemple:

Stăpân *vieții și averii* mele, vei ști să mă aperi de toate relele.

Văr *din frați lui Păcală*; nepot *bații* de uncheș; tributar *vieții și educației* primite etc.

El ajunsese împărat *Țării Soarelui Răsare*.

d. Atribut substantival prepozițional

Atributul substantival prepozițional se exprimă printr-un substantiv (sau substitut) în cazul acuzativ precedat de o prepoziție, locuțiune prepozițională sau de un adverb de comparație cu rol de prepoziție :

- substantiv cu prepoziție :

Pe bancă erau cărțile *a doi copii*.

(substantiv precedat de prepoziția simplă "a")

Livada *cu meri* răspândea un miros îmbătător.

Cartea *de matematică* este pe bancă.

Dorul *de bunici* l-a cuprins.

Bluza *de la mama* este albă.

(substantiv precedat de prepoziția compusă "de la")

Prietenii *de la mare* au sosit în vizită la noi

Povestea *despre Harap-Alb* l-a impresionat.

Casa *din piatră* nu o dărmă furtuna.

Bunica *dinspre tată* a plecat la țară.

Îmi amintesc de satul *dintre munți*.

Răspunsul *după întrebări* a fost formulat de elevi cu ușurință.

Exercițiile *de după lectură* nu sunt grele.

(de după - prepoziție compusă)

Cafeaua *fără zahăr* nu are gust plăcut

Cîștigul *fără muncă* este singura lui preocupare.

Saltul *în gol* este periculos.

Bluza *în dungi* albe îți vine foarte bine

Cearta *între frați* mîhnește sufletul părinților.

Viața *întru demnitate* a fost principiul tatălui meu.

Un palat *într-o pădure* era ceva neașteptat pentru excursioniști.

Gîndul *la vacanță* îl preocupă.

Mersul *pe bicicletă* te relaxează.

Excursia *pe munte* a fost obositoare,

Alergatul *pe lângă mașină* în mers este periculos.

("pe lângă" - prepoziție compusă)

Câinele *de pe lângă casă* este prietenul lui cel mai fidel.

("de pe lângă" - prepoziție triplu compusă)

Te-a căutat un prieten *de pe la Iași*.

("de pe la" - prepoziție triplu compusă)

Ea și-a amenajat în noua locuință camera *pentru copii*.

Podul *peste Jiu* a fost luat de ape.

Satul *de peste râu* a fost inundat.

("de peste" - prepoziție compusă)

Nu cunosc drumul *până la cabană*.

("până la" - prepoziție compusă)

Era o plăcere să privesc jocul *prin iarbă și prin flori* al copiilor.

Cărarea *printre brazi* duce la cabană.

Drumul *spre sat* îmi era cunoscut.

Lovitura *sub centură* la dezechilibrat.

Mănăstirea *de sub munte* părea o pată albă, încântătoare în oceanul verde al pădurii.

("de sub" - prepoziție compusă)

Excursia *împreună cu clasa* a fost plăcută.

(împreună cu - locuțiune prepozițională)

Suferința *alături de priteni* este calitatea unui caracter deosebit.

(alături de - locuțiune prepozițională)

O mențiune specială trebuie făcută în cazul atributului substantival prepozițional precedat de prepozițiile "de", "dintre", urmând după substantive colective, adjective substantivizate sau numerale de la douăzeci în sus (caz deja discutat). În aceste situații apare o inversiune gramaticală, pentru că, atât substantivele colective cât și adjectivele substantivizate preiau funcția sintactică a substantivului determinat.

Exemple:

O serie de probleme trebuiau rezolvate.

O mulțime de oameni așteptau afară.

Un popor de muște bâzâiau în jurul lui.

Un roi de albine se înălța deasupra livezii.

Lacoma de zmeoaică a înghițit chipul de fier înroșit al lui Greuceanu.

Un isteț dintre copii a răspuns repede.

În primele exemple acordul predicatului nu se face cu subiectul gramatical: serie, mulțime, popor, roi, ci cu atributul substantival prepozițional, indicând în acest mod subiectul logic al propoziției. (acordul prin atracție)

Acordul cu subiectul gramatical :

O serie de probleme trebuia rezolvată.

O mulțime de oameni așteaptă afară.

Un popor de muște bâzâia.

Un roi de albine se înălța.

Ambele variante ale acordului predicatului cu subiectul (logic sau gramatical) sunt corecte.

Atributul substantival prepozițional poate fi precedat de adverbele comparative "ca", "cât" cu rol de prepoziție,

Exemple:

El are o casă *cât un palat*. Tu ai fața *ca marmura*. Muntele se reflecta în lacul *ca oglinda*.

4. Atributul substantival apozitional (apozitia)

Atributul substantival apozitional sau apozitia se exprimă prin substantiv în cazul nominativ, indiferent de cazul substantivului determinat, sau se acordă în caz cu acesta.

Apozitia exprimă identitatea substantivului determinat sau stabilește un raport de echivalență cu acesta.

Exemple:

Elevul *Ionescu* a răspuns corect.

Ionescu - atribut apozitional, apozitie simplă, exprimat prin substantiv propriu simplu, masculin, singular, caz nominativ, identifică substantivul "elevul".

Ionescu, elevul premiat din clasa a VIII-a, a răspuns corect.

elevul premiant din clasa a VIII-a - apozitie dezvoltată, stabilește o echivalență cu substantivul propriu "Ionescu", subiectul propoziției, pe care îl determină.

L-am cunoscut pe prietenul tău, *Mihai*.

Mihai - apozitie simplă, exprimată prin substantiv propriu simplu, masculin, caz nominativ, deși substantivul determinat "pe prietenul" stă în cazul acuzativ, având funcția sintactică de complement direct.

La acest spectacol am admirat-o pe fata colegului *Popescu*.

Popescu - apozitie simplă, exprimată, prin substantiv propriu simplu, masculin, singular, nominativ, deși substantivul determinat "colegului" stă în cazul genitiv, funcție sintactică de atribut substantival genitival.

Apozitia poate avea același caz cu substantivul determinat:

Exemple:

L-am cunoscut pe prietenul tău, *pe Mihai*.

La acest spectacol am admirat-o pe fata colegului nostru, *a lui Popescu*.

Apozitia poate determina și un pronume:

Exemple :

El, *Ionescu*, a răspuns corect.

Acesta, *prietenul tău*, este cel care a anunțat clasei reușita ta.
Ceilalți, *adversarii tăi*, n-au spus nimic.

După structură apozitia este:

- **simplă** - formată dintr-un singur substantiv

Exemple: elevul *Ionescu*; fluviul *Dunărea*; domnitorul *Mircea cel Bătrân*; prietenul tău, *Mihai*; capitala țării, *Parisul* etc.

- **dezvoltată** - formată din mai multe substantive dintre care unul are valoare de apozitie, iar celelalte sunt atribute ale acestuia (uneori o întreagă subordonată atributivă determină un substantiv cu funcția sintactică de atribut apozitional). Cuvintele componente ale apozitiei dezvoltate sunt analizabile, adică au funcție sintactică proprie în cadrul apozitiei dezvoltate.

Exemple :

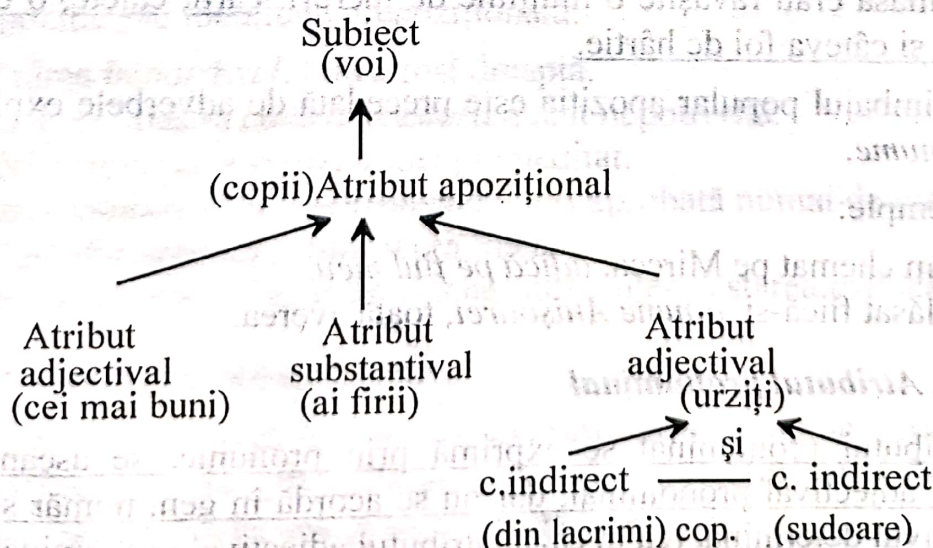
a) Voi *cei mai buni copii ai firii*,
Urziți din lacrimi și sudoare (...)

b) *Frați buni ai frunzelor din codru*,
Copii ai mândrei bolți albastre
Sfințiți cu roua suferinței
Tărâna plaiurilor noastre. (O. Goga)

c) Luca Moșneagul, *megieșul nostru*, *însurățul de-al doilea*,¹ / *a cărui tânără nevastă avusese grijă*, (...) *se și aude strigând afară*²/

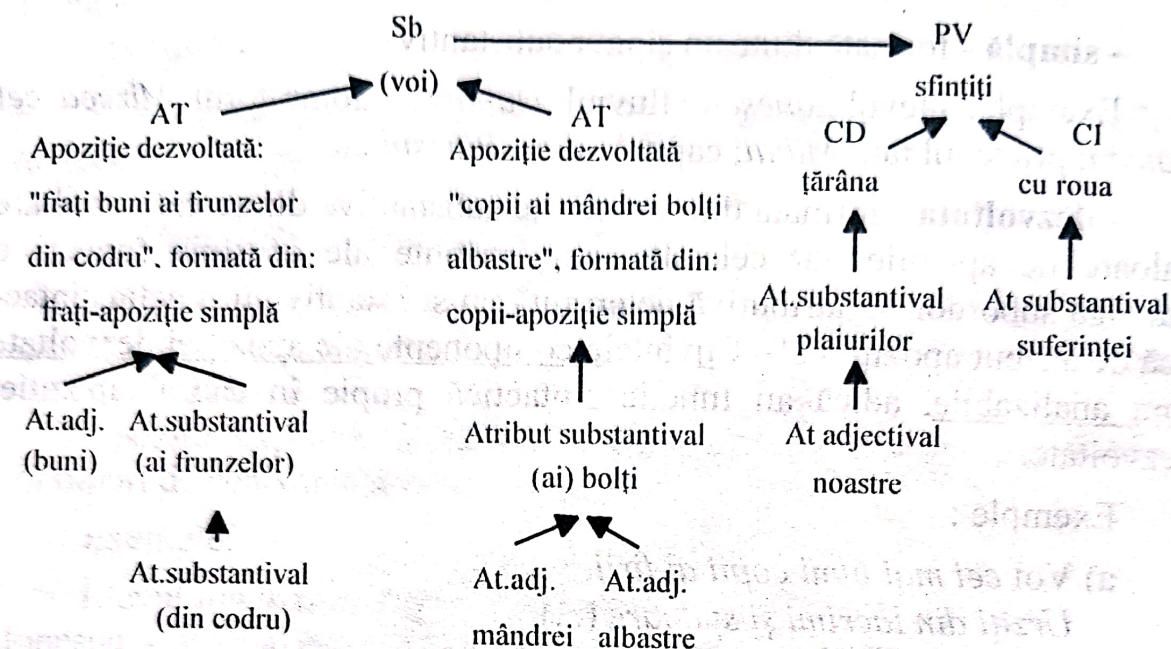
În exemplu a), pronumele personal "voi" este urmat de apozitia dezvoltată "cei mai buni copii ai firii, urziți din lacrimi și sudoare".

Schema relațională a apozitiei dezvoltate ar fi:

În exemplul b), elementul regent al apozitiei dezvoltate este pronumele "voi" subiectul inclus al predicatului "sfintiți".

Schema propoziției ar fi :

În exemplul c), aubordonata atributivă "a cărei tânără nevastă avu-
sesse grijă" determină apozitia dezvoltată "însurățul de-al doilea", căci prin
conținutul ei completează sensul ușor ironic cu care Creangă l-a numit pe
Luca "însurățul de-al doilea", subliniind căsătoria nepotrivită cu o tânără
nevastă.

Apoziția dezvoltată se izolează prin virgulă de restul propoziției.

Apoziția poate apare în cadrul unei enumerații urmând după două
puncte.

Exemple:

Pe masă erau răvășite o mulțime de lucruri: cărți, caiete, o călimară
deschisă și câteva foi de hârtie.

În limbajul popular apozitia este precedată de adverbele explicative:
adică, anume.

Exemple:

L-am chemat pe Mircea, *adică pe fiul meu*.

I-a lăsat fiică-si, *anume Anișoarei*, toată averea.

III. Atributul pronominal

Atributul pronominal se exprimă prin pronume, se aseamănă cu
atributul adjectival pronominal, dar nu se acordă în gen, număr și caz cu
substantivul determinat (ca în cazul atributul adjectival pronominal).

După cazul pronumelui cu funcție sintactică de atribut pronominal, atributul pronominal se împarte în:

- 1) - *atribut pronominal în genitiv*
- 2) - *atribut pronominal în dativ*
- 3) - *atribut pronominal prepozițional (în acuzativ)*
- 4) - *aposiția (pronominală)*

1. Atribut pronominal genitival

Atributul pronominal în genitiv se exprimă prin pronume *personal*, *posesiv*, *relativ - interogativ*, *demonstrativ*, *nehotărât* și *negativ*, precedat sau nu de prepoziție sau locuțiune prepozițională a cazului genitiv:

a) fără prepoziție:

Camera *lui* este ordonată. (pronume personal)

Casa *acestora* a fost demolată. (pronume demonstrativ)

Călătoria *dumnealor* a fost amânată. (pronume personal de politețe)

Victoria *alor noștri* a bucurat toată clasa. (pronume posesiv)

Parisul este orașul ¹/*ale cărui* bulevarde pornesc din centru ca razele unui cerc². (pronume relativ)

A cărui elev este această carte ? (pronume interogativ)

Răspunsul *tuturor* a fost afirmativ. (pronume nehotărât)

Echipa *acelora* a câștigat concursul (pronume demonstrativ de depărtare)

S-a plictisit ascultând răspunsul *acelorași*. (pronume demonstrativ de identit.)

Rochia *celeilalte* era mai modernă. (pronume demonstrativ de identificare)

Nu mă interesează părerea *nimănui*. (pronume negativ)

Nu mi-a plăcut răspunsul *nici unuia* (pronume negativ)

b) cu prepoziție sau locuțiune prepozițională:

Hotărârea *împotriva lui* nu a fost dreaptă.

Atitudinea voastră *contra acestora* a fost nepotrivită.

Atacul *asupra alor noștri* a fost premeditat.

Decizia *împotriva dumneavoastră* a fost aprobată numai de director.

Scaunul *din dreapta celui alt* era liber.

Lucrurile *din jurul fiecăruia* oricum influențează starea psihică.

2. Atribut pronominal în dativ

Atributul pronominal în dativ se exprimă prin pronume *personal* și pronume *reflexiv*, forme neaccentuate. Atributul pronominal în dativ exprimat prin pronume personal se numește dativ posesiv.

Atributul pronominal exprimat prin pronume personal, caz dativ, forma neaccentuată, determină:

- substantive: mâna-*i* era rece ; fața-*ți* e ca ceara ; privirile-*ți* sunt stinse ; vorbele *le* sunt reci ; chemarea-*mi* răsună în noapte.

- adjective, cu funcție de atribut adjectival pe lângă un substantiv: frumoasa-*i* rochie albă ; nebănuitele-*ți* cărări ; adâncă-*i* durere ; albaștri-*i* ochi ; nemăsurata-*ți* putere ; adevărata-*ne* față ; zadarnică *vă* e truda ; dulcea-*i* chemare ; grea *le*-a fost viața etc.

- verb sau interjecție predicativă: Vezi-*ți* de treabă ; ia-*ți* cartea ; bagă-*ți* mințile-n cap ; na-*ți* caietul etc.

Atributul pronominal exprimat prin pronume reflexiv.

Se exprimă prin pronume reflexiv, caz dativ, formă neaccentuată. Însoteste, în general, verbe tranzitive urmate de un substantiv articulat hotărât sau nehotărât, cu funcția sintactică de complement direct, ca obiect posedat de subiect:

Exemple:

El *și*-a luat cartea de pe birou. (A cui carte ?)

Șoimarul *iși* duse într-o întinsoare călărima.

Luându-*ți* paltonul, ai ieșit afară. (Al cui palton ? Al tău.)

Și-a ascuțit un creion. (Al cui creion ? Al său.)

3. Atributul pronominal prepozițional

Se exprimă prin pronume *personal, posesiv, demonstrativ, relativ-interogativ, nehotărât* sau *negativ* precedate de prepozițiile și locuțiunile prepoziționale ale cazului acuzativ, sau de adverbele de comparație "ca", "cât" cu rol de prepoziție:

- pronume personale: Gândul *la el* o preocupă.

- pron. pers. de politețe: Discuția *cu dumneavoastră* a fost o plăcere.

- pronume posesiv:

Zestrea *de la ai săi*, dorul *de ai tăi*, dragostea *pentru ale noastre* etc

Un cioban *dintre ai săi* m-a condus până la stână.

- pronume demonstrativ:

Teama *de acesta* o urmărea. (apropiere)

Gândul *la acela* o neliniștea. (depărtare)

Admirația *pentru celălalt* era mai mare. (identificare)

Grija *pentru aceiași* creștea în fiecare zi. (identitate)

- pronume reflexiv: Teama *de sine*, lauda *de sine*.

- pronume relativ: Nu știu *a cărui* carte s-o aleg.

- pronume interogativ: Cuvintele *cui* te-au impresionat ?

- pronume nehotărât:

Tu ai cumpărat cărți *pentru fiecare*.

Ți-ai mărturisit admirația *pentru altcineva*.

- pronume negativ: În sufletul lui egoist nu exista admirație *pentru nimeni*.

Atribut pronominal precedat de adverbele comparative "ca", "cât" cu valoare de prepoziție:

Un câine *cât mine* s-a repezit spre poartă.

Un om *ca el* rar întâlnești.

Un palat *ca acesta* n-am văzut niciodată.

Mi-am cumpărat și eu o rochie *ca aceea*.

4. Apoziția pronominală

Se exprimă prin pronume și are valoare de precizare a substantivului determinat.

Exemple :

Un prieten, *acesta*, m-a salvat de înec.

În tufișurile din fundul grădinii, o privighetoare, *cealaltă*, își cântă acum singură durerea.

Ți-am povestit despre Ion, *acela*, care a plecat la Paris.

IV Atributul verbal

Atributul verbal se exprimă prin verb la moduri nepersonale: infinitiv, supin și gerunziu neacordat.

- **atribut verbal exprimat prin verb la modul infinitiv, sau locuțiune verbală:**

Plăcerea *de a cânta* la pian se îmbina armonios cu setea lui *de a citi* cât mai mult.

Simțea crescând în el dorința *de a se da de-a rostogolul* prin zăpada pufoasă ca în anii copilăriei.

Atitudinea lui *de a da bir cu fugiții* arată lașitatea în fața greutăților vieții.

- **atribut verbal exprimat prin verb la supin:**

Exercițiile *de rezolvat* și poezia *de memorat* au fost ușoare.

Mașina *pentru prăjit* pâinea s-a defectat.
Înclinața lui *spre citit* i-a format o cultură solidă.

- **atribut verbal exprimat prin verb la gerunziu neacordat:**

Văd copacii *înfrunziind* în grădină.
Florile *mirosind* îmbătător își desfac cupele sub razele lunii.
Bunicul se bucura văzând nepoții *jucându-se* în poiana din fața casei.

V. Atributul adverbial

Atributul adverbial se exprimă printr-un adverb sau locuțiune adverbială:

Exemple :

Băiatul *de acolo* este colegul meu. (adverb precedat de prepoziție)
Nu știi ce-ți aduce ziua *de mâine*. (adverb precedat de prepoziție)
Casa *din dreapta* este a bunicilor mei. (locuțiune adverbială)
Camera *de sus* era ocupată de un student. (adverb precedat de prepoziție)
Alergatul *de jur împrejur* l-a obosit. (locuțiune adverbială)
Mișcarea *de sus în jos* a pistonului antrenează gazele arse. (locuțiune adverbială)
Scaunul *de alături* este liber. (adverb precedat de prepoziție)
Apartamentul *din față* a fost vândut ieri. (locuțiune adverbială)
Întrebările *cu de-amănuntul* pe care i le-au pus l-au enervat. (locuțiune adverbială)
Înghițirea *cu de-a sila* a medicamentului îi producea greață. (locuțiune adverbială)
Răspunsul *cum scrie la carte* a impresionat examinatorii. (expresie cu valoare adverbială)
Salutul *cam nu știu cum* al colegului îl surprinse. (expresie cu valoare adverbială)

VI. Atributul interjecțional

Atributul interjecțional se exprimă prin interjecții ce însoțesc un substantiv pe care îl determină.

Exemple :

De peste deal se auzea îndemnul "*hăis! cea!*"
În liniștea din cameră, zgomotul "*taleap -taleap!*" al bocancilor lui părea un tunet.
La ușă răsună ușor bătaia "*poc ! poc ! poc !*"

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ (AT)

Propoziția subordonată atributivă are rolul atributului, la nivel de frază, pe lângă un substantiv (sau substitut al acestuia) din propoziția regentă. Ca și atributul răspunde la întrebările : care ? ce fel de ? (al, a, ai, ale) cui ? puse unui substantiv sau substitut din regentă.

Elementul regent care cere în frază o subordonată atributivă este :

- un substantiv :	<u>Am cumpărat cartea</u> ¹ / <u>care</u> mi-a plăcut ² / 1 PP ; 2 AT (care carte ?)
- locuțiune substantivală	<u>Nu dormea din cauza aducerilor aminte</u> ¹ / <u>care</u> îl chinuiau ² / 1 PP, 2 AT
- pronume :	<u>I-am mulțumit aceluia</u> ¹ / <u>care</u> mi-a salvat viața ² / 1 PP ; 2 AT (care acela ?)
	<u>V-am remarcat pe dumneavoastră</u> ¹ / <u>care</u> ați dat răspunsurile cele mai rapide ² / 1 PP ; 2 AT (care dumneavoastră ?)
	<u>În sală nu se află nimeni</u> ¹ / <u>care</u> să poată răspunde la întrebarea mea ² / 1 PP ; 2 AT (care nimeni ?)
	<u>Eu vă felicit pe voi</u> ¹ / <u>care</u> ați depus un efort deosebit la acest concurs ² / 1 PP ; 2 AT
- numeral :	<u>Tu te-ai adresat altuia</u> ¹ / <u>pe care</u> îl cunoșteai mai puțin ² / 1 PP ; 2 AT
	<u>Tu ai ales doi</u> ¹ / <u>care</u> ți-au plăcut cel mai mult ² / 1 PP ; 2 AT
	<u>Am premiat pe întâiul</u> ¹ / <u>care</u> a câștigat finala concursului ² / 1 PP ; 2 AT
- adjectiv substantivizat :	<u>De frica ursului s-au întors acasă tuspatru</u> ¹ / <u>pe care</u> i-ai trimis la cules de mure ² / 1 PP ; 2 AT
	<u>Toată sala aplauda pe cel talentat</u> ¹ / <u>care</u> a stârnit admirația tuturor ² / 1 PP ; 2 AT
- locuțiune pronominală :	<u>El părea atras de nu știu ce</u> ¹ / <u>care</u> îl îndemna spre vârful muntelui ² / 1 PP ; 2 AT
- locuțiune numerală:	<u>El îți oferea câte și mai câte</u> ¹ / <u>de care</u> nici nu aveai nevoie ² / 1 PP ; 2 AT

Elementele relaționale care introduc în frază subordonata atributivă:

1. Conjunctii subordonatoare: *că, să, dacă, de, ca să* etc.

Exemple:

Mă preocupă ideea¹/ că nu vei ajunge la timp la gară²/. 1 PP ; 2 AT

Voi ăți luat hotărârea¹/ să plecați la munte²/. 1 PP ; 2 AT

Prietenul meu a avut ideea¹/ ca măine să mergem în parc²/. 1PP; 2AT

Nu și-a pus niciodată întrebarea¹/ dacă va ieși din această situație dificilă²/. 1 PP; 2 AT

Îl preocupă mult gândul¹/ de va pleca mâine la bunici²/ sau de va amâna iar³/. 1 PP ; 2 AT ; 3 AT

2. Adverbele relative : *unde, când, cum, cât*, precedate sau nu de prepoziții:

Mi-ai arătat locul¹/ unde s-a aflat casa voastră²/. 1 PP ; 2 AT

Arată-mi locul¹/ de unde ai luat cartea²/.
pe unde a trecut mașina²/.
de pe unde tâșnește șuvoiul de apă²/. 1 PP ; 2 AT

Copilul asteaptă cu nerăbdare ziua¹/ când va pleca la munte²/. 1 PP ; 2 AT

El numără orele¹/ de când ai plecat²/. 1 PP ; 2 AT

El rememorează anii¹/ de pe când era student²/. 1 PP ; 2 AT

Noi am urmărit cu mare atenție momentele¹/ cât a dansat prima-balerină²/. 1 PP ; 2 AT

El a locuit aici toată perioada¹/ pe cât a fost angajat²/. 1 PP ; 2 AT

M-a impresionat modul¹/ cum ai răspuns în fața comisiei²/. 1PP; 2AT

3. Pronumele relative: *care, cine, ce, ceeace*, și pronumele ne-hotărâte: *oricare, oricine, orice*, precedate sau nu de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale.

Pronumele și adjectivele relative și pronumele și adjectivele ne-hotărâte se întâlnesc la cazurile nominativ, genitiv, acuzativ, îndeplinind diferite funcții sintactice în subordonata atributivă. (A se consulta capitolul "Pronumele relativ" – Funcția sintactică)

<u>care</u> :	<u>Îată</u> colegul ¹ / <u>care</u> <u>va merge</u> cu mine în excursie ² /. 1 PP ; 2 AT (care - pronume relativ, subiect)
	Îți <u>recomand</u> această carte ¹ / <u>al</u> <u>cărei</u> conținut m- <u>a impresionat</u> ² /. 1 PP ; 2 AT (al cărei - pronume relativ, atribut pronominal, caz genitiv)

<u>care:</u>	Îmi <u>place</u> cartea ¹ / <u>pe care</u> mi-ai <u>recomandat-o</u> ² /. 1 PP ; 2 AT (pe care - pronume relativ, complement direct)
	Aceasta <u>este prietena</u> ¹ / <u>căreia</u> i-ai <u>oferit flori</u> ² /. 1 PP ; 2 AT (căreia - pronume relativ, complement indirect)
	<u>Iată</u> omul ¹ / <u>de care</u> <u>te temeai</u> ² / 1 PP ; 2 AT (de care - pron. rel. c. indirect, Ac)
	<u>Nu cunosc</u> orașul ¹ / <u>spre care</u> <u>mergem</u> acum ² /. 1 PP ; 2 AT (spre care - pronume relativ, comp. circ. de loc)
	Acesta <u>este omul</u> ¹ / <u>alături de care</u> <u>îți vei petrece</u> viața ² /. 1 PP ; 2 AT (care - pronume relativ, precedat de locuțiune prepozițională)
	Aceasta <u>este donația</u> ¹ /, <u>căre</u> donație <u>face</u> obiectul dosarului nostru ² /. 1 PP ; 2 AT (care - adjectiv relativ, atribut adjectival)
<u>cine:</u>	<u>Te-ai așezat</u> pe scaunul ¹ / <u>cui</u> <u>nu-l ocupase</u> ² /. 1 PP ; 2 AT (cui - forma genitiv-dativ a pronumelui relativ "cine", funcție sintactică de subiect)
<u>ce:</u>	<u>A sosit</u> scrisoarea ¹ / <u>ce</u> o <u>asteptai</u> ² /. 1 PP ; 2 AT (ce - pronume relativ, complement direct)
<u>ceea ce:</u>	Tot ¹ / <u>ceea ce</u> <u>se putea mânca</u> ² / <u>era înghițit</u> imediat de câinele înfometat ¹ /. 1 PP ; 2 AT (ceea ce - pronume relativ compus, funct. sintac. de subiect)
	Nimic ¹ / <u>din ceea ce</u> mi-ai <u>spus</u> ² / <u>nu este adevărat</u> ¹ /. 1 PP ; 2 AT (din ceea ce - pronume relativ compus, compl.direct)
	Nimic ¹ / <u>din ceea ce</u> <u>era frumos</u> ² / <u>nu-l atrăgea</u> ¹ /. 1 PP ; 2 AT (din ceea ce - pronume relativ compus, acuzativ, subiect)
<u>oricine :</u>	Ei <u>se așezau</u> imediat pe scaunele ¹ / <u>oricui</u> le <u>părăsea</u> ² /. 1 PP ; 2 AT (oricui - pronume nehotărât, caz genitiv , subiect)
<u>oricare:</u>	Îți <u>voi sustine</u> ideea ¹ / <u>oricare</u> ar <u>fi ea</u> ² /. 1 PP ; 2 AT (oricare - pronume nehotărât, nominativ, nume predicativ)
	Suferința lor <u>impresiona</u> sufletul ¹ / <u>oricărui</u> om îi <u>vedea</u> ² /. 1 PP ; 2 AT (oricărui - adjectiv nehotărât, atribut adjectival)
	Cartea ¹ / <u>pe oricare</u> ai <u>alege-o</u> ² / <u>este a ta</u> ¹ /. 1 PP ; 2 AT (pe oricare - pronume nehotărât, complement direct)
	Cartea ¹ / <u>oricare</u> carte <u>vei alege</u> ² /, <u>este darul</u> meu de ziua ta ¹ /. 1 PP ; 2 AT (oricare - adjectiv nehotărât, atribut adjectival)

Topica și punctuația propoziției atributive.

Propoziția atributivă poate fi izolată sau neizolată prin virgulă față de regentă. Atributiva este așezată atât înaintea regentei, cât și după aceasta.

Atributiva neizolată urmează după un element regent precedat de prepoziție, sau atunci când este introdusă prin conjuncții subordonatoare "care", "ce", pronumele relativ "cine", sau nehotărât "oricine".

Exemple:

Îl preocupă gândul¹/ că nu va reuși²/. 1 PP ; 2 AT

Aștept cu nerăbdare clipa¹/ să plecăm în concediu²/. 1 PP ; 2 AT

Tu oferi florile¹/ oricui le cere²/. 1 PP ; 2 AT

Tu oferi florile¹/ cui le merită²/. 1 PP ; 2 AT

Îți dau cadoul¹/ ce ți l-am promis²/. 1 PP ; 2 AT

Ia-ți rochia¹/ care îți place cel mai mult²/. 1 PP ; 2 AT

Atributiva izolată prin virgulă de regentă urmează după un pronume personal sau un substantiv propriu:

Exemple:

Vă felicitați pe voi¹/, care ați muncit atât²/. 1 PP ; 2 AT

Iată-l pe Ionel¹/, care te-a căutat aseară²/. 1 PP ; 2 AT

Atributiva intercalată în interiorul regentei se izolează prin virgule:

Exemple:

Casa²/, care era așezată pe vârful muntelui¹/, părea o jucărie²/. 1 AT ; 2 PP

Copilul acesta² /, care pare atât de rău¹/, are, de fapt, un suflet de aur²/. 1 AT ; 2 PP

Contrageri și dezvoltări

a) Un atribut poate fi dezvoltat într-o subordonată atributivă:

Omul bun este ca pâinea caldă, iar omul obraznic este ca spinul în ochi.

Om²/ care este bun ¹/ este ca pâinea caldă ²/ iar omul ⁴ / care este obraznic ³ / este ca spinul în ochi ⁴/.

1 - AT(2)

2 - PP

3 - AT (4)

4 - PP

> iar, adversativ

Se dezvoltă atributele adjectivale "bun", "obraznic" în subordonate atributive, prin două propoziții nou-create cu verb la mod personal.

b) O subordonată atributivă se contrage (se reduce) într-un atribut înlocuind întreaga propoziție printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de atribut.

Exemple:

Cartea²/pe care mi-ai împrumutat-o¹/ este foarte interesantă²/. 1 AT ;
2 PP

pe care mi-ai împrumutat-o - împrumutată

Rezultă propoziția :

Cartea împrumutată este interesantă.

Am toată admirația pentru omul¹/care este cinstit²/.

Am toată admirația pentru omul cinstit.

Se contrage propoziția atributivă "care este cinstit" într-un atribut adjectival "cinstit" exprimat prin adjectiv propriu-zis. În felul acesta fraza formată din două propoziții se transformă într-o singură propoziție (având un singur predicat).

CAPITOLUL V

COMPLEMENTUL DIRECT

Complementul direct este partea secundară de propoziție care determină un verb tranzitiv la mod peronal sau nepersonal sau o interjecție.

Răspunde la întrebările: *pe cine ? ce ?*

Indică obiectul asupra căruia se răsfrânge, nemijlocit acțiunea verbului:

Exemple:

Tu uzi florile. (Ce uzi ? Florile.)

Oana citește o carte. (Ce citește Oana ? O carte.)

Mircea îl strigă pe George. (Pe cine strigă Mircea ? Pe George.)

Tu încerci a memora poezia.

Iată copiii mei.

Iată-te în sfârșit !

Complementul direct se exprimă prin:

1. Substantiv sau substitut în cazul acuzativ, precedat sau nu de prepoziția "pe":

a) *substantiv:*

- comun simplu:

Tu citești cartea.

Tu o cauți pe colega ta.

- comun compus:

Mama a cumpărat untdelemn.

El îl strigă pe inginerul șef.

- propriu simplu:

Noi o iubim pe Oana.

- propriu compus:

Tu admiri pe Ștefan cel Mare.

- locuțiune substantivală:

El are o bună ținere de minte.

b) <i>pronume:</i>	
- personal:	<u>L-ai chemat</u> pe el.
- demonstrativ:	Voi <u>admirati</u> pe acesta.
	Tu <u>il cunosti</u> pe acela.
	Tu <u>o cunosti</u> pe cealalta.
	Voi <u>ii premiati</u> pe aceiasi.
- posesiv:	Eu <u>ii vad</u> pe ai tai.
- nehotarat:	Tu <u>ii cunosti</u> pe toti.
- negativ:	<u>Nu cumpar</u> nimic.
- relativ:	<u>Iata</u> omul / pe care il admir.
- interogativ:	Pe cine <u>cauti</u> ?
- locutiune pronominala:	Tu <u>cumperi</u> nu stiu ce (ceva).
	El <u>admira</u> mult pe nu stiu cine (pe cineva).

c) <i>numeral:</i>	
- personal	I-ai <u>vazut</u> pe doi dintre copii.
	L-ai <u>cumparat</u> pe primul.
	Tu <u>ii admiri</u> pe tustrei.
	El <u>a luat</u> o zecime din total.
- locutiune numerală:	El <u>povesteste</u> cate si mai cate.

d) <i>adjectiv substantivizat:</i>	
	<u>Il respect</u> pe cel harnic.
	<u>Iat-o</u> pe cea frumoasa.

2. Verb la infinitiv, gerunziu și supin:

- infinitiv:	El <u>stie</u> a vorbi francezește.
- gerunziu:	<u>Aud</u> cântând pe cineva.
- supin:	Tu <u>ai terminat</u> de rezolvat exercitiul.

3. Interjecție:

Din camera alăturată am auzit "buf!"

Deodată am auzit: trosc și aoleu !

Observație: Numeralesle de la douăzeci în sus urmate de prepoziția "de" preiau funcția sintactică a substantivului pe care îl determină.

Exemple:

Ai rezolvat două *exerciții* (*exerciții* - c.d)

Ai primit trei *invitații* la banchet (*invitații* - c. d)

Ai scris *treizeci* de *exerciții*. (*treizeci* - c.d)

Ai trimis *cincizeci* de *invitații*. (*cincizeci* - c.d)

În aceeași situație se găsesc substantivele colective și substantivele care exprimă o cantitate ori o calitate urmate de prepoziția "de" și un determinant.

Exemple:

A rezolvat *o serie* de probleme.

A citit *o mulțime* de romane.

Ai *un popor* de pisici în curte.

Are *o frumusețe* de nevastă.

Ai întâlnit *un grup* de copii.

El numără *un teanc* de bani.

Ai cules *un coș* de mere.

Tu ai *o grămadă* de jucării.

Numeralesle "treizeci", "cincizeci" și substantivele : o serie, o mulțime, un popor, o frumusețe, un grup, un teanc, coș, grămadă, îndeplinesc funcția sintactică de complement direct pe lângă verbul tranzitiv, iar determinantele lor au devenit atribute substantivale, deși sunt complementele directe logice, ale verbului tranzitiv.

Complementul direct precedat de prepoziția "pe" se exprimă printr-un substantiv propriu sau un substantiv comun articulat hotărât.

Exemple:

Am văzut-o pe Oana.

L-am cunoscut pe prietenul tău.

Îl ajut pe tata.

Condiția ca un substantiv în acuzativ să poată fi complement direct este ca acesta să poată fi reluat și anticipat prin forma neaccentuată și accentuată a pronumelui personal în acuzativ.

Exemple:

Ei repară strada. Ei o repară (pe ea).

Tu ridici scara. Tu o ridici (pe ea).

Substantivele "strada", "scara" au funcție sintactică de complement direct.

Pe când în propozițiile: "Merg pe stradă". "Urc pe scară"; aceleași substantive nu pot fi anticipate prin forma neaccentuată a pronumelui personal și deci nu pot fi complemente directe.

Pronumele personal anticipează prin forma sa neaccentuată complementul direct, sau îl reia prin forma accentuată, fără a fi complement direct diferit de pronumele sau substantivul anticipat al aceleiași verb tranzitiv.

Exemplu:

Îl ajut pe prietenul tău.

pe prietenul - complement direct, exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, articulat cu articolul hotărât euclitiv "l". caz acuzativ, precedat de prepoziția simplă "pe", complement direct reluat prin pronumele personal "îl", masculin, singular, acuzativ, forma neaccentuată.

Complementul direct poate fi:

- **simplu** (exprimat printr-o singură parte de vorbire)

Eu citesc *cartea*. Tu înveți *poezia*.

- **multiplu** (exprimat prin mai multe părți de vorbire răspunzând la aceleași întrebări puse verbului tranzitiv).

Tu cumperi *mere, pere, și struguri*.

- **dezvoltat** (exprimat prin construcție infinitivală)

El știe *a recita această poezie*. Voi n-aveți *ce face*.

Unele verbe se caracterizează printr-o dublă tranzitivitate, una pentru persoană, iar alta pentru obiect.

Pe tine te rog *a înțelege* toate acestea.

(Pe cine rog ? Pe tine, te - Ce te rog ? A înțelege.)

Verbe duble tranzitive sunt: *a ruga, a anunța, a învăța, a sfătui, a examina, a întreba*.

Pe voi vă învăț *poezia*.

Pe ea o întreb *lecția*.

Profesorul l-a examinat *pe acesta* teoria predată.

Complementul direct se identifică ușor prin înlocuirea lui cu pronumele nehotărât "ceva", "cineva". Substantivele nume de persoane se înlocuiesc cu pronumele nehotărât "cineva" precedat de prepoziția "pe".

Exemple:

Am văzut pe prietenul tău în parc. = Am văzut pe cineva în parc.

Citesc scrisoarea ta. = Citesc ceva,

Pisica a prins un șoarece. = Pisica a prins ceva.

Topica și punctuația

Complementul direct este așezat, în general, după verbul tranzitiv pe care îl determină. Formele neaccentuate ale pronumelui personal ce anticipează complementul direct stau în fața verbului tranzitiv, la mod personal, și după verbul tranzitiv când acesta se află la un mod nepersonal sau la un timp trecut al modului personal.

Văzând-o supărată, n-am mai invitat-o la plimbare.
Zărindu-ne, s-a ascuns după un brad.

Complementul direct nu se desparte prin virgulă de elementul regent:

Eu iau cartea.

Tu îi adormi pe aceștia.

Pe voi vă întreb acestea.

SUBORDONATA COMPLETIVĂ DIRECTĂ (CD)

Subordonata completivă directă are rolul complementului direct, la nivel de frază, pe lângă un verb tranzitiv sau o interjecție din regentă. Răspunde la întrebările: *pe cine ? ce ?* puse verbului tranzitiv din regentă.

Elementul regent care cere în frază o completivă directă este:

- verb tranzitiv la mod personal:

Stiu¹/că m-ai căutat²/. 1 PP ; 2 CD

- verb tranzitiv la mod nepersonal :

El poate memora¹/ce i s-a cerut²/.

- interjecție:

Iată¹/ce ai făcut²/.

Completiva directă este introdusă în frază de următoarele elemente relaționale:

1. Conjunțiile subordonatoare: *că, să, dacă, de* și locuțiunea conjuncțională *cum că*.

Exemple:

Am aflat¹/că ai reusit la examen²/. 1 PP ; 2 CD

El stie¹/să rezolve acest exercițiu²/. 1 PP ; 2 CD

Nu stiu¹/dacă mâine voi merge la țară²/. 1 PP ; 2 CD

Ea nu mi-a spus¹/de vine²/pri nu vine în excursie³/. 1PP; 2C; 3 CD

Am auzit¹/cum că prietena ta a plecat la munte²/. 1 PP ; 2 CD

2. Pronumele și adjectivele pronominale relative:

- *care, cine, ce, ceea ce*, precedate sau nu de prepoziții și locuțiuni prepoziționale:

Exemple:

Stiu¹/ cine te-a căutat²/. 1 PP ; 2 CD

Stiu¹/ pe cine ai întâlnit în parc²/. 1 PP ; 2 CD

Stiu¹/ de pe la cine vine a tăta gălăgie²/. 1 PP ; 2 CD

Stiu¹/ alături de cine locuiești²/. 1 PP ; 2 CD

Toți au aflat¹/ împotriva cui ai luptat²/. 1 PP ; 2 CD

Am văzut¹/ cui i-ai dat cartea²/. 1 PP ; 2 CD

Au aflat¹/ al cui era cățelul pierdut²/. 1 PP ; 2 CD

Tu ai văzut¹/ a cui carte era pe masă²/. 1 PP ; 2 CD

Nu am văzut¹/ care a bătut la ușa²/. 1 PP ; 2 CD

Nu am auzit¹/ care este numele tău²/. 1 PP ; 2 CD

Am văzut¹/ pe care ai ales-o²/. 1 PP ; 2 CD

Stiu¹/ de la care vine această invitație²/. 1 PP ; 2 CD

Spune-mi¹/ alături de care ai stat în bancă²/. 1 PP ; 2 CD

Spune-mi¹/ împotriva căruia ai votat²/. 1 PP ; 2 CD

Am văzut¹/ care elevă a răspuns corect²/. 1 PP ; 2 CD

Repetă¹/ ce ai spus²/. 1 PP ; 2 CD

Spune¹/ ce vești mi-ai adus²/. 1 PP ; 2 CD

Nu știu¹/ la ce te gândești²/. 1 PP ; 2 CD

Mama a aflat¹/ către ce profesie se îndreaptă fiul ei²/. 1 PP ; 2 CD

Voi vedeți¹/ ceea ce se întâmplă în jurul vostru²/. 1 PP ; 2 CD

N-am înțeles¹/ la ceea ce te-ai referit²/. 1 PP ; 2 CD

Pronumele și adjectivul pronominal relativ are funcție sintactică în subordonata completivă directă,

Funcția sintactică a pronumelui relativ și nehotărât se stabilește conform sugestiei date la capitolul "Pronume relativ".

3. Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât:

- oricare, oricine, orice, câți, câte etc.

Exemple:

Vecina mea vede¹/ pe oricine intră în curtea blocului²/. 1 PP ; 2 CD

Ea află¹/ orice se întâmplă în cartier²/. 1 PP ; 2 CD

El salută¹/ pe oricare îl întâlnește pe stradă²/. 1 PP ; 2 CD

El cumpără¹/ oricare carte îi recomanzi²/. 1 PP ; 2 CD

Spune-mi¹/ orice vrei²/. 1 PP ; 2 CD

Nu știu¹/ câți au fost în sală²/. 1 PP ; 2 CD

Câinele a mâncat¹/ câtă mâncare i-ai dat²/. 1 PP ; 2 CD

Nu mi-ai spus¹/ cât zahăr ai pus în cafea²/. 1 PP ; 2 CD

4. Adverbe relative:

- unde, când, cum, cât, etc.

Exemple:

Stiu¹/unde ai fost ieri²/. 1 PP ; 2 CD

Am auzit¹/când ai venit aseară²/. 1 PP ; 2 CD

Nu am observat¹/cum ai rezolvat exercițiul²/. 1 PP ; 2 CD

Nu știu¹/cât costă rochia²/. 1 PP ; 2 CD

Mi-ai spus¹/până unde ai urcat pe munte²/. 1 PP ; CD

¹/până pe unde ai urcat pe munte²/. 1 PP ; 2 CD

Am aflat¹/până când a durat ședința²/. 1 PP ; 2 CD

Ca și în cazul complementului direct, o serie de verbe sunt dublu tranzitive (a ruga, a anunța, a învăța, a sfătui, a întreba etc.), ca urmare cer în frază două complemente directe, una care va răspunde la întrebarea "pe cine?" (pentru persoane) iar alta, la întrebarea "ce?" (pentru obiecte).

Exemple:

Pe cine vrea¹ / îl învăț² / să cânte la pian³/. 1 CD ; 2 PP ; 3 CD

L-am anunțat¹ / pe cine mi-ai arătat² / să te caute³/. 1 PP ; 2 CD ; 3 CD

Contrageri și dezvoltări

Complementul direct se dezvoltă într-o propoziție completivă directă:

Exemple:

Am citit cartea - Am citit¹/ce mi-ai recomandat²/. 1 PP ; 2 CD

Am auzit venind - Am auzit¹/că vine cineva²/. 1 PP ; 2 CD

El a învățat a dansa - El a învățat¹/să danseze²/. 1 PP ; 2 CD

Tu ai terminat de scris - Tu ai terminat¹/să scrii²/. 1 PP ; 2 CD

Îl prețuiesc pe cei harnici - Îi prețuiesc¹/pe cei ce muncesc²/. 1 PP ; 2 CD

Completiva directă se contrage într-un complement direct, înlocuind-o printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement direct. Procedul este invers dezvoltării (unde dintr-o propoziție se obține o frază), obținând dintr-o frază o propoziție.

Am citit¹/ce mi-ai recomandat²/.
ce mi-ai recomandat = cartea - Am citit cartea.

Se înlocuiește întreaga propoziție completivă directă prin pronumele demonstrativ "acesta" cu funcție sintactică de complement direct.

Topica și punctuația

Completiva directă se întâlnește așezată atât în fața regentei, cât și după aceasta.

Subordonata completivă directă nu se desparte prin virgulă de regenta ei, indiferent de poziția ei față de acesta.

Excepție: Când completiva directă este antepusă față de regentă și reluată prin pronume demonstrativ sau nehotărât, se desparte prin virgulă de regentă.

Exemple:

Să-ți lași din lașitate, copiii săraci¹/ asta n-am mai auzit²/. 1 CD ; 2 PP

Să-ți furi propria-ți casă¹/, una ca asta n-am mai văzut²/. 1 CD ; 2 PP

Ca iapa dumitale să sară peste râul învolburat¹/, așa ceva n-am mai văzut²/. 1PP ; 2CD

CAPITOLUL VI

COMPLEMENTUL INDIRECT (C.I.)

Complementul indirect este partea secundară de propoziție care numește (indică) obiectul căruia i se atribuie o acțiune, o caracteristică sau o însușire.

Răspunde la întrebarea : *Cui ?* (precedată sau nu de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale, ale cazurilor genitiv, acuzativ, pentru cine ?, pentru ce?, de cine?, de ce?, la cine?, la ce? etc.

Exemple:

Am adus mamei o floare. (Cui am adus o floare ? Mamei.)

Câinele s-a repezit asupra hoțului. (Asupra cui s-a repezit câinele ? Asupra hoțului.)

Eu mă bucur de reușita ta. (De ce mă bucur ? De reușita.)

Complementul indirect determină un verb, un adjectiv, un adverb sau o interjecție.

a) verb sau locuțiune verbală, la mod personal sau nepersonal :

- verb, mod personal:	Dau <i>copilului</i> mingea. (Cui dau mingea? Copilului.)
- verb, mod nepersonal: - infinitiv:	Tu ai putut oferi <i>colegei</i> o floare. (A oferi cui? Colegei.)
- supin:	Noi am avut de scris <i>tuturor</i> câte o invitație. (De scris cui ? Tuturor.)
- participiu:	Florile oferite <i>profesorului</i> au fost roșii. (Oferite cui ? Profesorului.)
- gerunziu:	Temându-se <i>de câine</i> , n-am intrat în curte. (Temându-se de cine ? De câine.)
- locuțiune verbală, la mod personal:	El și-a adus aminte <i>de vacanță</i> . (De ce și-a adus aminte ? De vacanță.)

- locuțiune verbală,	El a suspinat aducându-și aminte <i>de părinți</i> .
- verb la gerunziu:	(Aducându-și aminte de cine? De părinți.)

b) adjectiv sau locuțiune adjectivală:

Exemple:

Eu sunt mulțumită *de munca* ta. (De ce sunt mulțumită ? De munca ta.)

Ea a venit încântată *de excursia* făcută în munți. (Încântată de ce ? De excursia.)

Este un om cu dare de mână *în relațiile* cu prietenii săi.

(Cu dare de mână în ce ? În relațiile.)

c) adverb sau locuțiune adverbială:

Exemple:

E bine *de copilul* ascultător. (De cine e bine ? De copilul.)

E rău *de cei săraci*. (De cine e rău ? De cei săraci.)

Hatmanul a plănuț într-ascuns *de boieri* trădarea lui Vodă.

El exersează la pian pe furiș *de sora* lui.

d) interjecție:

Exemplu:

Vai *de mine* ! Halal *de voi* ! Bravo vouă ! Vai și amar *de mama* ta !

Complementul indirect se exprimă prin:

- substantiv (sau substitut), adjectiv și verb la moduri nepersonale.

1. Substantiv sau substitute în cazurile genitiv, dativ, acuzativ:

a) Substantiv:

- în genitiv:	Vulturul s-a aruncat <i>asupra puilor</i> de găină. (comun simplu)
	Ei au luptat <i>contra primului-ministru</i> . (comun compus)
	Cei lași au votat <i>împotriva Oanei</i> . (propriu simplu)
	Turcii au luptat <i>împotriva lui Ștefan cel Mare</i> . (propriu compus)
	El luptă din răspuțeri <i>împotriva părerilor de rău</i> . (locuțiune substantivală)
- dativ:	Dau <i>puilor</i> câteva boabe de porumb.

- dativ	Acest plan îl dau <i>inginerului-șef</i> .
	Oferă- <u>i</u> <u>Oanei</u> această floare.
	Dați <i>aducerilor aminte</i> altă interpretare.
	Oferim <i>lui Ștefan cel Mare</i> recunoștința celor de azi.
- acuzativ:	El își amintește <i>de copilărie</i> .
	Noi ne temem <i>de câinele-lup</i> .
	El se gândește <i>la Oana</i> .
	Turcii se temeau <i>de Mihai Viteazul</i> .
	El se bucură <i>de aceste aduceri-aminte</i> .

b) Substitute:

pronume în:

- genitiv	Voi ați luptat <i>contra lui</i> .
	(acestora, acelor, celorlalti, fiecăruia, nimănui etc.)
- dativ:	Îi dau <i>lui</i> (acestuia, aceluia, celui alt, fiecăruia) cartea.
- acuzativ:	Mă gândesc <i>la el</i> (la acesta, la acela, la celălalt, la fiecare etc.)
	El nu se teme <i>de te miri cine</i> (locuțiune pronominală nehotărâtă)

numeral în:

- genitiv:	Ei au luptat <i>împotriva celui de-al doilea</i> (celor trei, amândouă etc.)
- dativ:	<i>Primului</i> îi dau această carte.
- acuzativ:	Tu te temi <i>de primul</i> . (de trei, de amândoi etc.)

adjectiv substantivat :

- genitiv:	Ei au luptat <i>contra celui harnic</i> .
- dativ:	<i>Celui harnic</i> i se cuvine acest premiu.
- acuzativ:	Mă bucur <i>de cel harnic</i> .

Pe lângă prepozițiile "de", "la", complementul indirect în acuzativ poate fi precedat de prepozițiile: a, cu, despre, din, după, în, pe, pentru, spre :

Miroase a trandafiri.

S-a bătut cu fratele lui.

Ești nesigur de rezultat.

Ați vorbit despre victoria voastră.

Vinul se face din struguri.

Zmeului îi ardeau călcâiele după fata de-mpărat și se perpelea după chipul ei frumos.

Tu ți-ai spus în gând multe.

Te-ai adâncit în studiul limbii franceze.

S-a supărat pe părinți.

Carul și boii i-a dat pe o pungă goală.

Mă bucur pentru tine (pentru copiii mei).

El era predispus spre studiul limbilor străine.

El s-a orientat spre rezolvarea problemei de geometrie.

2. Complement indirect exprimat prin adjectiv

Arată schimbarea, devenirea și însoțește verbele: *a se face, a deveni, a ajunge, a se preface*, la moduri personale (formând predicat nominal) sau nepersonale (având diferite funcții sintactice în propoziție).

Exemple:

Din bucuros a devenit posomorât.

Din bucuros devenind posomorât, a stricat veselia celorlalți.

A deveni posomorât *din bucuros* înseamnă a afla o veste tristă.

Din sărac ai ajuns bogat.

Din roșu s-a făcut verde etc.

Bordeiul s-a prefăcut *în palat*.

3. Complement indirect exprimat prin verbe la moduri nepersonale:

- infinitiv:	El s-a bucurat <u>de a afla</u> această veste.
	El se temea <u>a vorbi</u> în fața mulțimii.
- gerunziu:	Tu te-ai plictisit <u>auzind</u> aceeași muzică.
	El se teme tot <u>tipând</u> la el.
- supin:	El era gata <u>de pelcat</u> .

Complementul indirect se identifică ușor prin înlocuirea cu pronumele nehotărât "ceva", "cineva" precedat de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale.

Exemple:

El și-a amintit de vacanță ⇒ El și-a amintit de ceva.

Tu te temi de omul rău ⇒ Tu te temi de cineva.

Complementul indirect nu se desparte prin virgulă de cuvântul determinat.

Anumite verbe și adjective cer construcția complementului indirect cu sau fără prepoziție:

a. <u>verbe reflexive</u> :	a-și aminti de..., a-și aduce aminte de..., a se teme de..., a se bucura de...
	a se întrista de..., a se plictisi de..., a se sătura de..., a se price la...
	a se complace în..., a se gândi la..., a se mulțumi cu..., a se opune...
	a se repezi la..., a se transforma în... etc
b. <u>verbe active</u> :	a oferi (cuiva); a propune (cuiva); a da (cuiva); a acorda (cuiva);
	a lua(cuiva) etc,
c. <u>adjective</u> :	asemănător cu..., comparabil cu..., încrezător în..., incomparabil cu...,
	gata de..., dispus la..., predispus la..., mulțumit (nemulțumit) de...,
	satisfăcut (nesatisfăcut) de..., util la..., folositor la..., favorabil (cuiva),
	util (cuiva) etc.

Complementul indirect poate fi:

- **simplu:** format dintr-o singură parte de vorbire
- **multiplu:** format din mai multe părți de vorbire, în raport de coordonare.

Exemple:

El se gândește la vacanță. (complement indirect simplu)

El se gândește la vacanță, la colegii săi, la nisipul de aur de pe litoral și la mângâierea blândă a valurilor (complement indirect multiplu).

Topica și punctuația

Complementul indirect este așezat, de obicei, după verbul pe care îl determină.

Am adus băiețelului o minge.

Când se insistă asupra complementului indirect, acesta se așează în fața verbului determinat.

Băiețelului i-am adus o minge (și nu fetei).

SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ (C.I.)

Subordonata completivă indirectă are rolul complementului indirect, la nivel de frază, pe lângă propoziția regentă.

Răspunde la aceleași întrebări ca și complementul indirect: Cui ? (asupra, contra, împotriva cui ? de cine ? de ce ? pentru cine ? pentru ce ? la cine ? la ce ? în ce ? din ce ? etc.)

Elementul regent care cere în frază o completivă indirectă este un verb, un adjectiv, un adverb, sau o interjecție:

a) verb:

- la mod personal:	<u>Ofer</u> aceste flori ¹ / <u>cui</u> le <u>merită</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
- la mod nepersonal:	<u>M-am bucurat</u> oferind aceste flori ¹ / <u>cui</u> le <u>merita</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
- locuțiune verbală:	<u>Mi-am adus aminte</u> ¹ / <u>că</u> te- <u>am văzut</u> în parc ² /. 1 PP ; 2 CI
- locuțiune verbală cu verbul component la mod nepersonal:	El <u>a suspinat</u> aducându-și aminte ¹ / <u>de câte</u> <u>a suferit</u> ² /. 1 PP; 2 CI

b) adjectiv:

	El <u>a sosit</u> bucuros ¹ / <u>că</u> <u>a reușit</u> la examen ² /. 1 PP; 2 CI
- locuțiune adjectivală:	El <u>este mână spartă</u> ¹ / <u>pentru cine</u> îl <u>laudă</u> ² /. 1 PP ; 2 CI

c) adverb:

	<u>E rău</u> ¹ / <u>de cine</u> <u>este sărac</u> ² / dar <u>mai rău</u> ³ / <u>de cine</u> <u>este bolnav</u> ⁴ /. 1 PP ; 2 CI ; 3 PP ; 4 CI
- locuțiune adverbială:	El <u>exersează</u> la pian pe furiș ¹ / <u>de cine</u> îl <u>crede</u> fără talent ² /. 1 PP ; 2 CI

d) interjecție:

	<u>Vai</u> ¹ / <u>de cine</u> <u>nu ascultă</u> de părinți !
	<u>Halal</u> ¹ / <u>de cine</u> <u>va lua de nevastă</u> fata asta !

Elemente relaționale care introduc în frază completiva indirectă sunt:

1. **Conjunțiile și locuțiunile conjuncționale subordonatoare :**

- *că, să, dacă, de, cum că* (conjuncție compusă), *pentru că* (locuțiune conjuncțională).

Exemple:

El se teme¹ / că va întârzia la examen²/. 1 PP ; 2 CI

Noi ne-am bucurat¹ / că vom pleca la mare²/. 1 PP ; 2 CI

Tu te gândești¹ / să pleci în vacanță la munte²/. 1 PP ; 2 CI

Te gândești¹ / dacă vei reuși la examen²/. 1 PP ; 2 CI

Bunicul se bucura¹ / de mergem în vacanță la țară²/. 1 PP ; 2 CI

Noi ne temem¹ / cum că trenul va întârzia²/. 1 PP ; 2 CI

Eu sunt satisfăcută¹ / pentru că ai reușit la examen²/. 1 PP ; 2 CI

Tu ești recunoscător¹ / pentru că te-am ajutat²/. 1 PP ; 2 CI

Noi vă mulțumim¹ / pentru că ne-ați salvat viața²/. 1 PP ; 2 CI

Tu regreți¹ / pentru că el n-a venit²/. 1 PP ; 2 CI

Observație: Completiva indirectă introdusă prin locuțiunea conjuncțională "pentru că" este cerută de verbe care exprimă satisfacția, mulțumirea, regretul, recunoștința. Completiva indirectă urmând după aceste verbe are nuanță cauzală.

Raportul cauză-efect caracteristic subordonatei cauzale este mai slab, iar completiva indirectă se poate contrage într-un pronume nehotărât precedat de prepoziție, fapt ce întărește valoarea de propoziție completivă indirectă.

Exemple:

Eu sunt satisfăcut de ceva.

Tu îmi ești recunoscător pentru ceva.

Noi vă mulțumim pentru ceva.

Tu regreti ceva.

2. **Pronume și adjective relative:** care, cine, ce, ceea ce, în cazurile nominativ, genitiv, dativ, acuzativ.

	<u>Nu-și aducea aminte</u> ¹ / <u>cine</u> <u>ești</u> tu ² /. 1 PP ; 2 CI
- nominativ:	<u>Mă gândesc</u> ¹ / <u>care</u> <u>va fi</u> răspunsul la întrebarea mea ² /. 1 PP ; 2 CI
	<u>Nu mi-am dat seama</u> ¹ / <u>ce</u> <u>luase foc</u> în curte ² /. 1 PP ; 2 CI
- genitiv:	<u>Mi-am amintit</u> ¹ / <u>al cui</u> <u>stilou era</u> pe masă ² /. <u>Tu lupți</u> ¹ / <u>împotriva cui</u> <u>te-a neîndreptățit</u> ² /. 1 PP ; 2 CI

- genitiv:	Eu <u>mi-am adus aminte</u> ¹ / <u>a cărei</u> eleve <u>era</u> cartea ² /. 1 PP ; 2 CI
	El <u>a răspuns</u> ¹ / <u>contra căruia</u> i-a <u>criticat</u> referatul ² /. 1 PP ; 2 CI
	Câinele s-a <u>repezit</u> ¹ / <u>asupra cui</u> l-ai <u>asmutit</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
	Voi <u>ați votat</u> ¹ / <u>împotriva căruia</u> a <u>fost necinstit</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
- dativ:	<u>Ofer</u> florile ¹ / <u>cu</u> le <u>cere</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
	Premiul <u>a fost oferit</u> ¹ / <u>căruia</u> l-a <u>meritat</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
- acuzativ:	Tu <u>te gândești</u> ¹ / <u>la cine</u> te-a <u>căutat</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
	El <u>se teme</u> ¹ / <u>de cine</u> îi <u>este dușman</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
	Să nu ai <u>încredere</u> ¹ / <u>în cine</u> <u>nu cunoști</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
	El <u>se bucură</u> ¹ / <u>de ce</u> îi <u>povestește</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
	Eu <u>mi-am amintit</u> ¹ / <u>de ceea</u> ce mi-ai <u>spus</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
	El <u>s-a referit</u> ¹ / <u>la ceea</u> ce ai <u>spus</u> tu ² /. 1 PP ; 2 CI
	Nu <u>și-a dat seama</u> ¹ / <u>de care</u> <u>să se ferească</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
	Bunicul <u>și-adus aminte</u> ¹ / <u>cu care</u> prieten <u>a fost</u> la mare în tinerețe ² /. 1 PP; 2 CI
	Eu <u>mi-am adus aminte</u> ¹ / <u>pentru care</u> elevă <u>a fost rezervată</u> prima bancă ² /. 1 PP; 2 CI

3. Pronume și adjective nehotărâte:

- oricare, oricine, orice, cât, câtă etc.

- genitiv:	El <u>luptă</u> ¹ / <u>împotriva oricui</u> îl <u>neîndreptățește</u> ² /. 1 PP; 2 CI
	Câinele vecinei <u>se repede</u> ¹ / <u>asupra oricui</u> <u>trece</u> pe stradă ² /. 1 PP ; 2 CI
	Tu <u>vei răspunde</u> ¹ / <u>contra oricărui</u> coleg <u>ți-ar critica</u> activitatea ² /. 1 PP; 2 CI
- dativ:	Premiul <u>este oferit</u> ¹ / <u>oricui</u> îl <u>merită</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
	Cărțile <u>se vor da</u> ¹ / <u>oricărui</u> le <u>dorește</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
	Tu <u>vei da</u> cărțile ¹ / <u>oricărui</u> elev le <u>va cere</u> ² /. 1 PP ; 2 CI

- dativ:	Tu <u>ai propus</u> afacerea ¹ / <u>oricui</u> <u>are</u> bani ² /. 1 PP ; 2 CI
	Bătrânul <u>se bucură</u> ¹ / <u>de oricine</u> îl <u>vizitează</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
	<u>Să nu ai încredere</u> ¹ / <u>în oricine</u> îți <u>intră</u> în casă ² /. 1 PP ; 2 CI
	El <u>își amintește</u> ¹ / <u>de orice</u> îi <u>spui</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
- acuzativ:	El <u>se teme</u> ¹ / <u>de oricare</u> om i <u>se adresează</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
	Nu <u>mi-am amintit</u> ¹ / <u>câ</u> zahăr <u>am pus</u> în prăjitură ² /. 1 PP ; 2 CI
	Nu- <u>mi dau seama</u> ¹ / <u>de cât</u> timp <u>ești</u> aici ² /. 1 PP ; 2 CI
	El <u>și-a adus aminte</u> ¹ / <u>prin câte</u> <u>a trecut</u> ² /. 1 PP ; 2 CI
	El <u>și-a adus aminte</u> ¹ / <u>prin câte</u> necazuri <u>a trecut</u> ² /. 1 PP ; 2 CI

Contrageri și dezvoltări

Subordonata completivă indirectă se contrage în complement indirect, prin înlocuirea întregii propoziții cu o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement indirect.

Exemple:

Bătrânul se bucură¹/ de oricine îl vizitează²/. 1 PP ; 2 CI

"de oricine îl vizitează" = de musafiri

Bătrânul se bucură *de musafirii săi*.

El și-a adus aminte¹/ prin câte a trecut²/. 1 PP ; 2 CI

"prin câte a trecut" = de cele pățite.

El și-a adus aminte *de cele pățite*.

Fraza formată din două propoziții se va reduce la o singură propoziție prin înlocuirea subordonatei complementive indirecte cu un complement indirect și, deci, prin dispariția celui de-al doilea predicat.

Un complement indirect se poate dezvolta într-o subordonată completivă indirectă înlocuindu-l cu o propoziție nou-formată care să îndeplinească funcția sintactică de completivă indirectă pe lângă un element regent existent în propoziția dată.

Exemple:

El se gândește *la vacanță*.

la vacanță = *că va pleca în vacanță*.

El se teme *de necunoscuți*.

de necunoscuți = *de cine nu cunoaște*.

El se gândește¹ / că va pleca în vacanță²/. 1 PP ; 2 CI

El se teme¹ / de cine nu cunoaște²/. 1 PP ; 2 CI

Topica și punctuația

Completiva indirectă se întâlnește atât antepusă (așezată în fața regentei) cât și postpusă (așezată după regentă).

În propoziția postpusă, completiva indirectă nu se desparte prin virgulă de regentă.

Exemple:

Dau cartea¹ / cui o merită²/. 1 PP ; 2 CI

Cui merită¹ / îi dau această carte²/. 1 PP ; 2 CI

Cui merită¹ / aceluia îi dau cartea²/. 1 CI ; 2 PP

Când se așează în fața regentei sau este reluată prin pronume demonstrativ, completiva indirectă se desparte prin virgulă.

CAPITOLUL VII

COMPLEMENTUL DE AGENT (C.A.)

Complementul de agent este partea secundară de propoziție care determină un verb pasiv și arată de cine este făcută acțiunea exprimată de verb.

Răspunde la întrebarea: "*decătre cine?*" pusă verbului pasiv.

Exemplu:

Problema a fost rezolvată *de elev*. (De către cine a fost rezolvată problema? De (către) elev.

Complementul de agent este subiectul logic al propoziției, autorul real al acțiunii exprimată de verb, iar subiectul gramatical în exemplul dat, este substantivul "problema". (Cine a fost rezolvată ? Problema.)

Complementul de agent determină : un verb la diateza pasivă (la mod personal sau nepersonal), un verb la diateza reflexivă cu valoare pasivă, un verb la participiu :

a) *verb la diateza pasivă :*

- *la mod personal, formând un predicat verbal:*

Scrisoarea a fost scrisă *de un prieten*.

- *la mod nepersonal, având valoarea unei părți de propoziție :*

Fiind lăudat *de părinți*, a ajuns un înfumurat.

b) *verb la diateza reflexivă cu valoare pasivă :*

s-a hotărât de (către)... , s-a precizat de (către)... , s-a comunicat de (către)... , s-a planificat de (către)... , s-a stabilit de (către) ,,etc..

Data excursiei s-a hotărât *de toată clasa*.

Valoarea casei s-a precizat *de către expert*.

Plecarea în concediu s-a planificat *de director*.

c) *verb la participiu :*

Problema compusă *de elev* era dificilă.

Poezia scrisă *de tine* m-a încântat.

Crengile rupte *de vijelie* au lovit un trecător.

Complementul de agent se exprimă prin *substantiv* (sau substitut al acestuia: *pronume, numeral, adjectiv substantivizat*) în cazul *acuzativ*, precedat de prepoziția simplă "de" sau prepoziția compusă "de către".

a) substantiv:

- comun simplu :	Poezia <u>este scrisă</u> <i>de elev</i> .
- comun compus:	Copilul <u>a fost mușcat</u> <i>de un câine lup</i> .
- propriu simplu:	Prăjitura <u>a fost făcută</u> <i>de Oana</i> .
- propriu compus:	Moldova <u>a fost cărmuită</u> <i>de Ștefan cel Mare</i> .
- locuțiune substantivală:	Mintea lui <u>a fost străfulgerată</u> <i>brusc de către aducerile - aminte din tinerețe</i> .

b) pronume:

- personal:	Florile <u>au fost cumpărate</u> <i>de el.</i> (de tine, de noi, ... etc.)
- demonstrativ:	Balada <u>a fost interpretată</u> la pian <i>de acesta</i> . (acela, celălalt etc.)
- posesiv:	Donația i- <u>a fost făcută</u> <i>de către ai săi</i> .
- nehotărât:	Lecția este învățată <i>de fiecare</i> . (oricine, altul, toți etc.)
- negativ:	Casa <u>n-a fost cumpărată</u> <i>de nimeni</i> .
- relativ:	<u>Știu</u> ¹ / <u>de cine</u> <u>a fost scrisă</u> poezia ² /.
- interogativ:	<i>De către cine</i> <u>a fost rezolvată</u> această problemă?
- locuțiune pronominală:	El <u>este atras</u> acolo <i>de către un știu cine</i> . (de cineva)

c) numeral:

	Stânca <u>a fost ridicată</u> <i>de trei</i> .
	Premiul <u>a fost câștigat</u> <i>de primul</i> .
	Fructele <u>au fost culese</u> <i>de tustrei</i> .

d) adjectiv substantivizat:

	Poezia <u>a fost compusă</u> <i>de către cel talentat</i> .
	Darul Sfintei Vineri <u>a fost luat</u> <i>de către cea harnică</i> .

Complementul de agent poate fi:

- **simplu** : Poezia va fi citită de către un actor.
(exprimat printr-o singură parte de vorbire)
- **multiplu**: Tratatul a fost semnat de către România, Turcia, și Bulgaria.
(format din două sau mai multe părți de vorbire, în relație de coordonare).

Topica și punctuația

Complementul de agent este așezat, de obicei, după verbul pasiv, sunt însă situații când el este așezat în fața verbului pasiv.

Plecarea la mare a fost hotărâtă de către mama și tata.

De către România, Turcia și Bulgaria s-a semnat, ieri, tratatul amintit în reportajul nostru.

Complementul de agent nu se desparte prin virgulă de verbul determinat indiferent de poziția lui față de acesta.

Uneori complementul de agent lipsește, dar se subînțelege din context.

Exemplu:

Apele au fost captate și de-a lungul malurilor au fost plantați pomi.

Atât în prima propoziție, cât și în cea de-a doua, complementul de agent este subînțeles: "de către oameni", "de către locuitori" etc. (A se vedea capitolul "Verbul - Diateza pasivă").

SUBORDONATA COMPLETIVĂ DE AGENT (C.A)

Subordonată completivă de agent are rolul complementului de agent, la nivel de frază, pe lângă un verb pasiv din propoziția regentă.

Răspunde la întrebarea : "de (către) cine?" pusă elementului regent.

Elementul regent care cere în frază completivă de agent este:

a) - <u>verb la diateza pasivă</u> :	
- <u>verb la mod personal</u> : (ca predicat verbal al regentei)	Scrisoarea <u>a fost trimisă</u> ¹ / <u>de către</u> cine mi-ai spus ² . 1 PP ; 2 CA
- <u>verb la mod nepersonal</u> :	Fiind criticat ² / <u>de cine</u> <u>n-avea dreptate</u> ¹ / <u>s-a supărat</u> ¹ . 2 PP ; 1 CA

b) - <u>verb la diateza reflexivă:</u> (cu valoare pasivă)	Hotărârea de a participa la acest concurs <u>s-a luat</u> ¹ / <u>de către cine</u> <u>este competent</u> ² /. 1 PP ; 2 CA
c) - <u>verb la participiu:</u>	Aprecieri <u>făcută</u> ¹ / <u>de cine</u> <u>îl cunoaște</u> <u>bine</u> ² / <u>nu este departe</u> de adevăr ¹ /. 1 PP ; 2 CA

Elementele relaționale care introduc în frază completiva de agent sunt:

1. pronumele relative : *cine, cât, ceea ce*, precedate de prepoziția simplă "de" sau prepoziția compusă "de către".

Exemple:

Exercițiul a fost rezolvat¹/ de către cine a știut teoria²/. 1 PP ; 2 CA

El a fost lăudat¹/ de câți l-au ascultat²/. 1 PP ; 2 CA

Vestea a fost dusă¹/ de către cine știi tu²/. 1 PP ; 2 CA

Fiica ta a fost mult chinuită¹/ de ceea ce s-a întâmplat²/. 1 PP ; 2 CA

2. pronume nehotărât : *oricine, oricât*.

Exemple:

Rochia a fost admirată¹/ de către oricine o vede²/. 1 PP ; 2 CA

El este apreciat¹/ de oricine îl cunoaște²/. 1 PP ; 2 CA

Programul va putea fi consultat¹/ de oricâți vor dori²/. 1 PP ; 2 CA

Completiva de agent introdusă de pronumele relative poate fi reluată în propoziția regentă de un pronume demonstrativ, ca element corelativ.

Exemplu: De cine a fost scrisă poezia¹/ de acela va fi recită la serbare²/. 1 CA; 2 PP

Topica și punctuația

Completiva de agent se întâlnește atât așezată în fața regentei, cât și după regentă.

Exemple:

Fata aceasta frumoasă va fi invidiată¹/ de oricâte o vor vedea câștigând concursul²/. 1 PP ; 2 CA

De oricâte o vor vedea câștigând concursul¹/, de acelea va fi invidiată fata aceasta frumoasă²/. 1 CA ; 2 PP

Așezată după regentă, completiva de agent nu se desparte prin virgulă.

Așezată înaintea regentei și reluată printr-un pronume demonstrativ, completiva de agent se desparte prin virgulă de aceasta.

CAPITOLUL VIII

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC (C.C.L)

Complementul circumstanțial de loc este partea secundară de propoziție care determină un verb și indică locul unde se petrece acțiunea exprimată de verb. Răspunde la întrebările: *unde ? , de unde ? , până unde ? , încotro ? , de unde ? , până unde ?*

Complementul circumstanțial de loc arată:

- locul desfășurării acțiunii :

El stă *acolo*.

Bunicul locuiește *la Predeal*.

Florile sunt *în vază*.

- punctul de plecare :

El a venit *de la serbare* la ora patru.

De la cabană ne-am întors pe jos.

- punctul de sosire:

Tu te-ai dus *la mare*.

Noi am ajuns *la gară*.

Tata s-a întors *acasă*.

Mama a fost *până la o prietenă*.

- direcția :

El mergea *spre parc*.

Mașina a lut-o *înspre centrul orașului*.

Copilul alerga *către tatăl lui*.

- limita între două puncte:

Din vârful muntelui și până la poale nu era nici un copac neatins de omizi.

De la mine - până la tine,

Dorul calea mi-o aține.

(Cântec)

De la Nistru, pân la Tisa,
Tot românul plânsu-mi-s-a
Că nu mai poate străbate
De-atâta străinătate.

(M.Eminescu - Doina)

Complementul circumstanțial de loc determină un verb la mod personal sau nepersonal :

a) - <u>verb la mod personal</u> :	Cățelul <u>se juca</u> lângă copil.
	El <u>merge</u> la spital.
	Monica <u>a fost numită</u> procuror de către comisie la Constanța.
	La București, el <u>a ajuns inginer</u> .
- locuțiune verbală: (cu verbul la un mod personal)	Cățelul <u>se dădea de-a dura</u> prin cameră.
	Stânca <u>s-a dus de-a rostogolul</u> din vârful muntelui până la poale.
b) - <u>interjecție</u> :	Iepurele <u>tuști</u> din tufiș !
	<u>Na</u> acolo zece lei !
	<u>Uite</u> colo cabană !
c) - <u>verb la mod nepersonal</u> :	
- <u>infinitiv</u> :	Astăzi el <u>poate</u> pleca la bunici.
- <u>gerunziu</u> :	Te- <u>am văzut</u> alergând către mama.
- <u>supin</u> :	Speriat de câine, <u>ai luat</u> -o la alergat spre poartă.
	Pisicul <u>s-a săturat</u> de fugit de la ușă la fereastră.
- <u>participiu</u> :	Fata <u>era însoțită</u> la școală de bunica ei.
- locuțiune verbală : (cu verbul la un mod nepersonal)	Luând-o la sănătoasa <u>spre poartă</u> , ai scăpat de câine.
	Nemaiînțelegând nimic din cele văzute, omul începu a merge de-a-nderetelea <u>spre ușă</u> .

Complementul circumstanțial de loc se exprimă prin:

1. Substantiv sau substitute în cazurile genitiv, dativ, acuzativ

a) Substantiv în cazul genitiv, precedat de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale:

- prepoziții : *înaintea, deasupra, asupra, contra.*
- locuțiuni prepoziționale: *în fața, în spatele, în dosul, în fundul, în jurul, de jur împrejurul, la stânga, la dreapta etc.*

- <u>substantiv</u> :	Cățelul aleargă <i>înaintea copilului</i> . (comun simplu)
	Pisicul stătea fără frică <i>în fața câinelui-lup</i> . (comun compus)
	Mașina s-a oprit <i>în dreptul lui Mihai</i> . (propriu simplu)
	Avioanele au zburat <i>deasupra Curții de Argeș</i> , apoi a dispărut. (propriu compus)- <i>locuțiune verbală : (cu verb la mod nepersonal)</i>
- <u>pronume</u> :	Câinele aleargă <i>înaintea lui</i> . (pronume personal)
	Voi mergeți <i>în dreapta acestora</i> . (pronume demonstrativ)
	Copilul se juca <i>în jurul alor săi</i> . (pronume posesiv)
	Scăpat din grajd, calul nu s-a oprit <i>înaintea nimănui</i> . (pron. negativ)
	Stelele strălucesc <i>deasupra tuturor</i> . (nehotărât)
	Aleargă bucuros <i>înaintea nu știu cui</i> . (locuțiune pron. nehotărâtă)
	Aceasta este camera ¹ / <i>în care</i> am locuit. ² / (pron. relativ)
	<i>Către cine</i> aleargă copilul ? (pron. interogativ)

b) Substantiv în cazul dativ (dativul locativ) :

Exemple:

Cățelul aștepta nemișcat, parcă se pironise *locului*.

Puiul de prepeliță stătea lipit *pământului*, așteptând chemarea mamei.

Așterne-te *drumului*, Bade Ioane !

Stai *locului*, Ionele !

Tot satul se jelea îngropând *pământului* o frumusețe de om.

c) Substantiv (sau substitute) în cazul acuzativ precedate sau nu de prepoziții și locuțiuni prepoziționale.

- substantiv: Am călătorit *două stații* cu trenul, apoi cu mașina.
(fără prepoziție) Ai mers pe jos *tot orașul* pentru o carte.

- Substantive sau substitute precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale:

- prepoziții: *către, la, în, dintre, dinspre, înspre, între, întru, lângă, pe, pe după, pe la, pe sub, pe lângă, până către, până în, până la, până peste, peste, spre, sub etc.*

- locuțiuni prepoziționale: *alături de, aproape de, departe de, afară din, dincoace de, dincolo de, din jos de, din sus de, de din vale de etc.*

Exemple:

Copiii pleacă *la București*.

Trenul acesta merge *spre Sinaia*.

Voi v-ați întors *de la munte*.

Sunetul venea *de peste deal*.

Pisica a ieșit *de sub pat*.

Voi veniți *din excursie*.

Norii grei de ploaie vin *dinspre Târgu Jiu*.

Iepurele a țâșnit *dintre brazi*.

Tu te-ai ascuns *după ușă*.

Bunica a plecat *în oraș*.

Mașina se îndreaptă *înspre noi*.

Tu ai ridicat cortul *între doi stejari*.

Tu locuiești *lângă școală*.

Voi vă plimbați *pe alee*.

El a pus cărțile *peste caiete*.

Voi ați călătorit *prin pădure*.

El a trecut cu mașina *printre jaloane*.

Cățelul s-a ascuns *sub pat*.

Eu locuiesc *aproape de oraș* (loc. prep + subst.)

Tu ai fost plecat *departe de țară* (loc. prep. + subst.)

Avionul a zburat *dincolo de munți* (loc. prep. + subst.)

El mergea *către tine*. (*acesta, celălalt, acela, cea, fiecare* - pronume)

El alerga¹ către cine alergai și tu²/. (pronume relativ) 1 PP ; 2 CL

Spre cine a mers copilul? (pron. interogativ)

Copilul n-a mers *către nimeni*, pentru că nu cunoștea nici o persoană din grupul ce-l înconjură. (pron. negativ)

Mi s-a părut că alerg *către nu știu cine*. (locuțiune pronominală)

Tu te-ai ascuns *după primul* (doi, amândoi, tustrei) / (numeral)

2. Adverbe și locuțiuni adverbiale de loc

Complementul circumstanțial de loc poate fi exprimat prin *adverb de loc*: aici, acolo, departe, aproape, ici, colo, colea, dincolo, nicăieri, pretutindeni, înapoi, împrejur, undeva, deasupra, acasă, sus, jos, unde, oriunde, orișiunde, oriîncotro, încotro, aiurea, alături, afară, înăuntru etc.

Exemple:

Tu locuiești *aici*.

El stă *acolo*.

Voi ați trecut *dincolo*.

Cățelul s-a culcat *pe jos*.

Stiu¹/unde ai fost aseară²/. 1 PP ; 2 CD

Oriunde vei merge¹/tot acasă te întorci²/. 1 CL ; 2 PP

Te voi urma¹/oriîncotro vei pleca²/. 1 PP ; 2 CL

Nu știu¹/încotro a plecat²/. 1 PP ; 2 CD

Adverbele de loc pot avea grad de comparație:

Exemple:

Tu locuiești *departe*.

Eu locuiesc *mai departe* de tine.

Complementul circumstanțial de loc poate fi exprimat prin *locuțiune adverbială* : în față, în spate, în frunte, la dreapta, la stînga, de jur împrejur, din loc în loc, ici și colo, într-aiurea, în urmă, de unde pînă unde, astă-toamnă, astă-iarnă, peste tot, peste tot locul, nu știu unde, peste nouă mări și nouă țări (foarte departe), în creierii munților, de colo pînă colo, pe toate cărările (pretutindeni).

Exemple:

Băiatul merge *în stînga*.

Mașina gonea *de jur împrejur*.

Florile răsăriseră *ici și colo*.

El a plecat *nă știu unde*.

Lie merge *în frunte* ducând de căpăstru calul căpitanului.

A mers *nouă mări și nouă țări* după apa vie.

Observație: Adverbele "departe", "aproape", "înainte", "dincolo" sau locuțiunile adverbiale "în spate", "în față", "la dreapta", "la stînga", "de jur împrejur" etc. pot fi confundate cu locuțiunile prepoziționale : "departe de...", "aproape de...", "înainte de...", "înaintea...", "dincolo de...", "în spatele...", "în față...", "de jur împrejurul..." etc.

Sunt adverbe atunci când determină un verb și pot forma singure parte de propoziție; sunt locuțiuni prepoziționale (nu au funcție sintactică

și se analizează împreună cu partea de vorbire pe care o însoțesc) atunci când sunt urmate de un substantiv sau substitut, în cazul genitiv sau acuzativ.

Exemple:

<i>Complement circ. de loc :</i>	Tu locuiești <i>departe</i> .
(Adverb sau loc. adverbială)	Câinele mergea <i>înainte</i> .
	Tu ai stat <i>în spate</i> .
	Mașina s-a oprit <i>în dreapta</i> .
<i>Complement circ. de loc :</i>	Tu locuiești <i>departe de oraș</i> .
(Subst. precedat de prep. sau loc. prepoz.)	Câinele mergea <i>înaintea oilor</i> .
	Tu ai stat <i>în spatele colegilor</i> .
	Mașina s-a oprit <i>în dreapta străzii</i> .

Complementul circumstanțial de loc poate fi întâlnit în serii de mai multe complemente, succesiv determinate (complement de loc al complementului de loc).

El și-a petrecut concediu *în Vâlcea, la Olănești, la vila "Primăvara"*.

Complementul circumstanțial de loc poate fi:

- **simplu**:

(format dintr-o singură parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement circ. de loc)

Tu ai fost *la București*.

El a mers *acolo*.

- **multiplu**:

(format din două sau mai multe părți de propoziție cu funcție sintactică de compl. circ. de loc în relație de coordonare)

Tu ai fost *la București, la Predeal și la Sinaia*.

- **dezvoltat**:

(format dintr-o parte de vorbire, cu funcție de compl. circ. de loc, însoțită de determinant)

Lumina se va vedea *de la un capăt la celălalt al pământului*.

Stânca s-a rostogolit *din vârful muntelui până la poale*.

Ecoul răsună *din fundul văii până sus în munte*.

Am străbătut *toată țara*.

Analiza complementului dezvoltat:

- de la un capăt la celălalt al pământului :	compl. circ. de loc dezvoltat, format prin corelarea a două părți de vorbire diferite:
"de la un capăt" :	compl. de loc exprimat prin substant. comun simplu , neutru, singular, acuzativ, precedat de prepoz. compusă "de la", însoțit de adject. pronominal nehotărât "un" cu funct.trib. adj.
"al pământului" :	atribut substant. exprimat prin subst. comun simplu, neutru, sing., genitiv, dublu articulat, cu art. posesival genit. "al" și art. hotărât enclitic "lui".
"la celălalt" :	compl. de loc, exprimat prin pron. demonstr. de identificare, m., sing., acuzativ, precedat de prepoz. simplă "la".
- toată țara :	compl. circ. de loc dezvoltat format din :
"țara" :	compl. de loc, exprimat prin substant. comun simplu. feminin, sing., articulat cu art. hotărât enclitic "a", caz acuzativ.
"toată"	atribut adjectiv. exprimat prin adj. nehotărât, feminin, singular, acuzativ

Topica și punctuația :

Complementul circumstanțial de loc poate sta atât înainte cât și după verbul determinat.

Nu se desparte prin virgulă de verbul determinat.

Excepții: Complementul circumstanțial de loc se izolează prin virgulă atunci când este așezat în fața verbului, între subiect și predicat sau între verbul copulativ și numele predicativ, când vorbitorul dorește să sublinieze locul în care se petrece acțiunea.

Exemple:

El a ajuns inginer la București.

La București, el a ajuns inginer.

El a ajuns, la București, inginer.

El, la București, a ajuns inginer.

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC (C.L.)

Propoziția circumstanțială de loc are rolul complementului circumstanțial de loc la nivel de frază, pe lângă un verb din regentă.

Răspunde la întrebările: *unde ?*, *de unde ?*, *încotro ?*, puse verbului din propoziția regentă.

Elementul regent care cere în frază o propoziție circumstanțială de loc este un *verb* la mod personal sau nepersonal din regentă:

- verb personal:

(diateza activă) :	Tu <u>mergi</u> ¹ / <u>unde</u> <u>ți-au spus</u> părinții ² /. 1 PP ; 2 CL
(diateza reflexivă):	Tu <u>te-ai scădat</u> ¹ / <u>unde</u> <u>era</u> apa mai adâncă ² /. 1 PP ; 2 CL
(diateza pasivă):	Tu <u>ai fost numit</u> procuror de către comisie ¹ / <u>unde</u> <u>ți-ai dorit</u> ² /. 1 PP ; 2 CL
(locuțiune verbală):	El <u>a luat-o la fugă</u> ¹ / <u>spre cine</u> <u>îl trimisese</u> stăpânul lui ² /. 1 PP ; 2 CL
	El <u>se dădea de-a dura</u> ¹ / <u>pe unde</u> <u>era</u> iarba mai deasă ² /. 1 PP ; 2 CL

- verb la mod nepersonal:

infinitiv :	Acum <u>poți pleca</u> ¹ / <u>unde</u> <u>dorești</u> ² /. 1 PP ; 2 CL
gerunziu :	Te- <u>am văzut</u> alergând ¹ / <u>spre cine</u> te <u>chema</u> ² /. 1 PP ; 2 CL
supin :	El <u>s-a plictisit</u> de stat ¹ / <u>unde</u> i- <u>ai spus</u> tu ² /. 1 PP ; 2 CL
	Voi <u>v-ați săturat</u> de așteptat ¹ / <u>unde</u> vi <u>s-a dat</u> <u>întâlnire</u> ² /. 1 PP ; 2 CL

- locuțiune verbală:

(la un mod nepersonal)	Dându-se de-a dura ² / <u>pe unde</u> <u>era</u> iarba mai deasă ² / l- <u>a înțepat</u> un spin ² /. 2 PP ; 1 CL
	A te da de-a scufundișul ² / <u>unde</u> apa <u>e foarte adâncă</u> ² / <u>este</u> o mare imprudență ² /. 2 PP ; 1 CL

Elementele relaționale care introduc în frază propoziția circumstanțială de loc sunt:

a) pronume relative: *cine, care, ce, ceea ce*, precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale:

Exemple:

El a așezat florile¹ / în fața cu i-ai spus²/. 1 PP ; 2 CL

Copilul alerga¹ / spre cine îl striga²/. 1 PP ; 2 CL

Cățelul fugea¹ / spre care dintre copii îl chema²/. 1 PP ; 2 CL

Cățelul fugea¹ / spre care copil îl chema²/. 1 PP ; 2 CL

Tu mergeai¹ / către ce te atrăgea²/. 1 PP ; 2 CL

Fetița privea¹ / spre ceea ce o atrăgea din raftul de jucării²/. 1 PP ; 2 CL

Noi ne-am așezat¹ / dincoace de cine ne-ai spus²/. 1 PP ; 2 CL

Voi ați stat¹ / lângă cine ați dorit²/. 1 PP ; 2 CL

Voi ați locuit¹ / alături de cine nu doreați²/. 1 PP ; 2 CL

b) pronume nehotărâte: *oricine, oricare, orice*, precedate de prepoziții și locuțiuni prepoziționale:

Exemple:

Cățelul meu merge¹ / către oricine îl cheamă²/. 1 PP ; 2 CL

Ignorând asistența, el stă¹ / înaintea oricui dorește²/. 1 PP ; 2 CL

Pierzându-se de părinți, copilul mergea¹ / spre oricare îi vorbea²/. 1 PP ; 2 CL

Într-un oraș necunoscut, eu privesc¹ / spre orice mi se pare interesant²/. 1 PP ; 2 CL

Foarte sociabili, acești copii merg¹ / alături de oricine îi invită la joacă²/. 1 PP ; 2 CL

c) adverbe relative : *unde, încotro, ori(și)unde, oriîncotro, orideunde, oridincotro*, precedate sau nu de prepoziții sau loc. prepoziționale.

Exemple:

Eu am fost¹ / unde m-ai trimis²/. 1 PP ; 2 CL

Voi ați mers¹ / încotro ați fost îndrumați²/. 1 PP ; 2 CL

Te voi urma¹ / ori(și)unde vei merge²/. 1 PP ; 2 CL

Oriîncotro vei pleca¹ / voi veni și eu²/. 1 CL ; 2 PP

Vezi același peisaj¹ / oridincotro privești²/. 1 PP ; 2 CL

El îți aduce cele dorite¹ / de oriunde vrei²/. 1 PP ; 2 CL

Voi ați fost în excursie¹ / pe unde v-a îndrumat ghidul²/. 1 PP ; 2 CL

El și-a construit casa¹ / dincolo de unde mi-ai arătat tu²/. 1 PP ; 2 CL

Când te voi striga¹ / să vii² / orideunde te vei găsi³/. 1 CT ; 2 PP ; 3 CL

Propoziția circumstanțială de loc apare corelată în regentă cu adverbul "acolo".

Exemple:

Am pus cartea acolo¹/, unde mi-ai spus²/. 1 PP ; 2 CL

Am cumpărat fructe de acolo¹/, de unde mi s-au părut mai frumoase²/. 1 PP ; 2 CL

Am mers și noi pe acolo¹/, pe unde ați fost voi²/. 1 PP ; 2 CL

Contrageri și dezvoltări

Complementul circumstanțial de loc poate fi dezvoltat într-o propoziție circumstanțială de loc, înlocuind complementul cu o propoziție nou-creată care să îndeplinească, la nivel de frază, funcția de complement circumstanțial de loc pe lângă un verb din regentă.

El a mers acolo.

Se dezvoltă complementul circumstanțial de loc exprimat prin adverb de loc în propoziția "unde l-ai trimis". Înlocuind complementul cu noua propoziție, se obține fraza:

El a mers¹/ unde l-ai trimis²/. 1 PP ; 2 CL

Propoziția circumstanțială de loc poate fi contrasă într-un complement de loc, înlocuind întreaga propoziție printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement circumstanțial de loc: substantiv, pronume, adverb etc.

El s-a întors¹/ de unde a fost plecat în excursie²/. 1 PP ; 2 CL

"de unde a fost plecat în excursie" = *din străinătate, (din excursie, de acolo, de nu știu unde etc.)*

Rezultă o propoziție :

El s-a întors *din străinătate*.

El s-a întors *de acolo*.

El s-a întors *de nu știu unde*.

Topica și punctuația

Propoziția circumstanțială de loc poate fi așezată atât în fața regentei, cât și după regentă.

Voi merge ¹/ orișunde vei merge și tu²/. 1 PP ; 2 CL

Orișunde vei merge și tu¹/ voi merge²/. 1 CL ; 2 PP

Așezată după regentă, propoziția circumstanțială de loc nu se desparte prin virgulă de aceasta.

Se izolează prin virgulă de regentă atunci când:

- apare în poziție antepusă:

Unde ai fost tu¹/, am fost și eu²/. 1 CL ; 2 PP

- este intercalată în regentă:

Vedea²/, unde i-ai arătat tu, stâna ascunsă după o stâncă¹/. 1 PP ;
2 CL

- este corelată în regentă prin adverbul corelativ "acolo", când vorbitorul insistă asupra locului acțiunii:

Să te duci acolo¹/, unde ți-oi spune eu²/. 1 PP ; 2 CL

Când nu se insistă asupra locului acțiunii cele două adverbe nu se despart prin virgulă, dar se despart prin bară la analiza sintactică a frazei.

Am fost acolo¹/ unde m-ai trimis²/. 1 PP ; 2 CL

CAPITOLUL IX

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP (CCT)

Complementul circumstanțial de timp este partea secundară de propoziție care determină un verb, un adjectiv sau o interjecție și arată timpul în care se petrece acțiunea.

Răspunde la întrebările : *când ? , de când ? , până când ? , cât timp ?*

Complementul circumstanțial de timp arată :

- *momentul acțiunii:*

El a sosit *acum*.

- *momentul începerii acțiunii:*

De ieri, ploaia nu se mai oprește.

Furtuna a început *pe la miezul nopții*.

- *durata acțiunii:*

El s-a pregătit *doi ani* pentru acest examen.

Tu te-ai jucat *toată ziua*.

- *momentul încetării acțiunii :*

El te-a așteptat *până acum*.

El a citit *până spre dimineață*.

- *limita în timp a acțiunii:*

Ea trudește *din zori și până în noapte*.

De la naștere și până la moarte, omul luptă spre a învinge necazurile.

- *frecvența acțiunii:*

Trenul oprește *de două ori pe an* în această gară din mijlocul câmpiei.

Plictisită, ea își privește ceasul *din cinci în cinci minute*.

El își vizitează mama *săptămânal*.

Pe prietenul tău l-am văzut *prima oară*.

Complementul circumstanțial de timp determină:

- <u>verb la mod personal</u> :	Tu <u>ai sosit</u> acum.
- <u>verb la mod nepersonal</u> :	<u>S-a obișnuit</u> a se trezi <i>dis-de-dimineața</i> . (infinitiv)
	Te- <u>am văzut</u> plecând <i>în zori</i> . (gerunziu)
	<u>S-a plictisit</u> de dansat <i>până la mizul-noptii</i> . (supin)
- <u>locuțiune verbală</u> :	Oștirea dușmană <u>a dat bir cu fugiții</u> <i>chiar înaintea atacului</i> .
	Prietenul tău îți <u>poate da o mână de ajutor</u> <i>la nevoie</i> .
- <u>adjectiv</u> :	Mozard <u>a devenit celebru</u> <i>din copilărie</i> .
	Lucian Blaga <u>a stat mut</u> "ca o lebădă" <i>timp de patru ani</i> .
- <u>interjecție</u> :	<u>Iată-l</u> acum pe învingător.
	<u>Na-ți</u> acum răsplata !

Complementul circumstanțial de timp se exprimă prin: substantiv (sau substitute) în cazurile genitiv și acuzativ precedat de prepoziții și locuțiuni prepoziționale, adverb sau locuțiuni adverbiale de timp, adjectiv, verb la moduri nepersonale.

1. Substantiv sau substitute

a) în cazul genitiv, precedat de prepoziția *înaintea*, în jurul, de-a lungul, în timpul, în cursul, la începutul, la mijlocul, la sfârșitul, în vremea.

Exemple:

Tu ai sosit la școală *înaintea colegilor*.

El s-a întors acasă *în jurul prânzului*.

Recolta a fost distrusă de grindina căzută *de-a lungul verii acesteia*. (în timpul verii acesteia, în cursul verii acesteia, la începutul verii acesteia, la mijlocul verii acesteia, la sfârșitul verii acesteia, în vremea treieratului).

Tu ai sosit acasă *înaintea mea*. (acestora, acelor, celorlalți, - pronume demonstrativ)

Tu ajungi la școală *înaintea altuia*. (tuturor, oricui, fiecăruia - pronume nehotărât)

Ea a terminat lucrul *înaintea celei leneșe*. (adjectiv substantivizat)

Tu ai terminat de rezolvat problema *înaintea amândouă* (numeral).
 Tu ai sosit *înaintea celor trei*. (numeral vu valoare substantivală).

b) în cazul acuzativ

- *fără prepoziție*:

Exemple:

N-a dansat *decât o vară*.

Tu ai fost la Paris *anul trecut*.

Vei pleca în excursie *vinerea viitoare*.

- *cu prepoziție*.

Complementul circumstanțial de timp exprimat prin substantiv se construiește în cazul acuzativ cu următoarele prepoziții: *către, de, de la, din, dinspre, după, în, înspre, între, la, pe, peste, până, până la, până pe la, prin, până prin și* locuțiunile prepoziționale: *înainte de, în timp de, în jur de, aproape de, în vreme de, o dată cu etc.*

Exemple:

Tu te-ai întors acasă *către miezul-noptii*.

El a plecat *de săptămâna trecută*.

El te așteaptă *de la prânz*.

Voi ați plecat la pescuit *din (în) zori*.

Cocoșii au cântat *dinspre miezul-noptii*.

Tu ai mers la film *după ore*.

Mă voi întoarce *înspre (la, pe la, până la, până în, până către, până pe la) amiază*.

A stat aici *între ora două și trei*.

S-a întors acasă *prin mai*.

Te-a căutat *înainte de (în jur de, aproape de, până aproape de) ora unu*.

El a stat în străinătate *pînă prin toamna trecută*.

Tu ai ajuns la școală *odată cu noi*.

În vreme de pace omul muncește liniștit.

2. Adverbe și locuțiuni adverbiale de timp

Complementul circumstanțial de timp poate fi exprimat prin :

-adverbe de timp:	<i>acum, atunci, apoi, astăzi, azi, când, cât, cândva, câteodată, curând, deocamdată, îndată, ieri, mâine, poimâine, altăieri, oricând, niciodată, odată, totdeauna, mereu, adesea, astă-vară, astă-toamnă, astă-noapte etc.</i>
-------------------	--

- locuțiunile adverbiale de timp:	<i>dis-de-dimineată, pe înserate, din când în când, în veci, în vecii vecilor, cu noaptea-n cap, la paștele cailor, cât ai clipi din ochi, cât ai bate din palme, când o da din piatră lapte, când o face plopul pere, când ți-oi vedea ceafa, pe vremuri, pe urmă, zi de zi, clipă de clipă, din joi în Paști, te miri când, cine ștei când, de când e lumea și pământul, zi și noapte, în cele din urmă, mai la urmă, mai pe urmă, pe-nserate, pe-noptate, prima oară, a doua oară, a treia oară...</i> (locuțiuni adverbiale formate cu numeral adverbial)
	Tu ai sosit <i>acum</i> .
	A doua oară ai răspuns mai bine decât prima oară.
	Lumina a strălucit <i>cât ai clipi din ochi</i> .(o secundă)
	Ai să mă mai vezi tu pe mine <i>când ți-oi vedea ceafa</i> .(niciodată)
	Plecarea noastră va fi hotărâtă <i>cine știe când</i> .
	Vine de la munte <i>pe-nserate</i> .
	Pleacă la muncă <i>cu noapte-n cap</i> .
	Nu te voi uita <i>în veci</i> .

Ca adverbe, complementele de timp "*vara*", "*lunea*", "*ziua*", "*dimineata*" indică o acțiune îndelungată și repetabilă în timp, iar ca substantive, indică o acțiune limitată, în timp.

Conținutul propozițiilor prezentate paralel este deci diferit.

3. Adjective

Exemple:

Îl știu *de mic*.

O cunosc *de tânără*.

De mică era ambițioasă.

Verbe la moduri nepersonale:

- <u>infinitiv</u> :	A plecat la școală <i>înainte de a veni tu</i> .
	<i>Până a veni voi</i> , era liniște în casă.
	El a fugit la joacă <i>până a veni tata</i> .
- <u>gerunziu</u> :	<i>Intrând în casă</i> , te-a văzut.
	<i>Sosind</i> în acest oraș, te-au întâmpinat prietenii din copilărie.
	<i>Vorbind ministrul învățământului la serbarea de la sfârșitul anului</i> , noi l-am aplaudat.
- <u>participiu</u> :	<i>Acestea zise</i> , și-a pus turbinca sub cap și s-a culcat.

Observație: În exemplele de mai sus se remarcă verbele la infinitiv și gerunziu care formează construcții infinitivale absolute cu funcția sintactică de complement de timp dezvoltat și construcții gerunziale absolute cu aceeași funcție sintactică. Aceste construcții au o structură complexă, cu propriul lor subiect, diferit de subiectul propoziției căreia îi aparțin. Părțile de vorbire componente ale construcțiilor gerunziale și infinitivale absolute au funcție sintactică proprie. Se pot analiza astfel:

" <u>înainte de a veni tu</u> ":	complement circ. de timp dezvoltat (construcție infinitivală absolută) format din:
- înainte de a veni:	compl. circ. de timp, exprimat prin verb, mod infinitiv, diateza activă, conjug. IV-a, forma afirmativă, precedat de locutiun.prepoz. "înainte de"
- tu :	subiect al construcției infinitivale, exprimat prin pronume personal, pers. II-a sing. forma accentuată, nominativ.
" <u>intrând în casă</u> ":	complement circ. de timp, dezvoltat, (construc. gerunzială absolută), format din:
- intrând:	verb mod gerunziu, conjugarea I-a, diateza activă, forma afirmativă, funcție sintactică de compl. circ. de timp.
- în casă :	substantiv comun, simplu, feminin, singular, nearticulat, acuzativ, precedat de prepoz. simplă "în", funcț. sintactică de compl. circ de loc al verbului la gerunziu.

"Vorbind ministrul învățământului la serbarea de la sfârșitul anului școlar" - complement circumstanțial de timp dezvoltat (construcție gerunzială absolută) format din :

- vorbind :	complement circ. de timp, exprimat prin verb la gerunziu, conjug. IV-a , activă.
- ministrul :	subiect al verbului la gerunziu, substantiv comun, simplu masculin, sing. articol hot. "l", nominativ.
- învățământului :	atribut substantival genetival
- la serbarea :	complement circ. de loc, subst. comun, simplu, feminin, sing. art. hot. "a", acuzativ.
- de la sfârșitul :	atribut substantival prepozițional, exprimat prin substantiv comun.
- anului :	substantiv simplu, masculin, sing. articulat cu art. hotărât enclitic "lui", precedat de locuț. prepoz. "de la sfârșitul"
- școlar :	atribut adject. exprimat prin adjectiv variabil, cu două terminații, masculin, singular, acuzativ.

Complementele circumstanțiale de timp sunt:

- **simple:** formate dintr-o singură parte de vorbire cu funcția sintactică de complement cir. de timp : *acum, astăzi, niciodată, mâine etc.*
- **multiple:** formate din două sau mai multe părți de vorbire cu funcția sintactică de compl. circ. de timp, în relație de coordonare:
El trece pe aici *lunea și sâmbăta.*
Acele pastile le veți lua *dimineața la prânz și seara.*
- **dezvoltate:** formate dintr-o parte de vorbire cu funcția sintactică de complem. de timp, însoțită de determinant. Determinantul (sau determinantele) ce intră în construcția compl. de timp dezvoltat cu funcție sintactică proprie. Împreună cu compl. circ. de timp, formează o singură unitate temporală în cadrul propoziției:
El a învățat *toată ziua.*
Voi veni aici *joia viitoare.*
Noi te-am așteptat *trei ore.*
Tu ai sosit la școală *înainte de a sosi altcineva.*

Complementul circumstanțial de timp poate apare în serii de complemente (fără a fi complement multiplu).

În *fiecare vară*, în *luna august*, în *ziua de 15*, sărbătorim "Adormirea Maicii Domnului".

Topica și punctuația

Complementul circumstanțial de timp poate sta atât în fața subiectului și predicatului, cât și după aceste părți principale de propoziție.

Exemple:

Vom merge la mare *în timpul verii*.

Plec la munte *după vacanță*.

Noi am fost la teatru *ieri*.

El a învățat *toată noaptea*.

Tu ai sosit *înainte de a venii sora ta*.

Ea era frumoasă *de mică*.

Așezat după predicatul propoziției complementul circumstanțial de timp nu se desparte prin virgulă de acesta. Așezat în fața predicatului, sau între verbul copulativ și numele predicativ, complementul circumstanțial de timp se desparte prin virgulă de restul propoziției.

Exemple:

În timpul verii, vom merge la mare.

După vacanță, plec la munte.

Ieri, noi am fost la teatru.

Înainte de a veni tata, ai sosit tu.

Ea era, *de mică*, frumoasă.

Suntem, *după nevoie*, și lacrimă și dinte.

Toată noaptea, el a învățat.

SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP (C.T.)

Propoziția circumstanțială de timp sau propoziția temporală are rolul complementului circumstanțial de timp, la nivel de frază, pe lângă un verb din regentă.

Răspunde la întrebările: *când ?*, *de când ?*, *până când ?*, *cât timp ?* puse verbului din regentă.

Temporala indică o acțiune anterioară, simultană sau posterioară prin raport la acțiunea din propoziția regentă :

- acțiune anterioară :	El <u>te-a îngrijit</u> ¹ / <u>până când</u> <u>te-ai făcut sănătos</u> ² / 1 PP ; 2 CT
------------------------	--

- acțiune simultană :	El <u>se joacă</u> ¹ / <u>în timp ce</u> tu <u>înveți</u> ² /. 1 PP ; 2 CT
- acțiune posterioară :	<u>A plecat</u> ¹ / <u>îndată ce</u> <u>a primit</u> această veste ² /.

Elementul regent care cere în frază o temporală este un verb la mod personal și nepersonal, o locuțiune verbală sau o interjecție predicativă (rar).

- verb la mod personal:	El <u>vine</u> ¹ / <u>când</u> îi <u>spui</u> ² /. 1 PP ; 2 CT
- verb la mod nepersonal:	L- <u>am văzut</u> sosind la gară ¹ / <u>după ce</u> <u>plecase</u> trenul ² /. 1 PP ; 2 CT
- locuțiune verbală cu verb la mod pers. sau nepersonal :	Tu ai <u>prins de veste</u> ¹ / <u>când</u> vulpea <u>furase</u> aproape toate găinile ² /. 1 PP ; 2 CD Luând-o la sănătoasa ² / <u>când</u> <u>a văzut</u> ursul ² / <u>a scăpat cu viața</u> ² /. 2 PP ; 1 CT
- interjecție predicativă:	<u>Na-ți simbria</u> ¹ / <u>când</u> ți-o dau ² /. 1 PP ; 2 CT <u>Când</u> îl <u>superi</u> ¹ / <u>trosc</u> ! o palmă ² /. 1 CT ; 2 PP

Elementele relaționale care introduc în frază circumstanțiala de timp sunt:

1. **Adverbele relative:** *când, cât*, precedate sau nu de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale ; adverbul relativ "cum" cu valoare de locuțiune conjuncțională "îndată ce", "imediat ce" :

Exemple:

L-am văzut¹/ când a intrat în casă²/. 1 PP ; 2 CT

L-am văzut¹/ de când a intrat în casă²/. 1 PP ; 2 CT

Îl cunosc¹/ de pe când era copil²/. 1 PP ; 2 CT

El a stat aici¹/ până când au răsarit stelele²/. 1 PP ; 2 CT

El a stat aici¹/ până când răsărea luna²/. 1 PP ; 2 CT

Se joacă¹/ cât e ziua de mare²/. 1 PP ; 2 CT

Copilul n-are nici o grijă¹/ cât e mic²/. 1 PP ; 2 CT

Cum m-a văzut¹/ a luat-o la fugă²/. 1 CT ; 2 PP

De cum m-a văzut¹/ a luat-o la fugă²/. 1 CT ; 2 PP

Adverbul relativ "când" este adesea însoțit de adverbul de excepție "tocmai" fără funcție sintactică.

Exemplu:

L-am întâlnit¹/ tocmai când mă așteptam mai puțin²/. 1 PP ; 2 CT

2. Adverbele nehotărâte compuse: oricând, orișicând, oricât :

Exemple:

Oricând ai nevoie de ajutor¹/, să mă cauți²/. 1 CT ; 2 PP

Voi veni imediat¹/ orișicând mă vei chema²/. 1 PP ; 2 CT

El va aștepta mult aici,¹/ oricât va dura operația²/. 1 PP ; 2 CT

3. **Conjunctii și locuțiuni conjuncționale:** *dacă, de* (conjunctii) și locuțiunile conjuncționale: *până să, până ce, mai înainte ca, după ce, (de) îndată ce, imediat ce, o dată ce, pe dată ce, câtă vreme, cât timp, de câte ori, ori de câte ori, pe măsură ce etc.*

Exemple:

Dacă se luminează de ziuă¹/ pleacă toți la cosit²/. 1 CT ; 2 PP

Făt-Frumos²/ de văzu atâta supărare¹/, intră în odaie dându-i apă vie²/. 2 PP ; 1 CT

După ce s-a închinat creștinește,¹/ puse turbinca căpătâi²/ și adormi bușean³/. 1 CT ; 2 PP ; 3 PP

I-a ieșit repede în cale¹/ de îndată ce a văzut-o²/. 1 PP ; 2 CT

Cât timp străbat Valea Oltului¹/, călătorii admiră încântați frumusețea munților²/. 1 CT ; 2 PP

Circumstanțiala de timp introdusă prin adverbele relative "când", "cât", apare corelată în regentă cu adverbele "acum". "atunci" de care se desparte prin bară la analiza sintactică a frazei.

Exemple:

Am fost la teatru atunci¹/, când ai spus tu²/. 1 PP ; 2 CT

Hai acum¹/, când te chem eu²/. 1 PP ; 2 CT

Învată acum¹/ cât ești tânăr²/. 1 PP ; 2 CT

Să răspunzi corect atunci¹/, când vei fi întrebat²/. 1 PP ; 2 CT

Atunci¹/ când l-a văzut pentru prima oară²/, s-a îndrăgostit¹/. 1 PP ; 2 CT

Contrageri și dezvoltări

Complementul circumstanțial de timp poate fi dezvoltat într-o propoziție temporală, cerută de verbul din regentă, înlocuindu-l cu o propoziție nou-creată ce poate îndeplini funcția sintactică de complement circumstanțial de timp.

Exemplu:

Tu ai plecat *dis-de-dimineață*.

dis-de-dimineață - când s-a făcut ziuă

Tu ai plecat¹/ când s-a făcut ziuă²/. 1 PP ; 2 CT

Propoziția temporală poate fi contrasă într-un complement circumstanțial de timp prin înlocuirea întregii subordonate cu o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement circumstanțial de timp.

El a plecat¹/când a primit scrisoarea ta²/. 1 PP ; 2 CT
când a primit scrisoarea ta - > *acum (astăzi), la prânz, ieri, seară etc.)*
El a plecat *acum* .

Topica și punctuația

Temporala stă, de obicei, după regentă . În această situație nu se desparte prin virgulă de regentă.

Te-am văzut¹/când ai venit de la școală²/. 1 PP ; 2 CT

Sunt însă situații când temporală este antepusă. În acest caz, se desparte prin virgulă de aceasta.

Când te-am văzut,¹/ m-am bucurat²/. 1 CT ; 2 PP

Temporala are topica fixă, antepusă față de regentă, atunci când este introdusă prin adverbul "cum" cu rol de locuțiune conjuncțională "îndată ce", corelat în regentă cu adverbul "cum" sau alte adverbe și locuțiuni adverbiale:

Exemple:

Cum o văzu¹/, cum se îndrăgosti de ea²/. 1 CT ; 2 PP

Cum o văzu¹/, pe loc se îndrăgosti de ea²/. 1 CT ; 2 PP

Cum o văzu¹/, îndată se îndrăgosti de ea²/. 1 CT ; 2 PP

Cum o văzu¹/, pe dată se îndrăgosti de ea²/. 1 CT ; 2 PP

Cum o văzu¹/, de coala-până coala o și plăcu²/. 1 CT ; 2 PP

CAPITOLUL X

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD (CCM)

Complementul circumstanțial de mod este partea secundară de propoziție care arată felul în care se desfășoară o acțiune sau felul în care se prezintă o însușire sau o calitate.

Răspunde la întrebările: *cum ? , în ce mod ? , în ce fel ?*

Complementul circumstanțial de mod determină:

a) verb la mod personal:

El merge *repede*. Tu cânti *prea tare*. El scrie *frumos*. Ea l-a privit *prietenește*.

b) verb la mod nepersonal:

Mergând *repede*, nu l-a prins ploaia.

Înțelegând *bine* teoria, a efectuat exercițiul.

Privind *cu luare-aminte*, a înțeles situația.

c) locuțiune verbală cu verb la mod personal:

Își aducea bine aminte de acest om. Tinea rapid minte orice amănunt.
Nu-și băga deloc mintile-n cap.

d) locuțiune verbală cu verb la mod nepersonal:

Luând-o *repede* la sănătoasa, s-a pierdut prin mulțime.

Venindu-și *rapid* în fire, a stăpânit situația dificilă.

e) adjectiv:

Am admirat această fată *foarte* harnică. Era un om *deosebit* de înalt.

Un oraș *mult* mai frumos ca acesta este Parisul.

f) adverb:

El scrie *mai degrabă* citeț *decât* frumos.

Azi ai învățat mai mult *ca ieri*.

Citește bine mai rar *decât repede*.

g) interjecție:

Hai *mai repede* ! Și *trosc* ! *rapid* o palmă !
Zmeul *taleap*! *taleap*! *apăs*at, spre podețul de aramă.

Complementul circumstanțial de mod se exprimă prin:

1. Substantiv sau substitute în cazurile:

a) dativ , precedat de prepozițiile: *conform, contrar, potrivit, asemeni*,
(provenite din adverbe)

Candidatul a răspuns *conform* așteptărilor.

Muncitorul a acționat *contrar* regulamentului de protecție.

Întâlnirea a avut loc *potrivit* înțelegerii.

Copilul a răspuns *asemeni* părinților.

b) genitiv, precedat de prepozițiile: *contra, împotriva*

Barca mergea *împotriva* valurilor. Vaporul înainta *contra* curentului.

Atletul trebuia să alerge *contra* vântului.

c) *acuzativ*, precedat de prepoziții și locuțiuni prepoziționale: *ca, cât, decât* (provenite din adverbe de comparație), *a, cu, de, din, dintre, după, fără, în, înspre, între, pe, peste, prin, printre, sub, până peste, pe lângă*, etc.

Trage *a sărăcie* . Vorbește *cu bunătate*. L-am văzut *de aproape*.

Mă ruga *din suflet*.

Este omul cel mai cinstit *dintre oameni*.

Premiile au fost acordate *după* merite.

A răspuns *fără frică*. Am hotărât toate acestea *în cunoștință* de cauză.

Starea sănătății bolnavului evolua *în (înspre)* însănătoșire.

Este omul cel mai respectat *între oameni*.

Munca *într-un spor* continuu.

A intrat în casă *pe brânci*. Este o problemă grea *peste* puteri.

Vedea *ca prin vis* casa bunicilor. A zâmbit *printre lacrimi*.

Șoferul a condus *sub influența* alcoolului.

Medicamentul se prezintă *sub forma* unor cașete.

El s-a comportat *ca un copil*. Iarba a crescut *cât* gardul.

Este mai cuminte *decât* sora lui. A muncit *până peste* puteri.

Omul părea un copil *pe lângă* stejarul secular.

El este mai bun *ca mine*. (*ca tine, ca noi*-pron.pers.) (*ca acesta, ca acela, ca celălalt* etc. pron. dem.)

El este mai cuminte *decât al meu* .(pron. pos.)

Fata aceasta este mai deșteaptă *decât toate*. (*fiecare, oricare, alta, oricine* etc. -pron. nehotărât ; *decât nu știu cine* - loc. pronom. nehotărâtă)

Mai mult *decât* *care* ai muncit ? (pron. interogativ)

Știu^{1/} mai mult *decât* care a muncit.^{2/} (pron. relativ)

A plecat în excursie *fără nimic*. (pron. negativ)

Calul acesta face *cât trei*. (numeral cardinal)

El este mai bun *decât al doilea*. (numeral ordinal)

Câștigă *înzecit*. (numeral multiplicativ)

c) acuzativ, precedat de prepoziții și locuțiuni prepoziționale:

Ei dorm *tustrei* într-un pat. (numeral colectiv)

El este cel mai bun *dintre cei aleși*. (adj. substantiv.)

Ai ales-o pe cea mai frumoasă *dintre cele frumoase*. (adjectiv substantivizat)

Munca cu spor, *ca cel harnic*. (adj. substantivizat)

Era cel mai serios *dintre cei trei*. (numeral substantivizat)

2. **Adverbe și locuțiuni adverbiale de mod**

Complementul circumstanțial de mod exprimat prin adverb de mod poate fi la oricare grad de comparație.

- adverbe de mod: *aieveja, alene, așa, altfel, aiurea, anevoie, bine, degrabă, degeaba, împreună, razna, plăcut, frumos, repede, ușor, bărbătește, mocănește, ciobănește, frățește, fățîș, cruciș, grăpiș, morțiș, realmente, absolutamente, totalmente, atât, cam, destul, foarte, cum, precum, iar, tot, mai, mereu, neconținut, etc.* (a se vedea capitolul „Adverbul”)

- locuțiuni adverbiale de mod: *cu anevoie, cu deosebire, punct cu punct, pas cu pas, cât de cât, nu prea, nu tocmai, cot la cot, a doua oară, a treia oară, de trei ori*, (numeralele adverbiale), *cât pe ce, gata - gata, pe-ntrecute, pe nemâncate*, etc. (a se vedea capitolul „Adverbul”).

El merge *repede*. Vorbea *aiurea*. Cântă *frumos*. Îmi place *mult*. Ai muncit *degeaba*. Era *așa de grăbit*. Muncește *pe-ntrecute*. Medicamentul se ia *pe nemâncate*. El citește *cel mai bine*. Voi vorbiți *foarte corect*.

Tot cu valoare de adverb sunt folosite substantivele: *pușcă, belea, tun, buștean, ocnă, criță*, etc.; *gol pușcă, îndrăgostit lulea, înghețat tun, adormit buștean, sărat ocnă, beat criță*, etc.

3. **Interjecții**

Mergea *pâș! pâș!* Îi trase *trosc!* o palmă. Moșu făcu *"bau! bau!"* către copil.

4. **Verbe la moduri nepersonale**

- infinitiv, precedat de prepoziții:

Mergea *fără a privi* pe nimeni.
 A răspuns *fără a se teme*.
 A intrat în casă *fără a bate* la uşă.
 A răspuns repede, *fără a clipi*.
 A intrat *fără a băga de seamă* în altă cameră.
 L-a părăsit *fără a-i da o mână de ajutor*.

- gerunziu:

Mergea *cântând*. A intrat *alergând*. A răspuns *râzând*. Şi-a cerut scuze *plângând*.

Complementul circumstanţial de mod poate fi:

- **simplu**: format dintr-o singură parte de vorbire ce poate îndeplini funcţia sintactică de complement de mod:

Răspunse *cu bucurie*. Ai cântat *frumos*. Învăţa *pe-ntrecute*.
 S-a comportat *ca un copil*. Vorbeşte *asemeni părinţilor*.
 Vaporul înainta *contra curentului*.

- **multiplu**: format din două sau mai multe părţi de vorbire ce pot îndeplini funcţia sintactică de complement circumstanţial de mod, în relaţie de coordonare:

A răspuns *foarte bine şi foarte rapid*.
 Merge *când repede, când încet*.
 Te pui *cruciş şi curmeziş* să scapi de nevoi.
 Au străbătut *cot la cot şi pas cu pas* tot drumul.

- **dezvoltat**: format dintr-o parte de vorbire cu funcţia de complement circumstanţial de mod, însoţită de determinat. Componentele complementului de mod dezvoltat au funcţie sintactică proprie:

Trecea pe stradă *fără a saluta pe niciunul dintre vecini*.
 Ți-a vorbit *din tot sufletul lui îndurerat*.
 Medicul a scris reţeta *fără a privi cu luare-aminte starea pacientului*.
 Ți-a răspuns *cu bunătatea unui adevărat părinte*.
 A luptat *fără frica de a fi ucis*.

Complementele de mod dezvoltate pot fi analizate astfel:

- *fără a saluta pe niciunul dintre vecini* - complement de mod dezvoltat (construcţie infinitivală absolută) format din:

- *fără a saluta* - complement de mod exprimat prin verb, mod infinitiv, conjugarea I, diateza activă, precedat de prepoziţia simplă „fără”.

- *pe niciunul* - complement direct, exprimat prin pronume negativ, masculin, singular, acuzativ, precedat de prepoziţia simplă „pe”.

- *dintre vecini* - atribut substantival prepozițional, exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, nearticulat, caz acuzativ, precedat de prepoziția simplă „dintre”.

- „din tot sufletul lui îndurerat” - complement de mod dezvoltat format din:

- *din sufletul* - complement de mod, exprimat prin substantiv comun simplu, neutru, singular, articulat hotărât enclitic „e”, caz acuzativ, precedat de prepoziția simplă „din”.

- *tot* - atribut adjectival, exprimat prin adjectiv nehotărât, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „suflet”, pe care îl determină.

- *lui* - atribut pronominal, exprimat prin pronume personal, persoana III-a, singular, masculin, forma accentuată, caz genitiv.

- *îndurerat* - atribut adjectival exprimat prin participiu adjectival, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul „suflet”.

- *fără a privi cu luare-aminte starea pacientului* - complement de mod dezvoltat (construcție infinitivală absolută formată din:

- *fără a privi* - complement de mod, exprimat prin verb la modul infinitiv, conjugarea a IV-a, diateza activă, precedat de prepoziția simplă „fără”.

- *cu luare aminte* - complement de mod exprimat prin locuțiune adverbială - atent - determină verbul „a privi”.

- *starea* - complement direct, exprimat prin substantiv, comun simplu, feminin, singular, articulat cu articolul hotărât enclitic „a”, caz acuzativ.

- *pacientului* - atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, articulat cu articol hotărât enclitic „lui”, caz genitiv.

- *cu bunătatea unui adevărat părinte* - complement de mod dezvoltat, format din:

- *cu bunătatea* - complement de mod exprimat prin: substantiv comun simplu, feminin, singular, articulat cu articolul hotărât enclitic „a”, caz acuzativ, precedat de prepoziția simplă „cu”.

- *unui părinte* - atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv comun simplu, masculin, singular, articulat cu articolul nehotărât proclitic „unui”, caz genitiv.

- *adevărat* - atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil cu două terminații, se acordă în gen, număr și caz cu substantival „părinte”.

- fără frica de a fi ucis - complement circumstanțial de mod dezvoltat, format din:

- *fără frica* - substantiv comun simplu, feminin, singular, articulat cu articol hotărât enclitic „a”, caz acuzativ, precedat de prepoziția simplă „fără”.

- *de a fi ucis* - atribut verbal, exprimat prin verb, mod infinitiv, conjugarea a III-a, diateza pasivă, determină substantivul „frică”.

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD SAU PROPOZIȚIA MODALĂ (CM)

Propoziția circumstanțială de mod are rolul complementului de mod, la nivel de frază, pe lângă un verb, un adjectiv sau un adverb din propoziția regentă.

Răspunde la întrebările: *cum?*, *în ce mod?*, *în ce fel?* puse elementului regent.

Propoziția modală arată modul în care se desfășoară acțiunea sau calitatea exprimată de elementul regent, fără vreo referire la o altă acțiune sau calitate, sau prin comparație cu o altă acțiune sau calitate.

Elementul regent care cere în frază o circumstanțială de mod este:

a) verb la mod personal sau nepersonal :

El merge¹ / cum poate.² / 1PP 2CM

El scrie¹ / cum a învățat.² / 1PP 2CM

Mergând¹ / cât putea de repede² / nu l-a prins ploaia.¹ / 1PP 2CM

Înțelegând teoria¹ / cum s-a priceput² / a rezolvat exercițiul.¹ / 1PP 2CM

b) locuțiune verbală:

El ținea minte¹ / cum putea² / toate problemele.¹ / 1PP 2CM

A luat-o la sănătoasa¹ / cât a putut de repede.² / 1PP 2CM

c) adjectiv:

Era la fel de frumoasă¹ / precum era și sora ei.² / 1PP 2CM

E harnic¹ / cum nu e altul.² / 1PP 2CM

d) adverb:

El răspunde așa¹ / cum l-ai învățat.² /

A răbdat mult¹ / pe cât a putut.² / 1PP 2CM

El a învățat¹ / cum s-a priceput.² / 1PP 2CM (propriu-zisă)

El a învățat mai mult¹ / decât ai învățat tu.² / 1PP 2CM (comparativă)

Elementele relaționale care introduc în frază propoziția circumstanțială de mod sunt :

1. **Pronumele relative:** *ce, câte, câți* precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale:

Nimeni n-o iubea de urâtă¹ / ce era.² / 1PP 2CM

Din câte știu,¹ / este un om corect.² / 1CM 2PP

Pe lângă câte am aflat¹ / noutatea ta e nimic.² / 1CM 2PP

A fost cel mai bine pregătit¹ / din câți au răspuns.² / 1PP 2CM

2. **Adverbe relative:** *cum, precum, cât, decât*, precedate de prepozițiile *de, pe*, etc. cu funcție sintactică în subordonată. (A se vedea capitolul „Conjuncția” și „Adverbul relativ”)

El a răspuns¹ / cum l-ai învățat.² / 1PP 2CM

Voi v-ați purtat¹ / precum s-au purtat și ei cu voi.² / 1PP 2CM

Alerga¹ / cât putea.² / 1PP 2CM

El a scris mai bine¹ / decât ai scris tu.² / 1PP 2CM

A răspuns mult mai bine¹ / de cum au răspuns ceilalți.² / 1PP 2CM

Prețul grâului a fost stabilit¹ / la cât a fost hotărât de comisie.² / 1PP 2CM

Pe cât înainta în vârstă¹ / pe atât obosea mai repede.² / 2PP 1CM

Cu cât se apropia examenul¹ / cu atât emoția îl stăpânea și mai mult.² / 1CM 2PP

3. **Locuțiuni conjuncționale subordonatoare:** *fără, după cum, decât să, cu cât, ca și cum, ca și când, de parcă, de ce, pe măsură ce, din ce, față de cât, față de cum*, etc.

A plecat¹ / fără să mai privească în urmă.² / 1PP 2CM

Îți spun iar¹ / după cum ți-am mai spus-o și ieri.² / 1PP 2CM

Mai bine doarme,¹ / decât să muncească.² / 1PP 2CM

Se făcea mult mai rea,¹ / cu cât îmbătrânea.² / 1PP 2CM

Te comporti¹ / ca și cum n-ai fi vinovat.² / 1PP 2CM

Acționezi¹ / ca și când n-ai ști nimic.² / 1PP 2CM

Vorbești cu el¹ / de parcă l-ai cunoaște de-o viață.² / 1PP 2CM

Devine mai obraznic¹ / din ce îi dai mai multă atenție.² / 1PP 2CM

De ce îl îndemni la muncă¹ / de-ai se face mai leneș.² / 1CM 2PP

Parcă întinerea¹ / pe măsură ce și vedea visul împlinit.² / 1PP 2CM

El mi-a oferit mai mult¹ / față de cât i-am cerut.² / 1PP 2CM

Tu ai răspuns mult mai bine¹ / față de cum au răspuns ceilalți candidați.² / 1PP 2CM

Topica și punctuația

Propoziția modală se întâlnește așezată atât în fața regentei, cât și după regentă.

El a răspuns¹/ cum a știut.²/ 1PP 2CM

Cum a știut¹/ așa a răspuns.²/ 1CM 2PP

Așezată după regentă, propoziția modală nu se desparte prin virgulă de aceasta atunci când este introdusă prin pronume și adverbe relative.

Modala se desparte prin virgulă de regentă atunci când:

- este introdusă prin locuțiuni conjuncționale și autorul insistă asupra circumstanței modale.

A vorbit răstit¹/ ca și când ar fi fost stăpânul.²/ 1PP 2CM

Ca și când m-ar fi așteptat¹/, mi-a ieșit în cale bucuros.²/ 1CM 2PP

- este așezată în fața regentei:

Cum a putut¹/, a ajuns cu chiu cu vai la cabană.²/ 1CM 2PP

- intercalată în propoziția regentă:

El a devenit¹/, cum ați aflat deja²/, cel mai bun student al facultății.¹/ 1PP 2CM

Propoziția modală introdusă prin adverbe relative apare corelată în regentă cu adverbele: *așa, atât, astfel, asemenea*.

A răspuns așa¹/ cum l-ai învățat.²/ 1PP 2CM

A învățat atât¹/ cât a putut.²/ 1PP 2CM

A vorbit astfel¹/ precum au vorbit și ceilalți.²/ 1PP 2CM

El s-a comportat asemenea¹/ după cum s-au comportat toți.²/ 1PP 2CM

Contrageri și dezvoltări

a) Propoziția modală poate fi contrasă într-un complement de mod prin înlocuirea întregii propoziții cu o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement de mod: substantiv, adverb, locuțiune adverbială, etc.

(i) El a învățat¹/ cum a putut.²/ 1PP 2CM

(ii) El a învățat mai mult¹/ decât ai învățat tu.¹/ 1PP 2CM

„cum a putut” = bine, cu chiu cu vai, etc.

„decât ai învățat tu” = decât tine

Se contrage propoziția modală (i) în complement de mod exprimat prin adverb de mod „bine” sau în locuțiunea adverbială „cu chiu cu vai”. Rezultă o singură propoziție: El a învățat *bine*.

Se contrage propoziția modală (ii) în complement de mod exprimat prin pronume personal, caz acuzativ.

El a învățat mai mult *decât tine*.

b) Procedând invers, complementul de mod poate fi *dezvoltat* într-o propoziție modală, prin înlocuirea lui cu o propoziție nou-creată care să îndeplinească rolul complementului de mod pe lângă elementul regent.

CAPITOLUL XI

COMPLEMENTUL
CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ (CCZ)

Complementul circumstanțial de cauză este partea secundară de propoziție care arată cauza sau motivul realizării unei acțiuni, a unei stări sau a unei însușiri.

Răspunde la întrebările: *din ce cauză?*, *din ce pricină?*

Complementul circumstanțial de cauză determină un verb, o locuțiune verbală, o expresie verbală impersonală, un adjectiv, un adverb sau o interjecție:

a) verb la mod personal:	Codrul clocoti de zgomot și de arme și de zbucium
b) verb la mod nepersonal:	Clocotind de mânie, l-a dat pe ușă afară.
c) locuțiune verbală, cu verb la mod personal:	Și-a pierdut capul de atâtea griji.
d) locuțiune verbală, cu verb la mod nepersonal:	Pierzându-și cumpătul de supărare, a țipat la el.
e) expresie verbală impersonală:	Mi-e rău din cauza fumului de țigară.
f) adjectiv:	Copilul mă privea trist din cauza bolii. El mergea voios de dragul lui.
g) adverb:	Lucrurile merg rău din cauza lui.
h) interjecție:	Copilul buf! din pricina alunecășului. El tuși! în dosul ușii, de frica lupului.

Complementul circumstanțial de cauză se exprimă prin:

1. Substantiv (sau substitute) în cazurile genitiv, dativ și acuzativ:

a) în cazul genitiv, precedat de locuțiunile prepoziționale *din cauza*, *din pricina*:

A lipsit de la școală *din pricina* bolii. (substantiv comun simplu)

Mâncarea era grețoasă *din cauza untdelemnului*. (substantiv comun compus)

Ai întârziat *din cauza lui Mircea*. (substantiv propriu simplu)

Tătarii nu îndrăzneau să atace cetatea *din pricina lui Mihai Viteazul*. (substantiv propriu compus)

A plâns mult *din pricina părerilor de rău*. (locuțiune substantivală)

N-ai venit la școală *din cauza lui*. (pronume personal)

Ai întârziat *din pricina acestuia (aceleuia, celorlalți)*. - (pronume demonstrativ)

Sunt supărat *din pricina alor mei*. (pronume posesiv)

Ai fost pedepsit *din cauza altuia (unuia, fiecăruia, tuturor)*. - (pronume nehotărât)

Cunosc fapta¹ / *din pricina căreia* a fost pedepsit.² / (pronume relativ)

Din pricina cui ai întârziat? (pronume interogativ)

Ai întârziat *din cauza celor doi*. (numeral cu valoare substantivală)

Ai întârziat *din cauza celui leneș*. (adjectiv substantivizat)

b) în cazul dativ, precedat de prepozițiile grație, datorită, mulțumită:

A fost mutat atât de departe de casă *datorită intrigilor* țesute împotriva lui.

N-a reușit la examen *grație pregătirii* slabe din timpul anului școlar.

Toată recolta era pierdută *mulțumită inginerului* care a întârziat lucrările agricole.

c) în cazul acuzativ, precedat de prepozițiile: *de, din, dintru, pentru, cu, sub* sau locuțiunile prepoziționale: *din cauză de, din pricină de, etc.*

Hassan, *de mirare*, e negru - pământ.

Tremuram *de frică*.

Atunci a refuzat prea repede invitația *dintr-o încăpățănare* prostească.

Te-am pedepsit *pentru neglijență*.

Te-ai supărat foarte tare *pentru boala* mamei tale.

Tu te-ai îmbolnăvit, *cu atâta suferință* adunată în suflet.

Atunci, îngrozit, a țipat *sub vestea* groaznică a morții mamei.

N-a venit la școală *din cauză de boală*.

E mereu speriat *din pricină de atâta bătaie* luată de la stăpân.

Observație: pronumele demonstrative *asta, aceea, aia*, precedate de prepozițiile „de”, „pentru” formează locuțiunile adverbiale: *pentru aceea, de aceea, pentru asta, de asta, de-aia* (popular) cu funcția sintactică de complement de cauză sau scop, desprinsă din contextul propoziției.

Nu moare *pentru asta (de asta)*.

De aceea le-am lăsat eu pe fete să râdă...
Pentru aceea porunci beiler beiului Rumeliei...

2. **Adjectiv sau verb la participiu cu valoare adjectivală:**

Toată lumea o lăuda *de frumoasă*¹/ ce era.¹/ 1PP 2CM
 Aș vrea să plâng *de fericit*. I s-au rupt paginile *de folosită*.
Supărat, a spart paharul. Burta lupului plesnea *de săturată*.

Adesea, complementul circumstanțial de cauză exprimat prin adjectiv sau participiu adjectival este urmat de o propoziție modală introdusă prin pronumele relativ „ce”, care subliniază însușirea sau calitatea exprimată de adjectiv.

Noi o iubim mult *de harnică*¹/ ce este.²/ 1PP 2CM
 Foile cărții s-au rupt *de răsfote*¹/ ce au fost.²/ 1PP 2CM

3. **Verb la gerunziu și infinitiv:**

L-am pedepsit pentru *a nu-și fi făcut* temele. (infinitiv)
 Jean a fost arestat *pentru a fi furat* o pâine. (infinitiv)
Îmbolnăvind-te, ai lipsit de la școală. (verb la diateza reflexivă)
Fiind certat de mama sa, s-a supărat. (verb la diateza pasivă)
Auzind acum vocea voastră nevinovată, încep să râd. (verb la diateza activă)

Verbele copulative la gerunziu, nu pot exprima singure funcția sintactică de complement de cauză și de aceea sunt urmate de numele predicativ care explică motivul sau cauza acțiunii sau însușirii.

Fiind atent, a înțeles tot.

Fiind foarte ambițios, a ajuns premiant.

În general, verbele la gerunziu sunt însoțite de determinant împreună cu care formează parte dezvoltată de propoziție sau construcție gerunzială absolută cu funcția sintactică de complement de cauză dezvoltat. (A se vedea capitolul „Verbul”. „Moduri nepersonale”)

Fiindu-i înghețate picioarele, Sandu n-a mai coborât din brad.

Și până luni, la amiază, *fiind curtea asemănată cu pământul*, a hotărât să vină pluguri.

Ea, *fiind supărată pe colegi*, n-a vrut să meargă în excursie.

4. **Locuțiuni adverbiale de cauză:** *de aceea, pentru aceea, de asta, pentru asta, pentru toate acestea, pentru aceste motive, pentru această rațiune, de ce, etc.*

Pentru aceste motive, acțiunea a fost respinsă de instanța de fond.

De ce a fost absent de la serbare, nu se știe.

5. Adjective pronominale în cazul acuzativ:

Din cauza asta n-a putut veni.

Numai din pricina mea s-a îmbolnăvit.

Din pricina celorlalți a suferit toată clasa.

Complementul circumstanțial de cauză poate avea și alte nuanțe:

Auzind noi ce ni se pregătește, am fugit. (complement circumstanțial de cauză cu nuanță de timp)

Datorită filmului, îl vezi actor. (complement circumstanțial de cauză cu nuanță de complement instrumental)

Complementul circumstanțial de cauză poate fi:

- **simplu**: (format dintr-o singură parte de vorbire cu funcția sintactică de complement circumstanțial de cauză)

Plângea de fericit. Râdea de bucurie.

- **multiplu**: (format din două sau mai multe părți de propoziție cu valoare de complement circumstanțial de cauză, în raport de coordonare)

Râdea de bucurie și de fericire.

- **dezvoltat**: (format dintr-o parte de vorbire însoțită de determinant, îndeplinind împreună funcția de complement circumstanțial de cauză. Determinantul are funcție sintactică proprie) (vezi construcția gerunzială absolută)

Topica și punctuația

Complementul circumstanțial de cauză nu are topică fixă. În funcție de intenția vorbitorului, complementul circumstanțial de cauză poate fi așezat în fața sau după partea de propoziție pe care o determină.

De ciudă, a dat ordin să se distrugă cetatea.

Îmi venea să plâng de bucurie.

Așezat în fața verbului, complementul circumstanțial de cauză se desparte prin virgulă de acesta.

Complementul circumstanțial de cauză se desparte prin virgulă de restul propoziției când:

- este așezat între subiect (cu sau fără determinant) și predicat, atunci când subiectul este așezat în fața predicatului:

Hassan, de mirare, e negru pământ.

Elevul, de frică, făcu un pas înainte.

- subiectul este așezat după predicat, complementul circumstanțial de cauză se desparte prin virgulă, dacă autorul insistă asupra lui.

Modificarea asta a adus-o chiar Vasile, de frică să nu dăm de bănuț.

Deasupra criptei negre a sfântului mormânt

Se scutură salcâmii *de toamnă și de vânt*.

- este exprimat prin verb la gerunziu sau participiu cu valoare adjectivală.

Supărat, el a trântit ușa cu putere.

Fiind mediocru, n-a putut să răspundă.

SUBORDONATA CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ SAU PROPOZIȚIA CAUZALĂ (CZ)

Propoziția cauzală are rolul complementului circumstanțial de cauză, la nivel de frază, pe lângă un verb din propoziția regentă și arată cauza realizării acțiunii din propoziția regentă. Răspunde la întrebările: *din ce cauză?*, *din ce pricină?* puse elementului regent. Propoziția regentă apare ca efect al cauzei exprimată de propoziția cauzală, de aceea acțiunea cauzalei este anterioară acțiunii regentei, căci, în punct de vedere logic, cauza precede efectul.

N-a venit la școală¹/, fiindcă a fost bolnav.²/ 1PP 2CZ

Fiindcă îl cunosc bine¹/, ți-l recomand și ție.²/ 1CZ 2PP

Cauzalele „*fiindcă a fost bolnav*”, „*fiindcă îl cunosc bine*” arată cauza pentru care se realizează acțiunea din propoziția regentă. Acest aspect cauză - efect ajută la diferențierea propoziției cauzale de propoziția completivă indirectă sau de propoziția circumstanțială de scop.

Elementul regent care cere în frază o subordonată cauzală este:

a) verb la mod personal:

A fost pedepsit¹/, pentru că e vinovat.²/ 1PP 2CZ

S-a supărat¹/, fiindcă l-ai subapreciat.²/ 1PP 2CZ

La note mici¹/, din cauză că nu învață.²/ 1PP 2CZ

b) verb la mod nepersonal:

Fiind certat de mama¹/, pentru că ai întârziat²/, n-ai mai vorbit cu nimeni.¹/ 1PP 2CZ

Întârziind¹/, deoarece te-ai sculat târziu²/, n-ai mai intrat la ore.¹/ 1PP 2CZ

c) locuțiune verbală:

Își aducea aminte cu durere¹/, fiindcă gresise foarte mult față de ea.²/ 1PP 2CZ

Aducându-și aminte cu durere¹/, fiindcă gresise față de mama lui²/, se simtea vinovat.¹/ 1PP 2CZ

d) adjectiv:

De fericit¹/ pentru că fusesse admis la examen²/ nu-și mai amintea efortul depus.¹/ 1PP 2CZ

Acest lucru e important¹/ fiindcă te va ajuta în viață.²/ 1PP 2CZ

e) adverb:

Lucrurile merg bine¹/ deoarece ei se înțeleg de minune.²/ 1PP 2CZ

f) interjecție:

E vai de tine!¹/ pentru că n-o asculți pe mama.²/ 1PP 2CZ

g) expresie verbală impersonală:

Mi-e rău¹/ pentru că am băut prea multă cafea.²/ 1PP 2CZ

Elementele relaționale care introduc în frază subordonata circumstanțială de cauză sunt:

1. **Conjunții subordonatoare:** *că, căci, deoarece, fiindcă, întrucât, de, dacă.*

Aș vrea¹/ să plâng de fericit¹/ Că simt suflarea ta divină,³/ Că pot⁴/...
1PP 2CD 3CZ 4CZ

A reușit primul¹/ căci a fost foarte pregătit.²/ 1PP 2CZ

El s-a supărat¹/ deoarece nu l-ai salutat.²/ 1PP 2CZ

El n-a venit la timp¹/ fiindcă a întârziat trenul.²/ 1PP 2CZ

N-a fost admis¹/ întrucât n-a întrunit punctajul minim.²/ 1PP 2CZ

Dacă ai învățat¹/ de ce nu răspunzi corect?²/ 1PP 2CZ

De nu te salută¹/ nu fi supărat.²/ 1PP 2CZ

Observație: în ultimele două fraze, forma negativă a predicatului întărește motivul exprimat de subordonata cauzală, față de nuanța condițională a frazei.

2. **Locuțiuni conjuncționale:** *din cauză că, din pricină că, de vreme ce, din moment ce, odată ce, câtă vreme, pentru că.*

Din cauză că a fost bolnav¹/ a luat note mici.²/ 1CZ 2PP

Din pricină că a întârziat¹/ a fost pedepsit.²/ 1CZ 2PP

Nu pot răspunde¹/ din moment ce nu-mi aduc aminte.²/ 1PP 2CZ

Nu pot fi sigur¹/ de vreme ce nu am toate datele problemei.²/ 1PP 2CZ

Nu poate fi admis¹/ o dată ce nu s-a prezentat la examen.²/ 1PP 2CZ

Este gelos¹/ pentru că te iubește foarte mult.²/ 1PP 2CZ

N-a știut răspunsul¹/ câtă vreme nu învățase nimic.²/ 1PP 2CZ

3. **Adverbe relative:** *cum, unde, când.*

Cum n-oi mai fi pribeag.

De-atunci înainte,^{1/}

M-or troieni cu drag

Aduceri - aminte.^{2/} 1CZ 2PP

Îi era foarte foame^{1/}/unde era nemâncat de câteva zile.^{2/} 1PP 2CZ

Când îți spun adevărul^{1/}, de ce nu mă crezi?^{2/} 1CZ 2PP

Când ai învățat atât^{1/}, de ce n-ai reușit?^{2/} 1CZ 2PP

Observație: adverbele relative *unde*, *când*, *cum* din frazele de mai sus nu-și mai păstrează sensul propriu (adverbe de loc, de timp, de mod) ca urmare numai pot fi părți de propoziție în subordonată, având doar rolul de conjuncție subordonatoare.

Din motive stilistice, propoziția cauzală poate realiza raportul de subordonare fără a fi introdusă de elemente relaționale. (cauzala juxtapusă)

Nu-l vede nimeni^{1/}, de aceea se comportă așa.^{2/} 1CZ 2PP

(Din ce cauză se comportă așa? [Fiindcă] nu-l vede nimeni.)

N-are cine-l pedepsi^{1/} de asta e așa obraznic.^{2/}

Cauzala izolată.

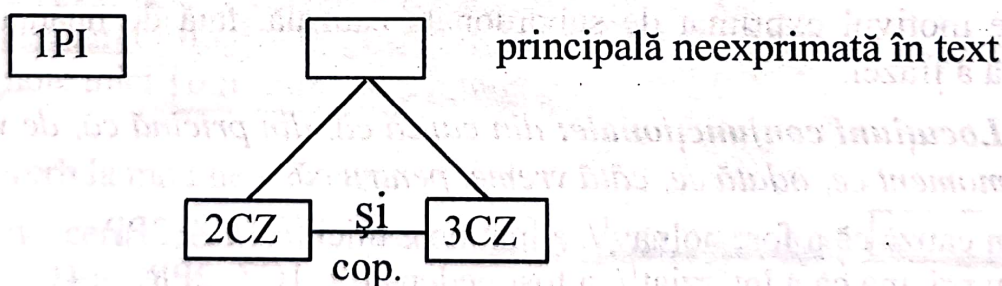
Un caz destul de des întâlnit în textele propuse spre analiză este cel al cauzalei izolate. În această situație propoziția regentă nu apare în textul dat, dar se presupune din restul frazei.

Pentru că^{2/}, să vezi d-ta^{1/}, copiii din școală sunt împărțiți în mai multe câprării^{2/} și eu nu le dau învățătură decât celor mai grei la minte.^{3/} 1PI(propoziție incidentă) 2CZ izolată 3CZ izolată.

Schema

frazei

este:

Propoziția circumstanțială de cauză poate fi corelată în regentă cu locuțiunile adverbiale formate cu pronumele demonstrativ sau relativ: *de aceea*, *pentru aceea*, *de-aia*, *de ce*, care îndeplinesc în regentă funcția sintactică de complement circumstanțial de cauză:

De aceea nu vine la școală^{1/}/fiindcă e bolnav.^{2/} 1PP 2CZ

De-aia e obraznic^{1/}/fiindcă l-ai răsfățat.^{2/}

Pentru aceea nu a onorat invitația noastră^{1/}/căci era plecat din localitate.^{2/} 1PP 2CZ

De ce nu întrebi^{1/}, pentru că nu știi?^{2/} 1PP 2CZ

Contrageri și dezvoltări

Complementul circumstanțial de cauză poate fi dezvoltat într-o propoziție cauzală prin înlocuirea lui cu o propoziție nou-creată care să îndeplinească rolul cauzalei pe lângă regentă.

Îmbolnăvindu-te, n-ai fost la școală.

De frică, te-ai ascuns în dulap.

îmbolnăvindu-te = pentru că te-ai îmbolnăvit

de frică = pentru că ți-era frică

Pentru că te-ai îmbolnăvit^{1/}, n-ai venit la școală.^{2/} 1CZ 2PP

Pentru că ți-era frică^{1/}, te-ai ascuns în dulap.^{2/} 1CZ 2PP

Procedând invers, înlocuind întreaga propoziție cauzală printr-o parte de vorbire ce poate avea funcția sintactică de complement circumstanțial de cauză, propoziția cauzală se contrage în partea de propoziție corespunzătoare.

Deoarece n-a fost anunțat la timp^{1/}, a lipsit.^{2/} 1CZ 2PP

Nefiind anunțat la timp, a lipsit.

Fiindcă îi era frică^{1/}, n-a venit.^{2/} 1CZ 2PP

De frică, n-a venit. (ccz - substantiv)

De fricos, n-a venit. (ccz - adjectiv)

De înfricoșat, n-a venit. (ccz - participiu)

Topica și punctuația

Propoziția circumstanțială de cauză nu are o topică fixă. Ea se întâlnește atât în fața regentei, cât și după regentă, după cum autorul insistă asupra circumstanței cauzale. Indiferent de poziția ei față de regentă, propoziția circumstanțială de cauză se desparte prin virgulă de regentă.

Era foarte bucuros^{1/}, pentru că a reușit la examen.^{2/} 1PP 2CZ

Pentru că a reușit la examen^{1/}, era foarte bucuros.^{2/} 1CZ 2PP

Când propoziția cauzală este considerată elementul esențial care justifică acțiunea din regentă, cauzal, nu se desparte prin virgulă de regenta ei.

N-am fost în parc^{1/} fiindcă era foarte frig.^{2/} 1PP 2CZ

CAPITOLUL XII

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP (CCS)

Complementul circumstanțial de scop este partea secundară de propoziție care arată scopul realizării unei acțiuni.

Răspunde la întrebările: *în ce scop ? cu ce scop ?*

Complementul circumstanțial de scop determină *verbe la moduri personale și nepersonale, locuțiuni verbale sau interjecții..*

a) verb la mod personal:	Am fost în oraș <i>după cumpărături</i> .
b) verb la mod nepersonal:	Mergând în oraș <i>după cumpărături</i> , m-am întâlnit cu prietenii.
c) locuțiune verbală, cu verb la mod personal:	El mi-a dat o mână de ajutor <i>pentru a rezolva</i> această problemă.
d) locuțiune verbală, cu verb la mod nepersonal:	Luând-o la sănătoasa <i>spre a scăpa</i> de urs a ajuns la coliba pădurarului.
e) interjecție:	Hai și noi la adunat ciuperci !

Complementul circumstanțial de scop se exprimă prin:

1. **Substantiv (sau substitute) în cazul genitiv și acuzativ**, precedat de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale:

a) în **genitiv** precedat de locuțiunile prepoziționale : *cu scopul, în scopul, în vederea*.

El s-a prezentat la școală *cu scopul analizei* rezultatelor.

Noi am mers în excursie *în scopul documentării*.

Voi v-ați pregătit mult *în vederea reușitei* la examen.

b) în **acuzativ**, precedat de prepozițiile: *după, în, la, pentru, spre*

Tu ai intrat în bibliotecă *după o carte*. El a venit la noi *în control*.

Mama a fost în oraș, *la cumpărături*. Tu te-ai pregătit mult *pentru examen*.

Banii i-am oferit *spre ajutorul* celor săraci.

Medalionul mamei îl port *spre aducere aminte*. (locuțiune substantivală, complement de scop)

La ce ai venit la școală ? (pronume interogativ, complement de scop)

Știu! *la ce* s-a dus până la magazin. (pronume relativ, complement de scop)

2. **Verbele la infinitiv sau supin** precedate de prepozițiile: *pentru, spre, la* și locuțiunile prepoziționale: *în scopul de, cu scopul de*.

- infinitiv:	Am fost la bibliotecă <i>pentru a lua</i> o carte.
	Tu ai insistat <i>spre a fi ascultat</i> de cei din jur.
	Ai intrat în librărie <i>în scopul de a cumpăra</i> o carte.
	Am fost în oraș <i>cu scopul de a mă întâlni</i> cu prietenul meu.
- supin:	El a plecat <i>în pețit</i> în satul vecin. Problema ți-a fost dată <i>spre rezolvat</i> .
	Cartea ți-am dat-o <i>pentru citit, nu pentru răsfoit</i> . Tu ai fost <i>la vânat și pescuit</i> .
	Am pus rufe în mașină, <i>la spălat</i> . Pâinea a fost pusă lângă cuptor <i>la dospit</i> .

3. **Adverbe și locuțiuni adverbiale:** *înadins, dinadins*, locuțiuni adverbiale: *de aceea, de asta, pentru aceea, într-adins, dintr-adins*.

El vorbea *înadins* încet, ca să impresioneze.

Te-a vizitat *dinadins*, ca să-ți aducă vestea.

De aceea (pentru aceea) ți-a spus totul, ca să-l ierți.

Nu ți-a răspuns *într-adins (dintr-adins)*, ca să-l mai întrebi încă o dată.

Complementul circumstanțial de scop poate fi:

- **simplu:** (format dintr-o singură parte de vorbire care poate îndeplini funcția sintactică de complement de scop)

El s-a pregătit *pentru a reuși*. (*pentru examen, pentru aceasta*)

- **multiplu:** (format din două sau mai multe părți de vorbire cu funcție sintactică de complement de scop, în relație de coordonare)

El s-a pregătit *pentru a ști mai mult și pentru a reuși* la examen.

Tu ai fost în oraș *la plimbare ori la cumpărături* ?

- **dezvoltat:** (format dintr-o parte de vorbire însoțită de determinant, îndeplinind împreună funcția sintactică de complementul de scop. Determinantul are funcție sintactică proprie.)

El s-a pregătit *pentru a învăța toată materia de examen.*

Se poate analiza astfel:

- *pentru a învăța* - complement de scop exprimat prin verb la infinitiv, conj.I-a, activă, precedat de prepoziția simplă „pentru” ;
- *materia* - complement direct, exprimat prin substantiv comun, simplu, feminin, singular articulat hotărât enclitic „a”, acuzativ;
- *toată* - atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât, se acordă în gen , nr. și caz cu substantivul „ materia”;
- *de examen* - atribut substantival prepozițional, substantiv comun simplu, neutru, singular, nearticulat, precedat de prepoziția simplă „de”, acuzativ.

Tu stai aici *pentru a-ți aștepta părinții.*

- *pentru a aștepta* - complement de scop, verb la infinitiv, conjugarea I-a, activă, precedat de prepoziția simplă „pentru” ;
- *părinții* - complement direct , substantiv comun simplu, masculin, plural, articulat cu articolul hotărât enclitic „i”, acuzativ.
- *ți* - atribut pronominal, pronume reflexiv, persoana a II-a, singular, forma neaccentuată, caz dativ.

Topica și punctuația

Complementul circumstanțial de scop este așezat, de obicei, după verbul pe care îl determină.

Complementul circumstanțial de scop așezat după verb și precedat de prepoziții nu se desparte prin virgulă de acesta.

Am fost în oraș *după cumpărături.*

Se izolează prin virgulă de verbul determinat, atunci când apare în poziție antepusă și este precedat de locuțiuni prepoziționale.

În scopul reușitei, și-ar fi vândut și sufletul.

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP SAU FINALĂ (CS)

Propoziția circumstanțială de scop are rolul complementului de scop, la nivel de frază, pe lângă un verb, o locuțiune verbală sau o interjecție din propoziția regentă și exprimă scopul în vederea căruia se îndeplinește acțiunea din regentă.

Răspunde la întrebările: *cu ce scop ? în ce scop ?*

Elementul regent care cere în frază o propoziție finală este:

- a) verb la mod personal: Am venit aici ¹/ să învăț ²/ 1PP 2CS
- b) verb la mod nepersonal: Venind aici ²/ să învăț ¹/ te-am întâlnit ²/ 2PP 1CS

c) locuțiune verbală, cu verb la mod personal sau nepersonal

El a luat-o la sănătoasa¹/ ca să scape de câine.²/ 1PP 2CS

Luând-o la sănătoasa²/ ca să scape de câine¹/ a ajuns la coliba pădurarului.²/ 2PP 1CS

d) interjecție:

Na o palmă,¹/ ca să te cumintesti.²/ 1PP 2CS

Și trosc!¹/ ca să-i știe de frică²/, o palmă la urechea dracului.¹/ 1PP 2CS

Elementele relaționale care introduc în frază o propoziție finală sunt:

1. **Conjunțiile subordonatoare:** *de, să, ca să* și locuțiunea conjuncțională *pentru ca să*.

Am fost la librărie¹/ de am cumpărat o carte.²/ 1PP 2CS

Am venit ¹/ să te ajut în această problemă.²/ 1PP 2CS

Am intrat în bibliotecă¹/ ca să iau o carte.²/ 1PP 2CS

Propunem mai mult ¹/ pentru ca să obținem cel puțin jumătate.²/ 1PP 2CS

Observație:

a) Propozițiile finale negative se introduc prin conjuncții și locuțiuni conjuncționale însoțite de adverbe de întărire a negației: *să nu, ca să nu, nu cumva să, să nu cumva să, ca nu cumva să, pentru ca să nu, pentru ca să nu etc.*

El a intrat încet ¹/ ca nu cumva să te trezească.²/ 1PP 2CS

b) În limbajul popular, propozițiile finale se introduc prin construcțiile: *că doar, doar-doar, ș.a. :* I-am spus toate acestea¹/ că doar va înțelege și el.²/ 1PP 2CS

Am spus adevărul¹/, doar-doar va înțelege și el.²/ 1PP 2CS

Propozițiile finale apar corelate în regentă prin locuțiunile adverbiale: *de aceea, pentru aceea, de asta, de aia, etc.* care îndeplinesc în regentă funcția de complement de scop.

De aceea ți-am dat acest sfat¹/, ca să-l urmezi.²/

Contrageri și dezvoltări

Complementul circumstanțial de scop *se dezvoltă* într-o propoziție finală prin transformarea lui într-o propoziție nou creată cu rol de complement de scop pe lângă regentă.

Am fost în oraș *după cumpărături*.

după cumpărături = să fac cumpărături.

Am fost în oraș¹/ să fac cumpărături.²/ 1PP 2CS

Procedând invers, o propoziție finală poate fi *contrasă* într-un complement circumstanțial de scop, înlocuind întreaga propoziție printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement de scop.

A muncit toată viața¹ / ca să și vadă copiii fericiți.² / 1PP 2CS

A muncit toată viața *pentru fericirea copiilor săi*.

Topica și punctuația

Propoziția circumstanțială de scop se întâlnește așezată atât în fața regentei, cât și după regentă.

A muncit un an întreg¹ / ca să reușească la acest examen.² / 1PP 2CS

Ca să reușească la examen,¹ / a muncit un an întreg.² / 1CS 2PP

Propoziția finală se desparte prin virgulă atunci când :

- este așezată în fața regentei.
- așezată după regentă, când se insistă asupra scopului îndeplinirii acțiunii din regentă.

Finala nu se desparte prin virgulă când este introdusă prin conjuncțiile :*de, să*.

Am fost la piață¹ / de am cumpărat mere.² / 1PP 2CS

Am fost la piață¹ / să cumpăr mere.² / 1PP 2CS

Finala are topica fixă (așezată după regentă) când este introdusă prin conjuncția "de", "să".

CAPITOLUL XIII

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL (CCCT)

Complementul circumstanțial condițional este partea secundară de propoziție care exprimă condiția sau ipoteza de care depinde realizarea acțiunii, însușirii sau calității exprimată în propoziție.

Răspunde la întrebarea: *Cu ce condiție?*

Complementul circumstanțial de condiție determină:

- a) verb: *Numai vorbind limba, vei învăța repede franțuzește.*
- b) adjectiv: *Mecanismul ar deveni inutil în caz de ploaie. În locul tău, ea ar fi fericită.*

Complementul circumstanțial condițional se exprima prin:

1. ***Substantiv sau substitute în cazurile:***

- a) genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională *în locul*.
În locul tatălui, (lui Mircea, inginerului - șef, Anei -Maria) eu te ajutam. (substantiv)
În locul lui (dumnealui, acestuia, alor tăi, unora, celorlalti, cuiva) eu te ajutam. (pronume)

În locul cui te ajutam ? (pronume interogativ)

Știu ¹ / în locul cui te ajutam . (pronume relativ)

În locul primului (ambilor) eu te ajutam. (numeral)

- b) acuzativ, precedate de locuțiunea prepozițională *in caz de*, sau substantive care exprimă semantic ideea de condiție: *caz, condiție, ipoteză, eventualitate*, precedate de prepoziția „în” sau „cu”.

În cazul acesta, te voi aștepta mâine.

Cu această condiție, aș accepta propunerea voastră.

În caz de pericol , m -aș ascunde aici.

2. ***Adjective posesive sau demonstrative:***

În cazul acesta, nu pot fi de acord cu tine.

În locul tău, aș acționa altfel.

3. Verb la mod nepersonal :

- infinitiv, precedat de prepoziția „fără” , construcție infinitivală:

Fără a citi , n -ar ști atâtea.

Fără a citi cu toată atenția orice carte , n-ar ști atâtea .

- gerunziu, construcție gerunzială:

Învățând, s -ar feri de necazuri.

Învățând și de la unii și de la alții, ar cunoaște mai bine viața.

- participiu, construcție participială :

Înțeleasă, lecția nu s -ar uita.

Înțeleasă încă din clasă, lecția nu s -ar uita .

4. Adverbele „astfel” , „altminteri” , cu rol rezumativ

Vorbește, *altfel* nu te iert .

Mărturisește totul, *altminteri* nu te voi ajuta .

Complementul circumstanțial condițional poate fi :

- **simplu** (format dintr -o singură parte de propoziție ce poate îndeplini funcția sintactică de complement condițional) :

În locul mamei , nu te -aș fi iertat .

- **multiplu** (format din două părți de propoziție ce pot îndeplini funcția sintactică de complement circumstanțial condițional, în relație de coordonare):

În locul mamei și al tatălui tău , te -aș fi iertat.

- **dezvoltat** (format dintr -o parte de propoziție ce îndeplinește funcția sintactică de complement condițional, însoțită de determinant. Determinantul are funcție sintactică proprie) :

Înțeleasă bine din explicațiile profesorului, lecția nu s -ar uita .

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONALĂ (C.Ț)

Propoziția circumstanțială condițională are rolul complementului circumstanțial condițional , la nivel de frază,și exprimă condiția sau ipoteza de a cărei îndeplinire depinde realizarea acțiunii din propoziția regentă

Răspunde la întrebarea: *cu ce condiție ?*

Determină verbe la moduri personale .

Elementul regent care cere în frază propoziție regentă este deci predicatul regentei :

- verb la mod personal , predicat verbal .

Dacă ar fi învățat,¹ / ar fi reușit.² / 1CT 2PP

- verb la mod personal, predicat nominal.

Dacă s-ar îngriji,¹ / ar fi mai frumoasă.² / 1CT 2PP

- locuțiune verbală, predicat verbal

Dacă ar fi citit poezia,¹ / și -ar fi adus aminte.² / 1CT 2PP

- interjecție predicativă

Dacă a văzut vulpea,¹ / iepurele tușt ! în culcuș.² / 1CT 2PP

Elementele relaționale care introduc în frază o propoziție condițională sunt :

1. **Conjunțiile subordonatoare** *dacă*, *de*, *să* și locuțiunile conjuncționale: *în caz că*, *de unde*:

Dacă ai fi învățat mai mult,¹ / ai fi reușit.² /

Ai fi răspuns mai bine,¹ / de -ai fi fost mai atent.² / 1PP 2CT

Aș da totul,¹ / numai să -mi văd copii fericiți.² / 1PP 2CT

În caz că nu ar veni,¹ / nu l -aș mai aștepta.² / 1CT 2PP

Să mă aștepti,¹ / de unde nu,² / mă voi supăra.³ / 1 PP 2CT 3PP

Observație: Conjunțiile *dacă*, *de*, *să*, pot fi precedate de adverbul de întărire „numai” când se insistă asupra unei singure condiții a realizării acțiunii din propoziția regentă.

Ar fi răspuns corect,¹ / numai dacă ar fi învățat.² / 1PP 2CT

Ar fi scris mult mai corect¹ / numai de ar fi fost mai atent la dictare.² / 1PP 2CT

Aș face totul¹ / numai să te văd mai serios.² / 1PP 2CT

- **Expresiile:** *în cazul că*, *în eventualitatea că*, *în ipoteza că nu sunt locuțiuni conjuncționale*, ca urmare, la analiza sintactică a frazei, se desparte conjuncția subordonatoare „că”.

În caz că nu va veni,¹ / nu l -aș mai aștepta.² / 1CT 2PP

În cazul² / că nu va veni¹ / nu l -aș mai aștepta.² / 2PP 1AT

În eventualitatea² / că va reuși¹ / mă va anunța.² / 2PP 1AT

2. **Adverbul relativ „când”, cu rol de conjuncție:**

Când mi-aș ști copiii fericiți¹ / , aș mai trăi o viață.² / 1CT 2PP

Când te- aș vedea mai serios¹ / , aș avea mai multă încredere.² / 1CT 2PP

3. **Condiționale juxtapuse fără element relațional:**

Ai carte¹ / , ai parte² / 1CT 2PP

Ai părinți¹ / , nu ești pierdut.² / 1CT 2PP

Ai copii¹ / , ai pe cine iubi.² / 1CT 2PP

Uneori propoziția condițională apare corelată în regentă cu adverbul „apoi ” sau „atunci”.

Dacă te -aș vede serios¹ /, atunci te-aș ajuta.² / 1CT 2PP

Dacă ar fi muncit mai mult¹ /, apoi ar fi reușit.² / 1CT 2PP

Topica și punctuația

Propoziția condițională apare așezată atât în fața regentei cât și după regentă. Are topică fixă (așezată în fața regentei) numai condiționala juxtapusă .

Dacă a învățat¹ /, a reușit.² / 1CT 2PP

Voi veni la nuntă¹ / dacă voi fi invitat.² / 1PP 2CT

Ai carte¹ /, ai parte.² / 1CT 2PP

N-ai carte¹ /, n-ai parte.² / 1CT 2PP

Propoziția condițională se separă prin virgulă de regenta ei, indiferent de poziția față de aceasta .

Contrageri și dezvoltări

Complementul circumstanțial condițional *poate fi dezvoltat* într-o propoziție condițională, înlocuindu-l printr-o propoziție nou-creată, care să îndeplinească, la nivel de frază, rolul complementului circumstanțial condițional .

Învățând bine lecția, vei lua notă mare .

învățând bine lecția = *dacă* vei învăța bine lecția

Dacă vei învăța bine lecția¹ /, vei lua notă mare.² / 1CT 2PP

Procedând invers, propoziția condițională poate fi contrasă într-un complement circumstanțial condițional, înlocuind-o printr-o parte de propoziție ce poate îndeplini funcția sintactică de complement condițional .

CAPITOLUL XIV

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV (CCV)

Complementul circumstanțial concesiv este partea secundară de propoziție care determină un verb sau un adjectiv indicând un obiect sau o situație care ar fi fost de așteptat să împiedice realizarea unei acțiuni sau existența unei însușiri (calități). Răspunde la întrebarea: *în ciuda cărui fapt?*, *în pofida cărui fapt?*

Complementul circumstanțial concesiv determină:

- a) un verb: Vocea lui clară răsună *în ciuda gălăgiei*.
- b) un adjectiv: El pare fericit *cu toată durerea* pătrunsă în inimă.

Complementul circumstanțial concesiv se exprimă prin :

1. **Substantiv (sau substitute) în cazul genitiv**, precedată de prepozițiile: *contra*, *împotriva* și locuțiunile prepoziționale: *în ciuda*, *în pofida*, *în contra*.

Contra dorinței mele, tu tot ai fost în excursie.

El tot a răspuns corect, *împotriva așteptărilor* adversarilor săi.

În ciuda anilor, el este foarte sprinten.

Voi ați câștigat concursul, *în pofida dificultăților* ivite.

Noi am ajuns primii *în contra obstacolelor* întâlnite pe drum.

- substitute:

În ciuda lui (dânsului, dumnealui, acelora, alor voștri, unora, cuiva, celorlalți - pronume) voi ați reușit primii.

În ciuda cui ai câștigat? (pronume interogativ)

Am aflat¹/ *în pofida cui* ai reușit?²/ (pronume relativ)

În ciuda a trei (primilor, amândouă, jumătate din suporteri - numeral) voi tot ați reușit.

S-a ridicat rapid deasupra durerilor, *în ciuda aducerilor-aminte* atât de sfâșietoare. (locuțiune substantivală)

În pofida celui preferat de juriu, tu tot ai câștigat concursul. (adjectiv substantivizat)

2. **Substantiv (sau substitute) în cazul acuzativ**, precedat de locuțiunile prepoziționale: *cu tot*, *cu toată*, *cu toți*, *cu toate* sau precedat de adjectivele nehotărâte: *oricât*, *oricâtă*, *oricâți*, *oricâte*:

Cu tot efortul depus, el tot n-a reușit la examen.

Cu toată bunăvoința examinatorului, el n-a răspuns la întrebare.

Cu toți banii adunați, el tot se crede sărac.

Cu toate rugămințile mamei, tu tot n-ai luat medicamentul.

Oricât avânt luat, voi tot n-ați ajuns în vârful muntelui.

Oricâtă bunăvoință, et tot nu vrea să răspundă.

Oricâți prieteni, tot singur ești în fața durerii.

Oricâte rugăminți, el tot n-a spus adevărul.

Observație: Adjectivele nehotărâte: *tot*, *toată*, *toți*, *toate*, (ce formează locuțiuni prepoziționale), *oricât*, *oricâtă*, *oricâte*, *oricâți* au funcția sintactică de atribut adjectival pe lângă substantivul determinat. (Substantivul îndeplinește funcția sintactică de complement concesiv.)

Adverbul corelativ *tot* ce însoțește predicatul propoziției subliniază valoarea concesivă a complementului.

3. **Adjectiv însoțit de adverbul de întărire „chiar”, „nici”, „și”**

Chiar bolnav, el tot îți vorbește cu blândețe.

Nici morți, ei tot nu-și recunosc vina.

Și sărac, el tot nu se plânge niciodată de greutatea vieții.

Observație: uneori adjectivul este însoțit de conjuncția subordonatoare „deși”:

Deși bolnav, el tot a venit la școală. Acest enunț este o frază formată din două propoziții: *deși (era) bolnav*, propoziție subordonată concesivă cu verbul copulativ neexprimat, iar cea de-a doua *el tot a venit la școală*, propoziție principală, regentă pentru subordonata concesivă.

4. **Verb la infinitiv, precedat de prepoziția „fără”, gerunziu, precedat de adverbul de întărire „chiar”, „nici”, „și”, participiu** (atribut izolat acordat cu valoare circumstanțială):

- infinitiv (construcție infinitivală):

Fără a auzi, el tot a tras o concluzie despre cele relatate.

Fără a învăța prea mult, el tot note mari ia.

- gerunziu (construcție gerunzială):

Chiar plângând, tot nu-l impresionezi.

Chiar învățând zi de zi lecția, tot nu este apreciat de profesor.

Nici învățând cuvânt cu cuvânt lecția, tot nu poate răspunde la întrebările profesorului.

Și învățând fiecare lecție, tot nu este apreciat.

- participiu:

Nerepetată, poezia învățată mecanic tot se uită.

Neexplicate, formulele memorate tot se uită.

Complementul concesiv poate fi:

- **simplu** (format dintr-o singură parte de vorbire cu funcția sintactică de complement concesiv):

Cu tot efortul, el tot n-a reușit la examen.

- **multiplu** (format din două părți de vorbire cu funcția sintactică de complement concesiv, în relație de coordonare):

Cu tot efortul și cu toată ambiția, el tot n-a reușit la examen.

- **dezvoltat** (format dintr-o parte de propoziție cu funcția sintactică de complement concesiv, însoțită de determinant. Determinantul are funcție sintactică proprie.)

Chiar învățând zi de zi lecția, el tot nu este apreciat de profesor.

Nici răspunzând corect la fiecare lecție, el tot nu este apreciat de profesor.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ (CV)

Propoziția subordonată circumstanțială concesivă are rolul complementului concesiv, la nivel de frază, și arată o împrejurare care ar fi fost de așteptat să împiedice realizarea acțiunii regentei, dar nu o împiedică.

Răspunde la întrebările: *în ciuda cărui fapt?, în pofida cărui fapt?*

Fraza conținând propoziții concesive arată că acțiunea din propoziția regentă se îndeplinește cu toate că există piedica din propoziția concesivă, sau chiar dacă ar exista piedica exprimată de propoziția concesivă, acțiunea regentei s-ar realiza.

Elementul regent care cere în frază o propoziție concesivă este un verb din propoziția regentă sau un adjectiv.

a) verb la mod personal (predicat verbal sau nominal):

N-a reușit¹/, cu toate că a învățat mult.²/ 1PP 2CV

Si-a adus aminte de el¹/ cu toate că nu-l văzuse de mulți ani.²/ 1PP

2CV

Voi ați fost lăudați de profesor¹/ deși nu meritati.²/ 1PP 2CV

El a devenit inginer¹/, deși nu-i plăcea această profesie.²/ 1PP 2CV

Na-ți cele promise¹/, deși nu ți se cuvine nimic!²/ 1PP 2CV

Hai în parc la plimbare ¹/ chiar dacă mai plouă încă!²/ 1PP

2CV

b) verb la mod nepersonal:

Îmbolnăvind-se mai rău¹/ cu toate că luase medicamentele prescrise de tine²/, s-a adresat unui alt medic.¹/ 1PP 2CV

Aducându-și aminte de el¹/ deși nu-l văzuse de mulți ani² / l-a invitat la masă.¹/ 1PP 2CV

Supărat¹/ cu toate că nimeni nu-i făcuse nimic² / a trântit ușa cu putere.¹/ 1PP 2CV

Nu-i ardea de repetat materia¹/ deși mai erau câteva zile până la examen.²/ 1PP 2CV

c) adjectiv:

Bucuros¹/ deși nu avea nici un motiv²/, saluta pe toată lumea de pe stradă.¹/ 1PP 2CV

Elementele relaționale care introduc în frază o propoziție concesivă sunt:

a) conjuncții subordonatoare: *că, să, dacă, de, deși* (specifică concesivei):

Soarele¹/ că e soare²/, tot are pete pe el.¹/ 1PP 2CV

Omul¹/ că e om²/, tot nu le poate înțelege pe toate.¹/ 1PP 2CV

Să citească zile întregi¹/, tot nu înțelege nimic.²/ 2PP 1CV

Să-i dai și mană cerească¹/, sănătos tot nu se mai face.²/ 1CV 2PP

Dacă mi-ai cere scuze în genunchi¹/, tot nu te iert.²/ 1CV 2PP

Dacă aș scrie cuvânt cu cuvânt lecția¹/, notă mare tot n-aș lua.²/ 1CV

2PP

De m-aș da de de trei ori peste cap¹/ tot n-aș rezolva această problemă.²/ 1CV 2PP

De i-ai aduce apă vie¹/, tot nu-l mai salvezi.²/ 1CV 2PP

Deși nu merită.¹/ el este mereu laudat de părinți.²/ 1PP 2CV

Deși sunt un om înțelegător,¹/ n-am să-ți iert niciodată această atitudine.² / 1CV 2PP

b) locuțiuni conjuncționale : *cu toate că, măcar că, măcar să, măcar de, chit că, chiar să, chiar de, chiar dacă, și dacă, și de, și chiar dacă, și chiar de, fără să, și fără să, și să, nici dacă, nici de, nici să, etc.:*

A venit la școală¹ / cu toate că era bolnav.² / 1PP 2CV

Ea ia totuși medicamente,¹ / măcar că nu îi face bine.² / 1PP 2CV

chit că nu este bolnavă.² / 1PP 2CV

chiar de nu este bolnavă.² / 1PP 2CV

și dacă nu este bolnavă.² / 1PP 2CV

Ea ia totuși medicamente,¹ / și de nu este bolnavă.² / 1PP 2CV

fără să fie bolnavă.² / 1PP 2CV

El nu te aude¹ / nici dacă îi tipi în ureche.² / 1PP 2CV

Ea tot nu te iartă¹ / nici de (nici să) îi aduci luna după cer.² / 1PP 2CV

c) pronume și adjective pronominale nehotărâte : *oricine, oricare, orice, oricâte, oricâți*, etc.:

El tot nu face vizite nimănui¹ / oricine l-ar invita.² / 1PP 2CV

Voi tot plecați în excursie¹ / oricare ar fi starea timpului.² / 1PP 2CV

Ei tot nu te ascultă¹ / orice le-ai spune.² / 1PP 2CV

/, orice sfat le-ai da.² / 1PP 2CV

/, oricâte sfaturi le-ai da.² / 1PP 2CV

El tot se plânge de singurătate¹ / oricâți prieteni ar avea.² / 1PP 2CV

El tot se plânge de singurătate¹ / oricâți de mulți prieteni ar avea.² / 1PP 2CV

El tot vine la voi¹ / și fără să-l chemați.² / 1PP 2CV

d) adverbe nehotărâte : *oricum, oricât, oriunde, (orișicum, orișicât, orișiuunde)* :

Oricum i-ai vorbi¹ /, el tot nu este mulțumit.² / 1CV 2PP

Oricât de supărată ar fi¹ /, mama tot ne iartă.² / 1CV 2PP

Oriunde pleca¹ /, tot acasă se întorcea.² / 1CV 2PP

Orișicum ar fi fost prezentată situația¹ /, lui tot nu-i plăcea.² / 1CV 2PP

Orișicât i-ai fi oferit¹ /, el tot nu accepta prețul.² / 1CV 2PP

Orișiuunde se ducea¹ /, tot la casa părintească revenea.² / 1CV 2PP

e) adverbe relative : *cât, cum, unde, când*:

Cât te-ai ruga de el¹ /, tot nu-ți spune secretul.² / 1CV 2PP

Cum ar fi muncit de mult nora¹ /, baba tot nemulțumită era.² / 1CV 2PP

Unde toată lumea se aștepta la reușită¹ /, el tot n-a luat examenul.² /

Tu tot să nu te abați din drum¹ /, chiar când zmeoaica te va striga pe nume.² / 1PP 2CV (nuață temporală)

Propoziții concesive juxtapuse (fără element relațional):

Stie¹ /, nu știe² /, el tot răspunde.² / (chiar dacă știe, chiar dacă nu știe, el tot răspunde) 1CV 2CV 3PP

Vrei¹/ nu vrei²/, tot pleci la bunici.²/ 1CV 2CV 3PP

Propoziția concesivă apare corelată în regentă cu adverbele : *tot, totuși* ce subliniază valoarea concesivă a subordonatei.

Și să fi plâns o zi întreagă¹/, tot n-ar fi înduplecat-o pe mama sa.²/
1CV 2PP

Deși reușise la examen¹/, totuși el nu era mulțumit de nota primită.²/

Contrageri și dezvoltări

a) Complementul concesiv *se dezvoltă* într-o propoziție concesivă, prin transformarea lui într-o propoziție nou creată cu rol de complement concesiv, la nivel de frază, pe lângă propoziția regentă.

În ciuda bolii, el tot a venit la școală.

în ciuda bolii = deși era bolnav

Deși era bolnav¹/, el tot a venit la școală.²/ 1CV 2PP

Chiar supărat, el tot poate vorbi cu blândețe.

chiar supărat = chiar dacă este supărat

Chiar dacă este supărat¹/ el tot poate vorbi cu blândețe.² 1CV 2PP

b) Procedând invers, propoziția concesivă *se contrage* într-un complement concesiv, prin înlocuirea întregii propoziții printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement concesiv.

Topica și punctuația

Propoziția concesivă apare așezată atât în fața propoziției regente, cât și după aceasta.

El tot nu înțelege¹/, oricât l-ai sfătui.²/ 1PP 2CV

Deși a fost tratat cu mare grijă¹/, el tot nu s-a însănătoșit.²/ 1CV 2PP

Propoziția concesivă se izolează prin virgulă de propoziția principală, indiferent de poziția sa față de aceasta :

-antepusă : Deși a învățat tot anul¹/, el n-a reușit la examen.²/ 1CV 2PP

-postpusă : A venit la școală¹/, cu toate că era bolnav.²/ 1PP 2CV

-intercalată :

Neînțelegînd teoria¹/, cu toate că i-a fost explicată de mai multe ori²/, n-a rezolvat exercițiul.¹/ 1PP 2CV

Munții¹/, că sunt munți²/, și tot se întâlnesc.¹/

CAPITOLUL XV

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONSECUTIV (CCNS)

Complementul circumstanțial consecutiv este partea secundară de propoziție care arată consecința sau rezultatul unei acțiuni sau al unei însușiri.

Răspunde la întrebările : *ce urmare are faptul că ? care e urmarea faptului că ?*

Complementul circumstanțial consecutiv determină :

a) *un verb la mod personal sau nepersonal*

El s-a cumințit *de minune*.

Cumințindu-se *de minune*, am rămas cu toții surprinși de atitudinea lui.

b) *locuțiune verbală* :

El și-a băgat mințile-n cap *până la înțelepciune*.

c) *adjectiv*

Fata e prea frumoasă *spre a fi curtată* de mulți admiratori.

d) *adverbe (destul , suficient , prea , îndeajuns)*

Nu știe suficient *spre a promova*.

Complementul circumstanțial consecutiv se exprimă prin :

1. **Substantiv (abstract) în cazul acuzativ, precedat de prepozițiile : de , până la , spre , etc.**

Amândoi s-au înțeles *de minune*.

Eminescu a cizelat fiecare vers *până la perfecțiune*.

Tu ai reușit la examen *spre bucuria părinților*.

2. **Verb la supin și infinitiv , precedat de prepozițiile : pentru , spre , până la .**

Ești îndeajuns de priceput *spre a rezolva* această problemă.

El a muncit prea mult, *până la a se epuiza*.

Învățase suficient pentru examen *pentru a fi sigur* de reușită.

El a crescut *de nerecunoscut*.

S-au emancipat *de nespus*.

3. **Expresii cu valoare consecutivă : de mirare , de moarte , de mai mare dragul , până la lacrimi , până la sânge etc. :**

El s-a îmbolnăvit *de moarte*.

Am râs *până la lacrimi*.

Ne înțelegem *de mai mare dragul*.

S-a lovit așa de tare *până la sânge*.

Ei doi se înțeleg *de minune*.

Topica și punctuația

Complementul consecutiv are topică fixă, este așezat după partea de propoziție determinată, de care nu se desparte prin virgulă. Se izolează de aceasta în situația intercalării unei propoziții în propoziția dată .

El a studiat^{2/}, cum e el serios^{1/} , *până la epuizare*.^{2/} 1CZ 2PP

Complementul consecutiv poate fi :

- **simplu** (format dintr-o singură parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement consecutiv) :

Tu ai muncit așa de mult *spre a fi promovat*.

- **multiplu** (format din două părți de vorbire cu funcția sintactică de complement consecutiv, în relație de coordonare):

Tu ai muncit așa de mult *spre a fi apreciat și a-ți dovedi capacitatea*.

- **dezvoltat** (format dintr-o parte de propozițiecu funcția sintactică de complement consecutiv, însoțită de determinant cu funcție sintactică proprie):

Tu ai muncit așa de mult *spre a fi apreciat de directorul uzinei*.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ (CNS)

Propoziția consecutivă are rolul complementului consecutiv, la nivel de frază și arată consecința (urmarea, rezultatul) îndeplinirii unei acțiuni sau a unei însușiri exprimată de propoziția regentă.

Răspunde la întrebările: *ce urmare are faptul că?, care e urmarea faptului că?*

Elementul regent care cere în frază o subordonată consecutivă este:

a. un verb la mod personal sau nepersonal:

S-a îngrășat atât de mult^{1/} încât s-a speriat.^{2/} 1PP 2CNS

Îngrășându-se atât de mult^{2/} încât s-a speriat^{1/} s-a dus la doctor.^{2/} 1CNS 2PP

b) un adjectiv:

Este așa de frumoasă¹/ încât toți o admiră.²/ 1PP 2CNS

Ești atât de pregătit¹/ încât vei reuși cu siguranță la examen.²/ 1PP 2CNS

c) un adverb:

Vorbea atât de încet¹/ încât nu-l auzeau nici cei din primele bănci.²/ 1PP 2CNS

El a muncit pentru examen prea mult¹/ ca să poată fi primul pe listă.²/ 1PP 2CNS

Elementele relaționale care introduc în frază propoziția consecutivă sunt:

1. **Conjunțiile simple subordonatoare:** *că, să, de, încât* (specifică consecutivei) și conjuncția compusă *ca să*:

A crescut așa de înalt¹/ că nu l-am recunoscut.²/ 1PP 2CNS

S-a făcut așa de frumos¹/ să nu-l mai recunosc.²/ 1PP 2CNS

S-a făcut atât de cuminte¹/ de se mira toată lumea.²/ 1PP 2CNS

Era atât de serioasă¹/ încât impresiona pe toți colegii.²/ 1PP 2CNS

E o fire prea mândră¹/ ca să accepte părerea oricui.²/ 1PP 2CNS

Nu ești pregătit suficient¹/ ca să fii promovat.² 1PP 2CND

Era prea interesantă cartea¹/ ca să n-o citească într-o singură zi.²/ 1PP 2CNS

2. **Locuțiunile conjuncționale:** *pentru ca să, astfel că, așa încât, astfel încât, așa că*:

Tata este prea bătrân¹/ pentru ca să și construiască o altă casă.²/ 1PP 2CNS

Ajunsesse atât de puternic¹/ astfel că toți se temeau de el.²/

asa încât toți se temeau de el.²/

astfel încât toți se temeau de el.²/

asa că toți se temeau de el.²/ 1PP 2CNS

Propoziția consecutivă poate fi corelată în regentă cu adverbele: *asa, astfel, destul, îndeajuns, până acolo, prea*, sau locuțiunile adverbiale: *în așa fel, până-ntr-atât*.

Copacul a crescut așa de înalt¹/ încât a depășit înălțimea casei.²/ 1PP 2CNS

Ea este atât de frumoasă¹/ încât o iubeste toată lumea.²/ 1PP 2CNS

Tu ai răspuns așa¹/ încât ai impresionat toată asistența.²/ 1PP 2CNS

El a vorbit astfel¹ / încât toți au fost emoționați.² / 1PP 2CNS
 Te porți în așa fel¹ / încât toată lumea te respectă.² / 1PP 2CNS
 Tu ai râs până-ntr-atât,¹ / încât ți-au dat lacrimile.² / 1PP 2CNS
 Ai ajuns până acolo, / încât ți-ai trădat prietenii 1PP 2CNS
 Ești destul de serios¹ / încât să am încredere în tine.² / 1PP 2CNS
 Nu ești suficient de pregătit¹ / încât să reușești.² / 1PP 2CNS
 S-a pregătit destul¹ / încât va putea lua examenul.² / 1PP 2CNS
 Ai învățat îndeajuns¹ / încât ai fost admis la concurs.² / 1PP 2CNS

Topica și punctuația

Propoziția consecutivă are topică fixă, este totdeauna așezată după regentă. Se desparte prin virgulă de aceasta.

Excepție : consecutiva nu se desparte prin virgulă de regentă atunci când este introdusă prin conjuncțiile „de”, „să” și se află imediat după predicatul regentei :

Tata este prea bătrân¹ / [să] mai urce în avion.² / 1PP 2CNS
 A răspuns¹ / [de] a uimit asistența.² / 1PP 2CNS
 A răspuns așa de corect¹ / [de] a uimit asistența.² / 1PP 2CNS
 (Neașezată imediat lângă predicat , consecutiva introdusă prin conjuncția „de” se separă prin virgulă de regentă.)

Contrageri și dezvoltări

a) Complementul circumstanțial consecutiv se dezvoltă într-o subordonată consecutivă , prin înlocuirea lui cu o propoziție nou-creată ce îndeplinește funcția sintactică de complement consecutiv pe lângă propoziția regentă .

Tu ai muncit atât de mult până la epuizare; până la epuizare = încât ți-ai epuizat forțele .

Tu ai muncit atât de mult¹ / încât ți-ai epuizat forțele.² / 1PP 2CNS

Natura este atât de frumoasă de nedescris.

de nedescris = încât nu se poate descrie

Natura este atât de frumoasă¹ / încât nu se poate descrie.² / 1PP 2CNS

b) Procedînd invers , propoziția consecutivă poate fi *contrasă* într-un complement consecutiv prin înlocuirea întregii propoziții printr-o parte de vorbire ce poate îndeplini funcția sintactică de complement consecutiv .

CAPITOLUL XVI

ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR (EPS)

Elementul predicativ suplimentar este partea secundară de propoziție care determină simultan atât un verb , cât și un substantiv (nume) din propoziția dată (are deci o dublă subordonare). Elementul predicativ suplimentar exprimă o caracteristică sau o acțiune simultană cu acțiunea verbului determinat , referindu-se în același timp și la un nume sau o construcție echivalentă cu un nume . Elementul predicativ suplimentar răspunde simultan la două întrebări : *cum ? (în ce mod ?)* pusă verbului și *care ? (ce fel de ?)* pusă substantivului .

Cărarea cobora *chinuită* de printre stânci

Care cărare ? chinuită . Cărarea chinuită .

Cum cobora ? chinuită . Cobora.....chinuită .

Elementul predicativ suplimentar determină :

a . <u>un subiect</u> :	Oana m-a privit <i>fericită</i> . (Care Oana ? Cum m-a privit ? fericită)
	Prietena mea se numește <i>Oana</i> . (Care prietenă ? Cum se numește ? Oana)
	Tu m-ai întâmpinat <i>râzând</i> . (Care tu ? Cum m-ai întâmpinat ? Râzând)
	Voi ați acționat <i>hotărâți</i> . (Care voi ? Cum ați acționat ? Hotărâți)
b . <u>un complement direct</u> :	Eu te-am văzut <i>bucuros</i> . (Care tu ? Cum te-am văzut ? Bucuros)
	Pe fiica mea o cheamă <i>Oana</i> . (Care fiică a mea ? Cum o cheamă ? Oana)
c . <u>un complement indirect</u> :	Toată lumea îi spunea <i>Fefelega</i> . Care ea ? Fefelega ? Cum îi spunea ? Fefelega)

c. <u>un complement indirect</u> :	M-am pomenit cu tine <i>fericită și râzând</i> . (Care tu ?; Cum m-am pomenit ? Fericită și râzând)
	Ne-am amintit de el <i>bucuroși</i> . Care el?
d. <u>un complement de agent</u> :	Tabloul a fost pictat de el <i>singur</i> . (Care el? ; Cum a fost pictat ? Singur)
	Această veste a fost adusă de voi <i>râzând</i> . (Care voi ? Cum a fost adusă ? Râzând .)

Elementul predicativ suplimentar se exprimă prin :

1. **Substantiv (sau substitut)**

a) fără prepoziție :

Ai fost numit *ministru*. Pe tine te cheamă *Mircea*. Prietenul meu a fost ales *inginer șef*.

Locului i se spunea *Valea Frumoasei*.

Te vedeam *alta*. (pronume nehotărât)

Am plecat *nouă* în excursie. (numeral cardinal)

Ea a fost aleasă *prima*. (numeral ordinal)

Îl știam *primul* la catalog.

b) precedat de prepozițiile : *ca* , *de* , *drept* , *cu* , sau adverbe comparative cu rol de prepoziție : *ca* , *cât* .

L-a ales *ca soț* pe colegul ei.

A luat-o *de nevastă* pe Corina.

Te-am ales *drept reprezentantul* nostru.

I-ai vorbit *cu sufletul* deschis.

Grâul era în pai *ca trestia*.

Atletul era în spate *cât un munte*.

Te-am luat *drept nu știu cine*. (locuțiune pronominală nehotărâtă)

Drept cine l-ai luat ? (pronume interogativ)

Te vedeam *drept cel serios*. (adjectiv substantivizat)

Aceste gânduri le-am luat *drept aduceri - aminte*. (locuțiune substantivală)

Te socoteam *ca pe mine*. (pronume personal)

Mă credeam *cât voi*. (pronume personal)

Elementul predicativ suplimentar stă deci în cazurile nominativ și acuzativ (cu sau fără prepoziție) . Foarte rar este întâlnit în cazul genitiv : Îl știam *al dracului* .

2. **Adjectiv , participiu adjectival și gerunziu acordat :**

- fără prepoziție :

Tu ai venit *bucuroasă*. Te-ai întors *lămurit*. Ochii îi luceau *surâzător*.

- precedat de prepozițiile : *de, drept*.

Îl știam *de serios*. Am luat-o *drept lămurită* de valoarea prietenilor ei.

3 . Verbe la infinitiv și gerunziu (neacordat) și supin:

Eforturile au făcut *a fi posibilă* reușita noastră.

Vedeam fericirea *a-i lumina* toată ființa.

Voi v-ați prezentat *ca făcând* parte din echipa noastră . Voi ați venit *alergând* .

Văzându-i refuzul, l-am luat *de nemulțumit*.

Auzindu-i cuvintele, l-am luat *de instruit*.

4 . Adverb

Cum se numește ? . Nu te știam *asa*.

5 . Interjecție : L-am lăsat *paf!* Te-a făcut *buf!*

Elementul predicativ suplimentar este cerut de anumite verbe :

Îi spuneam (îi ziceam , îl strigam) Leneșul.

I se spunea (i se zicea) Harnicul.

L-am poreclit (*l-am botezat, l-am numit*) Cuviosul.

Îl socotesc (îl consider, îl cred, îl știu) serios.

L-am ales (*l-am numit, l-am votat, l-am investit*) președinte.

Te-am delegat (*te-am propus, te-am promovat*) inginer - șef.

Ai sosit (*ai venit, ai apărut*) primul.

S-a interesat (a întrebat, a suferit) ca părinte .

Se cuvine (se cere, se vrea) subliniată (evidențiată, apreciată) situația .

Seriozitatea a făcut posibilă (drept reală, ca esențială) reușita lui în viață .

Observație: Elementul predicativ suplimentar se acordă în gen și număr cu substantivul determinat, nu și în caz.

Tabloul unui pictor considerat *celebru* a fost vândut la licitație.(G-A)

I-am oferit băiatului socotit *prietenul* tău această carte .(D-A)

Elementul predicativ suplimentar poate fi :

- **simplu** (format dintr-o singură parte de vorbire cu funcția sintactică de e.p.s.):

O credeam *serioasă*.

- **multiplu** (format din două părți de vorbire cu funcția sintactică de e.p.s., în raport de coordonare) : Îl credeam *prieten și devotat*.

PARTEA a V-a

EXERCIIII APLICATIVE REZOLVATE (ORTOGRAFIE – SINTAXA PROPOZIIEI)

1. Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din urmatorul text:

"Mi-e inima de lacrimi plină
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei și-o să mă-ngrop și eu !

O mare e, dar mare lină -
Natu-ro, în mormântul meu,
E totul cald,că e lumină."
(George Coșbuc - Vara)

Rezolvare:

mi(-)e - cratima, semn de ortografie, indică rostirea împreună a pronumelui personal, (pers. I, singular, caz D, posesiv, funcție sintactică de atribut pronominal) și a verbului copulativ "e" ce formează predicatul nominal "e plină".

Marchează un tempou rapid al rostirii prin evitarea hiatului.

plină(,) că - virgula, semn de punctuație, marchează o pauză scurtă în timpul vorbirii și desparte circumstanțiala de cauză de regenta ei.

că(-)n ea - cratima, semn de ortografie, marchează rostirea împreună a conjuncției subordonatoare "că" ce introduce cauzala și a prepoziției simple "în" ce formează complementul de loc "în ea".

Indică elidarea vocalei "i" și prin elidare, un tempou rapid al rostirii.

s(-)au îngropat - cratima, semn de punctuație, indică rostirea împreună a pronumelui reflexiv "se" caz Ac și a auxiliarului verbului "au îngropat" ce formează predicatul verbal.

și(-)o să mă-ngrop - cratima, semn de ortografie, indică rostirea împreună a conjuncției simple "și" și a auxiliarului verbului "o să mă-ngrop" ce formează predicatul verbal, timp viitor popular.

Marchează un tempou rapid al rostirii.

mă(-)ngrop - cratima, semn de ortografie, indică rostirea împreună a pronumelui reflexiv "mă", pers. I singular, Ac și a verbului "îngrop".

Marchează elidarea vocalei "î" și prin elidare un tempou rapid al rostirii.

și eu(!) - semnul exclamării, semn de punctuație, indică intonația frazei exclamative.

e(,)dar - virgula, semn de punctuație, indică o pauză scurtă în timpul vorbirii, separă două propoziții de același fel, ambele principale în raport de coordonarea adversativă.

lină(-)Naturo - linia de pauză, semn de punctuație, indică o pauză lungă în timpul rostirii.

naturo(,) în mormântul meu(,) - virgula, semn de punctuație, izolează substantivul în vocativ și complementul circumstanțial de loc dezvoltat antepus predicatului, indică o pauză scurtă în timpul vorbirii.

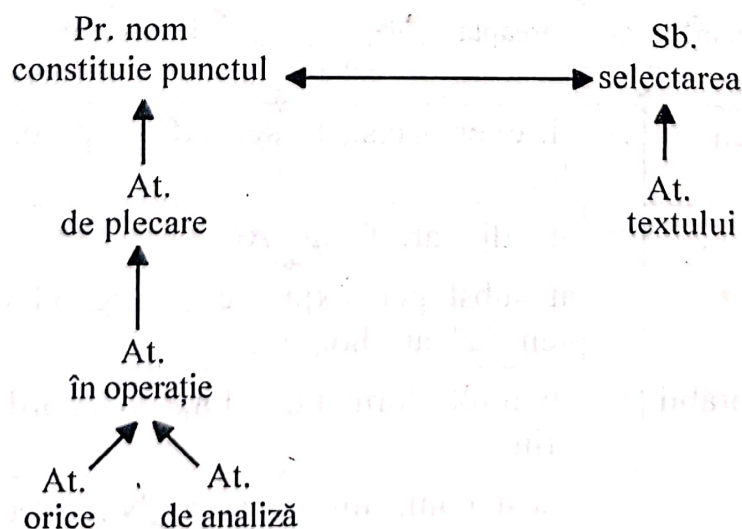
cald(,) că e lumină - virgula, semn de punctuație, indică o pauză scurtă în timpul vorbirii, desparte circumstanțiala de cauză de regenta ei.

lumină(.) - punctul, semn de punctuație, indică o pauză lungă în timpul vorbirii și sfârșitul comunicării.

Majusculele indică începutul fiecărui vers așezat unul sub celălalt.

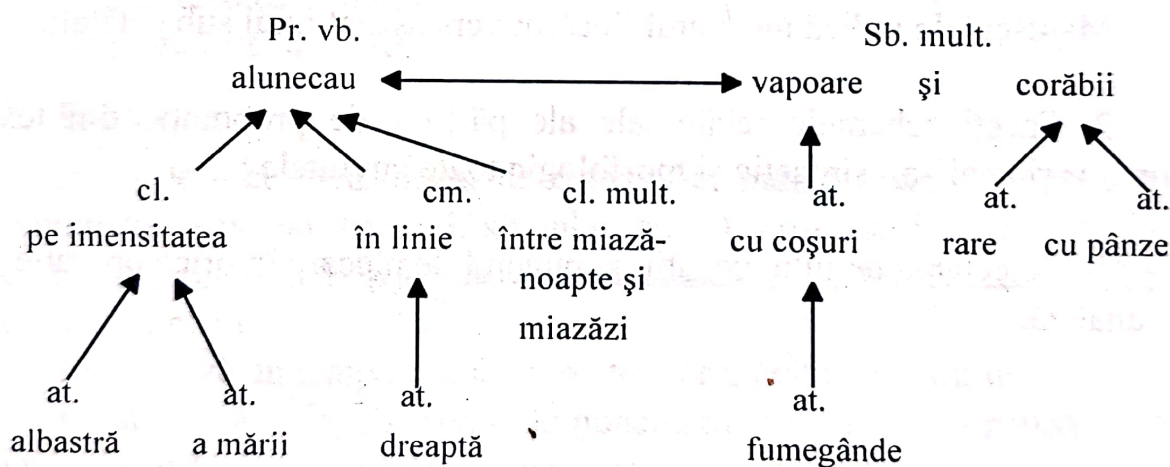
2. Faceți schemele relaționale ale părților de propoziție din text următor și analizați sintactic și morfologic toate cuvintele :

① Selectarea textului constituie punctul de plecare în orice operație de analiză.

selectarea	=	sb. gr. s. expr. s.c.s., f., sg., N., art. hot. encl. "-a"
textului	=	at. subst. gen. expr. s.c.s., n., sg., G., art. hot. encl. "-lui"
constituie punctul	=	pr. nom. format din:
constituie	=	vb. cop., act. intr., ind. prez., 3 sg. conj. IV
punctul	=	n. pr. expr. subst., n., sg., N., art. hot. encl. "-l"
de plecare	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., sg., AC. + prep. "de"
în operație	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., sg., AC. + prep. "în"
orice	=	at. adj. expr. adj. pron. nehot. com., f., sg., AC.
de analiză	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., sg., AC. + prep. "de"

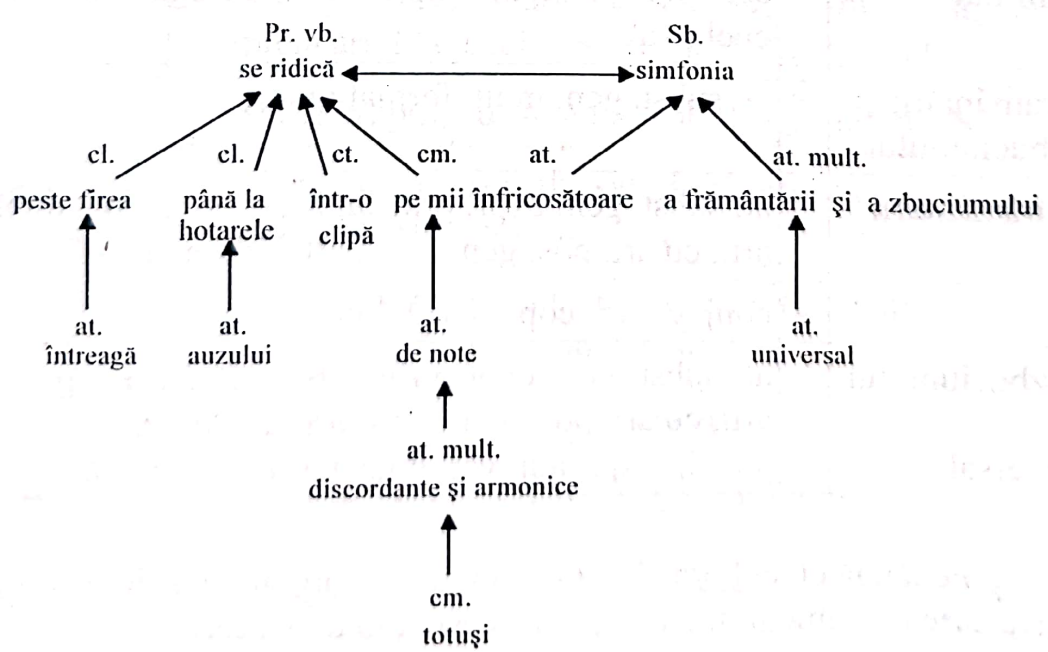
3. Pe imensitatea albastră a mării, vapoare cu coșuri fumegânde și rare corăbii cu pânze alunecau în linie dreaptă între mieznoapte și miezăzi.

pe imensitatea	=	cl. expr. s.c.s., f., sg., AC. + prep. "pe", art. hot. "-a"
albastră	=	at. adj. var., f., sg., AC.
a mării	=	at. subst. gen. expr. s.c.s., f., sg., G. cu art. pos. - gen. "a", art. hot. encl. "-i"
vapoare și corăbii	=	sb. mult., format din două sb. coord. cop., expr. prin:
vapoare	=	subst. com. simplu, n., pl., N., neart.

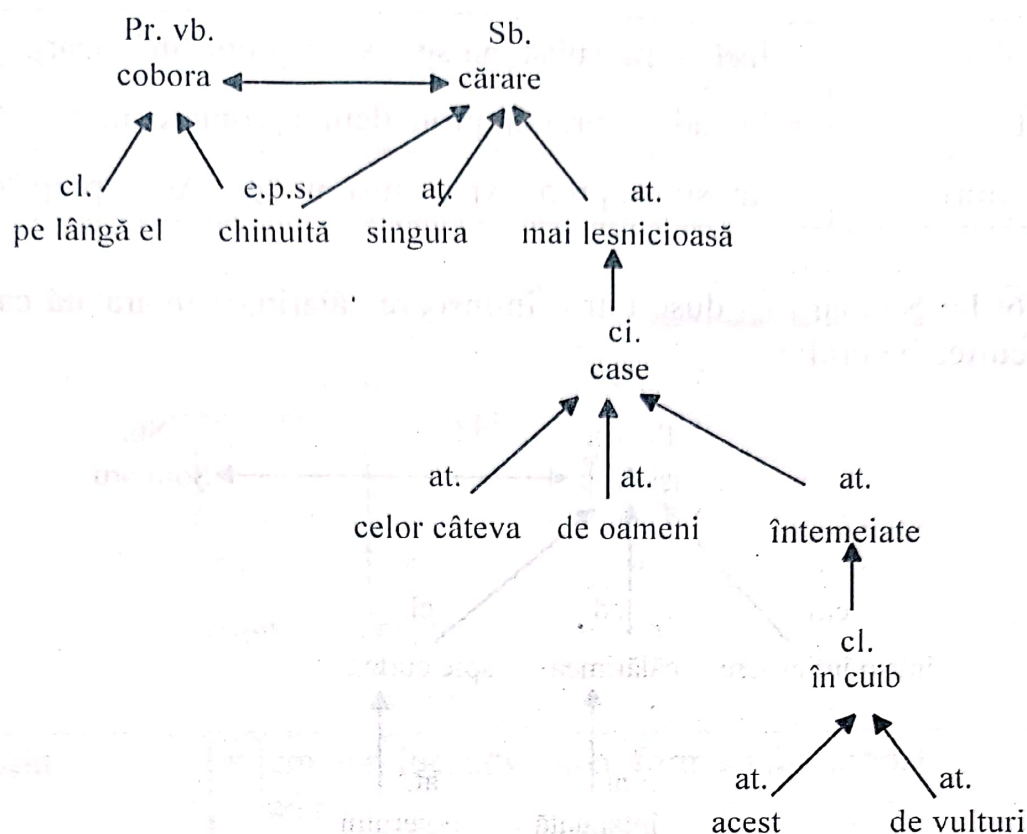
corăbii	=	s.c.s., f., pl., N., neart.
cu coșuri	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., n., pl., AC. + prep. "cu", neart.
fumegânde	=	at. adj. expr. vb. ger. acordat, n., pl., Ac.
rare	=	at. adj. expr. adj. propriu-zis var., f., pl., N., poz.
cu pânze	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., pl., Ac. + prep. "cu", neart.
alunecau	=	pr. verbal, expr. vb. pr. act., intr., ind. imperf., 3pl. conj. I.
în linie dreaptă	=	cm. dezvoltat format din:
în linie	=	cm. expr. s.c.s., f., sg., Ac. + prep "în", neart.
dreaptă	=	at. adj. expr. adj. propriu-zis var., f., sg., Ac.
între miazănoapte și miazăzi	=	ccl. mult., format din :
între miazănoapte	=	ccl. expr. subst. comun comp., f., sg., Ac. + prep "între", neart.
și	=	conj. coord. simplă, leagă două ccl., cop.
miazăzi	=	ccl. expr. subst. comun comp., f., sg., Ac., neart.

4. Și peste firea întreagă, până la hotarele auzului, într-o clipă se ridică, pe mii de note discordante și totuși armonice, simfonia înfricoșată a frământării și a zbuciumului universal!...

și	=	conj. coord. cop., cu valoare narativă
peste firea	=	ccl. expr. s.c.s., f., sg., Ac. + prep "peste", art. hot. "-a"
întreagă	=	at. adj. expr. adj. propriu-zis var., f., sg., Ac.
până la hotarele	=	ccl. expr. subst. c. s., n., sg., Ac. + prep. comp. "până la", art. hot. encl. "-le"
auzului	=	at. subst. gen. expr. s.c.s. n., sg., G., art. hot. "-lui"
într-o clipă	=	cct. expr. loc. adv. timp
se ridică	=	pr. vb. expr. vb. predicativ, refl. cu pron. refl. "se" în Ac., intr. conj. I, ind. prez., 3 sg.
pe mii	=	ccm. expr. subst. c. s., f., pl., neart., Ac. + prep. simplă "pe"
de note	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., pl., neart., Ac. + prep. "de"
discordante și armoni- ce	=	at. adj. mult., format din:
discordante	=	at. adj. expr. prin adj. var. două term., f., pl., Ac.
și	=	conj. coord. cop. leagă două at. adj.
armonice	=	at. adj. expr. prin adj. var. două term., f., pl., Ac.
totuși	=	ccm. expr. adv. mod
simfonia	=	sb. gram. simplu, expr. s.c.s., f., sg., N., art. hot. encl. "-a"
a frământării și a zbuciumului	=	at. subst. gen. mult. format din:
a frământării	=	at. subst. gen. expr. prin subst., c., s., f., sg., dublu art., cu art. pos. gen. "a" și art. hot. encl. "-i"
și	=	conj. coord. cop., leagă două at. subst.
a zbuciumului	=	at. subst. gen. expr. prin subst., c., s., n., sg., dublu art., cu art. pos. gen. "a" și art. hot. encl. "-lui"
universal	=	at. adj. expr. adj. var. două term., n., sg., G.

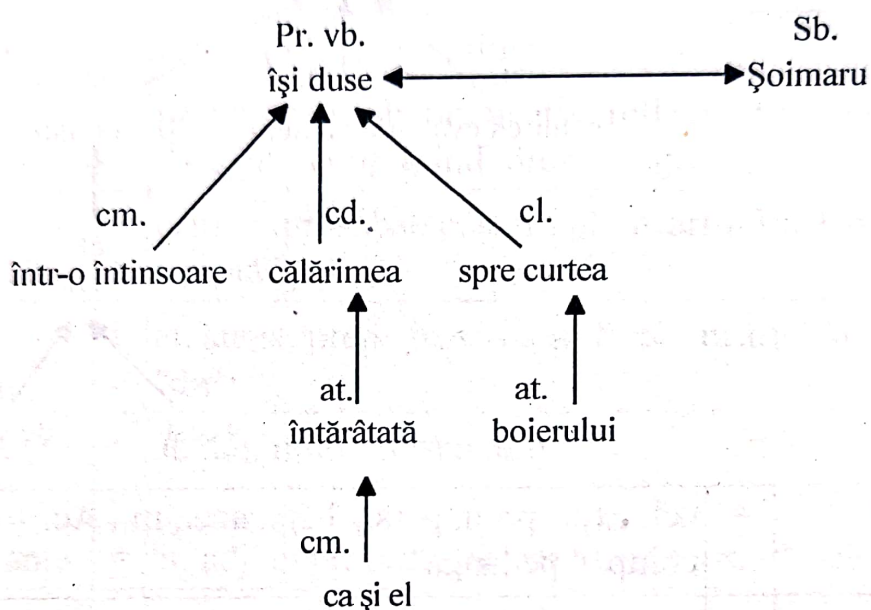
⑤ Pe lângă el, cobora chinuită, singura cărare mai lesnicioasă celor câteva case de oameni, întemeiate în acest cuib de vulturi.

pe lângă el	=	ccl. expr. pron. pers., 3 sg., acc., m., Ac. + prep. comp. "pe lângă"
cobora	=	pr. vb. expr. vb. predicativ, activă, tr., ind., imperf., 3 sg., afirmativă
chinuită	=	e.p.s. expr. part. cu val. adj., f., sg., N.
singura	=	at. adj. expr. prin adj. var. cu două term., f., sg., N., preia art. hot. encl. "-a" al subst. determinat
cărare	=	sb. expr. prin subst. com. spl., f., sg., neart., N.
mai lesnicioasă	=	at. adj. expr. prin adj. var. două term., f., sg., N., comp. de superioritate.
celor câteva	=	at. adj. expr. prin adj., pron., nehot., comp., f., pl., D., art. cu art. dem. adj. "celor"
case	=	ci. expr. subst., f., pl., D., neart.
de oameni	=	at. subst., prep. expr. subst. c. simpl., pl., Ac. + prep. "de"
întemeiate	=	at. adj. expr. vb. participiu cu forma adj., f., pl., D.

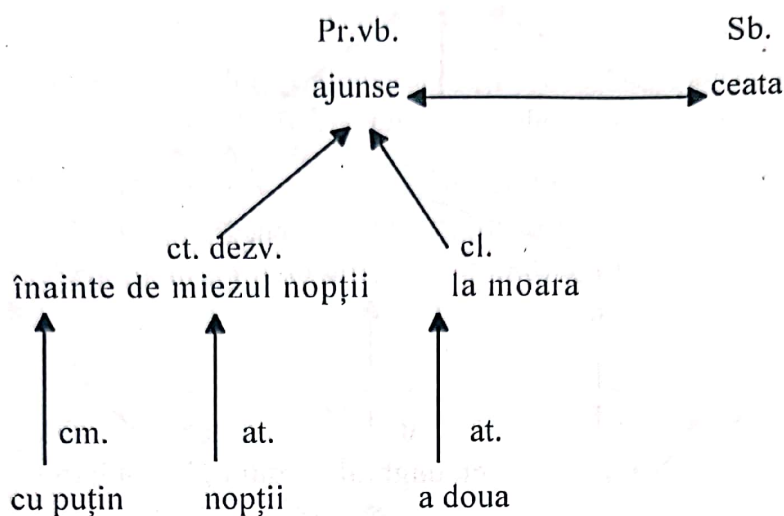
în cuib	=	ccl. expr. subst. n., sg., Ac. + prep. "în", neart.
acest	=	at. adj. expr. adj. pron. dem. apropiere, n., sg., Ac.
de vulturi	=	at. subst. prep. expr. subst. m., pl., Ac. + prep "de"

6) Iar Șoimaru își duse într-o întinsoare călărimea întărâtată ca și el spre curtea boierului.

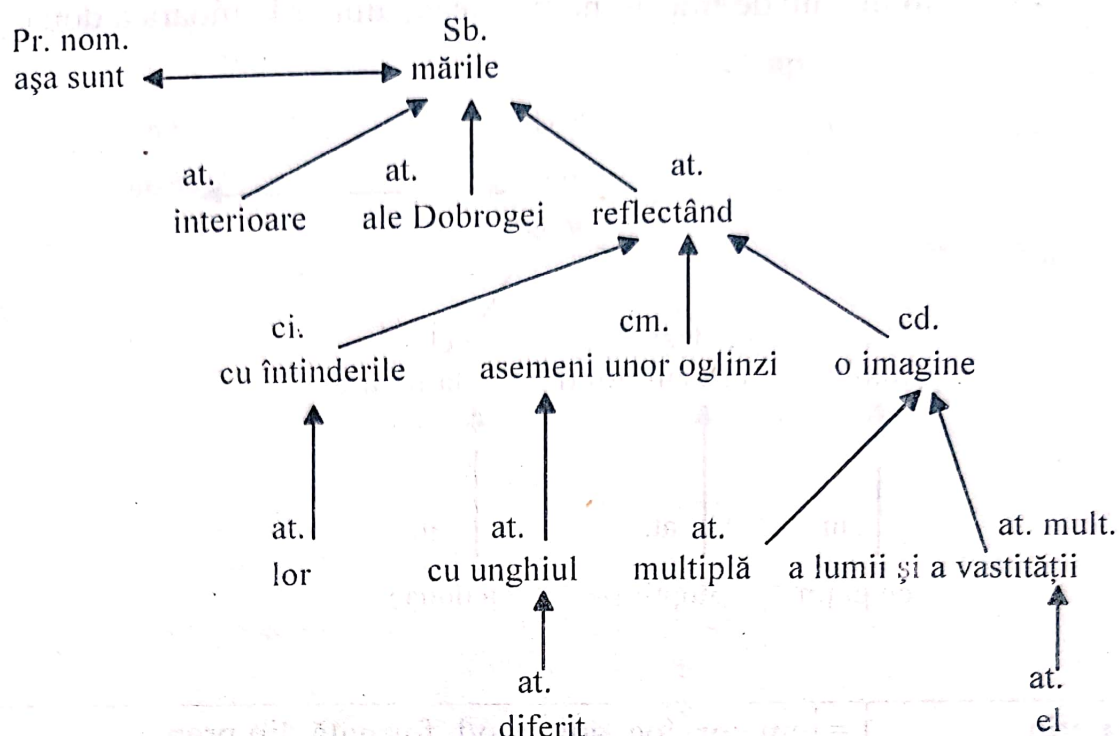
iar	=	conj. coord. adversativă
Șoimaru	=	sb. gr. simplu, expr. prin subst. propriu simplu, N.
își duse	=	pr. vb. expr. prin vb. predicativ, refl. (activă pron. cu pron. refl. în D. pos. "își", atr. pron. în D., al subst. "călărimea"), tranz. conj. III, ind. perf. simplu, 3 sg.
într-o întinsoare	=	ccm. loc. adv. de mod = rapid, form. din prep. simplă + subst., c., s., f., sg., Ac., art. nehot. procl. "o"
întărâtată	=	at. adj. expr. vb. part. cu forma adj., f., sg., Ac.
ca și el	=	ccm. comparativ, expr. prin pron. pers., sg., pers. 3, m., Ac. + adv. "ca" cu val. de prep., + adv. de excepție (întărire) "și"
spre curtea	=	ccl. expr. sbst., f., sg., Ac., art. hot. "-a" + prep. "spre"
boierului	=	at. subst. gen. expr. subst., m., sg., G., art. hot. encl. "-lui"

7. Cu puțin înainte de miezul nopții, ceata ajunse la moara a doua.

cu puțin	=	cm epr. loc. adv. mod, formată din prep.+ adv.
înainte de miezul nopții	=	ct dezv., format din:
înainte de miezul	=	ct. s., expr. subst., n., Ac. + locuțiunea prep. „înainte de” art. hot. encl. „-l”
nopții	=	at.subst.,gen. expr. subst., f.,sg.,G.,art.hot.encl. „-i”
ceata	=	sb. gr. s. expr. subst. c. s., f., sg., cu sens col., N., art. hot.
ajunse	=	pr. vb. expr. vb. pr., act., ind. perf. s., 3 sg.
la moara	=	cl. expr. subst., f., sg.,Ac.+prep. „la”, art. hot. encl. „-a”
a doua	=	at. adj. expr. num. ord., val. adj., f., sg., Ac.

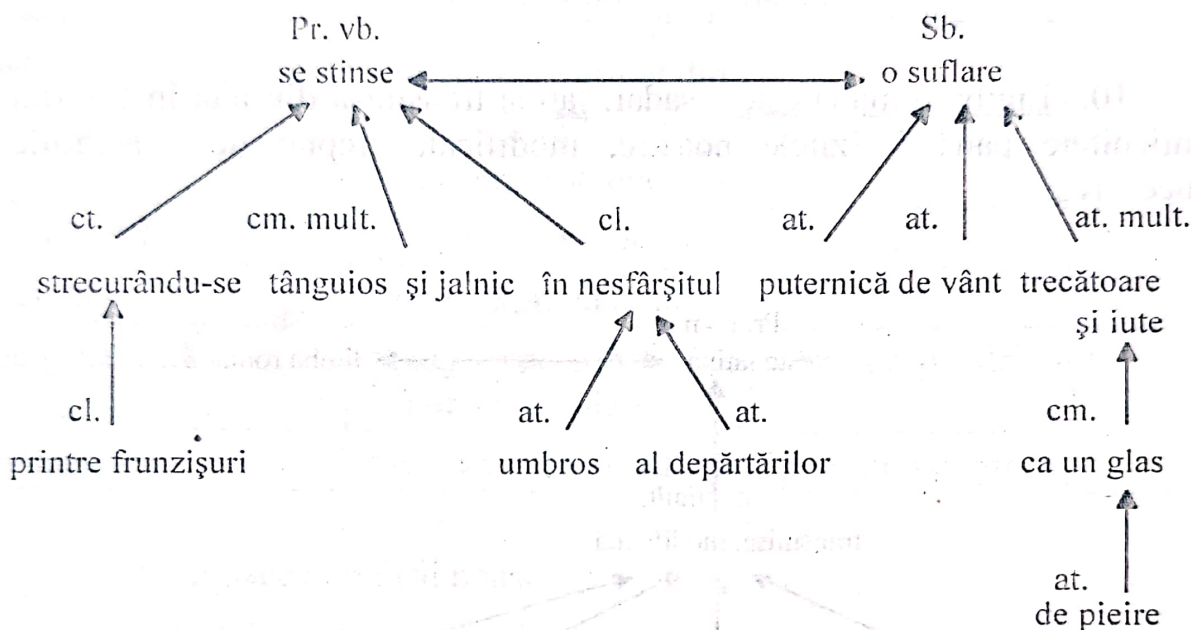
8. Așa sunt mările interioare ale Dobrogei, reflectând cu întinderile lor, asemeni unor oglinzi cu unghiul diferit, o imagine multiplă a lumii și a vastității ei.

așa sunt	=	pr. nom. format din:
așa	=	n. pr. expr. adj. invar., prov. din adv.
sunt	=	vb. cop. ind. prez., 3 pl. diateza activă, conj. IV.
mările	=	sb. gr. s. expr. subst., f., pl., N., art. hot. encl. „-le”
interioare	=	at. adj. expr. adj. var. două term., f., pl., N., fără comp.
ale Dobrogei	=	at. subst. gen. expr. subst. p., f., sg., G. cu art. pos. gen. „ale”, art., art. hot. encl. „-i”
reflectând	=	at. vb. expr. vb. ger.
cu întinderile	=	ci., expr. subst., f., pl., Ac.+prep. „cu”, art. hot. „-le”
lor	=	at. pron. gen. expr. pron. pers., 3 pl., G.
asemeni unor oglinzi	=	cm. comp. expr. subst. c., f., pl., D.+prep. „asemeni” prov. din adv., art. nehot. „unor”
cu unghiul	=	at. subst. prep. expr. subst., n., sg., Ac.+ prep. „cu”
diferit	=	at. adj. expr. adj. var., n., Ac., poz.
o imagine	=	cd. expr. subst., f., sg., Ac., art. nehot. procl. „o”
multiplă	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., Ac., fără comp.

a lumii și a vastității	=	at. subst. gen. mult., format din două at., coord. cop., expr. subdt., f., sg., G. cu art. pos. gen. „a”, art. hot. encl. „-i”
ei	=	at. pron. gen. expr. pron. pers., 3 sg., f., G.

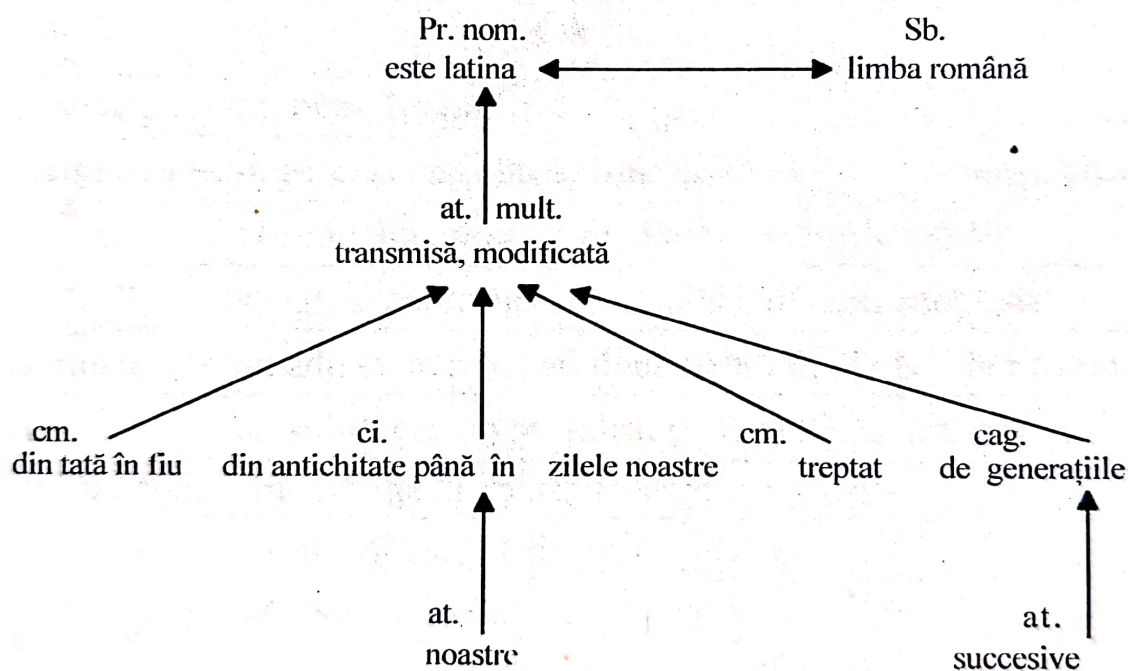
9. O puternică sufflare de vânt trecătoare și iute, ca un glas de pieire, strecurându-se printre frunzișuri, se stinse tânguios și jalnic în nesfârșitul umbros al depărtărilor...

o suflare	=	sb. gr. s. expr. subst. c., f., sg., N., art. nehot. „o”
puternică	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., N., poz.
de vânt	=	at. subst. prep. expr. subst., n., sg., Ac.+ prep. „de”
trecătoare și iute	=	at. adj. mult. expr. prin:
trecătoare	=	adj. var., două term., f., sg., N., poz.
iute	=	adj. var. o term., f., sg., poz.
ca un glas	=	cm. comp. expr. subst., n., sg., Ac. + prep. „ca” prov. din adv., art. nehot. procl. „un”
de pieire	=	at. subst. prep., expr. subst., f., sg., Ac.+ prep. „de”
strecurându-se	=	ct. expr. vb. ger., refl. cu pron. se în Ac.
printre frunzișuri	=	cl. expr. subst., n., pl., cu sens col., Ac. + prep. s. „printre”, neart.

se stinse	=	pr. vb. expr. vb. pr., refl. cu pron. „se” în Ac., intr., conjug. III, ind. perf. s., 3 sg.
tânguios și jalnic	=	cm. mult., format din două cm. coord. cop., expr. adv. mod., prov. din adj., poz.
în nesfârșitul umbros	=	cl. expr. subst. c. s., n., sg., Ac.+ prep. „în”, art. hot.
al depărtărilor	=	at. subst. gen. expr. subst., f., pl., G. cu art. pos. gen. „al”, art. hot. encl. „lor”

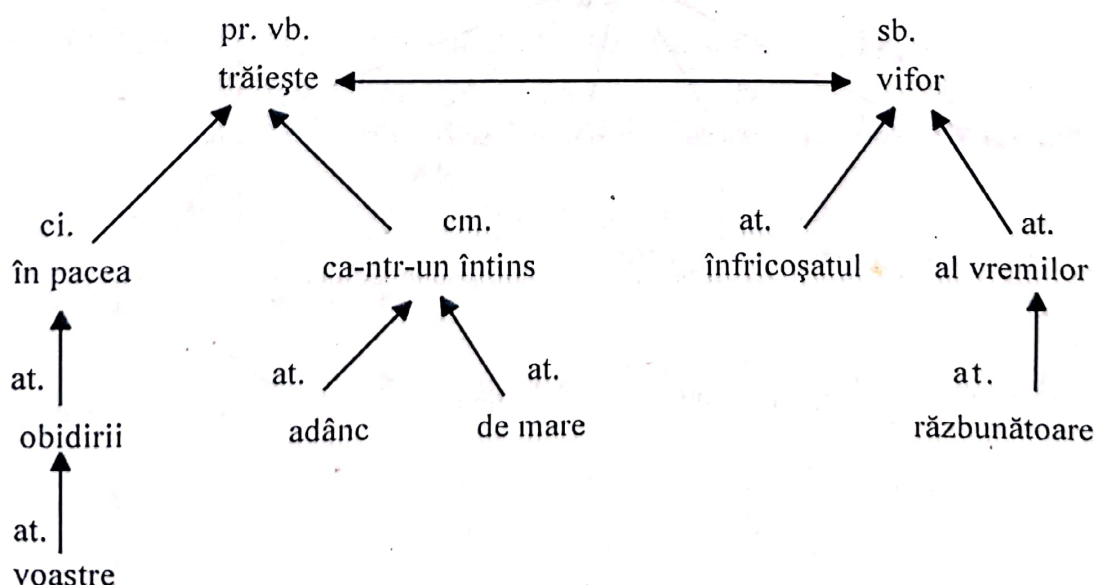
10. Limba română este, așadar, latina transmisă din tată în fiu, din antichitate până în zilele noastre, modificată treptat de generațiile succesive.

limba română	=	sb. gr. s. expr. subst. c. com., f., sg., N., art. hot. -a
este latina	=	pr. nom. format din:
este	=	vb. cop., ind. prez., 3 sg. conj. IV.
latina	=	n. pr. expr. subst., f., sg., N., art. hot. encl. „a”
așadar	=	conj. coord. concl., prov. din adv.
transmisă, modificată	=	at. adj. mult., format din două at. coord. juxt., expr. vb. part., forma adj., f., sg., N.

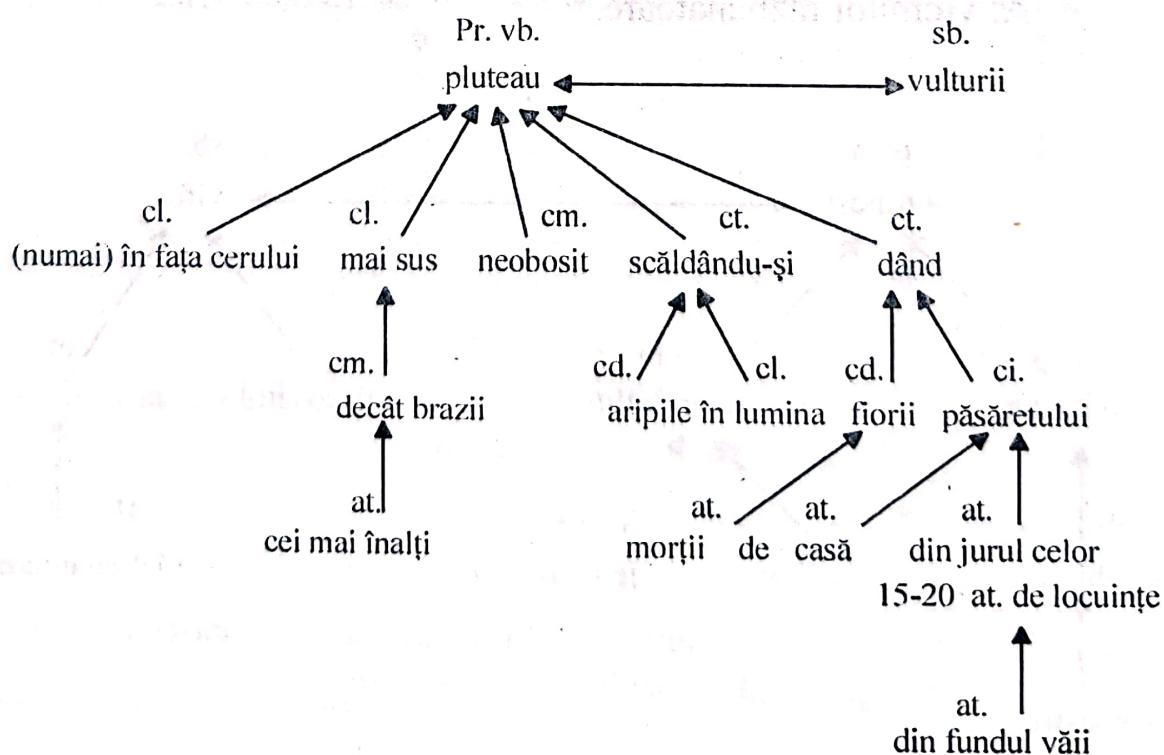
din tată în fiu	=	cm. mult., format din:
din tată	=	cm. expr. subst., m., sg., Ac.+ prep. „din”, neart.
fiu	=	cm. expr. prin subst., m., sg., Ac. + prep. „în”, neart.
din antichitate până în zilele noastre	=	ct. mult., format din:
din antichitate	=	ct. s., expr. subst., f., sg., Ac. + prep „din”
până în zilele noastre	=	ct. dezv., format din:
până în zilele	=	ct. expr. subst., f., pl., Ac.+ prep. com. „până în”, art. hot. encl. „-le”
noastre	=	at. adj. expr. adj. pron. pos., 1 pl., f., Ac.
treptat	=	cm. expr. adv. mod.
de generațiile	=	cag. expr. subst., f., pl., Ac.+prep. „de”, art. hot. encl. „-le”
sucsesive	=	at. adj. var., f., pl., Ac., poz. fără comp.

11. Ci-n pacea obidirii noastre,
 Ca-ntr-un întins adânc de mare,
Trăiește-nfrișatul vifor
 Al vremilor răzbunătoare.

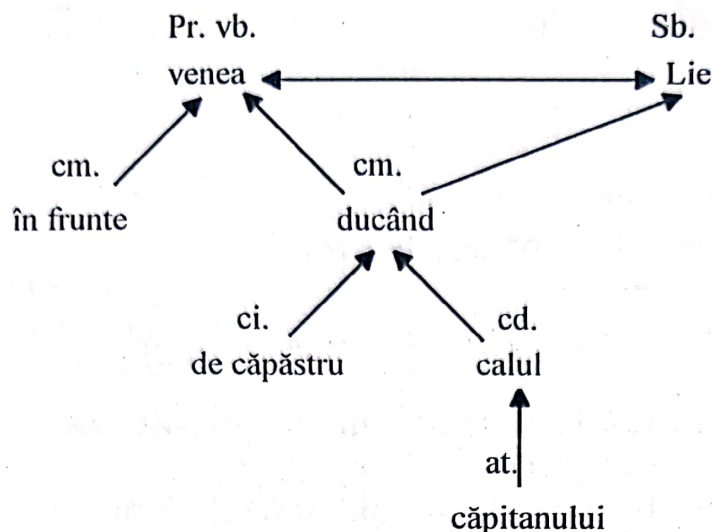
ci	=	conjeț. coord. adv., leagă două fraze
-n pacea	=	ci. expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „în”, art. hot. enc. -a
obidirii	=	at. subst. gen. subst., f., sg., G., art. hot. encl. -i
voastre	=	at. adj. expr. adj. pron. pos., 2 sg., m.m. pos., f., G.
ca-ntr-un întins	=	cm. comp. expr. subst., n., sg., Ac.+ prep. „întru” și adv. mod. „ca”, art. nehot. procl. „un”
adânc	=	at. adj. expr. adj. var., n., sg., Ac., poz.
de mare	=	at. subst. prep. expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „de”, neart.
trăiește	=	pr. vb. expr. vb. pr., ind. prez., 3 sg.
-nfricoșatul	=	at. adj. expr. adj. var., n., sg., N., poz., art. hot.
vifor	=	sb. gr. expr. subst., n., sg., N., neart.
al vremilor	=	at. subst. gen., expr. subst., f., pl., G. cu art. pos. -gen „al”, art. hot. encl. ”-lor”
răzbunătoare	=	at. adj. expr. adj. var., f., pl., G., poz.

12. Numai în fața cerului, mai sus decât brazii cei mai înalți, vulturii pluteau neobosit scaldându-și aripile în lumina și dând fiorii morții păsăretului de casă din jurul celor cincisprezece - douăzeci de locuințe din fundul văii.

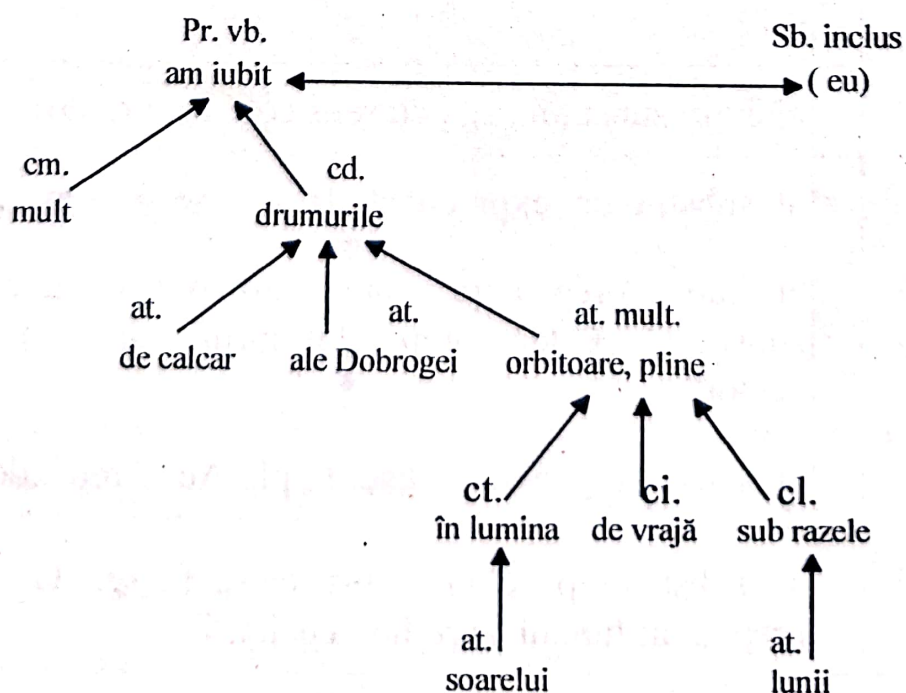
numai în fața cerului	=	cl expr. subst. c. s., n., sg., G. + loc. prep. „în fața”, art. hot. „-lui”, întărit de adv. mod „numai”
mai sus	=	cl expr. adv. l., com. super.
decât brazii	=	cm comp. expr. subst., m., pl., Ac. + prep. „decât” prov. din adv., art. hot. encl. „-i”
cei mai înalți	=	at. adj. expr. adj. var., m., pl., Ac., sup. rel. super.
vulturii	=	sb. gr. s. expr. subst., m., pl., N., art. hot. encl. „-i”
pluteau	=	pr. vb. expr. vb. pr., ind. imperf., 3 pl.
neobosit	=	cm expr. adv. mod., prov. din vb. part. neg.
scăldându-și	=	ct. expr. vb. ger., refl. cu pron. „și” în D. pos., cu funcț. de at. pron. în D., tr.
aripile	=	cd. expr. subst., f., pl., Ac., art. hot. encl. „-le”
în lumină	=	cl expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „în”
dând	=	ct. expr. vb. ger.
fiorii	=	cd expr. subst., m., pl., Ac., art. hot. encl. „-i”
morții	=	at. subst. gen., expr. subst., f., sg., G., art. hot. encl. „-i”
păsăretului	=	ci expr. subst., n., sg., cu sens col., D., art. hot. „-lui”
de casă	=	at. subst. prep. expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „de”
din jurul celor cincisprezece-douăzeci	=	at. subst. prep. expr. num. card. p-z. com, cu val. subst., G. + loc. prep „din jurul”, art. adj. dem. „celor”
de locuințe	=	at. subst. prep. expr. subst., f., pl., Ac.+prep. „de”
din fundul văii	=	at. subst. prep., expr. subst. c. s., f., sg., G. + loc. prep. „din fundul”, art. hot. encl. „-i”

13. Lie venea în frunte ducând de căpăstru calul căpitanului.

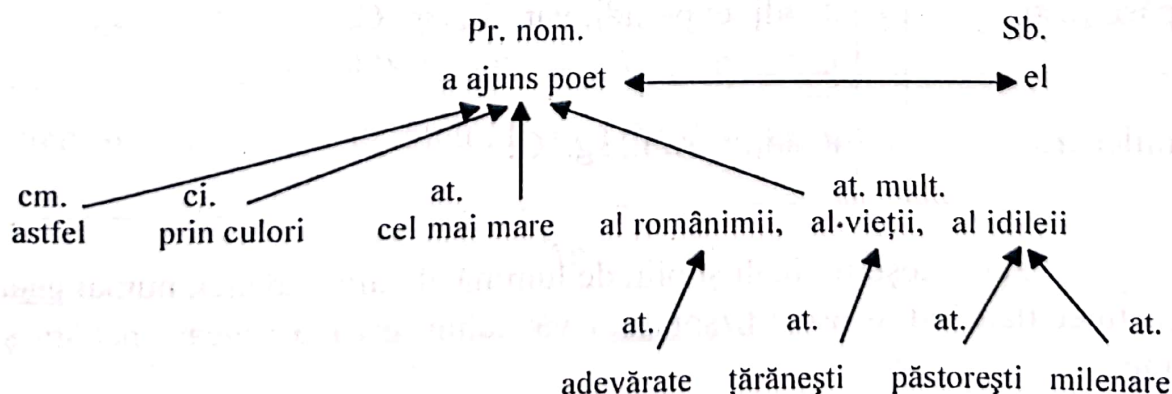
Lie	=	sb. gr. s. expr. subst., p. s., N.
venea	=	pr. vb. expr. vb. pr. pers., act., intr., ind. imperf., 3 sg.
în frunte	=	cm expr. loc. adv.
ducând	=	e.p.s. expr. vb. ger.
de căpăstru	=	ci expr. subst., n., sg., Ac. + prep. „de”
calul	=	cd expr. subst., m., sg., Ac., art. hot. encl. „-l”
căpitanului	=	at. subst. gen. expr. subst., m., sg., G., art. hot. „-lui”

14. Am iubit mult drumurile de calcar ale Dobrogei, orbitoare în lumina soarelui, pline de vrajă sub razele lunii.

am iubit	=	pr. vb. expr. vb. pr. pers., act., tr., ind. perf. c., 1 sg.
mult	=	cm expr. adv. mod.
drumurile	=	cd expr. subst., n., pl., Ac., art. hot. encl. „-le”
de calcar	=	at. subst. prep. expr. subst., Ac. + prep. „de”
ale Dobrogei	=	at. subst. gen. expr. subst. p. s., G. cu art. pos. gen. „ale”, art. hot. encl. „-i”
orbitoare, pline	=	at. adj. mult., format din două at. coord. juxt., expr. adj. var., f., pl., Ac., poz.
în lumina	=	ct. expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „în”, art. hot.
soarelui	=	at. subst. gen. expr. subst., m., sg., G., art. hot. encl. „-lui”
de vrajă	=	ci expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „de”
sub razele	=	ct. expr. subst., f., pl., Ac. + prep. „sub”, art. hot. „-le”
lunii	=	at. subst. gen. expr. subst., f., sg., G., art. hot. encl. „-i”

15. El a ajuns astfel cel mai mare poet prin culori al românimii adevărate, al vieții țărănești, al idilei păstorești milenare.

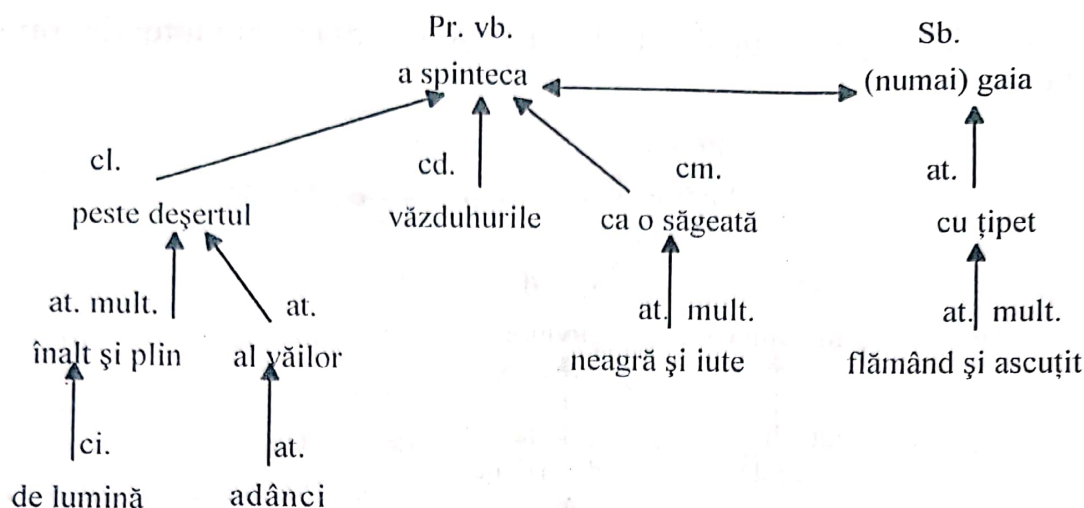

el	=	sb. gr. s. expr. pron. pers., 3 sg., m., N.
a ajuns poet	=	pr. nom. format din:
a ajuns	=	vb. cop., act., intr., ind. perf. c., 3 sg. conj. III.
poet	=	n. pr. expr. s.c.s., m., sg., N., neart.
cel mai mare	=	at. adj. expr. var. cu term., m., sg., N., sup. rel. super.
astfel	=	cm expr. adv. mod com.
prin culori	=	ci expr. s.c.s., f., pl., Ac. + prep. „prin”, neart.
al românimii, al vieții, al idilei	=	at. subst. gen. mult., format din trei at. coord. juxt., expr. subst., f., sg., G. cu art. pos. gen. „al”, art. hot. encl. „-i”
adevărate	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G.
țărănești	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G.
pășorești	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G.
milinare	=	at. adj. var., f., sg., G.

17. Peste deșertul înalt și plin de lumină al văilor adânci, numai gaia, cu țipet flămând și ascuțit, spinteca văzduhurile ca o săgeată neagră și iute.

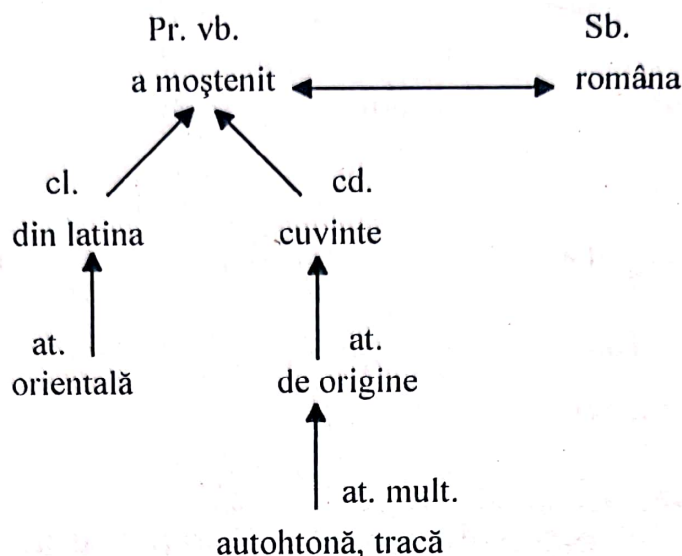
el	=	sb. gr. s. expr. pron. pers., 3 sg., m., N.
a ajuns poet	=	pr. nom. format din:
a ajuns	=	vb. cop., act., intr., ind. perf. c., 3 sg. conj. III.
poet	=	n. pr. expr. s.c.s., m., sg., N., neart.
cel mai mare	=	at. adj. expr. var. cu term., m., sg., N., sup. rel. super.
astfel	=	cm expr. adv. mod com.
prin culori	=	ci expr. s.c.s., f., pl., Ac. + prep. „prin”, neart.
al românii, al vieții, al idilei	=	at. subst. gen. mult., format din trei at. coord. juxt., expr. subst., f., sg., G. cu art. pos. gen. „al”, art. hot. encl. „-i”
adevărate	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G.
țărănești	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G.
pășorești	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G.
milene	=	at. adj. var., f., sg., G.

17. Peste deșertul înalt și plin de lumină al văilor adânci, numai gaia, cu țipet flămând și ascuțit, spinteca văzduhurile ca o săgeată neagră și iute.

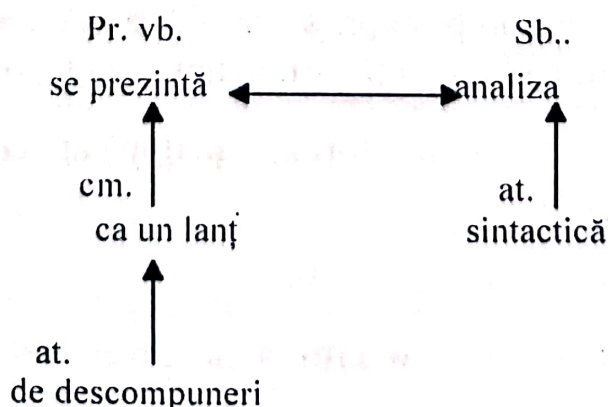
peste deșertul	=	cl expr. subst., n., Ac. + prep. „peste”, art. hot. „-l”
înalt și plin	=	at. adj. mult., expr. adj. var., n., sg., Ac., poz.
de lumină	=	ci expr. s.c.s., f., sg., Ac. + prep. „de”, neart.
al văilor	=	at. subst. gen. expr. s.c.s., f., pl., G. cu art. pos. gen. „al”, art. hot. encl. „-lor”
adânci	=	at. adj. expr. adj. var., f., pl., G., poz.
numai gaia	=	sb. gr. s. expr. s.c.s., f., sg., N., art. hot. encl. „-a”, întărit de adv. mod „numai”
cu țipet	=	at. subst. prep. expr. subst., n., sg., Ac. + prep. „cu”
flămând și ascuțit	=	at. adj. mult., format din două at. coord. cop. expr. adj. var., n., sg., Ac., poz.
spinteca	=	pr. vb. expr. vb. pr., act., tr., ind. imperf., 3 sg.
văzduhurile	=	cd expr. s.c.s., n., pl., Ac., art. hot. encl. „-le”
ca o săgeată	=	cm comp. expr. s.c.s., f., sg., Ac. + prep. „ca”, prov. din adv. comp., art. nehot. procl. „o”
neagră și iute	=	at. adj. mult., format din două at., coord. cop., expr. prin:
neagră	=	adj. var., f., sg., Ac.
iute	=	adj. var. cu o term., f., sg., Ac.

18. România a moștenit din latina orientală cuvinte de origine autohtonă, tracă.

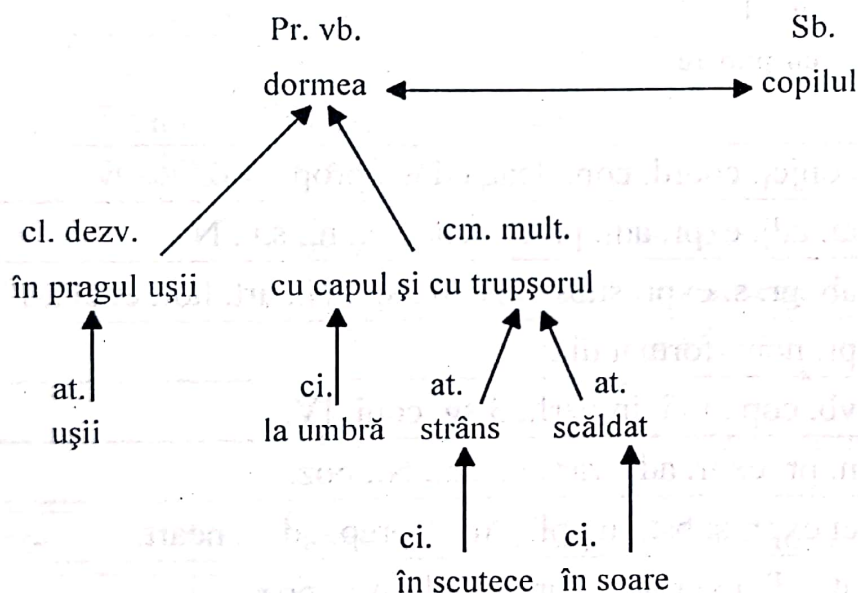
românia	=	sb. gr. s. expr. s.c.s., f., sg., N., art. hot. encl. „-a”
a moștenit	=	pr. vb. expr. vb. pr., act., tr., ind. perf. c., 3 sg. conj. IV.
din latina	=	cl expr. s.c.s., f., sg., Ac. + prep. „din”, art. hot. encl. „-a”
orientală	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., Ac., fără comp.
cuvinte	=	cd expr. s.c.s., n., pl., Ac., neart.
de origine	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., sg., Ac. + prep. „de”
autohtonă, tracă	=	at. adj. mult., format din două at. coord. juxt., expr. adj. var., f., sg., Ac., poz. fără comp.

19. Analiza sintactică se prezintă deci ca un lanț de descompuneri.

analiza	=	sb. gr. s. expr. subst. c. s., f., sg., N., art. hot. encl. „-a”
sintactică	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., N., fără comp.
se prezintă	=	pr. vb. expr. vb. pr., refl., cu pron. „se” în Ac., intr. conjug. I, ind. prez., 3 sg.
deci	=	conjunct. coord. concl.,
ca un lanț	=	cm comp. expr. s.c.s., n., sg., Ac. + prep „ca”, prov. din adv. comp., art. nehot. procl. „un”
de descompuneri	=	at. subst. prep. expr. s.c.s., f., pl., Ac. + prep „de”, nearticulat.

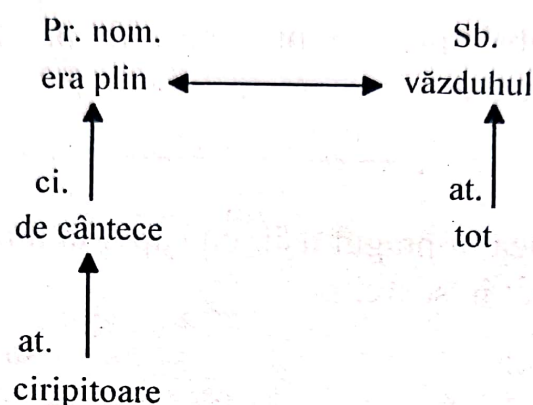
20. Copilul dormea în pragul ușii, cu capul la umbră și cu trupșorul, strâns în scutece, scăldat în soare.

copilul	=	sb. gr. expr. subst., m., sg., N., art. hot. encl. „-lui”
dormea	=	pr. vb. expr. vb. pr. pers., ind. imperf., 3 sg.
în pragul ușii	=	cl dezvolt., format din:
în pragul	=	cl expr. subst., n., sg., Ac. + prep. „în”, art. hot. „-l”
ușii	=	at. subst. gen. expr. subst., f., sg., G., art. hot. encl. „-i”
cu capul și cu trupșorul	=	cm mult. format din două cm coord. cop., expr. subst. c. s., n., sg., Ac. + prep. „cu”
la umbră	=	cl expr. subst. c. s., f., sg., Ac. + prep. „la”, neart.

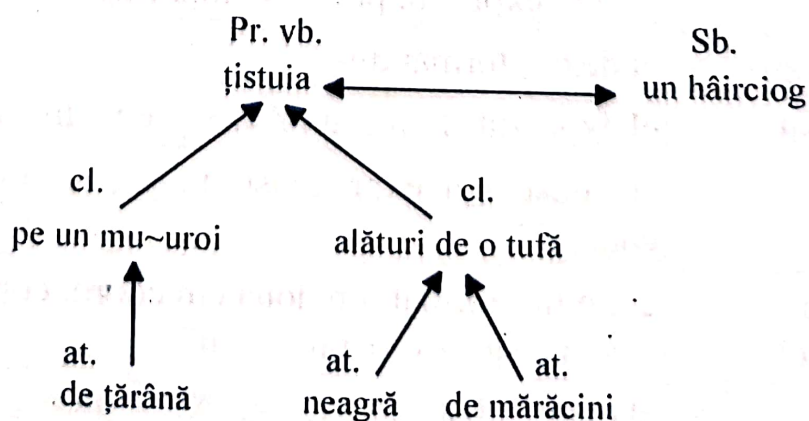
strâns	=	at. adj. expr. vb. part., cu formă adj., n., sg., Ac.
în scutece	=	ci expr. subst., n., pl., Ac. + prep. „în”
scăldat	=	at. adj. expr. vb. part., cu formă adj., n., sg., Ac.
în soare	=	ci expr. subst. c. s., m., sg., Ac. + prep. „în”

21. Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.

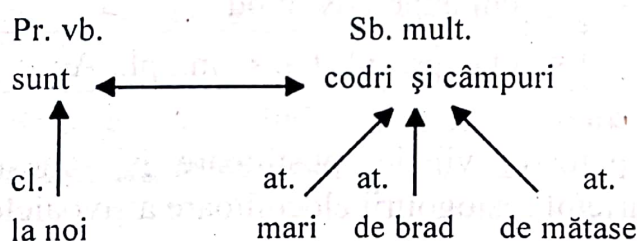
și	=	conjct. coord. cop., leagă două prop.
tot	=	at. adj. expr. adj. pron. nehot. s., n., sg., N.
văzduhul	=	ab. gr. s. expr. subst. c.s., n., sg., N., art. hot. encl „-l”
era plin	=	pr. nom. format din:
era	=	vb. cop., ind. imperf., 3 sg. conj. IV.
plin	=	n. pr. expr. adj. var., n., sg., N., poz.
de cântece	=	ci expr. subst., n., pl., Ac. + prep. „de”, neart.
ciripitoare	=	at. adj. expr. adj. var., n., pl., Ac., poz.

22. Pe un mușuroi de țărână, alături de o tufă neagră de mărăcini,
țistuia un hârciog.

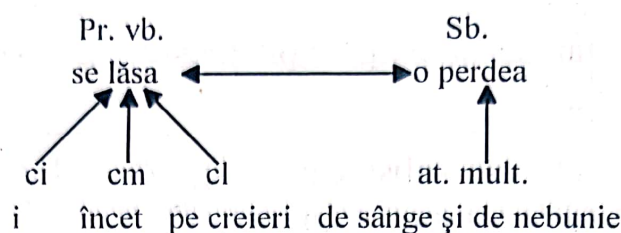
pe un mușuroi	=	cl expr. subst. c. s., n., sg., Ac. + prep „pe”, art. nehot. procl. „un”
de țărână	=	at. subst. prep. expr. subst. c.s., f., sg., Ac. + prep. „de”
alături de o tufă	=	cl expr. subst. c.s., f., sg., Ac. + loc. prep. „alături de”, art. nehot. procl. „o”
neagră	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., Ac.
de măracini	=	at. subst. prep. expr. subst., m., pl., Ac. + prep. „de”
țistuia	=	pr. vb. expr. vb., act., intr., conj. IV, ind. imperf., 3 sg.
un hârgiog	=	sb. gr. s., expr. s.c.s., m., sg., N., art. nehot. procl. „un”

23. La noi sunt codri verzi de brad
și câmpuri de mătasă.

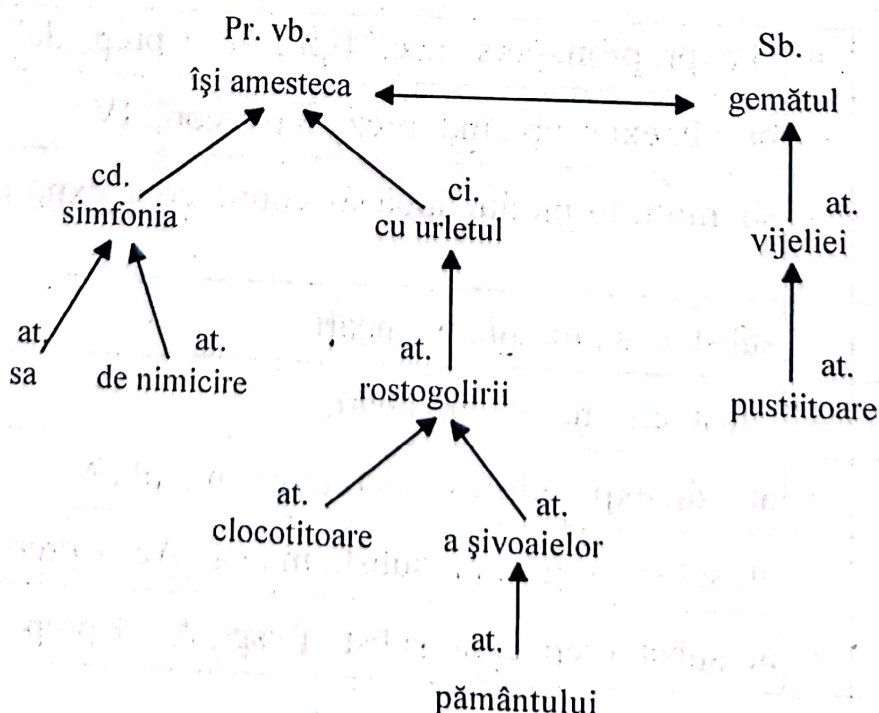
la noi	=	cl expr. pron. pers., acc., 1 pl., Ac. + prep. „la”
sunt	=	pr. vb. expr. vb., ind. prez., 3 pl., conj. IV.
codri și câmpuri	=	sb. mult. form. din două sb. coord. cop., expr. prin:
codri	=	subst. c. s., m., pl., N., neart.
câmpuri	=	subst. c.s., n., pl., N., neart.
verzi	=	at. adj. expr. adj. var. cu o term., m., pl., N.
de brad	=	at. subst. prep. expr. subst., m., sg., Ac. + prep. „de”
de mătase	=	at. subst. prep. expr. subst., f., sg., Ac. + prep. „de”

24. O perdea de sânge și de nebunie i se lăsa, încet, pe creieri.

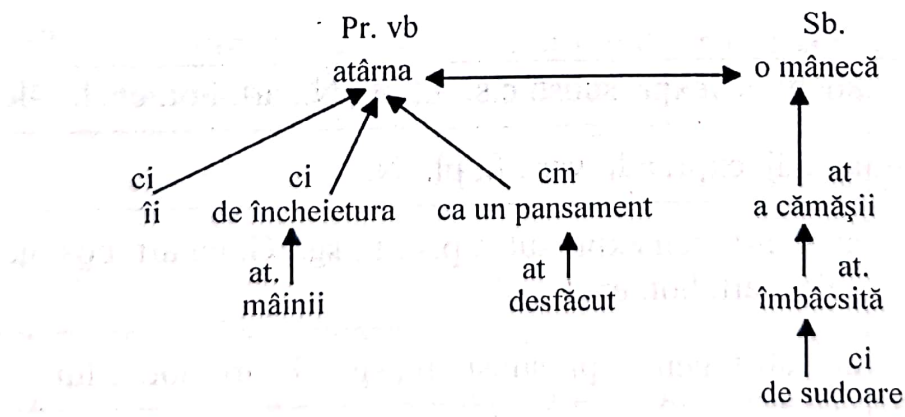
o perdea	=	sb. gr. s. expr. subst. c.s., f., sg., N., art. nehot. procl. „o”
de sânge și de nebunie	=	at. subst. prep. mult., format din două at., coord. cop., expr. prin:
de sânge	=	subst.c.s., n., sg., def. pl., Ac. + prep „de”
de nebunie	=	subst. c.s., f., sg., Ac. + prep. „de”
i	=	ci expr. pron. pers., neacc., 3 sg., D.
se lăsa	=	pr. vb. expr. vb. pr., refl. cu pron. „se” în Ac., intr., conjug. I, ind. imperf., 3 sg.
încet	=	cm expr. adv. mod
pe creieri	=	cl expr. subst. c.s., m., pl., Ac. + prep. „pe”, neart.

25. Și gemătul vijeliei pustiitoare își amesteca simfonia sa de nimicire cu urletul rostogolirii clocotitoare a șivoaielor pământului.

și	=	conjec. coord. cop., cu val. narativă, leagă două prop.
geamățul	=	sb. gr. s. expr. subst., n., sg., N., art. hot. encl. „-l”
vijeliei	=	at. subst. gen. expr. subst., f., sg., G., art. hot. „-i”
pustiitoare	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G., poz.
își amesteca	=	pr. vb. expr. vb. pr., refl. cu pron. „își” în D. pos, cu funcț. de at. pron. în D. al subst. simfonia, tr., conjug. I, ind. imperf., 3 sg.
simfonia	=	cd expr. subst. c.s., f., sg., N., art. hot. encl. „-a”
sa	=	at. adj. expr. adj. pron. pos., 3 sg., f., N.
de nimicire	=	at. subst. prep. expr. subst., f., sg., Ac. + prep „de”
cu urletul	=	ci expr. subst., n., sg., Ac.+prep. „cu”, art. hot. „-l”
rostogolirii	=	at. subst. gen. expr. subst., f., G., art. hot. „-i”
clocotitoare	=	at. adj. expr. adj. var., f., sg., G., poz.
a șivoaielor	=	at. subst. gen. expr. subst., n., pl., G. cu art. hot. pos. gen. „a”, art. hot. encl. „-lor”
pământului	=	at. subst. gen. expr. subst., n., sg., G., art. hot. „-lui”

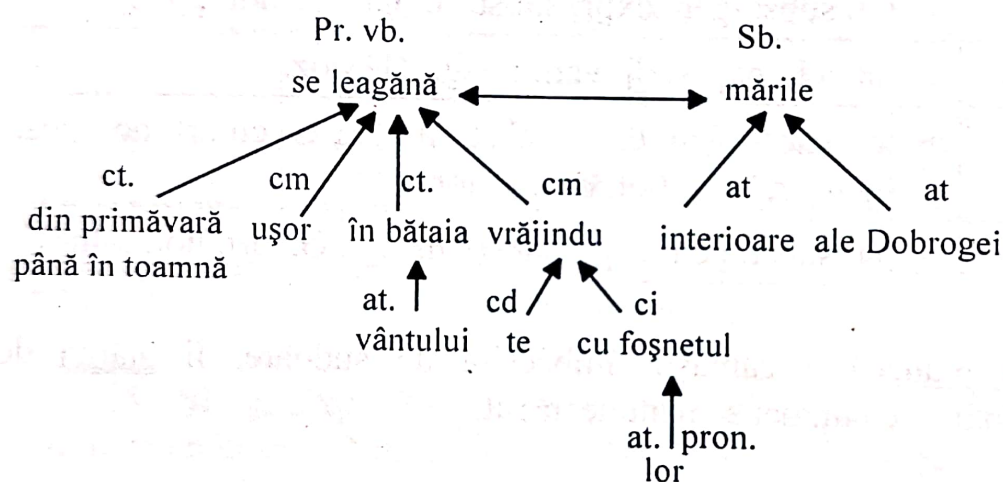
26. O mânecă a cămășii, îmbâcsită de sudoare, îi atârna de încheietura mâinii ca un pansament desfăcut.

o mânecă	=	sb. gr. s. expr. subst., f., sg., N., art. nehot. procl. „o”
a cămășii	=	at. subst. gen. expr. subst., f., sg., G., cu art. pos. gen. „a”, art. hot. encl. „-i”

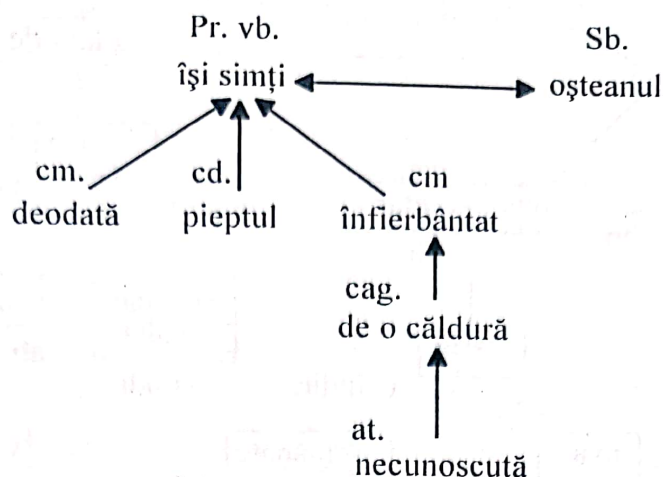
îmbâcsită	=	at. adj. expr. vb. part., cu formă adj., f., sg., N.
de sudoare	=	ci expr. subst., f., sg., Ac.+prep. „de”
îi	=	ci expr. pron. pers., neacc., 3 sg., D.
atârna	=	pr. vb. expr. subst., f., sg., Ac.+ prep „de”
mîinii	=	at. subst., f., sg., G., art. hot. encl. „-i”
ca un pansament	=	cm comp. expr. subst., Ac.+prep „ca”, prov. adv., art. nehot. procl. „un”
desfăcut	=	at. adj. expr. vb. part., cu formă adj., n., sg., Ac.
de încheietura	=	ci expr. subst., f., sg., Ac. + prep „de”

27. Din primăvară până în toamnă, mărilor interioare ale Dobrogei se leagănă ușor în bătaia vântului, vrăjindu-te cu foșnetul lor.

mărilor	=	sb. gr. s., expr. subst. c.s., f., pl., N., art. hot. encl. „-le”
interioare	=	at. adj. expr. adj. var., f., pl., N.
ale Dobrogei	=	at. subst. gen.expr. subst.p.s., f., sg., G. cu art. pos. gen. „ale”, art. hot. encl. „-i”
vântului	=	at. subst. gen. expr. subst., n., sg., G., art. hot. „-lui”
cu foșnetul	=	ci expr. subst., n., sg., Ac.+prep „cu”
lor	=	adj. posesiv, pers. III, pl., G.

28. Deodată oșteanul își simți pieptul înfierbântat de o căldură necunoscută.

deodată	=	cm expr. adv. mod. com.
oșteanul	=	sb. gr. s. expr. subst., m., sg., N., art. hot. encl. „-l”
își simți	=	pr. vb. expr. vb. pr. pers., refl. cu pron. „își” în D. pos. cu funcț. de at. pron. în D. al subst. pieptul, tr., conjug. IV., ind. perf. s., 3 sg.
pieptul	=	cd expr. subst., n., sg., Ac., art. hot. encl. „-l”
înfierbântat	=	cm expr. vb. part., cu formă adj., n., sg., N.

de o căldură = cag expr. subst., f., sg., Ac. + prep „de”, art. nehot. procl. „o”

necunoscută = at. adj. expr. adj. var., f., sg., Ac., poz.

29. Pe culmea cea mai înaltă a munților Carpați se întinde o țară mândră și binecuvîntată între toate țările semănate de Domnul pre pământ.

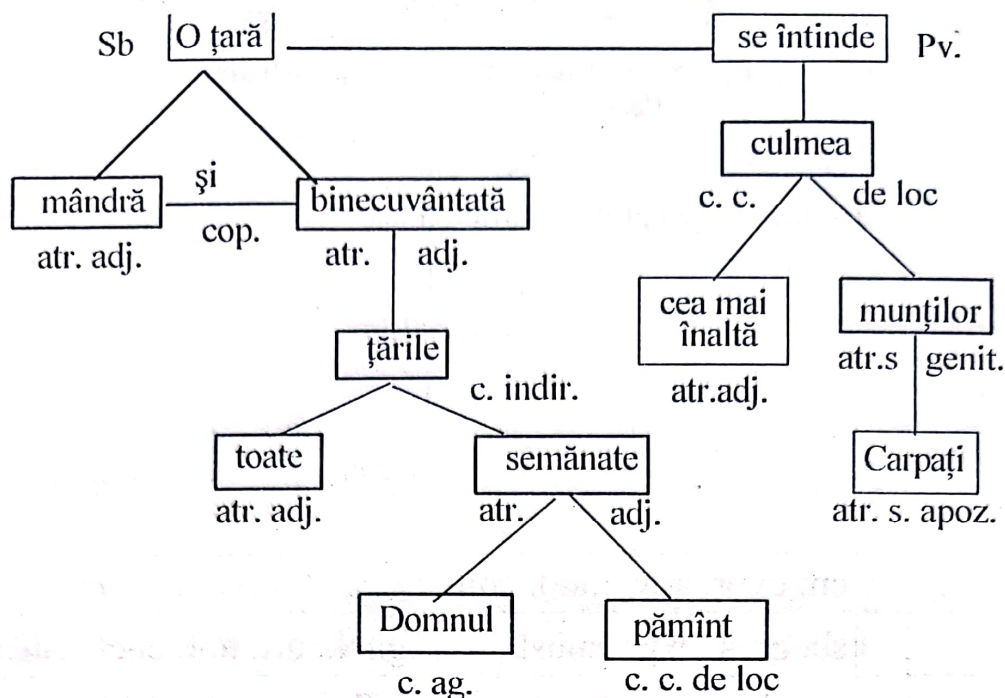
(Nicolae Bălcescu)

Se cere:

a) Să se analizeze morfo-sintactic propoziția următoare.

b) Să se construiască schema raport și relațională a propoziției.

b) $\frac{\text{ccl}}{\text{prep.} + \text{s.}} + \frac{\text{At.}}{\text{adj.}} + \frac{\text{at.}}{\text{s.}} + \frac{\text{at. apoz.}}{\text{s.}} + \frac{\text{pv.}}{\text{n.}} + \frac{\text{sb.}}{\text{s.}} + \frac{\text{At.}}{\text{adj.}} + \text{conj.} + \frac{\text{At.}}{\text{adj.}} +$
 $+ \frac{\text{ci.}}{\text{prep.} + \text{s.}} + \frac{\text{at.}}{\text{adj.}} + \frac{\text{at.}}{\text{adj.}} + \frac{\text{c. ag.}}{\text{s.}} + \frac{\text{ccl}}{\text{prep.} + \text{s.}}$

a)

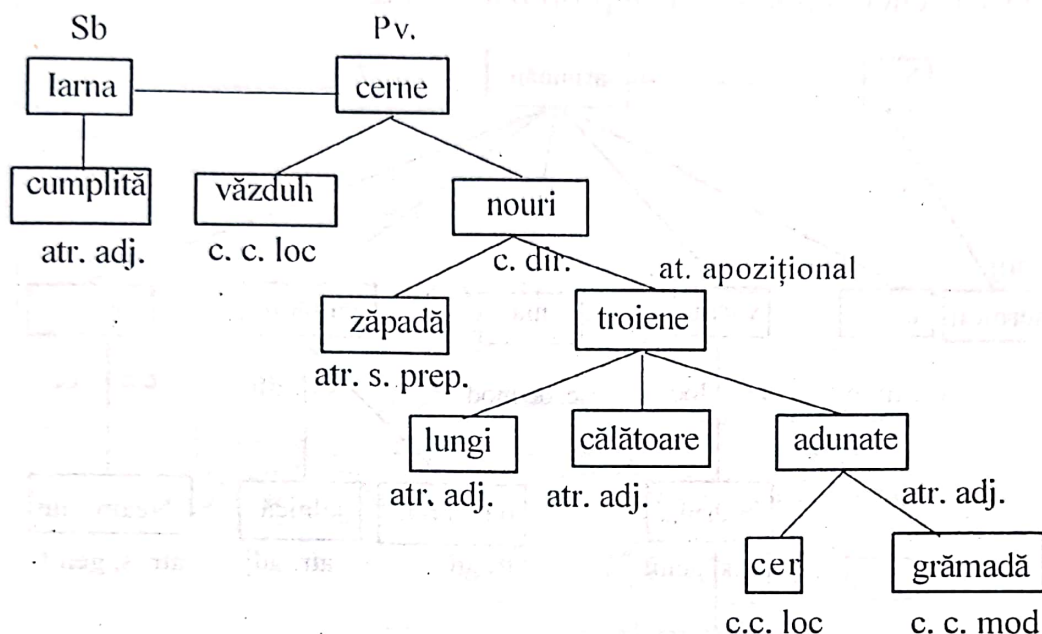
(pe) culmea	=	subst.com. simplu, fem. sg., Ac. cu prep. art. hot. <i>a</i>
cea mai înaltă	=	adj. calif. propriu-zis cu 2 term., superlativ, se acordă în gen, număr și caz cu subst. <i>culmea</i>
(a) munților	=	subst. com. masc., pl., G., art. hot. <i>lor</i> și art. genit. <i>a</i>
Carpați	=	subst. propriu. pl., masc., N. fără art.
(se) întinde	=	verb tranz., conj. III. reflexiv, ind. prez. pers. III, sg.
(o) țară	=	subst. com. fem. sg., N., cu art. nehot. <i>o</i>
mândră	=	adj. calif., propriu-zis cu 2 term., pozitiv, se acordă în gen, număr și caz cu subst. <i>țară</i>
și	=	conj. coord. cop.
binecuvântată	=	adj. calif., propriu-zis cu 2 term., pozitiv se acordă în gen, număr și caz cu subst. <i>țară</i>
toate	=	adjectiv, nehotărât, se acordă în gen, nr., caz cu subst. <i>țări</i>
(între) țările	=	subst. com. fem., Ac. cu prep., art. hot. <i>le</i> .
(pre) pământ	=	subst. com. neutru. sg., Ac. cu prep., neart.
de Domnul	=	subst. masc. sing., Ac. cu prep.

30. Din văzduh cumplita iarnă cerne nouri de zăpadă
Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă.

(Vasile Alecsandri)

Se cere:

- a) Să se analizeze morfo-sintactic propoziția următoare și să se alcătuiască schema relațională a propoziției date.

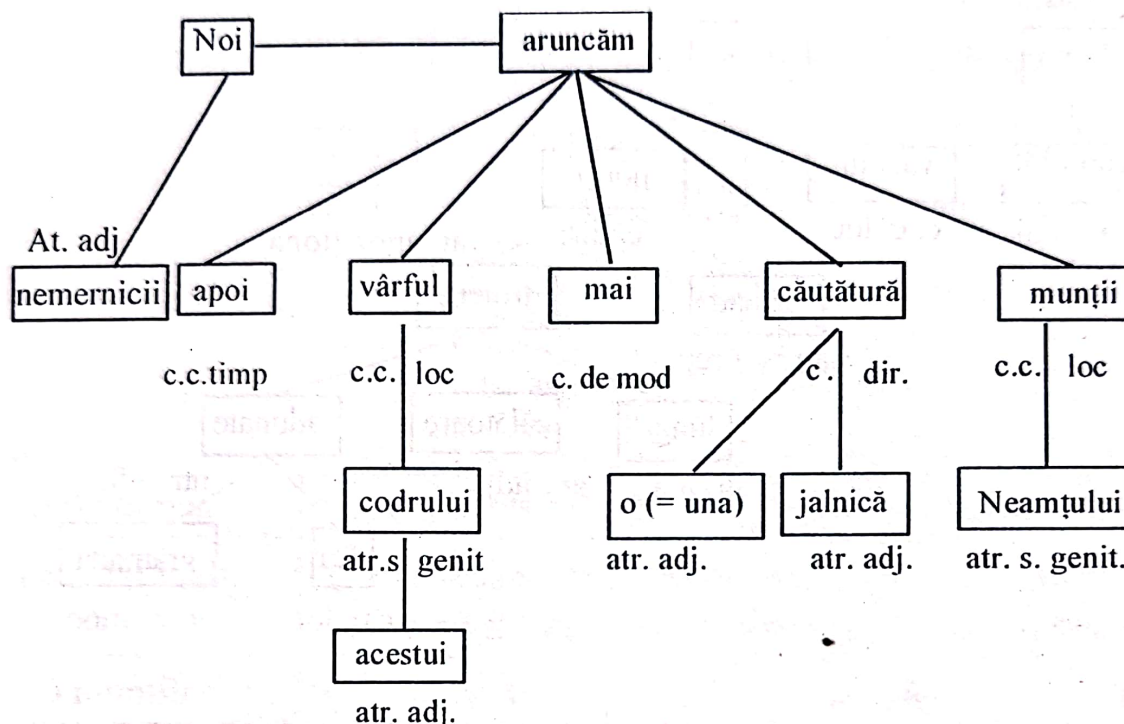
(din) văzduh	=	subst. com. neutru, sg., Ac. cu prep., neart.
cumplita	=	adj. calif. propriu-zis, cu 2 term., pozitiv se acordă în gen, număr și caz cu subst. <i>iarnă</i> , preia articolul hot.
iarnă	=	subst. com. fem., sg. N., neart.
cerne	=	verb tranz., conj. III, activă, ind. prez. pers. III, sg.
nouri	=	subst. com. masc. pl. Ac., neart.
(de) zăpadă	=	subst. com. fem., sg., Ac. cu prep., fără art.
lungi	=	adj. calif., propriu-zis, cu 2 term., pozitiv, se acordă cu subst. <i>troiene</i> în gen, număr și caz
troiene	=	subst. com. neutru, pl. N., fără art.
călătoare	=	adj. calif. cu 2 term., pozitiv, se acordă cu subst. <i>troiene</i> în gen, număr și caz
adunate	=	adj. calif., participial, gr. pozitiv, se acordă în gen, număr și caz cu subst. <i>troiene</i>
(în) cer	=	subst. com. neutru, sg., Ac., cu prep., fără art.
grămadă	=	adv. de mod (din subst. <i>grămadă</i> - <i>grămezi</i>) ;

31. Apoi, din vârful acestui codru, mai aruncăm, nemernicii de noi, câte-o căutătură jalnică spre munții Neamțului.

(Ion Creangă)

Se cere:

a) Să se analizeze morfo-sintactic propoziția următoare și să se alcătuiască schema relațională a propoziției date.

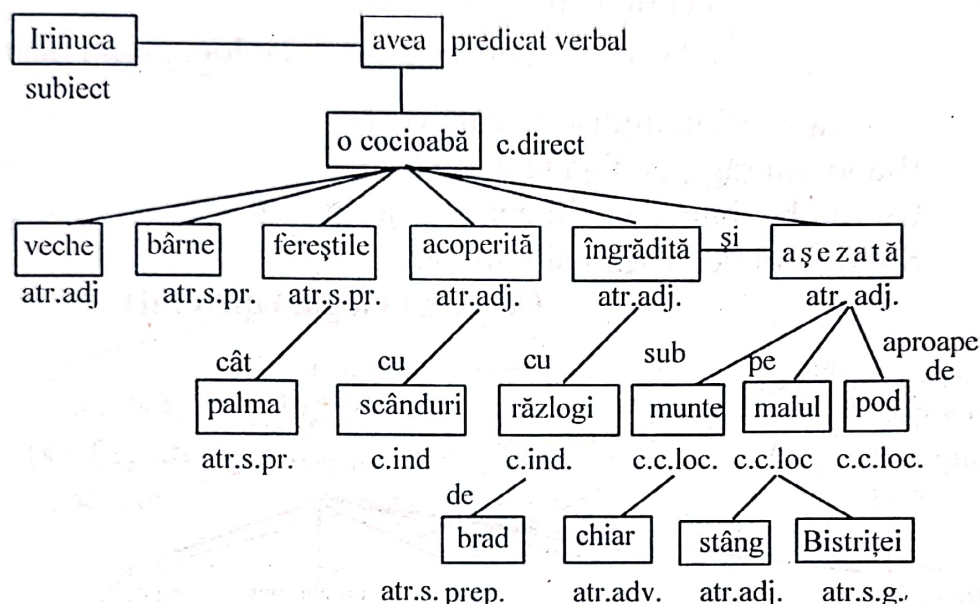
apoi	=	adverb de timp
(din) vârful	=	subst. com. neutru. sg., Ac., cu prep., art. hot. <i>l</i> .
acestui	=	adjectiv pronominal; <i>acestuia</i> , se acordă cu substantivul <i>codru</i> în gen, număr și caz.
codru	=	subst. com., masc., sg., G., neart.
mai	=	adverb de mod
aruncăm	=	verb conj. I. tranz. activă, ind. prez. pers. I pl.
câte o	=	numeral distributiv.
cătătura	=	subst. com. fem. sg., Ac.
jalnică	=	adj. calif. propriu-zis cu 2 term., se acordă cu subst. <i>cătătura</i> în gen, număr și caz.
(spre) munții	=	subst. com. masc. pl., Ac. cu prepoz., art. hot. <i>i</i> .
Neamțului	=	subst. propriu, sg., G., art. hot. <i>lui</i> .
nemernicii	=	at. adj., articulat prin poziția antepusă față de pronumele determinat.

32. Și Irinuca avea o cocioabă veche de bârne cu fereștile cât palma, acoperită cu scânduri, îngrădită cu răzlogi de brad și așezată chiar sub munte, pe malul stâng al Bistriței, aproape de pod.

(Ion Creangă)

Se cere:

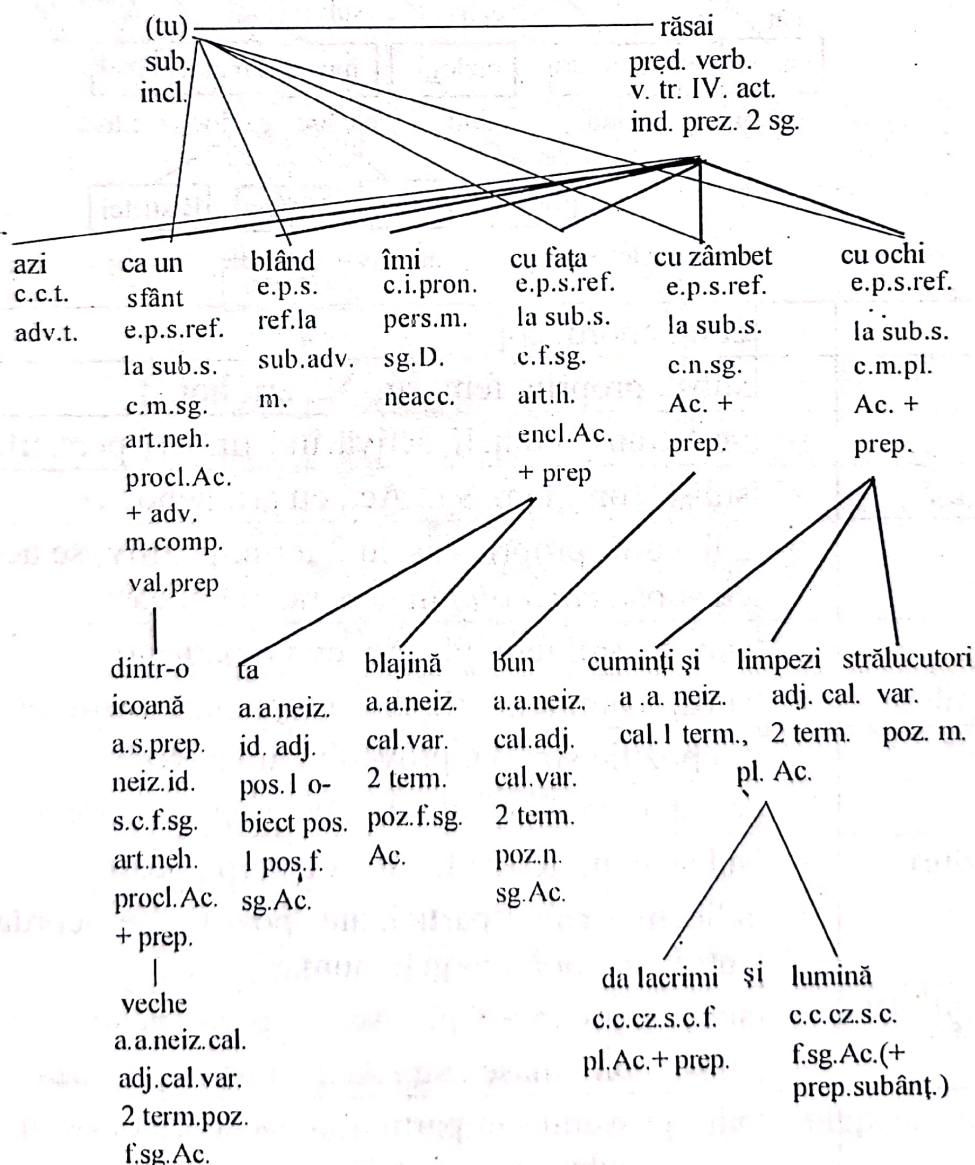
a) Să se analizeze morfo-sintactic textul dat și să se alcătuiască schema relațională.

și	=	conj. coord. cop.
Irinuca	=	subst. propriu, fem. sg., N., art. hot. <i>a</i>
avea	=	verb tranz., conj. II, activă, ind. imperf. pers. III sg.
(o) cocioabă	=	subst. com. fem. sg., Ac., cu art. nehot. <i>o</i>
veche	=	adj. calif. propriu-zis cu 2 term. pozitiv, se acordă cu subst. <i>cocioabă</i> în gen, număr și caz.
(de) bârne	=	subst. com. fem. pl., Ac. cu prep., neart.
(cu) fereștile	=	subst. com. fem. pl., Ac., cu prep., art. hot. <i>le</i>
cât	=	prepoziție simplă, provenită din adverb.
palma	=	subst. com. fem. sg., Ac., cu prep., art. hot. <i>a</i>
(cu) scânduri	=	subst. com. fem. pl., Ac., cu prep., neart.
îngrădită, acoperită	=	adjective calif. participale, pozitiv, se acordă cu subst. <i>cocioabă</i> în gen, număr și caz.
(cu) răzlogi	=	subst. com. masc. pl., Ac., cu prep., neart.
de brad	=	subst. com. masc., sg., Ac., cu prep. (de) neart.
așezată	=	adj., provenit din participiu, se acordă în gen, nr., caz, cu subst. " <i>cocioabă</i> ".

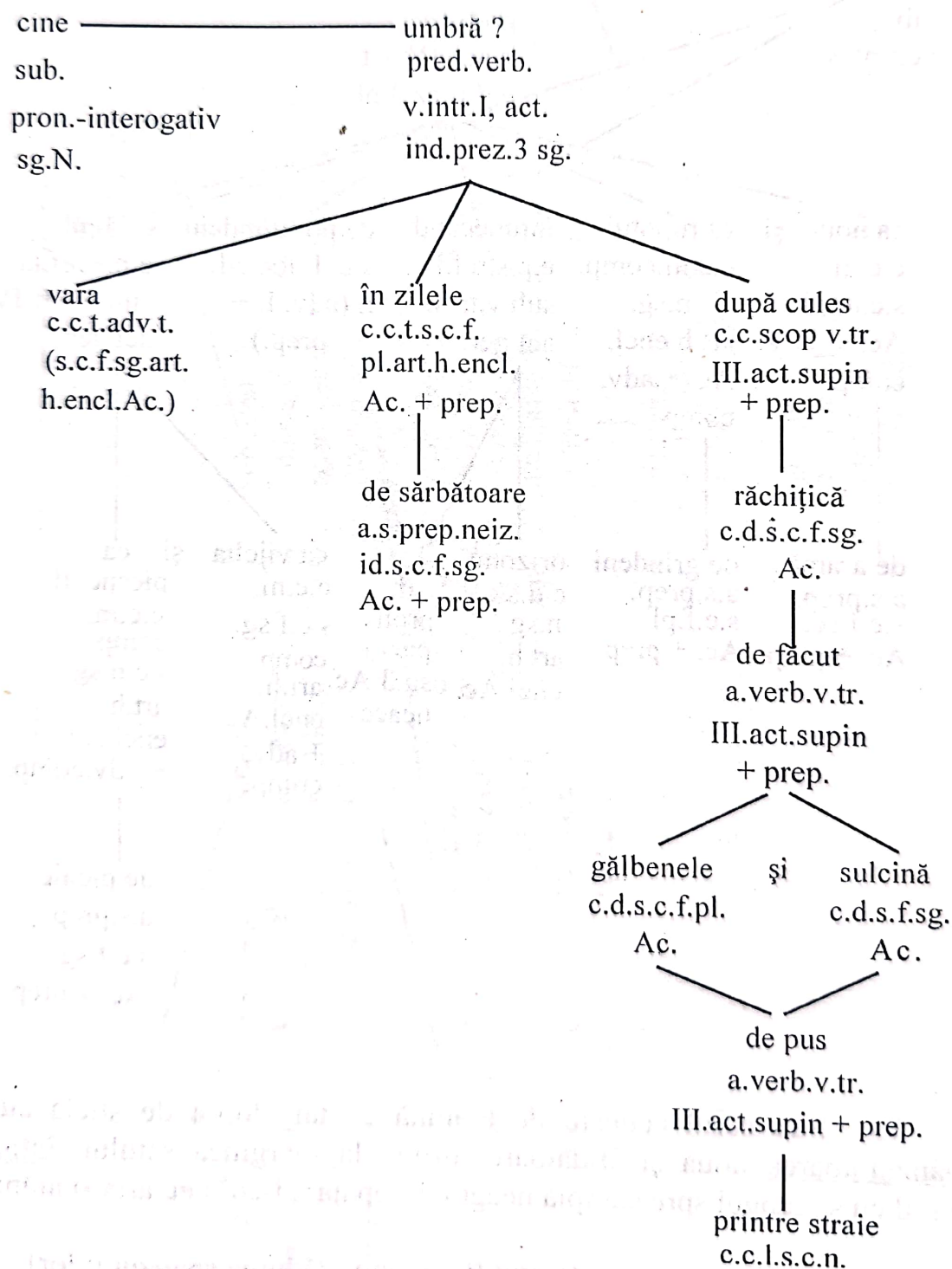
chiar(sub) munte	=	subst. com. masc. sg., Ac., cu prep., fără art.
(pe) malul	=	subst. com neutru, sg., Ac., cu prep., art. hot. <i>l</i> .
stâng	=	adj. calif. propriu-zis, cu 2 term., pozitiv, se acordă în gen, număr și caz cu substantivul <i>malul</i>
(al) Bistriței	=	subst. propriu fem. sg., G., art. hot. <i>i</i> și articol genit. <i>al</i>
aproape	=	locuțiune prepozițională
de pod	=	subst.com neutru, sg., Ac., cu loc. prep., neart.

32. Azi, ca un sfânt dintr-o icoană veche,
 Blând îmi răsai cu fața ta blajină,
 Cu zâmbet bun, cu ochi cuminți și limpez
 Strălucitori de lacrimi și lumină.
 Octavian Goga, Opere, II)

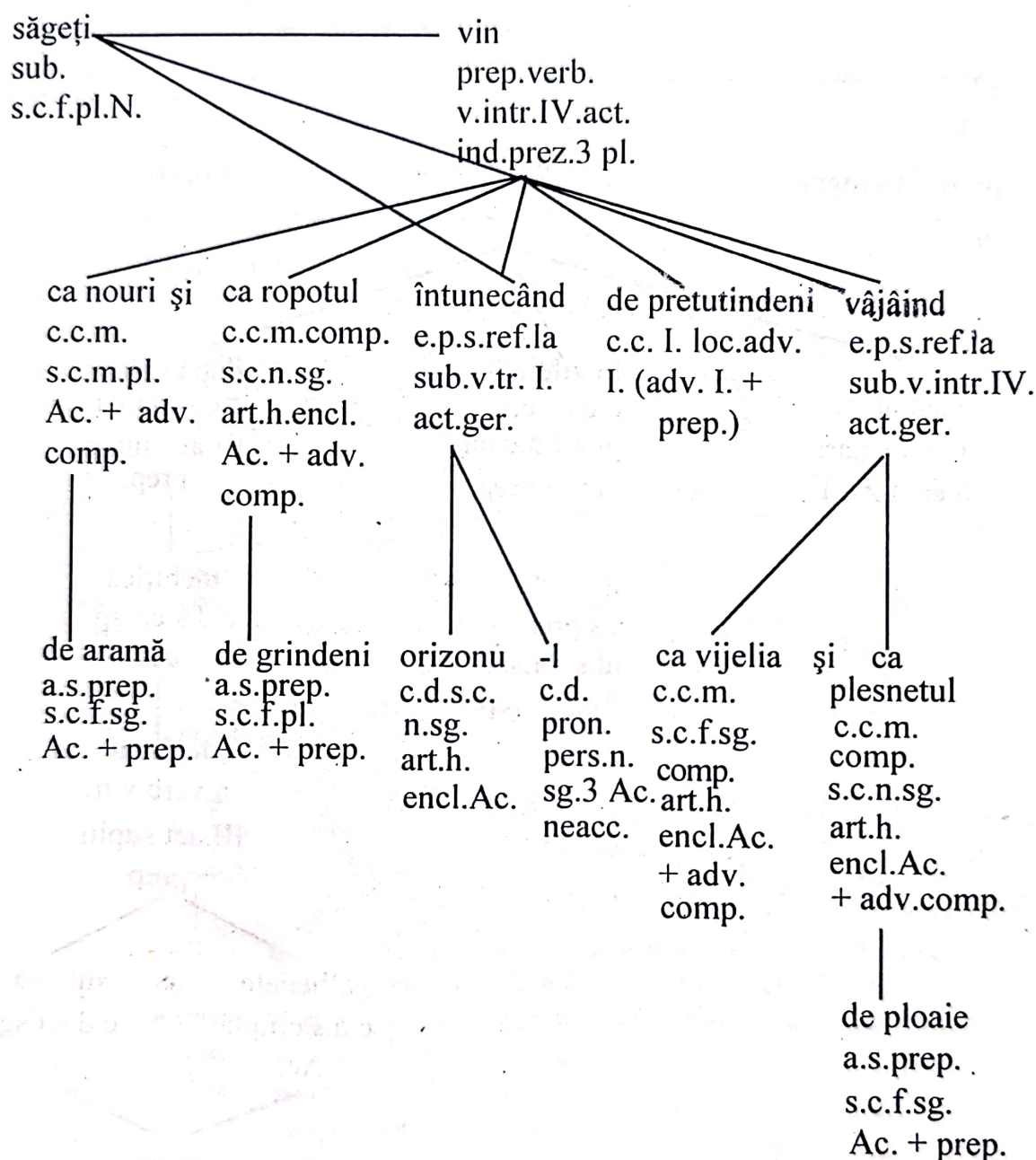
34. Vara, în zilele de sărbătoare, după cules răchițică de făcut gălbenele și sulcină de pusprintre straie, cine umblă ?

(Ion Creangă, Pagini alese)

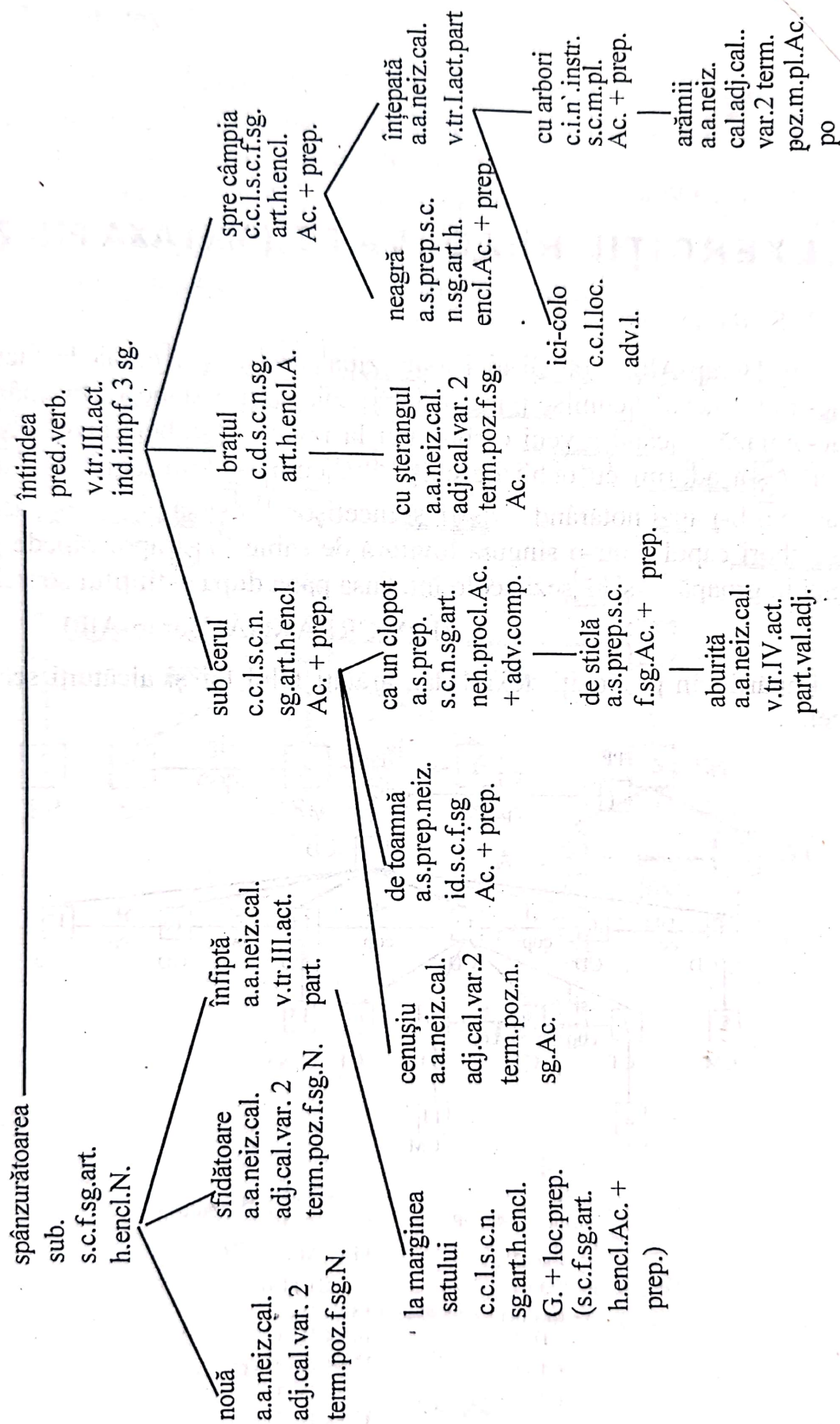
35. Și ca nouri de aramă și ca ropotul de grindini,
Orizontu-ntunecându-l vin săgeți de pretutindeni,
Vâjâind ca vijelia și ca plesnetul de ploaie...

(Mihai Eminescu, Poezii)

36. Sub cerul cenușiu de toamnă ca un clopot de sticlă aurită,
spânzurătoarea nouă și sfidătoare înfiptă la marginea satului, întindea
brațul cu ștreangul spre câmpia neagră, înțepată ici-colo cu arbori arāmii.

(Liviu Rebreanu, Pădurea spânzuraților)

PARTEA a VI-a

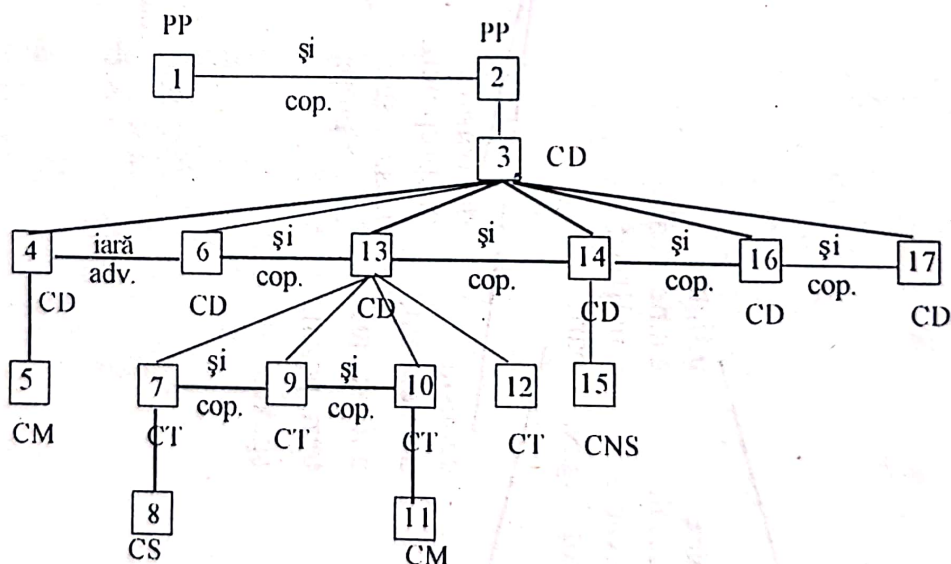
EXERCIIII REZOLVATE (SINTAXA FRAZEI)

1 Se dă textul:

Tu, Harap-Alb, rămâi aici toată ziua¹ / și iaca² / ce ai de făcut³ / :
pune-ți obrăzarul⁴ / cum se pune⁵ / , iară sabia să n-o slăbești din mână⁶ / ;
 și de-amiază¹³ / când a veni cerbul aici la izvor⁷ / să beie apă.⁸ / și s-o
culca⁹ / și a adormi cu ochii deschiși¹⁰ / , cum i-i feliușagul¹¹ / , tu,¹³ /
îndată ce li-i auzi hotărând¹² / să ieși încetișor¹³ / și să potrevești așa¹⁴ /
ca să zbori capul dintr-o singură lovitură de sabie¹⁵ / și apoi răpede să te
arunci în groapă¹⁶ / și să șezi acolo într-însa până după asfințitul soarelui.¹⁷

(ION CREANGĂ, Harap-Alb)

Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

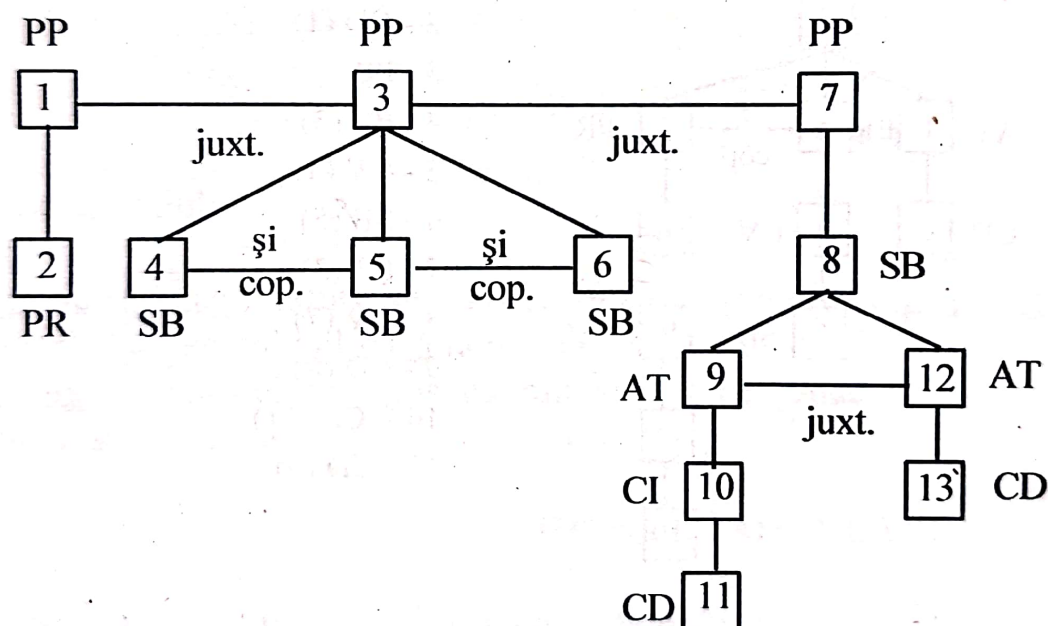
1 - PP	} și cop.	9 - CT (13)	} și cop.
2 - PP		10 - CT (13)	
3 - CD (2)	} iar adv..	11 - CM (10)	}
4 - CD (3)		12 - CT (13)	
5 - CM (4)		13 - CD (3)	
6 - CD (8)		14 - CD (3)	
7 - CT (13)	} și cop.	15 - CNS (14)	}
8 - CS (7)		16 - CD (3)	
		17 - CD (3)	

2. Se dă textul:

Dar esențialul este¹ / că de acum încolo totul se va desfășura firesc² /, esențial este³ / că un mugure se transformă în floare⁴ /, și o floare în fruct verde⁵ / și un fruct verde într-un fruct copt⁶ /; esențial este⁷ / că am descoperit clipele⁸ / în care contemplând un arbore nu eram în stare⁹ / să știu¹⁰ / dacă este viu sau mort¹¹ /, clipele⁸ / în care mângâind cu pașii un pământ nu puteam ghici¹² / dacă va mai înverzi vreodată.¹³ /

(ANA BLANDIANA, Calitatea de martor)

Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

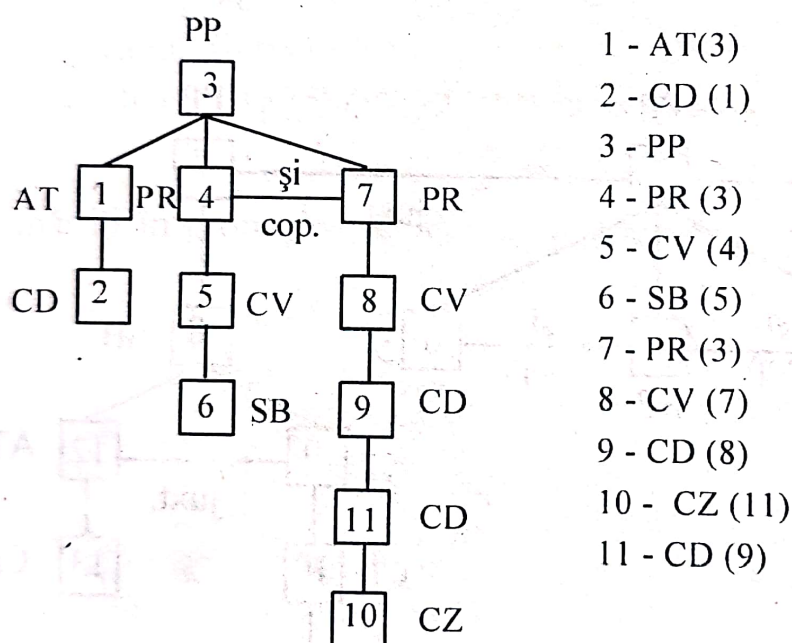
1 - PP	8 - SB (7)
2 - PR (1)	9 - AT (8)
3 - PP	10 - CI (9)
4 - SB (3)	11 - CD (10)
5 - SB (3)	12 - AT (8)
6 - SB (3)	13 - CD (12)
7 - PP	
- } și cop.
 } și cop.
 √ se transformă

3. Se dă textul:

Tot ³ / ce pot⁴ / să-ți spun² / e³ / că țin la femei⁴ / , deși cuiva i s-ar părea⁵ / că mă feresc de ele⁶ / ... și țin și la oameni⁷ / , cu toate că unul sau altul ar putea⁸ / să spună⁹ / că¹¹ / fiindcă nu umblu cu nici unul din ei de gât¹⁰ / , nu-mi plac.¹¹ /

(Marin Preda, Marele singuratic)

Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

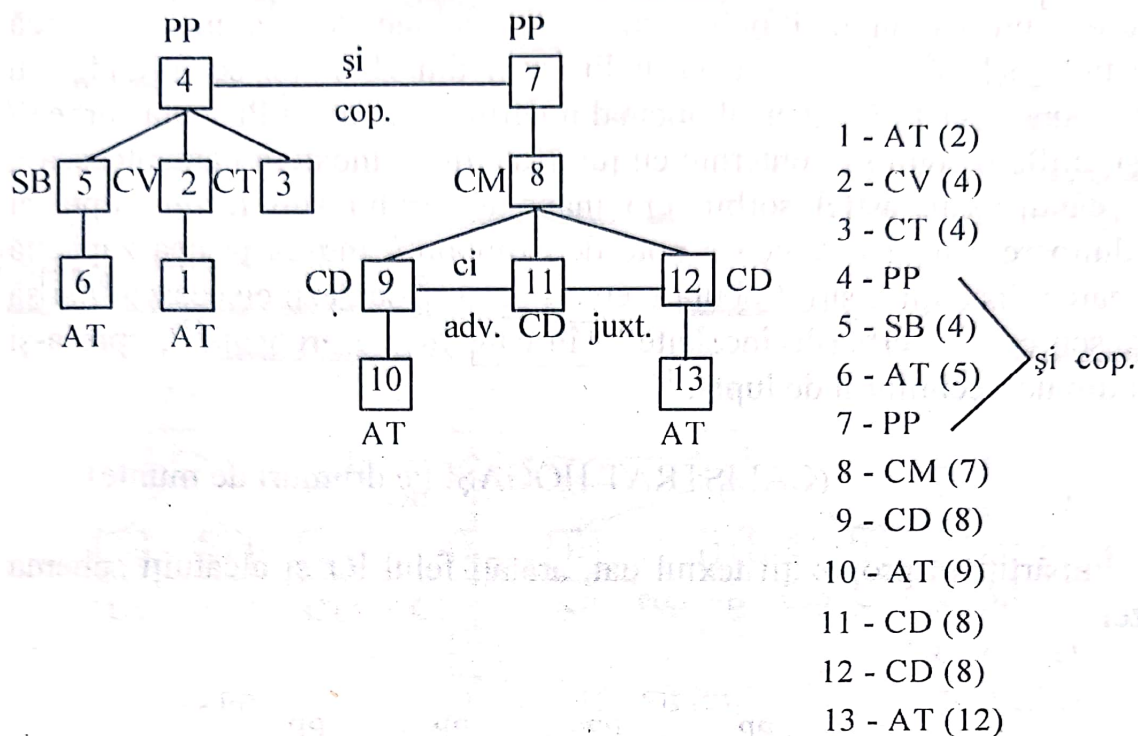

4. Se dă textul:

Dacă bărbații² / care ne părăsesc¹ / au partea lor de erori comună la toată suflarea omenească² / , când părăsesc arena de luptă³ / cată⁴ / să ne aducem aminte de serviciile mari⁵ / ce le-au adus cauzei publice⁶ / și o facem aceasta cu atât mai mult⁷ / , când vedem⁸ / că acele servicii nu consistă, ca la multe din reputațiile uzurpate, din închipuirea greșită⁹ / ce și-ar face-o opinie publică despre ele¹⁰ / , ci sunt reale, adevărate¹¹ / , au lăsat urmări beneficătoare¹² / ce subzistă până astăzi.¹³ /

(Mihai Eminescu, Despre cultură și artă)

Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

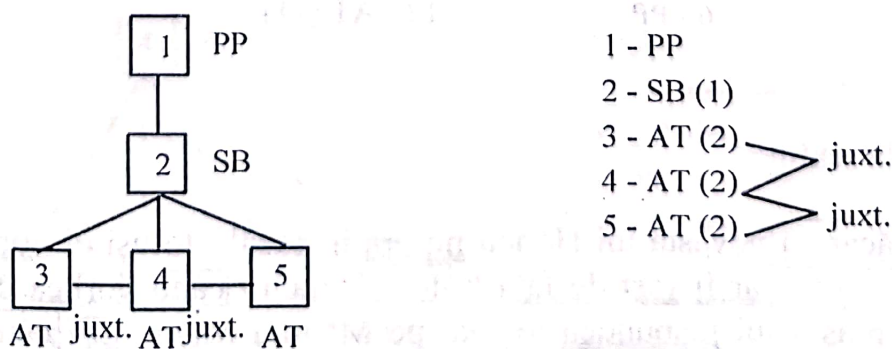
5. Se dă textul:

Trebuie¹/ să fac mărturisirea de credință²/ că poporul este părintele meu literar³/, că trecutul pulsează în mine ca un sânge al celor dispăruți,⁴/ că mă simt ca un stejar vânos cu mii și mii de rădăcini înfipte în pământul neamului meu.⁵/

(MIHAIL SADOVEANU)

a) Împărțiți textul în propoziții și arătați felul lor.

b) Alcătuiți schema frazei.

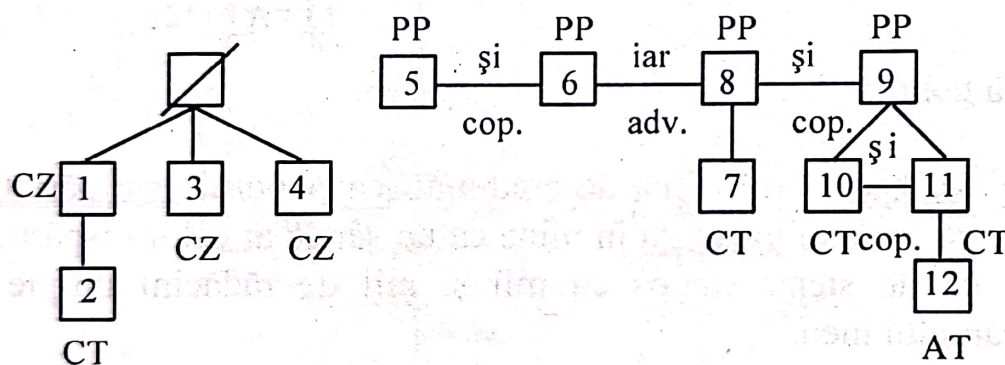

6. Se dă textul:

Căci² / dacă² Pisicuța își apăra nasul, scuturând din cap în toate părțile¹/, musca nu mai puțin, cu o repeziciune de cea mai vrednică balistică, ochea²/ și prindea nasul Pisicuții din zbor³/ și se înfunda, cu iuțea unei săgeți, în adâncul uneia din nările ei⁴/, atunci Pisicuța sorbea⁵/ și își umfla pieptul său puternic cu jumătate din atmosfera pământească⁶/, iar⁸/ când aerul, astfel sorbit, era înapoiat cerului sub forma ruptă și zguduitoare a unei furtunoase note de trombon⁷/, musca tâșnea zăpăcită din narea Pisicuții⁸/ și îi trebuia vreme⁹/ până să se dezmetească¹⁰/ și să se descurce din ierburile încâlcite¹¹/, în care fusesse aruncată¹²/, spre a-și găsi din nou echilibrul de luptă.¹¹/

(CALISTRAT HOGAȘ, Pe drumuri de munte)

Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

1 - CZ (izolat)

2 - CT (1)

3 - CZ (izolat)

4 - CZ (izolat)

5 - PP

6 - PP

7 - CT (8)

8 - PP

9 - PP

10 - CT (9)

11 - CT (9) > și cop.

12 - AT (11)

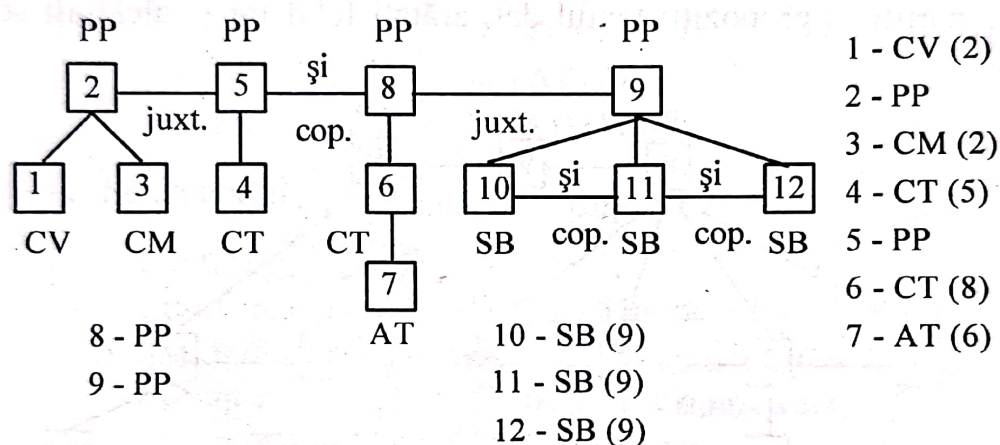
7. Se dă textul:

Și²/ măcar că nevasta lui Honcu nu era în casă¹/, totuși el vorbea de dânsa²/, ca și cum ar fi fost de față³/; doar Honcu⁵/ când vorbea de la el de-acasă⁴/, glasul lui răspundea tocmai pe Măgura Măre⁵/ și⁸/ când ar fi

avut nevoie de chemat vrun vătăjel de la comună^{6/}, căre era de la dânsul cale de o jumătate de ceas^{7/} tot din cerdacul caselor lui l-ar fi strigat^{8/}, astfel se zice^{9/} că el da porunci satului întreg, strigând de la el de acasă^{10/}, și că tot satul revărsat pe vale îl auzea^{11/} și-l asculta.^{12/}

(CALISTRAT HOGAȘ, Pe drumuri de munte)

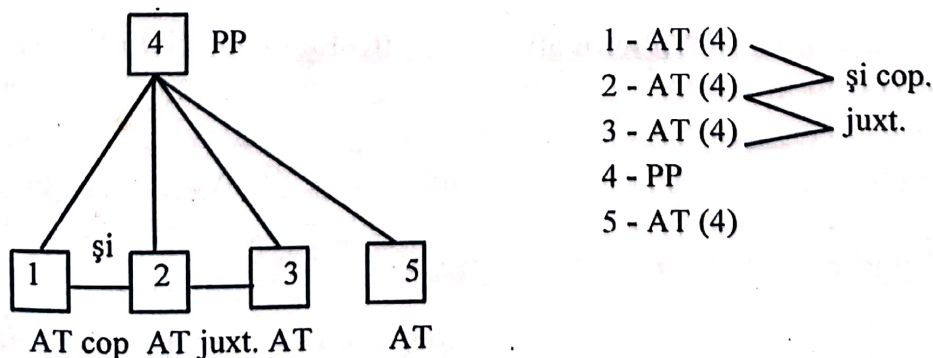
Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor și alcătuiți schéma frazei.

8. Cel^{4/} ce și încuie bogăția^{1/}
Și pe săraci nu-i dăruiește.^{2/}
Nici pentru el nu cheltuiește.^{3/}
E o momâie^{4/} ce păzește
 Pe seama altora câmpia.^{5/}

(G. Coșbuc)

Se cere să împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

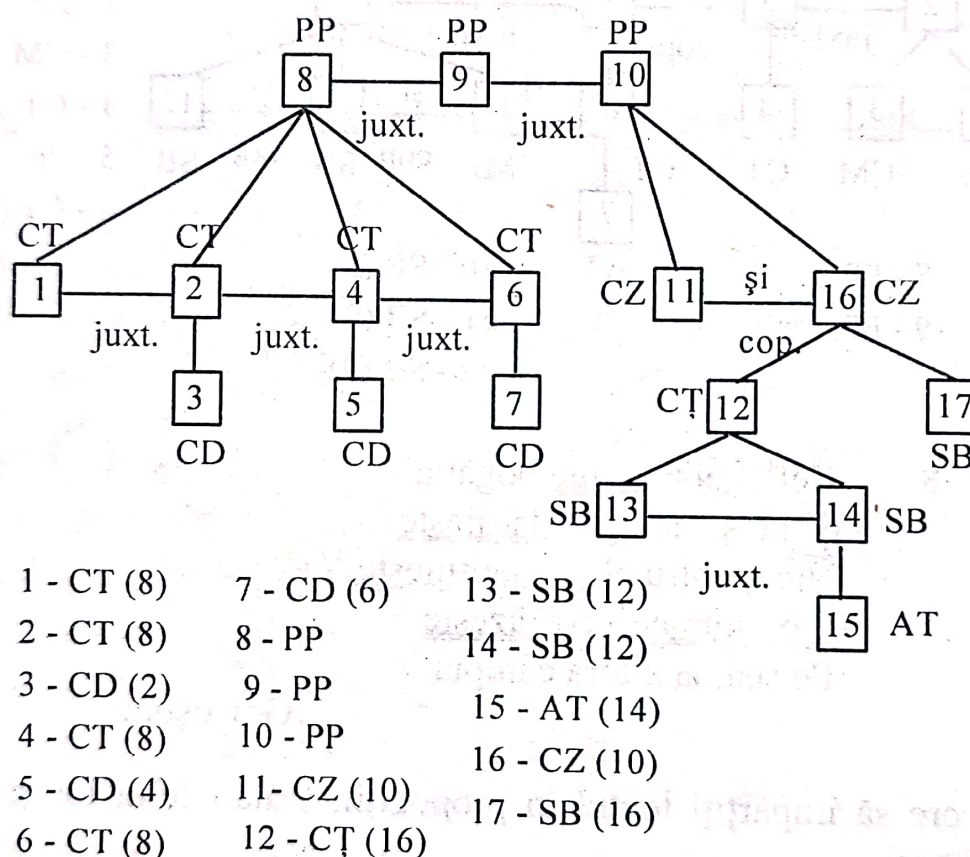

9. Se dă textul:

Când boierimea păstrase numai puțin din bunul spirit al timpurilor vechi^{1/}, când moleșirea începea^{2/} s-o cuprindă^{3/}, când nu mai știa^{4/}, să se lupte^{5/}, când nu prea știa^{6/} să lucreze^{7/}, sapa n-a căzut din mâna țaranului^{8/}, toporul i-a rămas la îndemână^{9/}; țara a rămas bogată^{10/} fiindcă pământul a fost lucrat^{11/}, și ^{16/} dacă ar fi fost^{12/} cine să muncească^{13/} să spuie cuvântul^{14/} ce se aștepta^{15/}, din aceeași mulțime răbdătoare și harnică s-ar fi ivit^{16/} și cine s-o apere.^{17/}

(NICOLAE IORGA, Istoria literaturii române)

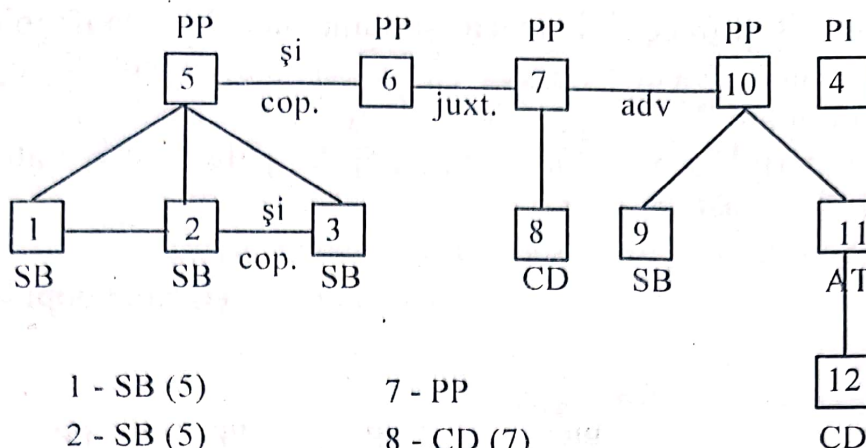
Împărțiți în propoziții textul dat, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

10. Se dă textul:

Cum că ei nu au schimonosit^{1/}, ci au deșteptat la viață limba română și cu ea simțul național^{2/}, și cum că au făcut-o spre glorificarea lor personală și ^{3/} (fie zis de noi)^{4/} eternă^{3/}, asta e prea adevărat^{5/}; și nu negăm^{6/}, nu putem^{7/} s-o negăm^{8/}; cum că însă ei ar fi avut intențiunea de a depărta pe țaran d-ta, d- le critic^{9/}, asta nu poate fi adevărat, decât în cazul^{10/}, când domnia d-ta singur vei fi voină^{11/} să te depărtezi de el.^{12/}

(Mihai Eminescu, Despre cultură și artă)

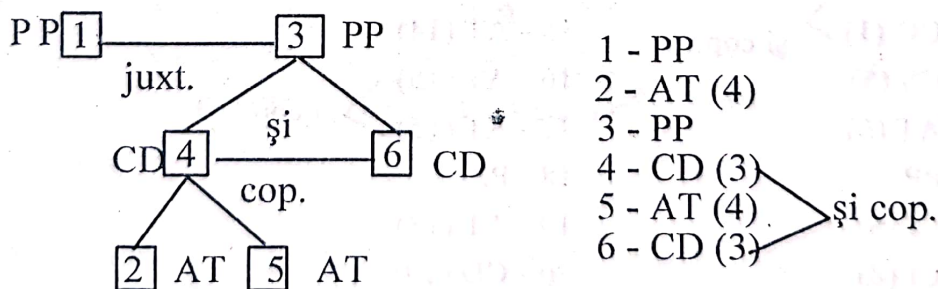
11. Se dă textul:

Cei tari se îngrădiră
 Cu-averea și mărirea în cercul lor de legi;^{1/}
 Prin bunuri ^{4/}ce furară,^{2/} în veci vezi ^{3/}cum conspiră
 Contra celor ^{4/}ce dâșii la lucru-i osândiră ^{5/}
 Și le subjugă munca vieții lor întregi. ^{6/}

(Eminescu)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele.
- Alcătuți schema frazei.

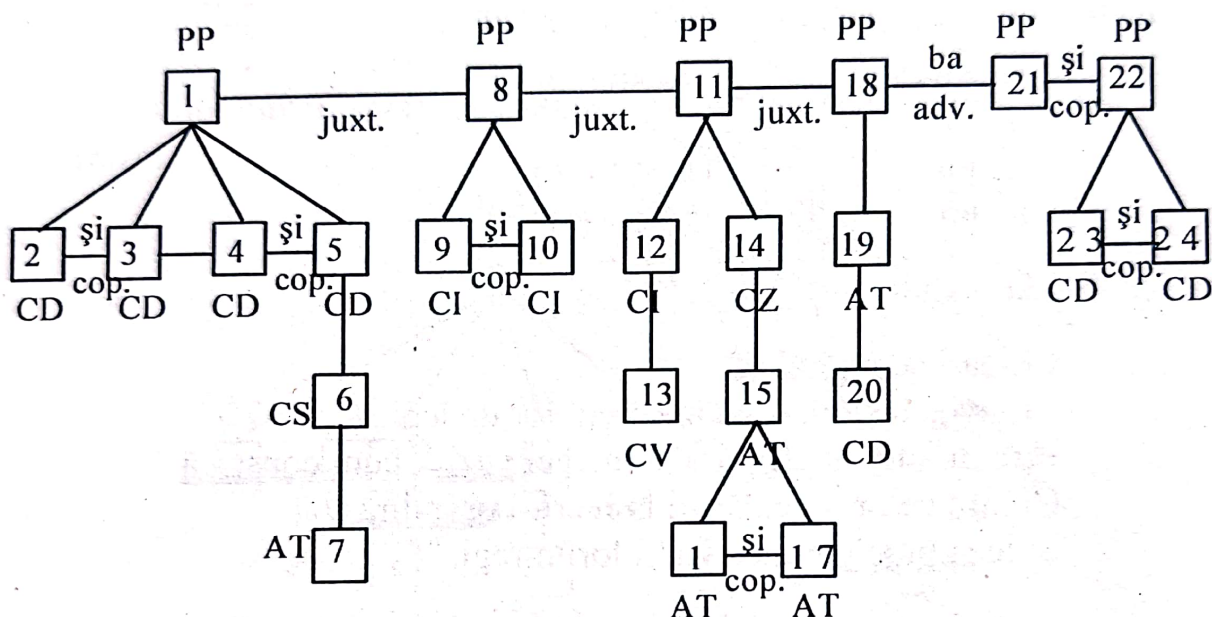

12. Se dă textul:

În zadar îi spuse ^{1/}c-a umblat^{2/} ^{3/}și a ostenit, a trecut prin multe ^{4/}și s-a canonit^{5/}, ca să caute alifia^{6/} ce dezmostește vinele^{7/}; în zadar îl încredința ^{8/}că a găsit-o^{9/} ^{10/}și vine cu ea de peste nouă mări și nouă țări;

în zadar stăruie¹¹/ să-l frece¹²/fie măcar și numai la ochi și la tâmpole ¹³/căci
el ținea una și bună ¹⁴/că alta e aceea¹⁵/ pe care o știa dânsul ¹⁶/și o aștepta;
o luă drept vrăjitoare ¹⁸/care vrea ¹⁹/să-l piardă cu farmecele ei ²⁰/ba în cele
din urmă se îndârji²¹/ și vor²²/ s-o dea afară din palat²³/ și s-o alunge din
împărăția lui. ²⁴/

(Basmе populare)

- 1 - PP
- 2 - CD (1)
- 3 - CD (1) } și cop.
- 4 - CD (1) } juxt.
- 5 - CD (1) } și cop.
- 6 - CS (5)
- 7 - AT (6)
- 8 - PP
- 9 - CI (8)
- 10 - CI (8)

- 11 - PP
- 12 - CI/CS (11)
- 13 - CV (12)
- 14 - CZ (11)
- 15 - AT (14)
- 16 - AT (15)
- 17 - AT (15) } și cop.
- 18 - PP
- 19 - AT (18)
- 20 - CD (19)

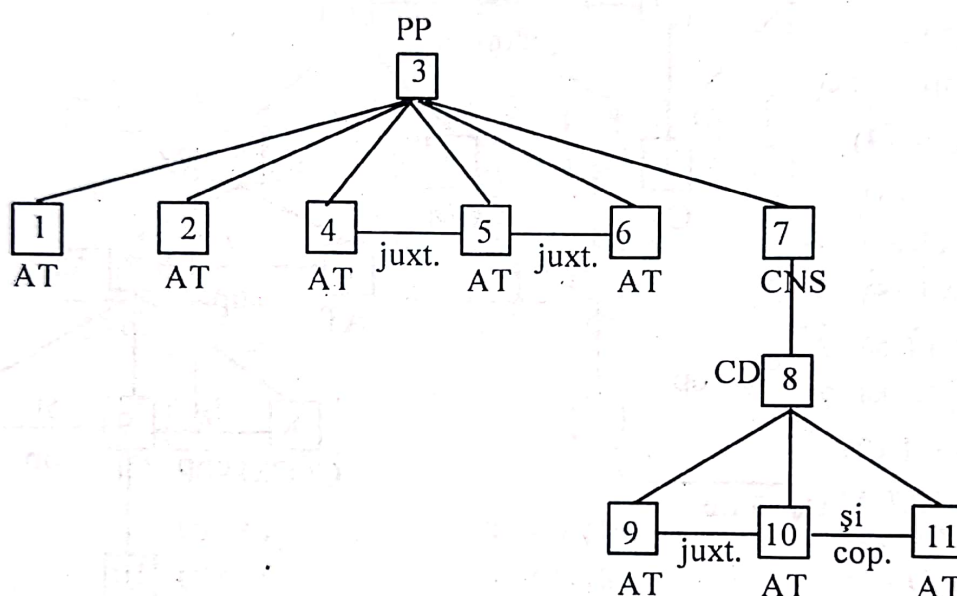
- 21 - PP
- 22 - PP
- 23 - CD (22)
- 24 - CD (22) } și cop.

13. Se dă textul:

Și afară de acestea, babele³/ care trag pe fundul sitei în 41 de bobi¹/
toți zodierii și cărturăresele³/ pe la care căutase pentru mine²/ și femeile
bisericoase din sat îi băgase mamei o mulțime de bazaconi¹ în cap care de

care mai ciudate³/: ba că am să petrec între oameni mari⁴/, ba că s. plin de noroc, ca broasca de păr⁵/, ba că am glas de înger și multe alte minunății⁶/, încât mama, în slăbiciunea ei pentru mine, ajunsese a crede⁷/: că am să ies un al doilea Cucuzel, podoaba creștinătății⁸/, care scotea lacrimi din orice inimă împietrită⁹/, aduna lumea de pe lume în pustiul codrilor¹⁰/, și veselea întreaga făptură cu viersul său.¹¹/

(Ion Creangă, Amintiri din copilărie)

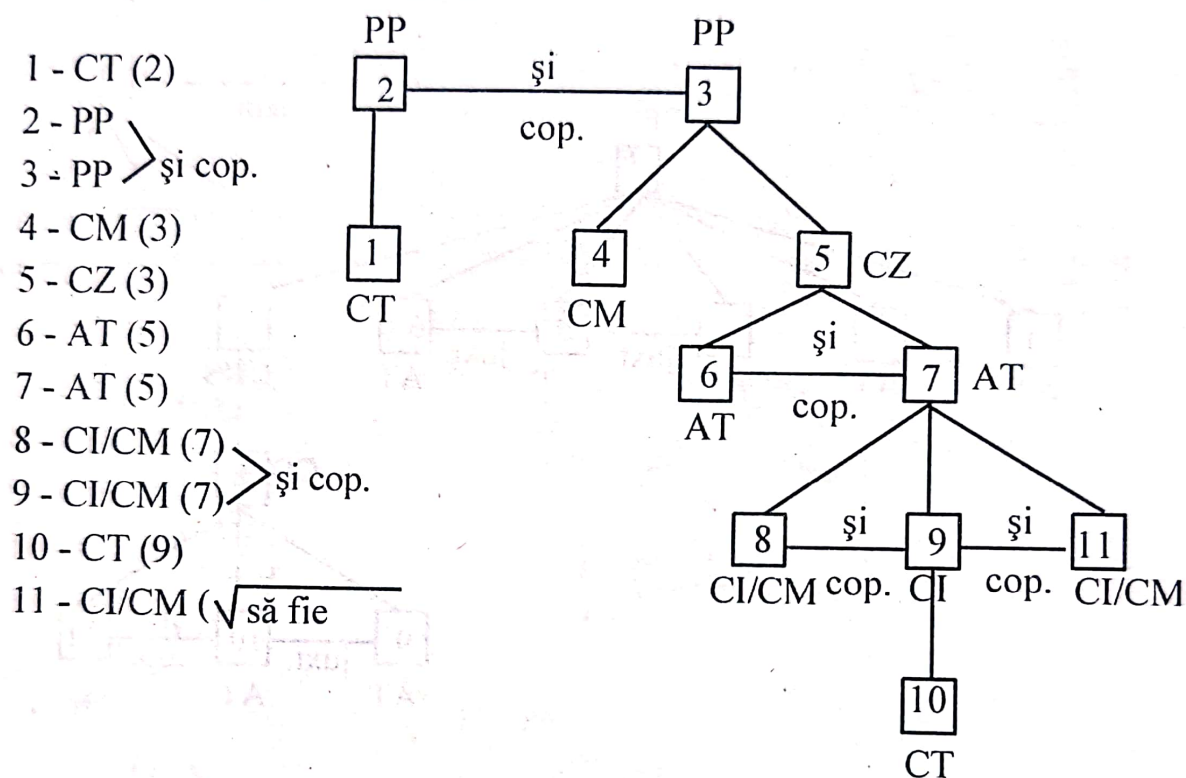
1 - AT (3)	7 - CNS (3)
2 - AT (3)	8 - CD (7)
3 - PP	9 - AT (8)
4 - AT (3)	10 - AT (8)
5 - AT (3)	11 - AT (8) > și cop.
6 - AT (3)	

14. Se dă textul:

Cum a luat-o de gât¹/, baba s-a scuturat de zdrențele ei și de urâciunea ei²/ și deodată s-a prefăcut într-o femeie tânără și frumoasă ca o zână, strălucind și ea pe pământ ³/cum strălucea luna-n cer ⁴/fiindcă baba asta era o fată de împărat mare⁵/, care de mititică se dedase la știința farmecelor și la meșteșugul vrăjitoriei ⁶/și pentru păcatele ei fusesse

blestemată⁷/ să se preschimbe în hodorogă cerșetoare⁸/ și să nu-și mai ia înfățișarea ei de mai înainte decât atunci⁹/ când o putea păcăli pe dracu¹⁰/ ba încă și atunci numai pe vremea nopții.¹¹/

(I.L.Caragiale, Nuvele și povestiri)

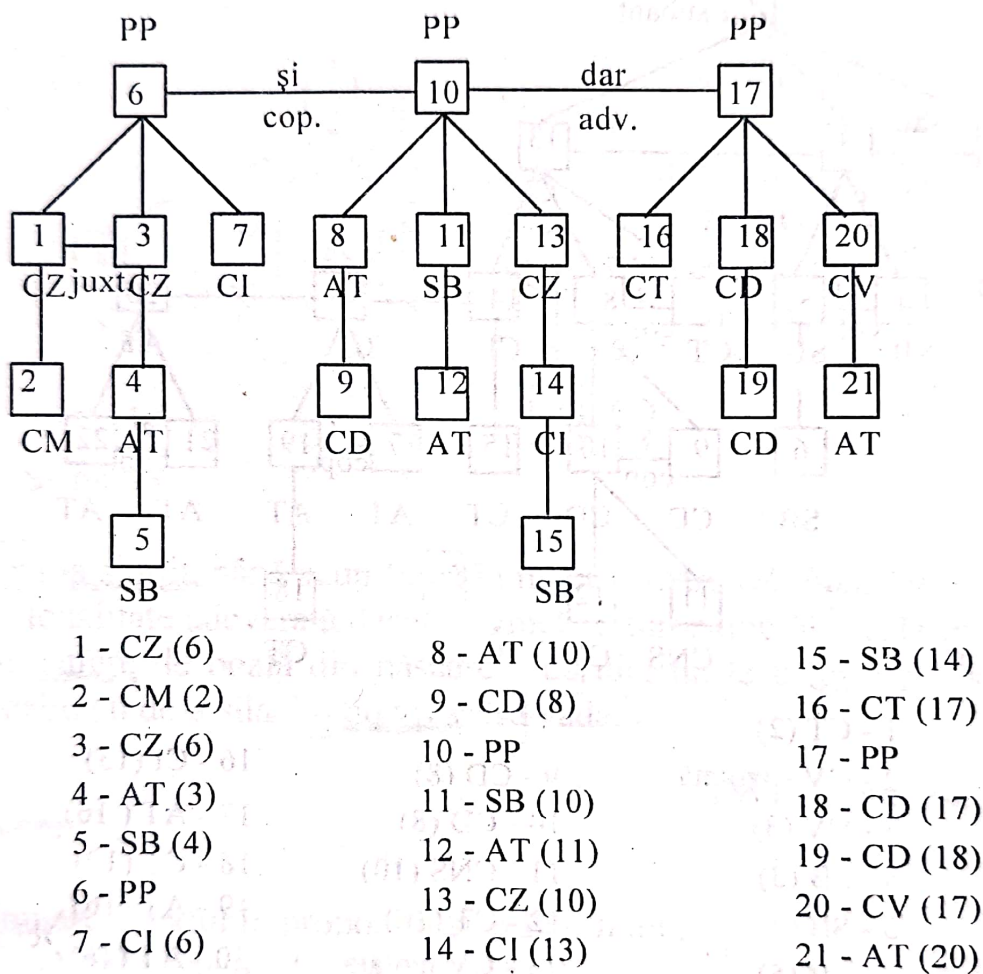

15. Se dă textul:

Mirat⁶/ că nu mai arată așa¹/ cum se știa²/, că deformațiile fizice apărute pe neobservate, surprinzător, erau o penibilă realitate ³/cu care trebuia⁴/ să se obișnuiască⁵/, se hotărî⁶/ să se aștepte⁷/ și în momentele acelea lungi, grele¹⁰/ când privirea satisfăcută a bătrânului refuză⁸/ să se clinească de pe el⁹/, îi veni iarăși¹⁰/ să rîdă la gândul¹¹/ că defecțiunile lui sufletești se răsfârâseră și asupra organismului, însă incomplet¹²/ căci știindu-se de mult dedublat era convins¹³/ că¹⁴/ transformarea ¹⁵/va trebui încă¹⁴/ să continue¹⁵/; dar¹⁷/ până ce ea va deveni totală¹⁶/ simțea ¹⁷/că poate ¹⁸/să vorbească orice¹⁹/, deși în situația dată, firești i se păreau

întrebările cât mai bizare cu putință și nu cele referitoare la dramele bătrânului, la nevoia acută a unei prietenii²⁰/pe care o încercase, mai demult, atât de patetic.²¹/

(Gib Mihăescu, Donna Alba)

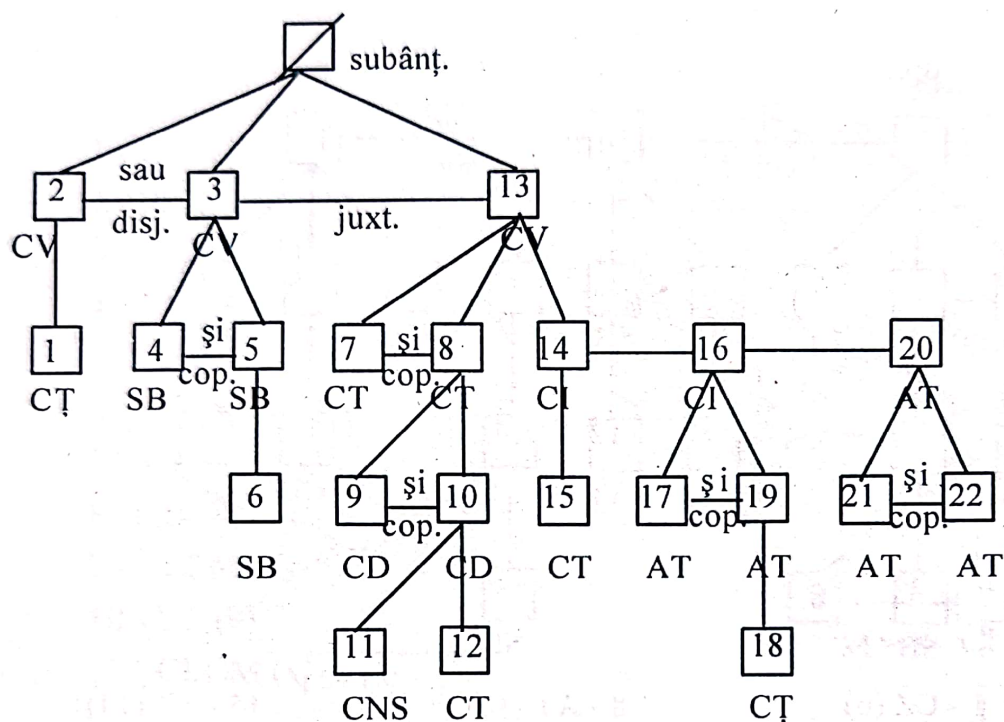

16. Se dă textul:

Deși²/dacă mă gândesc bine¹/, stiam²/sau poate³/că acum stiu⁴/ și mi se pare⁵/că n-am fost niciodată neștiutor⁶/, deși¹³/când ne uitam la un copil⁷/și îl vedem⁸/cum se pitește după un stâlp⁹/și scoate singur niște răgnete de surpriză¹⁰/de-ți sparge urechile¹¹/când te vede tot el¹²/, ne dăm seama¹³/cam cum am fost și noi¹⁴/când eram mici¹⁵/și că neștiința nu e

ceva¹⁶/ care nu știi¹⁷/ și¹⁹/ dacă îți spune cineva¹⁸/ ai aflat¹⁹/, ci e o stare²⁰/ pe care o trăiești cu toată ființa ta²¹/ și nu te poate scoate din ea nici o învățătură a nimănui.²²/

(Marin Preda, Intrusul)

1 - CT (2)

2 - CV - izolată

3 - CV (3)

4 - SB (3)

5 - SB (3)

6 - SB (5)

7 - CT (13)

8 - CT (13)

9 - CD (8)

10 - CD (8)

11 - CNS (10)

12 - CT (10)

13 - CV izolată

14 - CI (13)

15 - CT (14)

16 - CI (13)

17 - AT (16)

18 - CT (19)

19 - AT (16)

20 - AT (16) } ci adv

21 - AT (20)

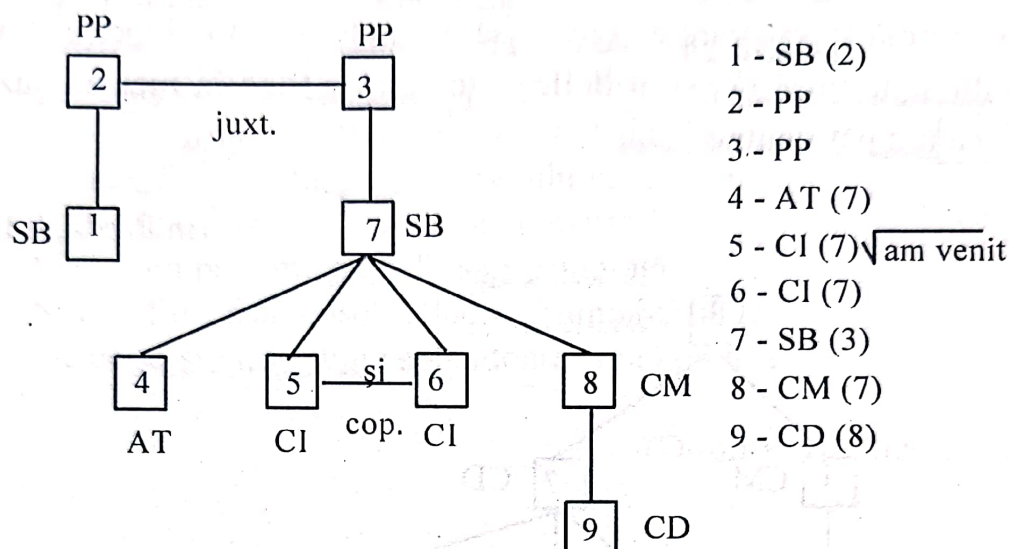
22 - AT (20) } și cop.

17. Se dă textul:

Ceea ce s-a petrecut atunci în sufletul lui¹/ a fost mai iute decât fulgerul²/; destul³/ că cu niște ochi de două ori mai mari decât cei⁷/ ce poate-i avea de obicei⁴/, cu o față lungă și spăriată și neputându-se lămuri⁷/ de unde⁵/ și cum răsărisem noi așa din pământ⁶/, se uită la noi,

măsurându-ne cu privirea zăpăcită de sus până jos și îndesându-se tot mai tare în părete⁷/, ca și cum ar fi voit⁸/ să scape de o vedenie supărătoare.⁹/

(Calistrat Hogaș, Pe drumuri de munte)

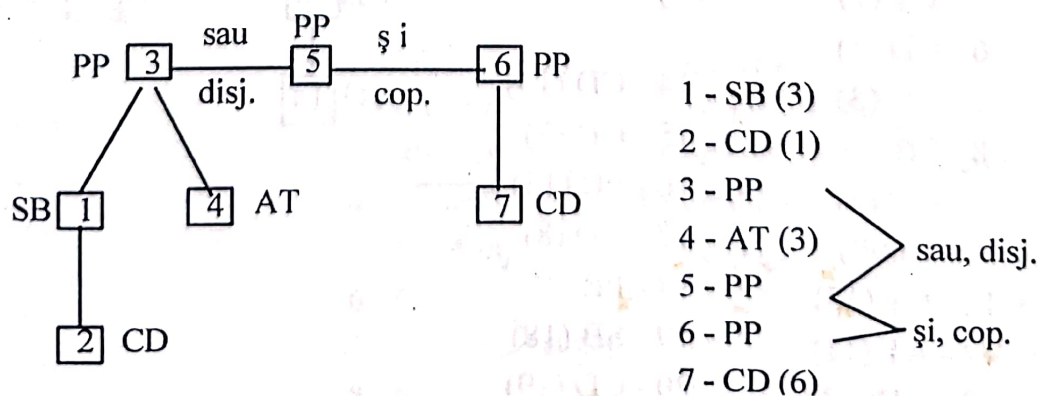
18. Se dă textul:

Cine n-a simțit, până acum¹/, că în mukul nostru (*de lumânare*) e mai multă naționalitate adevărată decât în vinele tuturor liberalilor, la un loc²/, acela sau sufere de boală din naștere³/, ce nici un leac nu are⁴/, sau își încinde ochii cu de-a sila⁵/ și nu vrea⁶/ să vadă.⁷/

(Mihai Eminescu)

Se cere:

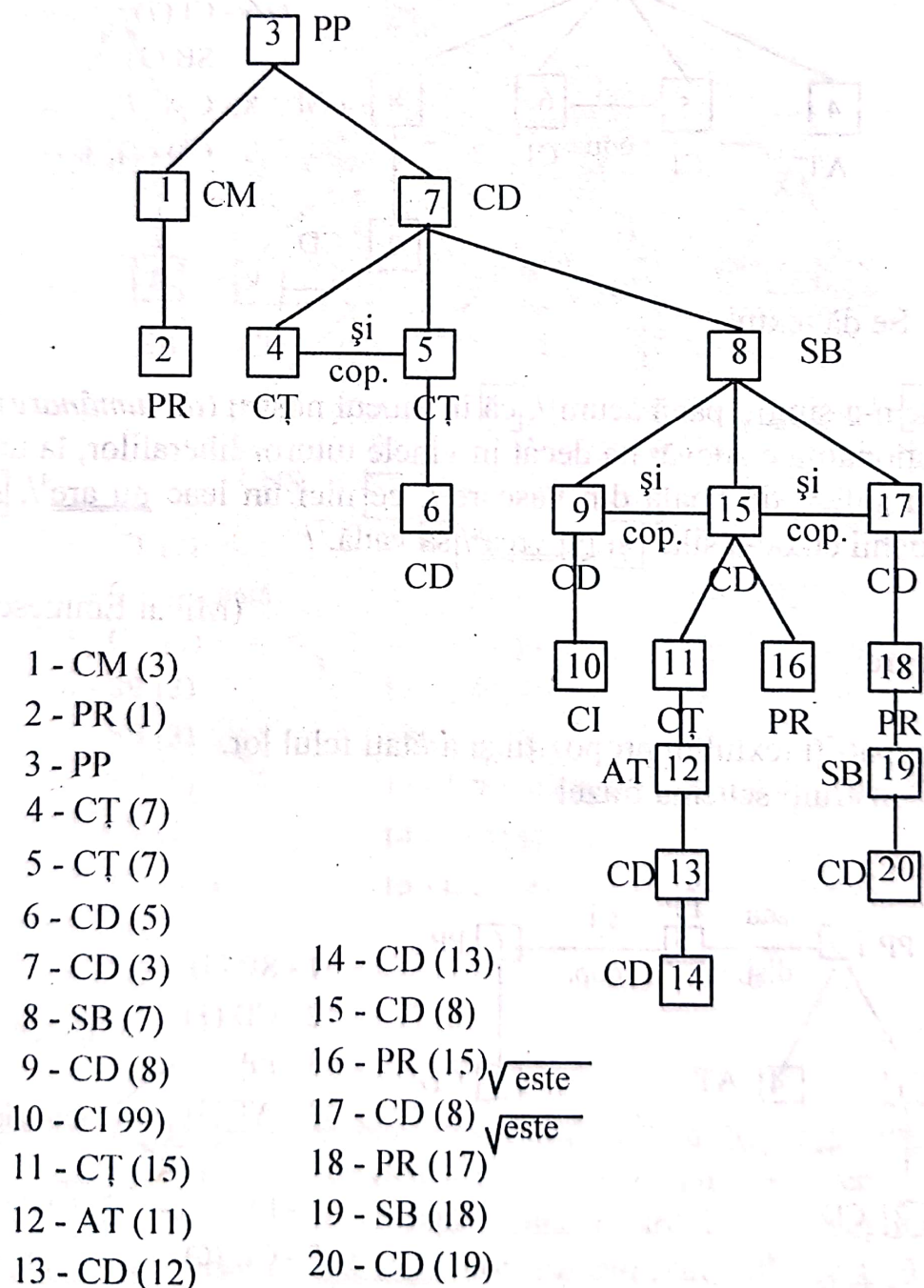
- Împărțiți textul în propoziții și arătați felul lor.
- Construiți schema frazei.

19. Se dă textul:

Fără să par¹/ că mă interesează situația ei cu tot dinadinsul²/, îi dădui de înțeles³/ că⁷/ dacă ține la mine⁴/ și vrea⁵/ să ne mai vedem⁶/, era bine⁷/ să știe⁸/ că mie îmi place de ea așa⁹/ cum era înainte¹⁰/ și că⁵/ dacă asta e noua ei formă¹¹/ prin care ea vrea¹²/ să-mi arate¹³/ că mă iubește¹⁴/, una¹⁵/ că eu nu sunt amator¹⁶/ și al doilea¹⁷/ că nu-mi vine în nici un caz¹⁸/ să cred¹⁹/ că n-a pățit nimic.²⁰/

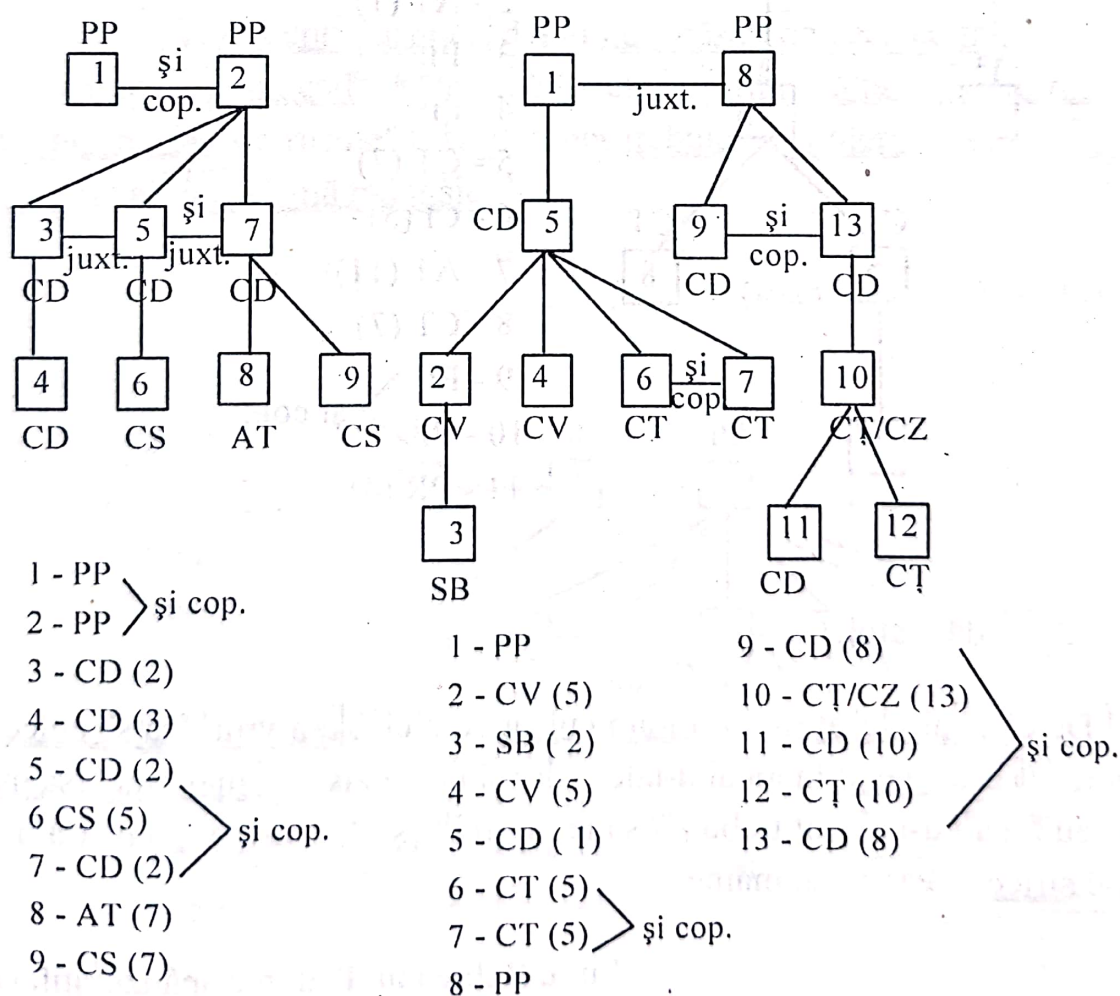
(Marin Preda, Intrusul)

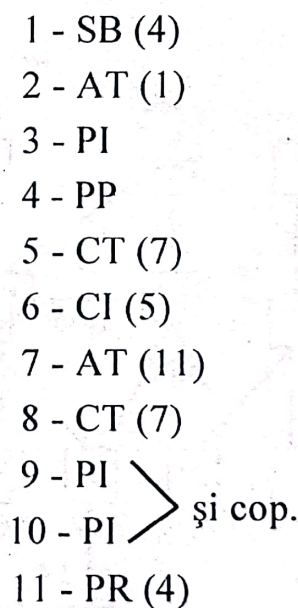
20. Se dă textul:

Pierdut plângea bătrânul¹/și nu putea-nțelege²/
 Cum poate -un om cu milă³/să calce pe o floare,⁴/
 De ce o rup⁵/ca-n urmă s-o puie prin pahare,⁶/
 Și pentru ce o fată anume își alege
 O floare⁷/cum i-s ochii⁸/ca-n plete să și-o prindă?⁹/
 Nu vede ea¹/în plete³/oricâte-ar fi²/să și puie³/
 Că⁵/de-i frumoasă floarea⁴/ea mai frumoasă nu e⁵/
 Când stă⁶/și își zâmbeste privind-se-n oglindă,⁷/
 Nu vede ea⁸/că toate au o viață-aparte,⁹/
 Și¹³/când pe lume poate¹⁰/să fie adorată
 Și fără flori frumoase¹¹/,dacă-i frumoasă fata?¹²/
 De ce să-și împrumute splendoarea unei moarte.¹³/

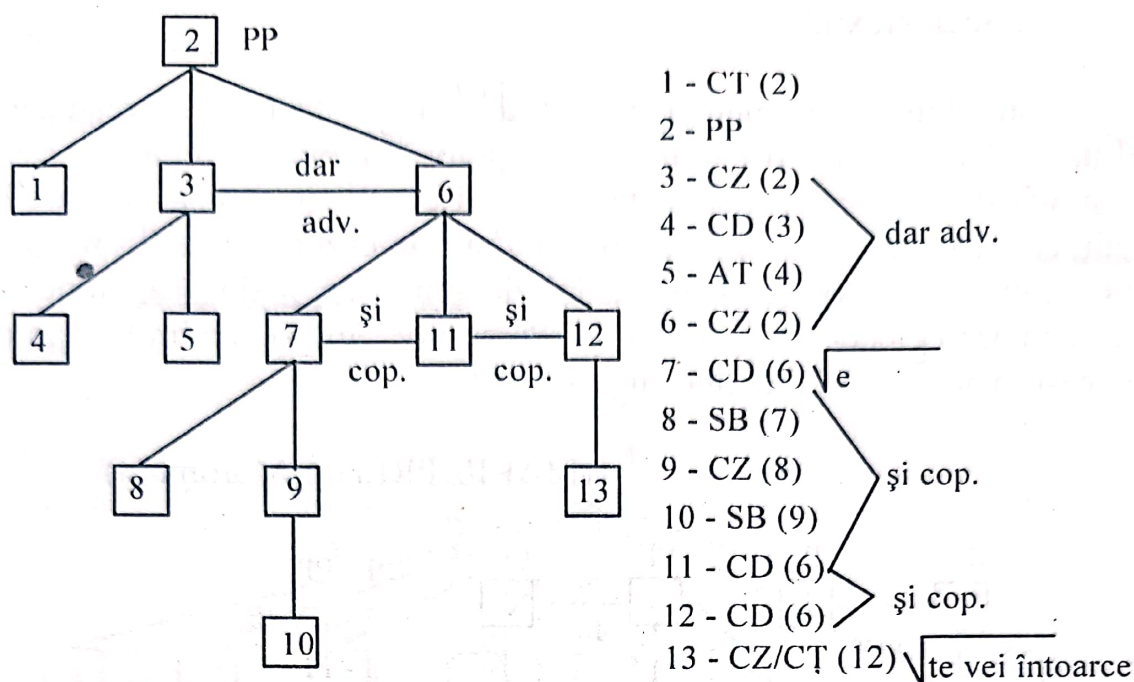
(Dimitrie Anghel, Poezii)

(Marin Preda, Morometii)

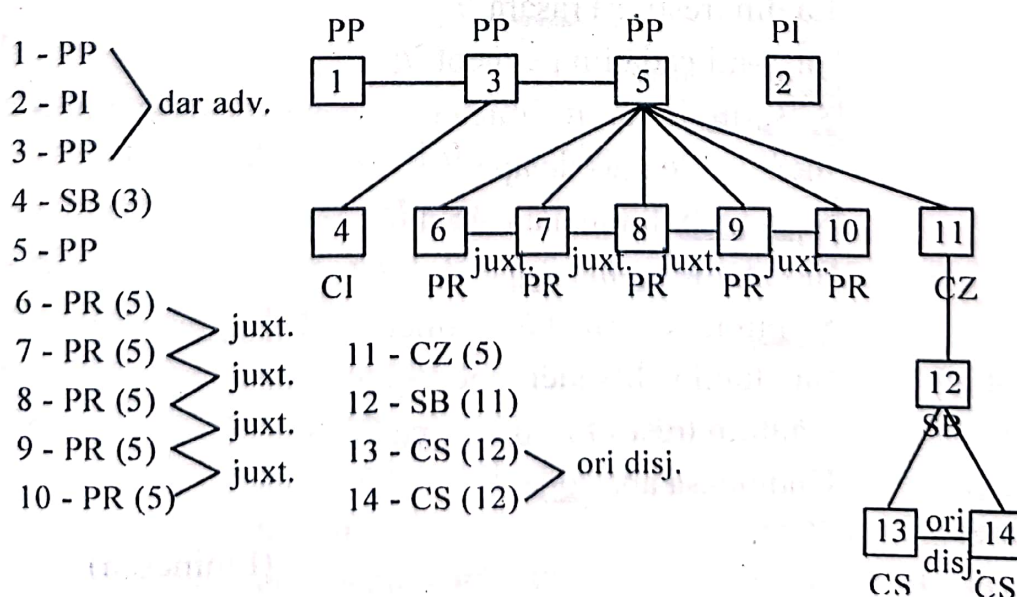
Liviu Rebreanu, Pădurea spânzuraților)

23. Se dă textul:

Era¹/, ce-i drept²/, aspră¹/, dar ei nu-i păsa³/ de ceea ce fac eu⁴/; vorba era⁵/ numai să nu cad⁶/, să nu mă lovesc⁷/, să nu mă tai⁸/, să nu mă ard⁹/, să nu mă fac de rușine¹⁰/, cări atunci trebuia¹¹/ să alerg la ea¹²/ ca să-mi lege rana¹³/ ori să mă mângâie.¹⁴/

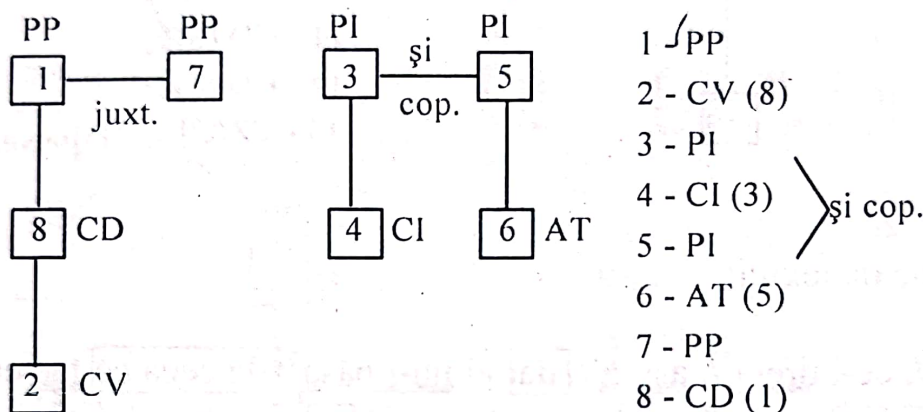
(Ioan Slavici, Amintiri)

24. Se dă trextul:

Curând însă Moromete înțelese¹/ că⁸/ dacă toate acestea aveau pentru el un rost nu mai mic decât munca câmpului sau grija de ceilalți ai casei²/ (era atât de rară bucuria de a sta de vorbă cu un om deștept în stare³/ să glumească inteligent⁴/, și Cocoșilă în afară de cazurile rare⁶/ când înjura prea mult⁵/ era pentru el un astfel de om⁶/) își dădu seama nu fără dezamăgire⁷/ că cei trei băieți ai lui, Paraschiv, Nilă și Achim nu văd nici un rost în aceste seri pierdute cu povești.⁸/

(MARIN PREDA, Moromeții)

25. Se dă textul:

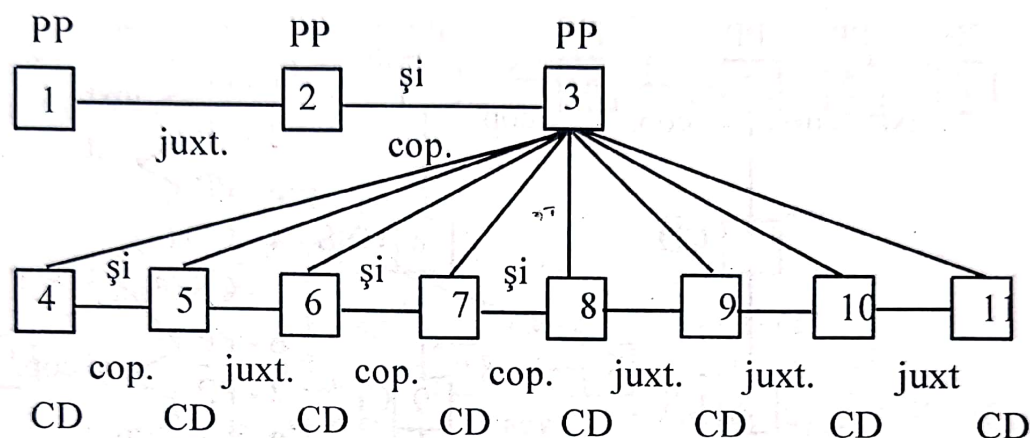
Și eu trec de-a lung de maluri ¹/,
 Parc-ascult ²/ și parc-astept ³/
 Ea din trestii să răsară ⁴/
Și să-mi cadă lin pe piept ⁵/;
Să sărim în luntrea mică,
 Îngânați de glas de ape ⁶/
Și să scap din mână cârma ⁷/
 Și lopețile să-mi scape ⁸/;
Să plutim cuprinși de farmec
 Sub lumina blândeii lune ⁹/-
 Vântu-n trestii lin fosnească ¹⁰/
 Unduioasa apă sune. ¹¹/

(Eminescu)

Se cere:

a) Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și construiți schema frazei.

b) Analizați morfo-sintactic cuvintele: *de-a lung de maluri, parcă, din trestii, îngânați, de farmec, lin (foșnească), unduioasa.*

1 - PP
2 - PP
3 - PP
4 - CD (3)
5 - CD (3)

6 - CD (3)
7 - CD (3)
8 - CD (3)
9 - CD (3)
10 - CD (3)
11 - CD (3)

b)

de-a lung de maluri = c.c.l, expr. prin s.c.s, neutru, pl., neart.,
Ac., preced. de loc. prep. „de-a lung de”

parcă = c.c.m. expr. prin adv. de mod,

din trestii = c.c.l., expr. prin s.c.s, f., pl., neart., Ac., preced.
de prep. simplă „din”

îngânați = e.p.s. expr. prin adj. prov. din vb. la part., m., pl. N.

de farmec = c.i., expr. prin s.c.s., neutru, sg., neart., Ac.,

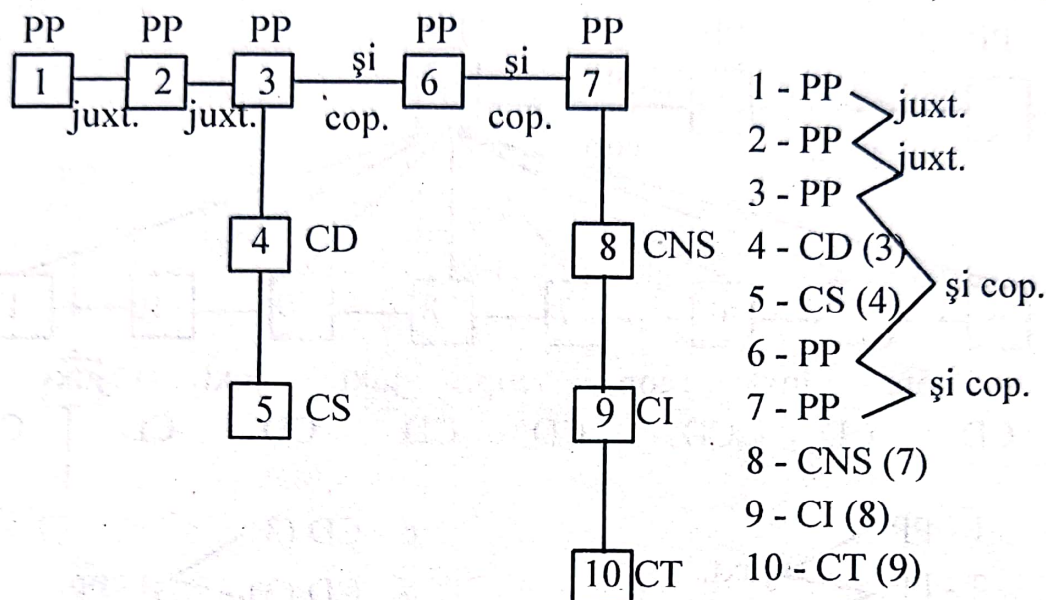
lin = e.p.s., adj (adv.), neutru, sg., N.

unduioasa = at. adj., adj. propriu-zis, f., sg., pozitiv, N., preia
prin poziția antepusă art. hot. encl. al subst. „apă”

26. Se dă textul:

Nu se mai gândea nici la Boțoghină¹/, socotea afacerea încheiată²/, se întreba mereu³/ ce anume ar fi de făcut⁴/ să pună mâna pe locul Moromeților⁵/ și nu vedea nimic⁶/ și ura împotriva lui Moromete creștea în el așa fel⁷/ încât își dădu seama⁸/ că această ură nu se va opri⁹/ până ce nu-și va împinge curtea până sub casa acestuia.¹⁰/

(Marin Preda, Moromeții)

27. Se dă textul:

După ce a șezut la masă¹/, a zis fetei²/ să se suie în pod³/ și să-și aleagă de acolo o ladă⁴/ care ar vrea ea⁵/ și să și-o ieie ca sâmbrie⁶/, dar să n-o deschidă până acasă la tată-său.⁷/

(Creangă)

Se cere:

a) Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și construiți schema frazei.

b) Analizați morfo-sintactic cuvintele: *la masă*, *fetei*, *o ladă*, *care*, *ca sâmbrie*.

c) Alcătuiți propoziții cu sensurile polisemantice ale cuvântului „masă”.

d) Contrageți subordonata temporală și atributivă din textul dat.

b) la masă = c.c.l., expr. prin s.c.s., f., sg., neart., Ac., preced. de prep. simplă „de”

fetei = c.i., expr. prin s.c.s., f., sg., D., art. cu art. hot. „ei”

o ladă = c.d., expr. prin s.c.s., f., sg., Ac., art. cu art. nehot. proclitic „o”

care = c.d., expr. prin pron. rel., Ac.

ca simbric = e.p.s., expr. prin s.c.s., f., sg., Ac., neart. preced. de
adv. de comp. „ca” cu rol de prep.

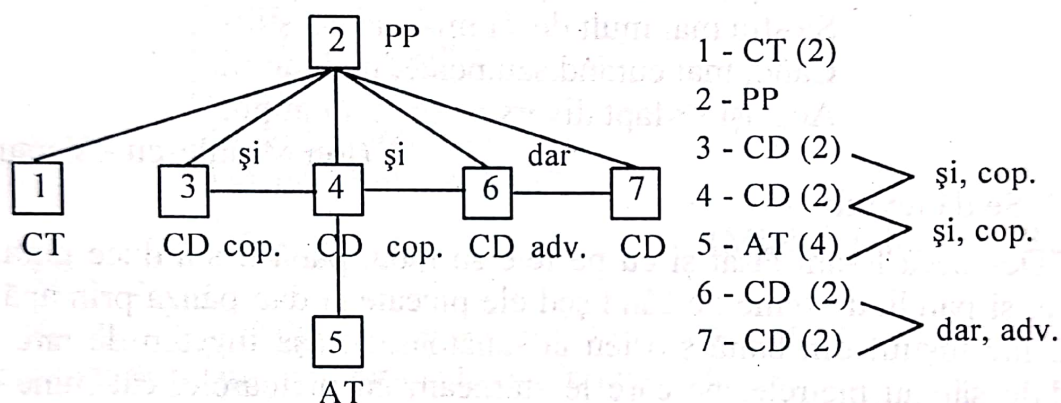
c) masă - obiect - în cameră este o masă rotundă.
- prânz, mâncare - Mama pregătește masa.
- ospăț, festin - A da o masă de ziua lui.

d) după ce a șezut la masă = șezând la masă

Se contrage CT în c.c.t. expr. prin verb la gerunziu.

care o vrea ea = dorită, vrută

Se contrage AT în atribut adjectival, exprimat prin adjectiv provenit
din participiu.

PARTEA a VII-a

EXERCIȚII PROPUSE
SPRE REZOLVARE

1. Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din textul:

"Nu știu ce-a fost și nici n-aș vrea
Să știu mai mult decât mi-e dat să știu-
Când, mai curând, sau, poate, mai târziu,
Același <<fapt divers>> se va-ntâmpla "

(Ion Minulescu - Versuri)

2. Se dă textul:

"De-aceea le-am lăsat și eu pe fete să râda, până li s-a duce gura la ureche, și pândind vreme pe când șed ele plecate și dau pâna prin apă la ghilit, fac țuștiu! din baltă ș-o ieu la sănătoasa; și așa fugeam de tare pe prund, de săreau pietrele, pe care le stârneam cu picioarele, cât mine de sus.

(Ion Creangă - Amintiri din copilărie)

Se cere:

- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie .
- Extrageți în două coloane diftongii și triftongii din textul dat.

3. Se dă textul:

Fie cine cum i-e vrerea, despre fete seama deie-și
Dar ea seamănă celora îndrăgiți de singuri ei-și.
Și Narcis vazându-și fața în oglinda sa, izvorul,
Singur fuse îndrăgitul, singur el îndragitorul.

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din textul dat.
- Pe baza teoriei învățate, împărțiți în silabe primele două versuri.
- Precizați diftongii, triftongii și hiatul din textul dat.

4. Se dă textul:

La Nicopole văzut-ai câte tabere s-au strâns,
Ca să steie înainte-mi ca și zidul neînvins.
Când văzui a lor mulțime, câtă frunză, câtă iarbă,

Cu o ură neâmpăcată mi-am șoptit atunci în barbă.
Am jurat ca peste dânșii să trec falnic, fără pas,
Din pristolul de la Roma să dau calului ovăz

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicați folosirea virgulei și a cratimei din textul dat.
- Precizați diftongii și hiatul în textul dat.

5. Se dă textul:

"Cum n-oi mai fi pribeag,
De-atunci înainte,
M-o troieni cu drag
Aduceri - aminte.
Luceferi, ce răsar
Din umbra de cetini,
Fiindu-mi preieteni,
O să-mi zâmbească iar"

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicați folosirea cratimei și a virgulei în textul dat.
- Precizați diftongii, triftongii și hiatul în textul dat.
- Împărțiți în silabe primele patru versuri

6. Se dă textul:

"Neputând să te ajungă, crezi c-or vrea să te admire ?
Ei vor aplauda, desigur, biografia subțire
Care s-o-ncerca s-arate că n-ai fost un lucru mare
C-ai fost om cum sunt și dânșii..."

(Mihai Eminescu - Poezii)

Se cere:

- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie.
- Împărțiți textul în silabe.
- Precizați diftongii și hiatul din text.

7. Se dă textul:

Când privesc zilele de-aur a scripturilor române,
Mă cufund ca într-o mare de visări dulci și senine
Și în jur parcă-mi colindă dulci și mândre primăveri,
Sau văd nopți ce-ntind deasupra-mi oceanele de stele,
Zile cu trei sori în frunte, verzi dumbrăvi cu filomele,
Cu izvoare-ale gândirii și cu râuri de cântări.
Văd poeți ce-au scris o limbă, ca un fagure de miere:

*Cichindeal gură deaur, Mumulean glas cu durere,
 Prale firea cea întoarsă, Daniil cel trist și mic,
 Văcăărăscu cântând dulce a iubirii primăvară,
 Cantemir croind la planuri din cuțite pahară
 Beldiman vestind în stihuri pe războiul inamic.*

Liră de argint, Sihleanu - Donici cuib de înțelepciune,
 Care cum rar se întâmplă, ca să mediteze pune
 Urechile ce-s prea lunge ori coarneau de la cerb;
 Unde-i boul lui cuminte, unde-i vulpea diplomată?
 S-au dus toți, s-au dus cu toate pe o cale nenturnată.
 S-a dus Pann, finul Pepelei, cel isteț ca un proverb.

(Mihai Eminescu, vol. I, pag. 91)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați complementele circumstanțiale din textul dat.
- Precizați funcția sintactică a elementelor relaționale.
- Indicați arhaismele din textul dat și alcătuiți propoziții cu sensul sau forma lor actuală.

8. Se dă textul:

De-or trece anii cum trecură,
 Ea tot mai mult îmi va plăce,
 Pentru că-n toat-a ei făptură
 E-un „nu știu cum ” ș-un „nu știu ce”.

M-au fermecat cu vro scânteie
 Din clipa-n care ne văzum?
 Deși nu e decât femeie,
 E totuși altfel, „nu știu cum”.

De-aceea una-mi este mie
 De ar vorbi, de ar tăce;
 Dac-al ei glas e armonie,
 E și-n tăcere-i „nu știu ce”.

Astfel rob de-aceeași jale
 Petrec mereu același drum...
 În taina farmecelor sale
 E-un „nu știu ce” ș-un „nu știu cum”.

(Mihai Eminescu, vol. III, pag. 86)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați subiectele din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *făptură, a fermeca, glas, taină, a robi*.

9. Se dă textul:

Ca un cântec de sirenă,
Lumea-ntinde lucii mreje;
Ca să schimbe-actorii-n scenă,
Te momește în vârteje;
Tu pe-alături te strecoară
Nu băga nici chiar de seamă,
Din cărarea ta afară
De te-ndeamnă, de te cheamă.

De te-ating, să ferii în laturi,
De hulesc, să taci din gură;
Ce mai vrei cu-a tale sfaturi,
Dacă știi a lor măsură?
Zică toți ce vor să zică,
Treacă-n lume cine-o trece;
Ca să nu-ndrăgești nimică,
Tu rămâi la toate rece.

Tu rămâi la toate rece,
De te-ndeamnă, de te cheamă,
Ce e val, ca valul trece,
Nu spera și nu ai teamă;
Te întreabă și socoate
Ce e rău și ce e bine;
Toate-s vechi și nouă toate:
Vreme trece, vreme vine.

(Mihai Eminescu, vol. III, pag. 82)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați predicatele nominale din textul dat.
- Precizați funcția sintactică a formelor pronominale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele neologice ale următoarelor cuvinte: *a momi, vârtej, a huli, teamă*.

10. Se dă textul:

Când cu gene ostenite sara suflu-n lumânare,
Doar ceasornicul urmează lung-a timpului cărare,
Căci perdelele-ntr-o parte când le dai, și în odaie
Luna varsă peste toate voluptoasa ei văpaie.
Ea din noaptea amintirii o vecie-ntreagă scoate
De dureri, pe care însă le simțim ca-n vis pe toate.

Lună tu, stăpân-a mării, pe a lumii boltă luneci
Și gândirilor dând viață, suferințele întuneci;
Mii pustiuri scânteiază sub lumina ta, fecioară,
Și câți codrii-ascund în umbră strălucire de izvoară!
Peste câte mii de valuri stăpânirea ta străbate,
Când plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate!
Câte țarmuri înflorite, ce palate și cetăți,
Străbătute de-al tău farmec ție singură-ți arăți!
Și în câte mii de case lin pătruns-ai prin ferești
Câte frunți pline de gânduri, gânditoare le privești!
Vezi pe-un rege ce-mpânzește globu-n planuri pe un veac,
Când la ziua cea de mâne abia cuget-un sărac...
Deși trepte obosite le-au ieșit din urna sorții,
De-o potrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții;

(Mihai Eminescu, vol. III, pag. 37)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *peste toate*, *stăpân-a mării*, *sub lumina*, *lin*, *gânditoare*, *singurătate*, *singură*.
- Precizați funcția sintactică a elementelor relaționale.

11. Se dă textul:

*Iar colo bătrânul dascăl, cu-a lui haină roasă-n coate,
Într-un calcul fără capăt tot socoate și socoate
Și de frig la piept și-ncheie tremurând halatul vechi,
Își înfundă gâtul-n guler și bumbacul în urechi;
Uscățiv așa cum este, gârbovit și de nimic,
Universul fără margini e în degetul lui mic,
Căci sub frunte-i viitorul și trecutul se încheagă,
Noaptea-adânc-a veșniciei el în șiruri o dezleagă;
Precum Atlas în vechime sprijinea ceriul pe umăr
Așa el sprijină lumea și vecia într-un număr.*

(Mihai Eminescu, vol. III, pag. 37)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic fragmentul subliniat.
- Construiți trei fraze în care să folosiți trei perechi de adverbe corelative, altele decât cele întâlnite în text.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *a înfunda, gârbovit, fără margini, veșnicie*.

12. Se dă textul:

La steaua care-a răsărit
E-o cale-atât de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă.

Poate de mult s-au stins în drum
În depărtări albastre,
Iar raza ei abia acum
Luci vederii noastre.

Icoana stelei ce-a murit
Încet pe cer se suie:
Era pe când nu s-a zărit,
Azi o vedem și nu e.

Tot astfel când al nostru dor
Pieri în noapte-adâncă,
Lumina stinsului amor
Ne urmărește încă.

(Mihai Eminescu, vol. III, pag. 129)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați subiectele din textul dat.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *la steaua, ne, de mult, ei, încet, tot astfel, în noapte*.
- Explicați folosirea cratimei în textul dat.

13. Se dă textul:

Eu nu ți-aș dori vreodată să ajungi să ne cunoști,
Nici ca Dunărea să-nece spumegând a tale oști.
După vremuri mulți veniră, începând cu acel oaspe,
Ce din vechi se pomenește, cu Dariu a lui Istaspe,
Mulți durară, după vremuri, peste Dunăre vrut pod,

De-au trecut cu spaima lumii și mulțime de norod;
 Împărați pe care lumea nu putea să-i mai încapă
 Au venit și-n țara noastră de-au cerut pământ și apă
 Și nu voi ca să mă laud, nici că voi să te-nspăimânt,
 Cum veniră, se făcură toți o apă ș-un pământ.

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- Să se analizeze morfo-sintactic cuvintele: *vreodată, după vremuri, mulți, din vechi, cu Dariu a lui Istasoe, ce, pe care, o apă ș-un pământ.*
- Să se explice folosirea virgulei și a cratimei din textul dat.
- Să se arate felul arhaismelor întâlnite în text.
- Să se alcătuiască familia lexicală a cuvintelor: *pământ, țară, apă.*
- Să se despartă în silabe cuvintele: *vreodată, a cunoaște, mulțime, a înspăimânta.*
- Să se definească diftongul și să se extragă din text cuvintele care conțin diftongi. (Subliniați diftongul în cuvântul care-l conține.)

14. Se dă textul:

Fiecare cum i-e vrerea, despre fete samă deie-și -
 Dar ea seamănă celora îndrăgiți de singurii ei-și.
 Și Narcis văzându-și fața în oglinda sa, izvorul,
 Singur fuse îndrăgitul, singur el îndrăgitorul.
 Și de s-ar putea pe dânsa cineva ca să o prindă,
 Când cu ochii mari, sălbateci, se privește în oglindă,
 Subțiindu-și gura mică și chemându-se pe nume
 Și fiindu-și sie dragă cum nu-i este nimeni-n lume,
 Atunci el cu o privire nălucirea i-ar discoasă
 Cum că ea - frumoasa fată - a ghicit că e frumoasă.

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- Să se analizeze morfo-sintactic formele pronominale din text.
- Să se alcătuiască enunțuri cu omonimele cuvintelor: *a semăna, gură, a descoase.*
- Să se alcătuiască enunțuri cu sinonimele cuvintelor: *vrere, nălucire, izvor.*
- Să se precizeze funcția sintactică a elementelor relaționale din text.

15. Se dă textul:

Dar când codrul, dragul codru, troienindu-și frunza toată,
 Își deschide-a lui adâncuri, fața lunei să le bată,
 Tristă-i firea, iară vântul sperios vo creangă farmă -
 Singuratece izvoare fac cu valurile larmă.
 Pe potica dinspre codri cine oare se coboară?
 Un voinic cu ochi de vultur lunga vale o măsoară.
 Șapte ani de când plecat-ai, zburător cu negre plete,
 Ș-ai uitat de soarta mândrei, iubitoarei tale fete!

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- Să se precizeze elementele de arhaicitate ale textului (felul arhaismelor, forma lor și sensul lor actual).
- Să se analizeze morfo-sintactic formele adjectivale din text.

16. Se dă textul:

Neputând să te ajungă, crezi c-or vrea să te admire?
 Ei vor aplauda, desigur, biografia subțire
 Care s-o-ncerca s-arate că n-ai fost vrun lucru mare,
 C-ai fost om cum sunt și dâșii... Măgulit e fiecare
 Că n-ai fost mai mult ca dânsul. Și prostatecele nări
 Și le umflă orișicine în savante adunări
 Când de tine se vorbește. S-a-nțelese de mai nainte
 C-o ironică grimasă să te laude-n cuvinte.
 Astfel încăput pe mâna a oricărui, te va drege,
 Rele-or zice că sunt toate câte nu vor înțelege.

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- Să se analizeze predicatele nominale din text.
- Să se explice folosirea cratimei în textul dat.
- Să se arate, prin exemple, valorile morfo-sintactice ale verbului „a ajunge”.
- Să se alcătuiască familia lexicală a cuvintelor: *lucru, a înțelege*.

17. Se dă textul:

În zadar striga-mpăratul ca și leul în turbare,
 Umbra morții se întinde tot mai mare și mai mare;

În zadar flamura verde o ridică înspre oaste,
 Căci cuprinsă-i de pieire și în față și în coaste,
 Căci se clatină rărite șiruri lungi de bălăie;
 Cad asabii ca și pâlcuri risipite pe câmpie,
 În genunchi cădeau pedestrii, colo caii se răstoarnă,
 Cad săgețile în valuri, care șuieră, se toarnă
 Și , lovind în față,-n spate, ca și crivățul și gerul,
 Pe pământ lor li se pare că se năruie tot cerul...

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- Să se arate funcția sintactică a adverbilor și locuțiunilor adverbiale din text.
- Să se alcătuiască enunțuri cu sinonimele cuvintelor: *flamură, oaste, turbare, pieire, a se năruie*.

18. Se dă textul:

Și din a chaosului văi,
 Jur împrejur de sine,
 Vedeă, ca-n ziua cea dentâi,
 Cum izvorau lumine:
 Cum izvorând îl înconjur
 Ca niște mări, de-a-notul...
 El zboară, gând purtat de dor,
 Pân' pierie totul; totul.
 Căci unde-ajunge nu-i hotar,
 Nici ochi spre a cunoaște,
 Și vremea-ncearcă în zadar
 Din goluri a se naște.
 Nu e nimic și totuși e
 O sete care-l soarbe,
 E un adânc asemenea
 Uitării celei oarbe.

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.

- Să se arate, prin exemple, funcția sintactică a modurilor nepersonale (infinitivul și gerunziul).
- Să se alcătuiască enunțuri cu sinonimele cuvintelor: *hotar*, *haos*, *a pieri*.
- Să se analizeze complementele circumstanțiale din text.

19. Se dă textul:

Dacă nu știi, ți-aș arăta
Din bob în bob amorul,
Ci numai nu te mânia,
Ci stai cu binișorul.

Cum vânătoru-ntinde-n crâng
La păsărele lațul,
Când ți-oi întinde brațul stâng
Să mă cuprinzi cu brațul.

.....
Când fața mea se pleacă-n jos,
În sus rămâi cu fața,
Să ne privim nesățios
Și dulce toată viața.

Și ca să-ți fie pe deplin
Iubirea cunoscută,
Când sărutându-te mă-nclin,
Tu iarăși mă sărută.

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Să se împartă textul în propoziții, să se arate felul lor și relațiile dintre ele.
- Să se precizeze complementele circumstanțiale din text.
- Să se precizeze, prin exemple, sinonimele neologice ale cuvintelor: *a se mânia*, *pe deplin*, *nesățios*.
- Să se arate sensul următoarelor expresii: *ad-hoc*, *ad-interim*, *ad literam*, *ad libitum*, *in extenso*, *sine die*, *antum* și să se construiască propoziții cu aceste expresii.

20. Se dă textul:

Din sânul vecinicului ieri
Trăiește azi ce moare,
Un soare de s-ar stinge-n cer
S-aprinde iarăși soare;

Părând pe veci a răsări
Din urmă moartea-i paște,
Căci toți se nasc spre a muri
Și mor spre a se naște.

Iar tu, Hipeiron, rămâi
Oriunde ai apune...
Cere-mi cuvântul meu dentâi -
Să-ți dau înțelepciune?
Vrei să dau glas acelei guri,
Ca dup-a ei cântare
Să se ia munții cu păduri
Și insulele-n mare?

(Mihai Eminescu)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și construiți schema frazei.
- Analizați predicatele din textul dat.
- Precizați funcția sintactică a modurilor nepersonale din textul dat.
- Precizați, prin exemple, valorile gramaticale ale verbului „a rămâne”.

21. Se dă textul:

Spre-amiaza vieții noastre muritoare
ajuns, într-o pădure-ntunecoasă
mă rătăcii pierzând dreapta cărare.

Nu-i chip să spun, căci prea cumplit m-apasă
și mă-nfioară gândul ei, ce cruntă
mă-mprejmuia, ce-adâncă și stufoasă.

Nici moartea în durerea ei n-o-nfruntă;
dar până-a spune ce mi-a fost spre bine,
de celelalte, amintire, cântă.

Intrai în codru fără-a ști de mine,
căci somnu-în vine mi-l simțeam cum cură,
când m-abătui din calea de lumine.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele, prin schema frazei.
- Analizați formele pronominale din textul dat.
- Explicați folosirea cratinei din primele două strofe.

- Contrageți trei subordonate în părțile de propoziție corespunzătoare și explicați transformările.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *muritor, cale, a împrejmui, moarte, cumplit*.

22. Se dă textul:

Privește fiara ce m-a-ntors din cale,
slăvite domn, și-alung-o de la mine,
căci mă-nfior din creștet până-n poale.

„Pe alte căi să mergi ți se cuvine,
grăi văzând că mă îneacă plânsul,
de vrei să scapi de-a codrului desime.

Căci astă fiară, adăugă tot dânsul,
când vede-un ins, cum stă mereu la pândă,
de-i taie calea, -nfige colții într-însul.

E rea din fire și mereu crescândă
o mistuie o foame grea, străbună,
și-abia mănâncă, e din nou flămândă. [...]

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *din creștet până-n poale, plânsul, desime, crescândă, o foame, din nou, flămândă*.
- Alcătuiți enunțuri cu sinonimele neologice ale expresiilor: *a întoarce din cale, a sta la pândă, a tăia calea*.
- Arătați funcția sintactică a elementelor relaționale.

23. Se dă textul:

Era-n amurg; ziua murea cu greu
și faptul serii dăruia cu pace
a lumii trudă; singur eu, doar eu,

mă pregăteam cărare lungă-a face
și-a-nfrânge mila, și-a răzbi durerea
pe care acum din minte le-oi desface.

O Muze, -o geniu, ajutați-mi vrerea
și tu, o minte, care-ai scris și crezi
câte-ai văzut, aici să-ți văd puterea!

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele, prin schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic subiectele din text.
- Analizați construcțiile infinitivale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *a dăruir, durere, vrere, putere*.
- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din ultima strofă.

24. Se dă textul:

„Prin mine treci spre locul de durere,
prin mine treci spre veșnica jelire,
prin mine treci spre gloata care piere.

Mi-a fost dreptatea-ndemn spre făurire:
puterea sfântă m-a zidit, instanță
în cer, suprema minte și iubire.

Etern trăiesc și câte sunt substanță
'naintea mea etern au fost create.
Voi, ce intrați, lăsați orice speranță.”

Aceste versuri le-am văzut săpate
în dâre-ntunecate sus pe-o poartă,
și „Doamne, -am zis, ce vorbe-nfricoșate”.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic formele pronominale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu antonimele cuvintelor: *durere, dreptate, făurire, etern, creat, întunecat, a zidi*.
- Arătați, prin exemple, funcția sintactică a adjectivului.

25. Se dă textul:

Din somnu-adânc mă smulse fără milă
un tunet greu ce-mi bubuia în țeastă,
și ca și cel trezit din somn în silă,

sării-n picioare și-nprejur, pe creastă,
rotii privirea ca să știu ce hat
și loc anume pe sub noi adastă.

Eram pe-un mal, pe malul blestemat
al văii-adânci ce-adună, pântecoasă,
ecouri lungi de vaier necurmat.

Atât era de neagră și cețoasă,
încât zadarnic scormoneam afund,
căci nu zăream nimic prin pielea groasă.

„Să coborâm, grăi Virgil, spre fund”,
și alb ca ceara adaugă: „Învață
și-mi calci pe urme și să-mi fii secund”.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic adjectivele din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu omonimele cuvintelor: *somn, creastă, urmă*.
- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din ultima strofă.
- Precizați tipul strofei folosit în textul dat și definiți cezura.

26. Se dă textul:

Văzui atunci că pe-astă cruntă cale
sunt osândiți cei ce-au robit în gând
puterea minții poftelor carnale.

Și cum pe-aripi se lasă rând pe rând
fugind de toamnă păsări călătoare,
la fel și ei se lasă duși de vânt,

în sus, în jos, de-a valma, fără stare,
și-n veci sunt puși să se-nfășoare-n caier,
și-n veci sortiți să geamă și să zboare.

Și cum cocorii-și cântă jalea-n vaier
și stolul lor o dâră lungă-nscrie,
la fel văzui venind plângând prin aer
un șir prelung purtat de vijelie.

(Dante- Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic adverbele și locuțiunile adverbiale din text.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele neologice ale cuvintelor: *osândit, poftă, călător, soartă*.

27. Se dă textul:

Adesea-n taină ne-am surprins privirea
și-n același gând obraji ne-a pălit;
ci-un singur vers ne-a biruit simțirea.

Când am citit cum zâmbetul râvnit
i-l sărută pe gură Lancelot,
acesta ce mi-e în veci nedespărțit
mă sărută și-un freamăt era tot;
de-atunci nicicând n-am mai citit ' nainte
căci pentru noi fu cartea Galeot.

Și-n timp ce unul se rostea în cuvinte,
cel'lalt plângea, astfel încât, dovadă
că-mi frânse mila grai și simțăminte,
căzui cum numai morții pot să cadă.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic complementele circumstanțiale de mod.
- Alcătuiți propoziții cu omonimele gramaticale ale cuvântului „tot”.
- Arătați, prin exemple, funcția sintactică a pronumelui demonstrativ.

28. Se dă textul:

Într-un târziu, când mintea rătăcită
de mila ce-o simțisem pentru ei
își reveni din jălea pătimită,

oriunde-n jur m-aș fi uitat prin schei
și m-aș-fi-ntors, vedeam pe văi afunde
tot alte cazne și-alți căzniți mișei.

În brâu-al treilea mă aflu, pe unde
eternă, -acerbă, rece, blestemată
mereu aceeași, ploaia te pătrunde.

Zăpadă, grindini, apă întinată
prin hăuri negre se revarsă-n ploi
și pute greu țărâna pe sub zloată.

Iar Cerber, fiara hădă, sub puhoi,
din trei gâtlejuri latră cu mânia
pe cei ce zac în ploaie și noroi.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic adjectivele din textul dat.
- Apozitia.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *a pătimi, schei, caznă, acerb, hâd*.

29. Se dă textul:

„Adu-ți în gând, grăi, Filozofia:
tot ce-i plinit mai greu și aprig simte
dureri ori chin, mai dulce bucuria.

Și chiar de-aicea blestematei ginte
desăvârșirea nu-i i-e dat s-o știe,
de judecată leagă dor fierbinte”.

Astfel, vorbind mai mult decât pot scrie,
băturăm roată brâul lui Satan
și-ajunși pe unde scoborâșu-mbie,
am dat de Pluto, vajnicul dușman.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați, prin schema relațională, ultima propoziție principală.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *desăvârșire, judecată, brâu, a îmbia, vajnic*.
- Alcătuiți familia lexicală a cuvintului „filozofie”.

30. Se dă textul:

„Maestre scump, ce-ntr-ajutor mi-ai stat
de-atâtea ori la cumpene și care
de rele și primejdii m-ai scăpat,

nu mă lăsa, strigai cu-nfrigurare,
și dacă-n cale ni se pun stihii,
să ne grăbim pe vechea-ne cărare.”

Ci domnul meu ne-nfricoșat grăi:
„Să nu te temi, căci Domnul m-a-nvoit
și nimeni pașii nu ni-i poate opri.

Așteaptă-aici, și sufletul trudit
să-ți fie pururi de nădejdi sorginte;
n-am să te las pustiu și rătăcit.”

Așa plecă preabunul meu părinte
și eu rămas-am îndoielii pradă,
cu „vine-ori nu” luptându-mi-se-n minte.

(Dante- Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *de-atâtea ori, de rele, ne-nfricoșat, numeni, sorginte, pustiu și rătăcit, pradă*.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *trudit, pururi, nădejde, îndoială*.
- Explicați folosirea cratinei din ultima strofă.

31. Se dă textul:

„Pe lume sus, răspunse, ochii mei
aflară într-însa pururi mângâiere
și pururi pus-au pe-a ei rugi temei.

Ci-acum, că-i peste râu, degeaba-mi cere
s-ascult de ea, căci legea scrisă-atunci,
când scos am fost din Limb, nu-mi dă putere.

Dar dacă spui că-ți dă cu tâlc porunci
o doamnă ce din ceruri te păzește,
e de prisos cuvinte-n vânt s-arunci.

Te du cu bine și de el grijește,
cu stuf încinge-l și să-l ștergi cu șterguri
de tina care fața i-o mânjește.

Căci nu se cade ochi umbrit de neguri
să-ntâmpine dumnezeiescul sol,
ce-alături stă de îngeri și de verguri. [...]"

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați predicatele din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *temei, putere, poruncă, șterguri, a mânji, sol, tâlc*.

32. Se dă textul:

Adânca sete care stâmpăr n-are
decât prin apa ce-o râvni odată
samariteanca dobândind iertare,
mă chinuia cu graba-n mers deodată
pe drumul greu, și-n piept milostivie
simțeam de cei ce-ndură dreapta plată.

Și precum Luca la Scriptură scrie
că se-arată drumeților Hristos,
abia ieșit din groapa plumburie,

la fel o umbră mi-apăru din dos;
ci noi privind la cei ce zac dincoace,
nici n-o zărirăm până când, frumos,

nu ne-agrăi: „Vă deie Domnul pace!”
și-atunci, întorși, cel ce-mi era solie
un semn spre dânsul se grăbi a face,

[...]

„Au cine pașii v-a-ndemnat, grăi,
în timp ce graba ne da ghes pe plai,
de nu vă vrea cel care-i domn aci?”

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic prima propoziție principală.
- Precizați funcția sintactică a modurilor nepersonale întâlnite în textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele următoarelor cuvinte: *milostivire*, *a grăi*, *solie*, *a da ghes*.

33. Se dă textul:

Dar întrucât cea care pururi toarce
mai are încă a-i depăna fuiorul
sorit de Cloto, cea dintâi din Parce,

n-a izbutit să-și ieie singur zborul
ăst suflet geamăn și-nfrățit cu-al nost,
căci nu-i cu ochiul pe-o măsură dorul.

De-aceea zic, fui scos din iad cu-n rost,
ca să-l ajut și-i voi da pururi sfat,
cât pot să-l pun cu știința-mi l-adăpost.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *a depăna, de Cloto, singur, cu-al nost, pe-o măsură, de aceea, -mi*.
- Precizați funcția sintactică a elementelor relaționale din textul dat.
- Explicați folosirea cratimei din ultima strofă.

34. Se dă textul:

Natura îngerească se-nmulțește
astfel, că nici un număr nu-i răspunde,
nici minte nu-i să vadă cum sporește.

În câte spune Daniel pătrunde
și-ai să pricepi că-ntr-ale sale mii
și mii, un număr hotărât se-ascunde.

Lumina-ntâi ce-o scaldă-n raze vii
în tot atâtea chipuri e primită,
pe câți sunt cei cu care se-nfrăți.

Priceperea fiind însă potrivită
iubirii, desfătarea-i mai intensă
ori mai domoală-n ei: deci felurită.

Vezi dar cât de sublimă și imensă
e forța-acelei veșnice puteri
ce-n mii de-oglinzi ți-mparte raza densă
și-i una totuși, astăzi ca ți ieri.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați formele pronominale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele neologice ale cuvintelor: *îngeresc, a spori, a pătrunde, felurit, veșnic, desfătare, putere*.

35. Se dă textul:

Căci Binele, ce-i ținta vrerii-n lume,
în ea s-adună tot, iar restu-i noapte:
desăvârșire-i zice ei pe nume.

Dar chiar și față de-amintiri, nu fapte,
mai greu mă voi rosti de-aci-nainte
decât un prunc ce încă suge lapte.

Nu fiindcă-n raza vâlvătăii sfinte
mai mult decât un chip putea să fie,
căci ea era mereu ca și-nainte,

ci doar pentru că văzul meu tărie
sorbea privind, după schimbarea lui
se preschimba și unica făclie.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați predicatele din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu omonimele gramaticale ale cuvintelor: *bine, tot, greu, și*.

36. Se dă textul:

Ce sarbăd mi-e cuvântul, ce străin
de gândul meu! Pe lângă ce-am văzut
e-astfel, c-ar fi nimic să zici „puțin”.

O, veșnic foc, ce-n tine zaci, știut
de tine singur și-nțeleș fiind
zâmbești făcându-ți din iubire scut!

După ce ochii-mi sărutai privind
spre brăul ce cuprins ca-n cingătoare,
din tine se răsfrânge aaburind,

în miezul lui și într-a lui culoare
păru că văd al nostru chip cum crește,
și mai vârtos sorbii din el dulcoare.

[...]

așa și eu cu tainica minune:
voiam să știu cum intră chipu-n roată
și cum i-e dat cu ea să se-mpreune;

dar, vai, zadarnic mă zbăteam; când iată
un fulger îmi străpuse biata minte
și-ntr-însul vrerea mea fu-ndestulată.

Mai mult să spun nu-s vrednic prin cuvinte;
căci vrerii Sale potrivit pe-a mele,
asemeni roții mă-mpingea-nainte

iubirea ce rotește sori și stele.

(Dante - Divina Comedie)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați predicatele nominale din textul dat.
- Precizați funcția sintactică a pronumelor din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *scut, a crește, vârtos, îndestulat*.

37. Se dă textul:

Lisabona 1941. Îmi place să stau, în după-amiezile acestei primăveri târzii, în Praça do Comércio, pe balustrada Tagelui. Sunt atâția pescăruși neodihniți care își încearcă norocul în apele tulburi, galbene, uleioase, ale fluviului - și urmărindu-le zborul scurt, zvâcnit, între un țipăt și un salt înapoi, mă trezesc târziu, fără gânduri, liniștit, depărtat de mine însumi, întrebându-mă când s-a transfigurat lumea din jurul meu și a ajuns atât de frumoasă.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *în după-amiezile, care, -le, târziu, din jurul meu, întrebându-mă*.
- Analizați predicatele din textul dat.
- Analizați morfo-sintactic adjectivele întâlnite în text.
- Extrage-ți cuvintele derivate și arătați modul de formare al acestor cuvinte.

38. Se dă textul:

Nu știu de ce mi-am amintit toate acestea și de ce-am simțit nevoia să le însemn, în această cameră de hotel din Buçaco. Poate pentru că ploua și e frig. Poate pentru că așteptam să se deschidă ușa și să apară cineva care să mă privească lung, nedumerit, să asculte cele câteva fraze pe care, fără îndoială, i le-aș fi spus asupra volumului pe care-l țineam în

mână - și să se retragă mut, înegurat, cu pași ușori, de pâslă, înainte ca eu să-i înțeleg bine fața.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic formele pronominale din text.
- Verbele impersonale.
- Alcătuiți propoziții cu antonimele cuvintelor: *a-și aminti, fără îndoială, a înnegura, a spune, nedumerit.*
- Alcătuiți propoziții cu omonimele cuvintelor: *volum, a îndoi, a ține.*

39. Se dă textul:

Printre multele cărți care-și așteaptă rândul la citit sunt și două volume de Ramalho Ortigão. A scris, între multe altele, și două volume ciudate, un fel de "ghid al vizitatorului de băi și al călătorului comod", cu tot felul de informații utile și precise: orariile trenurilor, prețurile hotelurilor, amănunte asupra băilor, medicilor, specialităților culinare. Se pare că sunt străbătute și de un entuziasm nelimitat, aproape fanatic, față de posibilitățile științei, în special ale medicinei și balneologiei. Astăzi, mi se spune că ghidurile lui turistice și balneologice constituie principalul izvor de documentare asupra vieții mondene de acum trei sferturi de veac.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic, prin schemă relațională, propoziția numărul 3.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *ciudat, util, veac, culinar, amănunt.*
- Stabiliți paronimele următoarelor cuvinte și alcătuiți propoziții: *orar - oral, fanatic - frenetic, modern - monden, facțiune - fracțiune, virtuos - virtuoz.*

40. Se dă textul:

Nici un chip nu seamănă cu altul. Nici o expresie nu se repetă, pe atâtea figuri care te privesc de pretutindeni. Prin ce miracol au ajuns personagiile acestea din basme, din mituri sau bestiarii, din farsele populare și legendele monastice, în corul catedralei din Viseu? Și ce nemărginit spirit de toleranță, câtă înțelegere și ironie la clericii care au văzut cum se însuflețesc sub dalta meșterului lemnar chipurile acestea care sunt tot atâtea ispite ale virtuților teologice.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.

- Stabiliți funcția sintactică a pronumelor și adjectivelor din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *miracol, personaj, toleranță, a însufleți*.
- Stabiliți paronimele următoarelor cuvinte și alcătuiți propoziții: *bestiar - bestial, monarhic - monastic, teologic - teologal, cabană - cabala*.

41. Se dă textul:

Corul este, de altfel, plin de surprize. Căci deasupra fiecărui jeț se pleacă, susținând o înlănțuire de coarne și alge, câte un trup de femeie cu pântecul gol, bine arcuit în afară. Mă întreb cu ce ar putea semăna această femeie, al cărei pântec îmi amintește idolii preistoriei. Zadarnic îi descopar, bine lipite de spetează, aripile de înger. Curba bulbucată a pântecului gol, sâni de o glorioasă maturitate și, mai ales, zâmbetul atât de feminin, atât de impenetrabil - mă împiedică să ghicesc în trupurile acestea esențele angelice.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic atributele din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele neologice ale următoarelor cuvinte: *jeț, pântec, zadarnic, a descoperi*.
- Alcătuiți propoziții cu antonimele cuvintelor: *înlănțuire, lipit, glorios, maturitate, impenetrabil, angelic, arcuit*.

42. Se dă textul:

Lisabona. Cât de falsificată e viziunea istoriei, pe care noi o înțelegem exclusiv validată prin documente! O cetate medievală, pentru că avea o duzină de oameni care știau carte și au lăsat citeva sute de documente, "participă" la istorie - iar dramele profunde ale Evului Mediu eurasianic, tensiunea din istmul ponto-baltic sunt "neinteresante" și istoricii le rezumă în câteva fraze!

De aceea, o istorie universală nu se poate face pe bază de documente scrise - ci numai pe documente spirituale: adică pe mituri și credințe. Europa, dar în special Occidentul, trebuie comparat Orientului și stepelor nomazilor nu prin documentele sale, ci prin miturile sale.

Bunăoară, istoria românească trebuie omologată istoriei occidentale prin miturile noastre: Miorița, Meșterul Manole, baladele eroice, Fat Frumos etc...

Scriind articolul despre Dor, recitesc încă o dată *Mai am un singur dor*. Credeam până acum că e vorba, aici, de dorința de reintegrare în Cosmos. Încep să cred că e altceva: dorința de a-și regăsi, prin moarte,

adevărața sa familie cosmică (apele, munții, astrele, pădurile). Nu reintegrare - ci reîntoarcere acasă, la ai săi.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați predicatele și subiectele din textul dat.
- Arătați care este înțelesul următoarelor cuvinte și alcătuiți propoziții: *exclusiv, a valida, omologat, a rezuma, cosmic*.

43. Se dă textul:

Ar trebui într-o zi să spun clar toate lucrurile acestea, pentru că lumea vede în Dostoievski altceva decât a făcut el: în fond, geniul lui D. este că s-a lăsat posedat de propriile lui personaje, și acest act de magie, demoniac în sine, l-a făcut să pătrundă acolo unde ceilalți romancieri șovăiesc să pășească..

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați complementele directe și indirecte din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele neologice ale următoarelor cuvinte: *a șovăi, a pătrunde, greu de înțeles*.
- Articolul.

44. Se dă textul:

Ce mă impresionează, este că îmi se pare epoca pe care o trăim "pasionantă", deși îmi dă seama că am putea sombra într-un cataclism apocaliptic. Eu îi vorbesc de "epoca antenicopoleană"; suntem în pragul Nicopolului, când Europa se mai putea încă salva de turci. Dar nu văd încăieri semne că, măcar de astă dată, vrea să se salveze.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați predicatele și subiectele din textul dat.
- Contrageți trei subordonate din textul dat în părțile de propoziție corespunzătoare și explicați transformările.
- Alcătuiți propozițiile cu sinonimele cuvintelor: *epocă, a sombra, cataclism*.

45. Se dă textul:

Ca să-ți dai seama de cât prețuiește viața ta, de cum ai izbutit s-o valorifici, gândește-te că mâine ar putea fi ultima zi. Dar nu ultima zi a

vieții tale - căci atunci ai mai putea găsi vreo mângâiere: ai scris ceva, ai ajutat pe cineva, vei putea consola pe un cititor după cinzeci-șaizeci de ani de la moartea ta - sau, dacă ai activat în istorie, ai modificat istoria țării tale, ai contribuit la înălțarea sau salvarea neamului tău etc. O asemenea moarte e consolatoare - și totuși ea nu validează viața pe care ai dus-o. Dar gândește-te că mâine ar putea fi ultima zi a lumii. Ca mâine pământul se reîntoarce la modul lui predestinat: de gaz. Vezi, atunci, ce-ți mai rămâne din viața ta: doar binele pe care l-ai făcut, dragostea pe care ai împărtășit-o, mângâierea pe care ai dăruit-o altora.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere :

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați pronumele și adverbele din textul dat.
- Mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului: schimbarea categoriei gramaticale.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele neologice ale cuvintelor: *a prețui, mângâiere, cititor, neam*.

46. Se dă textul:

Oamenii triști nu sunt iubiți decât dacă se lasă consolați, dacă pot îngădui celorlalți rara, nobila satisfacție de a se simți buni, generoși, puternici. Un om trist care refuză mângâierea devine repede neinteresant, plicticos, obositor. Celălalt nu-și poate revela marea lui bunătate, nu-și poate îndestula voluptatea de a mângâia și încuraja, adică de a se simți puternic și generos. Cât de agreabili sunt, dimpotrivă, cei pe care îi găsești în lacrimi și pe care-i părăsești transfigurați de zâmbet, spunându-ți: îți mulțumesc că ai venit, prezența ta mi-a făcut atât de bine; ce m-aș fi făcut dacă, în momente grele, nu te-aș fi avut pe tine...

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic formele pronominale din textul dat.
- Funcția sintactică a modului infinitiv.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *a îngădui, a consolida, generos, a revela, agreabil*

47. Se dă textul:

Acest neântrecut Tolstoi, care ridică literatura la un instrument de cunoaștere, când se apucă să filozofeze "cu cuvintele lui", parcă ar fi un seminarist. Jurnalul lui nu e interesant decât atunci când înseamnă fapte, stări sufletești, amintiri. Și cu toate acestea, câte eforturi de a face din

acest Jurnal o carte nu numai a sincerității, ci și a înțelepciunii! îl purta pretutindeni cu sine, scria neconținut, iar în ultima lui călătorie - în fuga cea mare - dicta fiicei sale chiar când zăcea în pat cu 39 C! Câtă sete de a nu se pierde nici unul din gândurile lui sublime...

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați predicatele din textul dat.
- Stabiliți funcția sintactică a elementelor relaționale din text.
- Alcătuiți familia lexicală a cuvintelor: *om, a face, gând*.

48. Se dă textul:

Ți se spune: esențialul, în viață, este... Și începe să-ți înșire: instinctul foamei, sau sexualitatea, sau voința de putere, etc, etc... Desigur, fiecare din acestea sunt esențiale pentru specia respectivă de "viață" pe care și-a ales-o individul. Dacă te reduci la nivelul fiziologic al tuturor ființelor vii, și foamea, și sexul sunt "esențiale". Problema nu e aici; nu într-o regresie a omului în nivelul zoologic. Asta e ușor, și se tot face de când e lumea lume. Am văzut rezultatele. Problema e să descoperi și să realizezi ceea ce e esențial omului *qua homo*; ceea ce nu e "esențial" nici furnicii, nici maimuței, nici arieratului mental; ceea ce numai omul, întrucât e om integral, poate realiza. Astfel văzute lucrurile, reducerile absolute la sex, foame, putere etc, își revelează deodată falsitatea și absurditatea lor. Și dacă viața din viața din jurul nostru pare a valida pe cei cu foamea, sexul etc. - cu atât mai rău pentru această viață și pentru noi.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați predicatele din textul dat.
- Stabiliți funcția sintactică a elementelor relaționale din text.
- Alcătuiți familia lexicală a cuvintelor: *a lucra, om, viață*.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *esențial, specie, a reduce, regresie, integral*.
- Alcătuiți propoziții cu omonimele gramaticale ale cuvintelor: *rău, de, cel*.
- Despărțiți în silabe enunțurile: *instinctul foamei, nivelul zoologic, reducerile absolute, falsitatea și absurditatea*.

49. Se dă textul:

De pus în legătură cu observațiile mele asupra regenerării omului arhaic prin abolirea Timpului, prin reîntoarcerea în clipa aurorală, în *illo*

tempore a începuturilor. Sensul pe care, pentru un om modern, îl poate avea *incipit vita nova*: nu repetarea cosmologiei, ca la primitivi, nu reluarea Creației - ci abolirea "trecutului", transcenderea Istoriei, în sensul că, printr-un act desperat de libertate, adică de maximă trăire a Spiritului, "denunți", întâi față de tine, toate condiționările trecutului, toate "legăturile și ferecăturile", ale tale și ale altora, și te silești să *fii ca la începutul Lumii*.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați complementele circumstanțiale din textul dat.
- Extrageți din text cuvintele derivate din text și explicați formarea lor.
- Precizați sensul cuvintelor: *arhaic, abolire, treanscendere, cosmologie*.

50. Se dă textul:

Poeții, în felul lor, fac asta prin fiecare act de creație. Încearcă "să spună" așa cum nu s-a mai "spus" niciodată; încearcă să redescopere limbajul și se comportă - când sunt "inspirați" - ca și cum limbajul n-ar fi avut o Istorie, n-ar fi fost uzat, mistuit, profanat de Timp. Privesc peste Vreme, la Dumnezeu ca și cum ei, poeții, ar fi contemporanii începuturilor Lumii, ar fi martori Cosmogoniei.

Când și ultimul poet își va preda libertatea condiționărilor Istoriei se va întâmpla, probabil, ce prevestea unul din Goncourt în *Jurnalul* lor (în legătură, cred, cu primejdiile ce vor decurge fatal din progresul științelor): Dumnezeu se va coborâ pe Pământ și va spune: "Messieurs, on ferme..."

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați predicatele din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu omonimele cuvintelor: *a preda, legătură, act*.

51. Se dă textul:

Astăzi, dimineața de 3 octombrie, o nouă Córdoba mi se înfățișează din trăsura vetustă cu un singur cal, care m-a luat de la gară și mă poartă alene pe lângă grădinile Victoriei, în înfiorata liniște a palmierilor și eucaliptilor, cotind apoi pe Paseo del Gran Capitán, încă pustiu la această crudă oră, ca să mă aducă în ciudatul hotel *Las cuatro naciones*, în inima orașului. O Córdoba invadată de vegetație, hrănită de opulente sucuri. Cele dintâi case care mă întâmpină sunt aproape moderne, cu multe caturi, uneori sobre, alteori de o timidă urâtenie, parcă și-ar cere iertare că se află acolo, în fosta reședință a califilor. Totuși, cu cât înaintez spre centru, cu atât "modernitatea" aceasta arhitectonică își pierde stridența. Soarele e atât

de puternic și cerul atât de albastru, încât culorile se estompează și sfârșesc prin a se stinge, biruite. Intervin apoi toate acele noi elemente de decor - mesele cu umbrele pe trotuare, plantele exotice, balcoanele înflorite - care atenuează trufia pietrei și a cimentului, împingându-le parcă pe al doilea plan.

Impresia că te afli într-un oraș modern durează numai foarte puține minute. Te trezești deodată într-o stradă pe care trăsurica o ocupă din trotuar în trotuar. Nu mai vezi decât cerul albastru deasupra, și casele galbene-arămii, de zidurile cărora se lipesc trecătorii ca să nu împiedice pasul somnoros al calului.

(Mircea Eliade Jurnal)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Arătați funcția sintactică a modurilor nepersonale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *vetustă, opulent, a se estompa, exotic, a atenua*.
- Definiți hiatul și extrageți din text cinci cuvinte care conțin hiat. Evidențiați-l prin despărțirea în silabe a cuvintelor extrase din text.

52. Se dă textul:

La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Cuvântul era Dumnezeu. Acesta era la început la Dumnezeu și datorită călugărului dreptcredincios este să repete în fiecare zi cu psalmodiantă umilință unicul și de neschimbatul fapt al cărui adevăr de nezdruccinat se poate afirma. Dar și adevărul, mai înainte de a ne sta întreg în față, se manifestă treptat în greșala lumii, așa încât trebuie să-i deslușim semnele credincioase chiar și acolo unde ele ne apar nedeslușite și amestecate parcă într-o voință pornită cu totul spre rău.

Ajuns la sfârșitul vieții mele de păcătos, în vreme ce cărunt îmbătrânesc ca și lumea, așteptând să mă pierd în abisul fără de sfârșit al divinității tăcute și pustii făcând parte din lumina neschimbătoare a inteligențelor îngerești, ținut captiv acum cu trupul meu greu și bolnav în această chilie a iubitei mănăstiri din Melk, sunt gata să las pe această piele mărturia faptelor uimitoare și de spaimă la care în tinerețea mea mi-a fost dat să iau parte, repetând tot ceea ce am văzut și auzit, fără a cuteza să scot din asta o învățătură, pentru a lăsa celor ce vor să vină (dacă Antichrist nu le-o va lua înainte) semnele toate, ca asupra lor să-și arate puterea rugăciunea descifrării.

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei;

- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *de neschimbatul, întreg, nedeslușite și amestecate, ajuns, fără de sfârșit, din Melk, captiv*;
- Indicați funcția sintactică a formelor verbale nepersonale din textul dat;
- Arătați valoarea morfo-sintactică a verbului „era” din prima secvență a textului;
- Extrageți din text cuvintele derivate cu prefixe și despărțiți-le în silabe.

53. Se dă textul:

Eu nu știam atunci ce căuta călugărul Guglielmo și, ca să spun adevărul, nu știu nici astăzi, și bănuiesc că nu știa nici el, mânat cum era de unica dorință de adevăr și de teama - pe care mereu am văzut că o nutrește - că adevărul nu era cel care îi apărea pe moment. Și poate că în anii aceia îndatoririle lumești îl îndepărtau de la studiile sale pe care le îndrăgea atât de mult. Misiunea cu care fratele Guglielmo era însărcinat mi-a rămas necunoscută de-a lungul întregului drum, sau mai bine zis el nu mi-a vorbit despre ea. Mai degrabă ascultând frânturi din conversațiile pe care le-a avut cu abații mănăstirilor prin care ne opream în drum, mi-am făcut o oarecare părere asupra naturii însărcinării sale.

(Umberto Eco Numele Trandafirului)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Arătați funcția sintactică a formelor pronominale din textul dat.
- Analizați morfo-sintactic prin schemă raport și relațională ultima propoziție principală a textului.
- Alcătuiți seria lexicală a cuvintelor: *a căuta, cunoaștere, natură*.

53. Se dă textul:

Când l-am întrebat unde erau aceste mașini, mi-a spus că ele fuseseră făcute în antichitate, și unele chiar în timpurile noastre. „În afara instrumentului pentru zburat, pe care nu l-am văzut și nici nu cunosc pe cineva care să-l fi văzut, dar cunosc un înțelept care l-a gândit, se pot face poduri care să treacă peste fluvii fără stâlpi sau altă susținere, și alte mașini nemaiauzite. Dar nu trebuie să te necăjești dacă nu există încă, pentru că nu însemnează că nu vor fi. și eu îți spun că Dumnezeu vrea ca ele să fie și, desigur, de există, sunt în mintea lui chiar dacă prietenul meu din Occam neagă că ideile există în felul acesta, și nu pentru că putem să ne înstăpânim asupra divinei naturi, ci tocmai pentru că nu-i putem pune nici o limită.”

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

- Analizați predicatele textului.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *timp, înțelept, a se înspăimânta, limită*.
- Stabiliți prin exemple omonimia gramaticală a cuvântului „dacă”.

54. Se cere:

Cum ne cățaram pe cărăruia pieptișă care șerpuia în jurul muntelui, am văzut abația. Nu m-au uimit la ea zidurile care o încingeau din toate părțile, asemenea altora pe care le-am văzut în întreaga lume creștină ci construcția masivă despre care apoi am aflat că era Edificiul. Era aceasta o clădire octogonală care de departe pătea un tetragon (figură desăvârșită, care exprimă temeinicia și invincibilitatea orașului lui Dumnezeu) ale cărui laturi de miazăzi se ridicau pe platoul abației, în timp ce laturile de miazănoapte păreau să crească din însăși poalele muntelui, pe care se înălțau drept în sus. Spun că în anumite locuri, de jos, părea că stânca se prelungește spre cer în culori și materiale care se contopeau, și devenea la un anumit punct donjon și turn principal.

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfologic complementele circumstanțiale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu omonimele cuvintelor: *drept, a încinge, figură*; cu sinonimele cuvintelor: *a se cățara, a șerpui, a crește, desăvârșit, invincibilitate*; cu paronimele cuvintelor: *a contopi - a cotropi; laturi - lături*.
- Despărțiți în silabe cuvintele: *construcție, octogonal, tetragon, miazănoapte, punctuație, a prelungi, pieptișă*.

55. Se dă textul:

Privind bine planul mi-am dat seama de ciudățenia camerei aceleia. Ca și toate celelalte camere oarbe ale celorlalte turnuri ar fi trebuit să dea în camera heptagonală centrală. Dacă n-o făcea, intrarea în heptagon ar fi trebuit să se deschidă în camera oarbă de lângă ea, camera U, în schimb aceasta, care dădea într-o deschidere într-o cameră T, cu ferestre spre octogonul dinăuntru, și prin cealaltă se lega cu camera S, avea ceilalți trei pereți plini și ocupați de dulapuri. Privind în jur am văzut ceea ce de fapt era limpede și din planul meu, din motive de logică, mai mult decât dintr-o severă simetrie, turnul acela trebuia să aibă camera sa heptagonală, dar nu exista.

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

- Analizați morfo-sintactic, prin schema raport și relațională prima propoziție.
- Analizați morfologic attributele substanțiale din textul dat.

56. Se dă textul:

Poate că vreți să-mi spuneți: nu, acesta nu va veni, unde sunt semnele venirii sale? Smintit cine ar spune-o. Dar avem foarte clar în fața ochilor, zi de zi în marele amfiteatru al lumii, și în imaginea redusă a abației, catastrofele prevestitoare... S-a spus că, atunci când va sosi momentul, se va ridica în apus un rege străin, domn al celor mai mari pungășii, ateu, ucigaș de oameni, necinstit, lacom de aur, îndemânat în viclenii, rău, dușman al celor credincioși și asupritorul lor, și pe vremea lui nu se va mai ține seama de argint și va fi la preț numai aurul. Știu bine: voi care mă ascultați vă grăbiți să vă faceți calculele, ca să vedeți dacă cel de care vă spun seamănă cu papa, sau cu împăratul, sau cu regele Franței, sau cu cine vreți, ca să puteți spune: el e dușmanul meu și eu stau de partea cea bună!

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele.
- Precizați funcția sintactică a elementelor relaționale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *moment*, *dușman*, *calcule*, *catastrofe*.

57. Se dă textul:

Deodată câteva ferestre s-au spart, ca apăsate de o forță lăuntrică scânteile au ieșit în aer liber, punctând cu lumini zburătoare, întunericul nopții. Vântul, din puternic se făcuse mult mai slab, și asta a fost o nenorocire, pentru că puternic ar fi stins poate scânteile, slab le transporta, ațâțându-le, și cu ele făcea să zboare în cercuri prin aer fâșii de pergament, pe care arderea dinăuntru le făcuse să-și piardă orice greutate. În acel moment s-a auzit un trosnet: podeaua labirintului se rupsese în unele locuri aruncând bârne aprinse la catul de jos, pentru că acum am văzut limbi de foc ridicându-se din scriptorium, încărcat și el cu cărți și cu dulapuri, și cu pagini separate, întinse pe mese ispită pentru scânteii. Am auzit strigăte de disperare care veneau de la un grup de copii care își înfingeau mâinile în păr, încă mai frământându-și mintea cum să urce, plini de curaj ca să-și salveze pergamentele lor atât de dragi.

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *din puternic, puternic, unele, frământându-și mintea, ațâțându-le, dinăuntru, poate.*
- Rezolvați următoarele părți de propoziție în subordonatele corespunzătoare, explicați transformările și analizați, prin schemă fraza rezultată: *deodată ca apăsate, de o forță, de-o forță, zburătoare.*
- Explicați folosirea semnelor de punctuație și ortografie din ultima secvență.

58. Se dă textul:

M-am întrebat atunci unde era Guglielmo și m-am temut să nu fi fost trântit de vre-o dărâmatură. L-am găsit după o lungă căutare, în apropierea porticului mănăstirii. Ținea în mână sacul lui de drum: în timp ce focul cuprindea și casa peregrinilor se urcase în chilie la el ca să-și scape cel puțin prețioasele lui lucruri. Jmi luase și sacul meu, în care am găsit ceva cu care să mă îmbrac. Ne-am oprit gâfâind ca să vedem ce se mai întâmpla în jurul nostru.

Acum abația era condamnată. Aproape toate clădirile sale, care mai mult, care mai puțin, erau cuprinse de flăcări. Cele încă neatinse nu aveau să scape prea mult timp, pentru că toytul acum, de la elementele naturale, până la opera încurcată a salvatorilor, ajuta la răspândirea incendiului. În afară rămăneau doar părțile neclădite, grădina de zarzavat, grădina din fața porticului... Nu se mai putea face nimic pentru a salva clădirile dar era de ajuns să părăsești gândul de a le salva, pentru a vedea totul limpede.

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și relațiile dintre ele.
- Precizați funcția sintactică a pronumelor relative din textul dat.
- Stabiliți funcția sintactică a modurilor nepersonale din text.
- Contrageți trei subordonate în părțile de propoziție corespunzătoare și explicați transformările.

59. Se dă textul:

Abatia a ars trei zile și trei nopți, și ultimile eforturi n-au mai ajutat la nimic. Chiar din dimineața celei de-a șaptea zile de când ședeam în locul acela, când cei rămași și-au dat seama, că nici o clădire nu mai putea să fie salvată, când zidurile din afară ale construcțiilor celor mai frumoase se prăbușiseră, și biserica, învâluindu-se parcă în sine, și-a înghițit turnul, în acea clipă fiecăruia i-a pierit dorința de a mai lupta împotriva pedepsei lui Dumnezeu. Tot mai istovită a fost alergătura cu puținele găleți de apă rămase, în timp ce sala capitulară și mândra casă a Abatelui ardeau mocnit. Când focul a ajuns la marginea cea mai îndepărtată a diferitelor ateliere, servitorii apucaseră din vreme să salveze cât mai multe mobile

putuseră, și se mulțumeau să bată dealurile, pentru a aduna înapoi o parte din animalele fugite dincolo de zidurile de împrejmuire în vânzoleala nopții.

(Umberto Eco - Numele trandafirului)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Arătați funcția sintactică a adjectivelor din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu antonimele cuvintelor: *noapte, efort, a se prăbuși, vânzoleală*.

60. Se dă textul:

Întrezăream, în stânga și-n dreapta, prin duiumul verdelui, pe sub brazi, mușchiul moale ca un așternut de perne, ferigele cu miros adormitor, bureții galbeni, ciupercile roșii, mânătărcile cât pânila. Sfărmam între dinți acele de brad, ca să le strâng aroma în cerul gurii. Toate împreună alcătuiau pentru mine negândita, mare întâlnire cu Muntele.

Acesta era așadar Muntele, despre care auzisem atâtea și al cărui zvon l-am acceptat ca o țintă de dor chiar și în visuri. Dincolo de ceea ce îmi arăta, muntelemai era firește și altceva. Muntele mai era ursul și mistrețul, ursul care, precum îmi închipuiam, putea să-ți iasă în cale la fiecă pas, ca să-ți întoarcă pielea din ceafă până peste față, și mistrețul albăstrui, mătahălos dar iute și cu colți aduși ca să ridice pământul în rât.

Muntele mai era vipera cu semn pe frunte, ce stă la pândă, arămie printre pietrele bătute de soare, sau întunecate prin tufe de afini. Purtat de ochi și de închipuire, mă pătrundeam, cu și fără fabulație, prin toți porii, de vraja și de primejdia Muntelui. Muntele era pâlcul de fluturi multicolori, ce jucau în cercuri, îngânând un nevăzut model planetar, după fiecare cotitură de stâncă a drumului. Muntele era înaltul și adâncul și adaosul de oboseală proaspătă ce-o simțeam în sânge. Muntele era această priveliște în care intram, tot mai adânc, și care la rândul ei intra și ea în mine. Eu deschideam numai pleoapele mai tare ca să mă străbată răcoarea prin ochi.

(Lucian Blaga, Peisaj și amintire)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați complementele circumstanțiale din textul dat.
- Precizați funcția sintactică a elementelor raționale din textul dat.

61. Se dă textul:

Vedeam și auzeam de toate la stână. Culegeam vorbele ciobanilor, luam parte, ca privitor, la mulsul oilor, lângă strungă, și mângăiam în

celar cașii, înșirați ca pâinile să se dospească, pe polițe curate, spălate cu zăr. La întoarcere ne alegeam câte un burdufel și aduceam într-un vas de pământ, cu toartă peste gură, lapte de oaie. Știam acum și cum trebuie să te aperi de câinii ciobănești. Sfatul, ce ni s-a dat, era să-ți iei literalmente inima în dinți la orice asalt al lor, să nu cedezi tărâm cu nici un preț și mai cu seamă să porți cu nepăsare o măciucă, pe care, dacă ești încolțit din toate părțile, s-o târășit la spate așa într-o doară, în urma ta. De unde până ieri eram cuprinși de o hărmălaie înfricoșătoare, acum la vederea măciucilor târâte la spate, câinii se domoleau ca prin farmec, încheindu-și lătratul cu un mârâit încet, iar noi treceam printre ei - ignorați și intangibili.

(Lucian Blaga, Peisaj și amintire)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, alcătuiți felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Precizați felul predicatelor.
- Analizați morfo sintactic următoarele cuvinte: *de toate, ca privitor, câte am, orice, cu nici un preț, printre ei, ignorați și intangibili.*

62. Se dă textul:

Mi s-a dat să prind odată, într-o înaintă de amiază, un splendid cărăbuș arămiu, cu aripi poleite lucrate cu migală iscusită de un mare și neștiut meșter. În vederea unui vânat mai bogat îl închideam deocamdată într-o cutie de metal, cu miros de tutun ce-o țineam anume. Târziu, după ora prânzului, am intrat în odaia unde păstram cutia ca să procedez la operația de conservare a cărăbușului. Ridic capacul. Zăresc o clipă cărăbușul. Pe urmă nu-l mai văd. Văzusem totuși, fără puțință de amăgire, cum cărăbușul ieșea din cutie, nu prin deschizătura capacului, ci chiar prin peretele de metal, da, prin peretele de metal unde nu era nici o gaură! Eram deplin încredințat că ochiul meu nu s-a înșelat. Mă uitai pe jos, pretutindeni, prin cameră, pe pereți, printre grinzi. Cărbușul nicăieri. Un gând se ținea tare să mă ia de picioare; evident, cărăbușul nu era cărăbuș, ci însăși diavolul. Lepădai cutia și părăsi odaia ca din pușcă. M-am dus în dosul casei sub un brad, în plină lumină solară, și începui să mă rog. Timp de două ceasuri Mi-am tot repetat de zeci de ori cele trei rugăciuni pentru așezarea spaimei căci se întâmplase ceva: un cărăbuș ieșise pe unde nu se putea ieși, și se făcu nevăzut! În timp ce mă rugam sub brad, simt mișcând ceva pe la ceafă, apoi pe păr. Pun mâna: cărăbușul.

Se cere:

- Împărțiți textul din propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.

- Analizați morfologic complementele circumstanțiale de loc.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: într-o înaintea de amiază, lucrate, anume, evident, tot, deși nevăzut, mișcând.

63. Se dă textul:

Într-o după amiază, după ce copii au zburdat prin ogradă, am intrat, ca să mai scap de gândurile mele, în școală, adică în încăperea unde Romi ținea lecțiile cu toate clasele deodată. Vizita avea aerul unei inspecții. Se cuvenea deci să pun și eu unele întrebări copiilor. Atenția mi se opri asupra unui băiat mărunțel, al cărui creștet nu atingea limita de jos, școlară, dar care de la vârsta de 4 ani lua parte cu o tainică aplecare la toate lecțiile. Maică-sa îl trimetea la școală ca să se mai scuture de grija lui, iar el venea posedat de pofta învățaturii, ca de-un viciu precoc. Nu ere încă înscris nici în clasa I, dar știa să răspundă prompt la nivelul oricăreia dintre cele 4 clase. Ceilalți școlari se uitau la el cu privire mare, ca la un pui de om năzdrăvan. Mi se povestise că în primăvara trecută s-a întâmplat ceva de pomină cu acest copil. Într-o zi frumoasă de mai, sosise în cătun un inspector maghiar, care ținea să constate la fața locului înaintarea limbii maghiare printre valahii din vârful munților. Luare-aminte a inspectorului a fost reținută, cum era de altfel așa de firesc, de acest băiețuș.

(Lucian Blaga, Peisaj și amintire)

Se cere:

- Împărțiți textul din propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfologic complementele circumstanțiale de loc.

64. Se dă textul:

Seara, în timp ce ne întorecam cu aceeași trăsură, la Sebeș, atât eu cât și fratele meu, ne simțeam purtați de conștiința că (pusesem temeiurile unui alt Timp), cu toate că n-am făcut decât să (participăm), tăcuți și insignifianți, la un act ce se realiza prin puterea destinului. Faptul de la răscrucea zilei, cu tăria și atmosfera sa, ne comunica o conștiință istorică. Când am trecut prin Lancrăm, satul natal, drumul ne ducea pe lângă cimitirul unde, lângă biserică, Tata își doarme somnul sub rădăcinile plopilor. Zgomotul roților pătrundea desigur până la el și-i cutremura oasele. (Ah!, dacă ar ști Tata ce s-a întâmplat), zic eu fratelui meu, întorcând capul spre crucea din cimitir. Și cât a ținut drumul prin sat n-am mai scos un cuvânt, nici eu, nici Lionel. O emoție ne strânsese gâtul ca o mână, care încetul cu încetul se înmuia, după ce voise aproape să ne sufocă. În sat era întuneric și liniște. Când dăm să ieșim din sat, numai ce

auzim dintr-o curte, neașteptat în noapte, un strigăt de copil: „Trăiască România dodoloață!” (acest dodoloț era în Lancrăm cuvântul pentru rotund).

(Lucian Blaga, Peisaj și amintire)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *seara, tăcuți și insignifianți, satul natal, întorcând, ca o mână, încetul cu încetul, întuneric și liniște, dintr-o curte.*
- Contrageți trei subordonate din părțile de vorbire corespunzătoare și explicați transformările.

65. Se dă textul:

Când ne-am întors în sat, ni se putea citi din paloarea fețelor spaima ce o încercasem. Și nu aveam nici o îndoială: Sibiul, în clipa aceea nu mai putea să fie decât un morman de ruine, întindere de moloz, nori de pulbere. Întorși în ograda părintelui Bunea, discutam cu soția mea și cu fiica despre cele întâmplate. Ne vedeam casa de lângă dumbravă distrusă până la temelii, biblioteca îndeosebi ne-o imaginam risipită și parcă aveam vedenia unor flăcări umblând ca șerpilor printre cărți. Fiică-mea avea aerul de a-mi mulțumi că am stăruit, împotriva dorinței rostite de ea, să plecăm totuși din Sibiu și că am plecat chiar în ultimul moment. În după amiaza acelei zile aflam însă prin radio că nu Sibiul, ci Brașovul fusese grav bombardat. Câteva zile mai apoi, se întări zvonul că mii de oameni au fost uciși pe sub Tâmpa în cursul aprigului bombardament. Victimele s-au ales dintre acei neștiutori de primejdie care, ca și noi, la Sibiu, căutaseră adăpost prin pădurile de la marginea orașului.

(Lucian Blaga, Peisaj și amintire)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *: spaima, nici o, cele întâmplat, distrusă, umblând, de a mulțumi, împotriva dorinței, nu Sibiul, ci Brașovul, mii.*
- Alcătuiți familia lexicală a cuvintelor: *a citi, om, a căuta.*

66. Se dă textul:

Ceea ce veți auzi astăzi nu este propriu-zis o conferință despre Niculaie Titulescu, și nici măcar o expunere succintă asupra personalității, ideilor și activității acestui om politic și mare diplomat. Ambiția mea e alta. Aș dori să vă fac un portret al lui Titulescu după amintiri personale. Avân avantajul de a fi cunoscut mai de-a-proape, găsesc că sunt dator să vă prezint mai înainte de orice o figură palpitând în mediul său de toate

zilele, un om viu - așa cum ar fi putut să-l vadă oricine ar fi avut norocul să-i calce pragul. Îngăduiți-mi să vă previn de la început asupra modestelor mele intenții ca să nu așteptați altceva decât ce sunt hotărât să vă dau. Voi încerca așadar să evoc unele situații și momente, când mai solemne, când mai intime, datorită cărora cel mult prea curând dispărut va prinde viață chiar în imaginația D-voastră. Și poate că voi reuși să nu decepționez cu totul nici pe aceea dintre D-voastră care ar dori să cunoască nu numai pe Titulescu - omul ci și anume idei ale sale.

(Lucian Blaga, Peisaj și amintire)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Precizați funcția sintactică a elementelor relaționale.
- Alcătuiți familia lexicală a cuvintelor: *a expune, a vedea, a evoca*.

67. Se dă textul:

Nu mă înduplec să trec sub tăcere încă un amănunt cu care s-a încheiat conversația noastră, atunci la Bad-Gastein un amănunt ce aruncă o lumină caracteristică asupra sufletului lui Titulescu. Când am dat se iese m-a întrebat ce intenții mai am pentru ziua aceea. „Vreau să mă plimb puțin”, răspund eu. Și atunci, el, trecând ușor de la cele mai pasionate preocupări, mi-a spus cu o candoare de copil: „Da, vrei să te plimbi ? ... Du-te atunci, plimbă-te - pe-acolo, pe o cărare ce duce prin pădurea de brazi. E foarte frumos. Nu uita să ieși de la prăvălia din colț câteva alune. Când treci prin pădure, ține în palma deschisă alunele, ai să vezi cum vin veverițele, îți sar pe umăr, una după alta, și-ți fură alunele din palmă!”

(Lucian Blaga, Peisaj și amintire)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Analizați complementele circumstanțiale din textul dat.
- Contrageți trei subordonate în părțile de propoziție corespunzătoare și explicați transformările respective.

68. Se dă textul:

E suficient să te miști puțin, la întâmplare, cum te poartă inima, pe-un râu sau pe-o vale, pe vârfuri de munți sau pe bărăgane, ca să-ți dai seama de eforturile și de izbânzile destinate să schimbe fața țării. Ajunge, în răgazul ce ți-l dau feluritele treburi să faci un drum la București, pentru ca pierzându-ți privirea pe bulevarde, să ghicești cum va fi mâine nu numai capitala întreagă ci și toată țara românească. [...] Viitorul nu mai plutește în vagul dimensiunilor sale insesizabile; iată că viitorul este pur și simplu un proiect al prezentului. Timpul în țara noastră și-a pierdut caracterul imprevizibil ce-l avea până nu demult; timpul s-a transformat în formă a

realității în devenire, nu numai atotcuprinzătoare, dar și accesibilă previzibilității. Improvizatia și aventura au făcut loc logicii de oțel, rațiunii constructive, care, de pe acum, și de la o clipă la alta, ia tot mai mult sub stăpânirea ei toate sectoarele activității umane.

(Lucian Blaga, Peisaj și amintire)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, arătați felul lor și alcătuiți schema frazei.
- Precizați felul predicatelor.
- Arătați funcția sintactică a formelor pronominale din textul dat.
- Alcătuiți propoziții cu sinonimele cuvintelor: *a transforma, imprevizibil, accesibil, improvizație*.

69. Se dă textul:

Țiu minte că într-un timp când, *departe de toți ai mei* și cu sufletul *adânc* întristat, trăiam într-un colțișor al Franciei, pe malul unui râu și în vecinătatea unei mari păduri, în toate seriile, la ora când aburii *înălțându-se* de pe apă, începeau a înnegura orizontele amurgit, un sunet de corn răsuna de pe malul opus al râului și repete *câteva ori d-a rândul* una din acele famfare vânătoarești, al căror ritm iute și chiar glumeț parcă se îngână cu vibrațiunile melancolice și prelungite ale instrumentului ce le produce. Nu-mi place, amice să-mi report minte către momentele așa înorate ale trecutului; dar, din minutele pe care în singurătatea *de atunci le* socoteam *deopotrivă* cu secolii, numai acelea îmi erau mângâioase, când vocea cornului îmi legăna auzul în sunetele cadențate ale semnalului *de vânătoare*.

(Al. Odobescu, Studii istorice)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Arhaismele.
- Formele pronominale din text.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele subliniate.

70. Se dă textul:

Dacă fiarele ar fi și în zilele noastre *tot așa de simțitoare* la plăcerile delicate ale armoniei, precum erau în timpii binecuvântați ai vestitului virtuoso și tenore-sfogato *Orfeu*, negreșit că ele ar veni *singure* să se predea de bunăvoie celor care le-ar executa, în rariștea unei păduri răsunătoare, un concert simfonic compus din toate capo-d-operile de muzică vânătoarească despre care îți vorbii aci în treacăt. Dar, vai! se vede că de când pe bietul *Orfeu* l-a luat *Offenbach în răspăr*, *înseși* fiarele, *scârbite* de a vedea scăpătarea gustului artistic la bipezi, și-au luat lumea în cap, s-au sălbăticit cu totul, și astăzi este mai mult decât sigur că, dacă

s-ar ispiți cineva să cerce a instrumenta și a vocaliza prin codri muzică clasică, precum este uvertura lui Mehul sau oratoriul lui Haydn, sau chiar și ehorurile lui Weber și lui Rossini, urși, lupi, mistreți, vulpi, cerbi, ba chiar și iepurii ar apuca-o îndată la picior, împreună și cu vânătorul lor, dacă cumva acel vânător s-a întâmpla să fie amicul meu, autorul manualului românesc de vânătorie.

(Al. Odobescu, Studii literare)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Extrageți din text cuvintele compuse și explicați formarea lor.
- Stabiliți funcția sintactică a modurilor nepredicative.
- Analizați cuvintele subliniate din text.

71. Se dă textul:

Fățul meu, cartea, cât a fost, ai învățat-o *toată* din scoarță până-n scoarță; acum, ca să te faci *om* pe *deplin* și voinic cu temei precum se cade unui bărbat și, mai ales, unui fecior de împărat, toți de toate părțile îmi spun că trebuie să te duci lumea să o colinzi, ca să încerci și să ispitești viața prin tine însuși, și să afli *multe* și mărunte ale lumii, care se vede că în carte nu se pot scrie. Du-te, copilul meu; mergi *de vezi* și *de învață*; dar cată a nu prea depărta *de pe aci*; adu-ți aminte, voinicelul meu, că pre câtă vreme nu te va simți mama coala, *în preajma* ei, chinul și mâhnirea din sânu-i nu vor lipsi.

(Al. Odobescu, Studii istorice)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați cuvintele subliniate.

72. Se dă textul:

Când se mai potoli furtuna, feciorul de împărat cată a se urni din scorbura unde stătuse pitulat; dar el nu mai știu încotro s-o apuce, așa de tare era în codru, și frunza deasă, și noaptea întunecoasă și calea pietroasă; pe unde căta urma umblată, urma era ștearsă; pe subt atâtea tulpine surpate și în lapoviță înecate, pe subt atâtea frunzare căzute, toate cărările se făceau nevăzute. Nu vedea, nu auzea, nici în greul pământului, nici în ușrelul vântului; numai când trăgea bine cu urechea, îi venea din depărtare la auz chiotul ghionoaiei ce-și ascutea noaptea ciocul de coaja copacilor, și miorlăitul cucuvelelor care se chemau jalnic una pe alta prin mijlocul beznei; apoi, uneori îi trecea repede pe dinaintea ochilor și câte o umbră neagră de lăstun rătăcit, care cădea din văzduh, cu lungile-i aripe îngreuiate de ploaie.

(Al. Odobescu, Studii istorice)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați predicatele nominale.
- Precizați locuțiunile adverbiale din textul dat.

73. Se dă textul:

De jur-împrejur, ca și cum s-ar ținea de mână, stau munții cu piscuri înalte, peste care brădișul negru se întinde ca o imensă haină de doliu. Nici o pasăre nu-și îndreaptă zborul său rătăcitor peste sălbăticia și tăcerea de mormânt a locurilor acestora, unde iarba stearpă e fără de sămânță și unde numai brusturul de munte, cu floarea galbănă și lată cât podul palmei, mai are curajul să se uite, de pe creasta stâncilor înalte în prăpăstiile negre și fără fund ce se deschid ca niște guri de iad sub picioarele lui.

(C. Hogaș, Drumuri de munte)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Analizați morfo-sintactic cuvintele: *de jur-împrejur*, *cu piscuri*, *nici*, *și*, *e fără sămânță*.
- Dezvoltă cuvintele: *ca niște guri de iad*, *sub picioarele lui*, în subordonate corespunzătoare.

74. Se dă textul:

Drumul ce trebuia să ținem se încovoia ca un șarpe pe după stâncile care ne împrejmuiau mersul, și se părea că nu e bătut decât de urmele sălbatice ale fiarelor, din firea cărora și noi parcă, împrumutasem ceva, atât ajunsesem de ușor și de îndemânatici, atât de bine învățase piciorul nostru a-și mlădia talpa pe unghiul ascuțit al pietrelor și a se înțepeni temeinic acolo, unde un alt picior nedeprins ar fi tremurat și n-ar fi năzuit să înfrunte un lunecuş primejdios.

(C. Hogaș, Drumuri de munte)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Contrageți trei subordonate și explicați transformările.
- Stabiliți funcția sintactică a elementelor relaționale din text.

75. Se dă textul:

La deal valea se strâmtează *din ce în ce mai mult*; dar aici vederile sunt multe și deosebite; *de-a lungul râulețului* se întind două șiruri de sălcii și de răchite, care se îndeasă mereu, până ce se pierd în crângul *din fundul văii*; pe culmea dealului *de la stânga*, despre Ineu, se ivește pe ici pe colo marginea unei păduri *de stejar*, iară pe dealul de la dreapta stau *răzlețe* rămășițele încă nestârpite ale unei *alte* păduri, cioate, rădăcini

ieșite din pământ și, *tocmai sus la culme*, un trunchi înalt, pe jumătate ars, cu crengile uscate, loc de popas pentru corbii ce se lasă croncănind de la deal înspre câmpie; *fundul văii*, în sfârșit se întunecă, și *din dosul crângului* depărtat iese turnul țuguat al bisericii din Fundureni, învelit cu tinichea, dară pierdut *oarecum* în umbra dealurilor acoperite cu păduri posomorâte, ce se ridică și se grămădesc *unul peste altul*, până în muntele Bihorului, *de pe ale cărui* culmi troienite se răsfrâng razele soarelui *de dimineată*

(Ioan Slavici, Nuvele)

Se cere:

- Împărțiți textul în propoziții, stabiliți felul lor și relațiile dintre ele.
- Stabiliți funcția sintactică a cuvintelor subliniate.

ABREVIERI

abs.	- absolut, -ă	CNS	- subordonată circumstanțială consecutivă
Ac.	- acuzativ	col.	- colectiv
acc.	- accentuat, -ă	com.	- compus
act.	- activă	comp.	- comparativ
adj.	- adjectiv, adjectival, -ă	compl.	- complement
adv.	- adverb, adverbial, -ă	concl.	-conclusiv, -ă
advers.	- adversativă	condiț. opt.	- modul condițional optativ
afirm.	- afirmativ, -ă	conj.	- conjuncție, conjuncțional
ag.	- de agent	conjug.	- conjugare
apoz.	- apozitie, apozitional	constr.	- construcție
aprop.	- de apropiere	coord.	- coordonat, -ă, coordona-toare
art.	- articol, articulat	cop.	- copulativ, -ă
at., atr.	- atribut	CS	- subordonată circumstanțială de scop
AT	- subordonată atributivă	CT	- subordonată circumstanțială de timp
aux.	- auxiliar	CT	- subordonată circumstanțială condițională
cag.	- complement de agent	CV	- subordonată circumstanțială concesivă
CAG	- subordonată completivă de agent	CZ	- subordonată circumstanțială cauzală
card.	- cardinal	D.	- dativ
cc	- complement circumstanțial	def.	- defectiv
cd	- complement direct	demonstr.	- demonstrativ
CD	- subordonată completivă directă	depărt.	- de depărtare
ci	- complement indirect	dezv.	- dezvoltat, -ă
CI	- subordonată completivă indirectă	diat.	- diateză
circ.	- circumstanțial, -ă	disj.	- disjunctivă
CL	- subordonată circumstanțială de loc		
CM	- subordonată circumstanțială de mod		

distr.	- distributiv	m.m.pos.	- mai mulți posesori
d.p.d.v.	- din punct(ul) de vedere	mult.	- multiplu
enunț.	- enunțiativă	multipl.	- multiplicativ
encl.	- enclitic	N.	- nominativ
e.p.s.	- element predicativ suplimentar	neacc.	- neaccentuat
ex.	- exemplu	neart.	- nearticulat
exc.	- de excepție	necirc.	- necircumstanțial
excl.	- exclamativă	neg.	- negativ, -ă
expr.	- exprimat, expresie	nehot.	- nehotărât
fem., f.	- feminin	nepers.	- nepersonal
G.	- genitiv	nepred.	- nepredicativ
GA	- Gramatica limbii române	nom.	- nominal
gen.	- genitival	nr.	- număr
ger.	- gerunziu	num.	- numeral
gr.	- gradul	opt.	- optativ
gram.	- gramatical	ord.	- ordinal
hot.	- hotărât	PP	- prpoziție principală
ident.	- de identitate, identificare	pag.	- pagina
imper.	- imperativ, -ă	part.	- participiu
imperf.	- imperfect	partic.	- particulă
impers.	- impersonal	pas.	- pasivă
incid.	- incident, -ă	perf.c.	- perfect compus
indep.	- independentă	perf.s.	- perfect simplu
ind., indic.	- indicativ	pers.	- persoană, personal, -ă
ineg.	- de inegalitate	pl.	- plural
inf.	- infinitiv, infinitivală	polit.	- politețe
infer.	- de inferioritate	pos.	- posesiv, posesor, -i
interj.	- interjecție, interjecțional	poz.	- pozitiv
interog.	- interogativ, -ă	PR	- subordonată predicativă
intran.	- intransitiv	PI	- prop. incidentă
invar.	- invariabil	preced.	- precedat, -ă
izol.	- izolat	pred.	- predicat, predicativ
întăr.	- de întărire	prep.	- prepoziție
juxt.	- juxtapusă	prepoz.	- prepozițional
l.	- de loc	prez.	- prezent
loc., locuț.	- locuțiune	princ.	- principal,ă
masc., m.	- masculin	procl.	- proclitic
m.m.c.p.	- mai mult ca perfectul	pron.	- pronume
m.m.ob.	- mai multe obiecte	pronom.	- pronominal
		prop.	- propoziție

prov. - provenit.
refl. - reflexiv, -ă
rel. - relativ, -ă
SB - propoziție subiectivă
sec. - secundară
sg. - singular
subînț. - subînțeleș
subord. - subordonatoare, subordona-
tă
subst. - substantiv, substantival
super. - de superioritate

superl. - superlativ
term. - terminație
tranz. - tranzitiv, -ă
unipers. - unipersonal.
v. - vezi
V. - vocativ
val. - valoare
var. - variabil, -ă
vb. - verb, verbal, -ă
viit. - viitor

LISTA AUTORILOR ȘI A OPERELOR LITERARE DIN CARE S-AU SELECTAT TEXTELE

- Alecsandri Vasile, „Poezii“, B.P.T., 1969
- Anghel Dimitrie, „Poezii“, E.P.L., București 1968
- Aligheri Dante, „Divina Comedie“, Ed. Casa Școalelor, București
1994
- „Basmе populare“, B.P.T., 1969
- Bălcescu Nicolae, „Opere alese“ vol. I-II, E.S.P.L.A., București,
1960
- Blaga Lucian, „Peisaj și amintire“, Ed.Sport-Turism, București,
1988
- Blandiana Ana, „Calitatea de martor“, Ed. Cartea Românească, 1970
- Caragiale Ion Luca, „Opere“, vol.I-IV, E.S.P.L.A., București, 1965
- Coșbuc George, „Poezii“, B.P.T., 1969
- Creangă Ion, „Amintiri din copilărie, povești și povestiri“,
E.S.P.L.A., 1960
- Eco Umberto, „Numele trandafirului“, Ed. Hyperion, Chișinău, 1992
- Eliade Mircea, „Jurnal“, Ed. Humanitas, București, 1993
- Eminescu Mihai, „Despre cultură și artă“, Ed. Junimea, 1970
- Eminescu Mihai, „Poezii“, vol.I-III, Ed. Minerva, București, 1982
- Goga Octavian, „Poezii“, Ed. Minerva, București, 1973
- Iorga Nicolae, „Oamenii care au fost“, vol.I-II, E.P.L., București,
1973
- Mihăescu Gib, „Doamna Alba“, E.P.L., București, 1967
- Odobescu Alexandru, „Scens istorice“, Ed. Minerva, București,
1984
- Preda Marin, „Morometii“, vol.I-II, Ed. Minerva, București, 1970
- Rebreanu Liviu, „Opere alese“, vol.I-II, E.P.L., București, 1962
- Slavici Ion, „Nuvele. Amintiri.“, E.P.L., 1967

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

„Gramatica Limbii Române“, vol.I-II Ed. Academiei, București, 1966

Bulgăr Gh., „Limba română. Sintaxa și stilistica“, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1968

Constantinescu Silviu, „Exerciții și analize gramaticale (Culegere pentru clasele V-VIII)“, Ed. Didactică și Pedagogică, 1976

Constantinescu Silviu, „Exerciții de sintexă“, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1977

Coteanu Ion (colectiv), „Limba română contemporană“, vol.I-II, Ed. Didactică și Pedagogică, 1974

Hristea Theodor, „Sinteze de limbă română“, Ed. Didactică și Pedagogică, 1982

Ivănuș Dumitru și Ion Toma, „Limba română (pentru bacalaureat, admitere în licee și facultăți)“, Ed. Niculescu, București, 1993

Trandafir Gh., „Probleme controversate de gramatică a limbii române actuale“, Ed. Scrisul Românesc, 1982

„Manual de limba română clasele V-VIII“, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1994

Mutiu Ioan și Livius Petru Bercea, „Exerciții de gramatică“, Ed. Facla, Timișoara, 1985

CUPRINS

Cuvântul autoarei	3
Prefață	4

PARTEA I

Capitolul I - Fonetica	5
Capitolul II - Silaba. Reguli de despărțire a cuvintelor în silabe	9
Capitolul III - Punctuația și ortografia	10
- Punctuația	10
- Ortografia	18

PARTEA a II-a

Capitolul I - Lexicul	24
Capitolul II - Probleme de semantică (Serii lexicale)	27
Capitolul III - Îmbogățirea vocabularului	39

PARTEA a III-a

Morfologia	47
Capitolul I - Substantivul	49
Capitolul II - Articolul	59
Capitolul III - Adjectivul	62
Capitolul IV - Pronumele	66
Capitolul V - Numeralul	85
Capitolul VI - Verbul	88
Capitolul VII - Adverbul	101
Capitolul VIII - Prepoziția	109
Capitolul IX - Conjuncția	111
Capitolul X - Interjecția	117

PARTEA a IV-a

Capitolul I - Sintaxa	119
Capitolul II - Subiectul	123
- Propoziția subordonată subiectivă (SB)	128
Capitolul III - Predicatul	137
- Propoziția subordonată predicativă (PR)	145
Capitolul IV - Atributul	151
- Propoziția subordonată atributivă (AT)	167

Capitolul V - Complementul direct	172
- Propoziția subordonată completivă directă (CD)	176
Capitolul VI - Complementul indirect	180
- Propoziția subordonată completivă indirectă (CI)	185
Capitolul VII - Complementul de agent	190
- Propoziția subordonată copmletivă de agent (CA)	192
Capitolul VIII - Complementul circumstanțial de loc	194
- Propoziția subordonată circumstanțială de loc (CL)	201
Capitolul IX - Complementul circumstanțial de timp	205
- Propoziția subordonată circumstanțială de timp (CT)	211
Capitolul X - Complementul circumstanțial de mod	215
- Propoziția subordonată circumstanțială de mod (CM)	220
Capitolul XI - Complementul circumstanțial de cauză	224
- Propoziția subordonată circumstanțială de cauză (CZ)	228
Capitolul XII - Complementul circumstanțial de scop	232
- Propoziția subordonată circumstanțială de scop (CS)	234
Capitolul XIII - Complementul circumstanțial condițional	237
- Propoziția subordonată circumstanțial condițională (CT)	238
Capitolul XIV - Complementul circumstanțial concesiv	241
- Propoziția subordonată circumnstanțial concesivă (CV)	243
Capitolul XV - Complementul circumnstanțial consecutiv	247
- Propoziția subordonată circumstanțial consecutivă (CNS)	248
Capitolul XVI - Elementul predicativ suplimentar	251
PARTEA a V-a	
Exerciții aplicative rezolvate (ortografie - sintaxa propoziției)	254
PARTEA a VI-a	
Exerciții rezolvate (sintaxa frazei)	288
PARTEA a VII-a	
Exerciții propuse spre rezolvare	310
Abrevieri	351
Lista autorilor și a operelor literare din care s-au selectat textele	355
Bibliografie selectivă	356
Cuprins	357

De același autor,

TEXTE LITERARE PENTRU GIMNAZIU ȘI LICEU

O antologie de texte grupate pe genuri și specii literare în care veți găsi:

- partea teoretică pentru fiecare gen și specie literară;
- texte ilustrative atât din literatura română cât și din literatura universală;
- explicații lexicale;
- planul de idei al operei literare;
- rezumatul operei;
- caracterizarea personajelor;
- analize literare (comentarii);
- teste recapitulative în vederea fixării celor învățate;
- scheme recapitulative ale genurilor literare.

Cartea este cheia succesului vostru în a vă alcătui **singuri** un comentariu literar, chiar dacă la examen vi s-ar da, eventual, un text necunoscut spre a fi comentat de voi. Veți reuși !

Succes !

ERATĂ

Nr. crt.	Pag.	Rândul	În loc de	Se va citi
1	6	tabel	diftong „io“	diftongi aparenti în exemplele: „cior-chi-ne, cior-bă, cio-can“ și diftongi reali în exemplele: io-tă, io-nes-ci-an, yo-lă
2	19	26	euclitic	element formativ enclitic
3	50	16	la singular „o“	la singular „un“
4	68	29	în locul lui	<u>în locul lui</u>
		30	în ciuda lui	<u>în ciuda lui</u>
5	78	7	prepozițională	prepozițională
		8		
6	80	7	(Unde) cui	Cui (unde) stătea?
			cum	cui

Format: 16/70 × 100; Coli tipo: 22,5

Tiparul executat la Imprimeria „Oltenia“ – Craiova
B-dul Mareșal Ion Antonescu, nr. 102
Comanda 56/1998

Această carte ar putea fi numită *Limba română fără mediator* și este un ajutor prețios pentru toți cei care vor să aprofundeze studiul limbii române.

Cartea se adresează în mod special candidaților la examenele de :

- capacitate ;
- admitere în liceu ;
- admitere în învățământul superior.